

ERNEST HEMINGWAY

SBOHEM, ARMÁDO!

KNIHA PRVNÍ **KAPITOLA I**

V pozdním létě toho roku jsme bydleli v domě ve vesnici, která se dívala přes řeku a rovinu k horám. V korytě řeky byly oblázky a vodou omleté balvany, sluncem vysušené a bílé, a voda byla průzračná, proudila rychle a modrala se nad hlubinami. Oddíly vojska procházely kolem domu a dál po cestě, a prach, který zvedaly, sedal na listí stromů. Kmeny stromů byly také zaprášené a listí toho roku brzo opadalo a my viděli oddíly, jak pochodusí po cestě a jak se prach zvedá a listí, zčeřené vánkem, opadává a vojáci pochodusí, a potom cestu prázdnou a bílou, až na to listí.

V rovině byla bohatá úroda; bylo tu mnoho ovocných sadů a tam, kde rovina končila, zvedaly se hory, hnědě a pusté. V horách se bojovalo a v noci jsme vídávali záblesky dělostřelecké palby. Vypadalo to ve tmě jako blýskání na časy, ale noci byly chladné a člověk neměl pocit, že se blíží bouřka.

Někdy jsme ve tmě slyšeli pod okny pochodusovat oddíly a přejízdět děla, tažená traktory. V noci byl velký provoz a na cestách plno mul, s bednami munice po obou stranách nákladních sedel, plno šedivých nákladních automobilů, které vezly vojáky, a jiných automobilů s náklady přikrytými plachtou, které v proudu vozidel jely pomaleji. Za dne tu také projízděla těžká děla, vlečená traktory, dlouhé hlavně děl byly pokryté zelenými snítkami a zelené listnaté snítky a šlahouny vinných keřů ležely na traktorech. Na sever jsme měli výhled napříč údolím a viděli jsme les kaštanů a za ním ještě jednu horu na naší straně řeky. O tu horu se také bojovalo, ale bez úspěchu, a když na podzim přišly deště, všechno listí s kaštanů opadalo a haluze byly holé a kmeny zčernalé deštěm. Vinice prořídly, keříky na nich měly také holé větve a celá krajina byla vlhká a hnědá a podzimně mrtvá. Nad řekou visela mlha a v horách se válala mračna, nákladní auta na cestách stříkala kolem sebe blátem a oddíly v pláštěnkách byly zablácené a mokré; mokré byly i jejich pušky, a na bříše jim nadouvaly pláštěnky dvoje kožené sumky, nacpané sadami tenkých dlouhých nábojů ráže 6,5 mm, takže vojáci, kteří kráčeli po cestě kolem, pochodusovali, jako by byli v šestém měsíci těhotenství.

Objevovala se tu malá šedá auta a projízděla velkou rychlosťí, obyčejně v nich seděl vedle řidiče důstojník a další důstojníci byli vzadu. Stříkala kolem sebe blátem ještě víc než kamiony, a když byl jeden z důstojníků na zadním sedadle hodně malý a seděl mezi dvěma generály, on sám tak malý, že mu člověk neviděl do obličeje, ale jenom na vršek čepice a na uzounká záda, a když vůz jel obzvlášť rychle, pak to byl asi král. Bydlel v Udine a sem si vyjel skoro každý den, aby se podíval, jak to jde. A šlo to od deseti k pěti.

Začátkem zimy přišly vytrvalé deště a s dešti přišla cholera. Ale zdolali ji a nakonec jich na ni v armádě zemřelo jenom sedm tisíc.

KAPITOLA II

Rok nato byl samé vítězství. Obsadili jsme horu na druhé straně údolí a stráň porostlou kaštanovým hájem, a zvítězili jsme na jihu na pahorkatině za plání a v srpnu jsme přešli přes řeku a bydleli jsme v domě v Gorizii, kde na zahradě obehnáne zdí byla studna a mnoho košatých stinných stromů a na stěně domu červené wistarie. Ted' se bojovalo v horách hned před námi, ani ne míli odtamtud. Město bylo velmi hezké a nás dům byl velmi pěkný. Řeka tekla za námi a město jsme obsadili velmi hladce, ale hory vpředu nešlo dobýt a já byl velmi rád, že se Rakušané podle všeho chtějí jednou vrátit, jestli válka skončí, protože město nebombardovali tak, aby je zničili, ale jenom trochu, jak to bylo z vojenského hlediska nezbytné. Lidé tu žili dál a byly tu nemocnice a kavárny a dělostřelectvo v postranních uličkách a dva bordely, jeden pro vojsko a druhý pro důstojníky, a na sklonku léta chladné noci, boje v horách za městem, střelami pojmenovaná ocel železničního mostu, demolovaný tunel u řeky, kde se před časem bojovalo, stromy okolo náměstí a dlouhá alej, která vedla k náměstí; to všechno a pak, že ve městě byly slečny, že tudy jezdil ve svém automobilu král a že se ted' někdy podařilo zahlédnout jeho obličeji a tělíčko s dlouhým krkem a šedivý vous jako kozí bradku; tohle všechno a nečekaně obnažené vnitřky domů, které v dělostřelecké palbě přišly o některou stěnu, dlažba a kamenná tříšť v zahradách a někdy na ulici a to, že na Carsu šlo všechno dobře, proměnilo podzim v něco úplně jiného než loňský podzim, kdy jsme byli na venkově. Také válka se změnila.

Dubový les na návrší za městem zmizel. Na jaře, když jsme přišli do města, byl les zelený, ale ted' tu byly pahýly a přeražené kmeny a půda kolem rozervaná, a jednoho dne ke konci podzimu, když jsem si vyšel na místa, kde býval dubový les, uviděl jsem přes temeno hory letět mrak. Blížil se velice rychle, slunce zbledlo a zezloutlo a potom bylo všude šedivo, obloha zatažená a mrak se snášel podél úbočí hory a najednou jsme byli v něm a byl to sníh. Sníh se

hnal šikmo ve větru, přikryl holou zem, pahýly stromů z něho trčely, sníh ležel na dělech a byly v něm cestičky, které se táhly k latrínám vzadu za zákopy.

Potom později jsem se dole v městě díval, jak sníh padá; koukal jsem z okna bordelu, toho pro důstojníky, kde jsem seděl s kamarádem a se dvěma sklenicemi, pili jsme láhev asti, a když jsme se podívali ven na sníh, který padal pomalu a těžce, věděli jsme, že to máme pro tenhle rok všechno za sebou. Hory nad řekou jsme nedobyli, ani jednu z hor nad řekou jsme nedobyli. To všechno jsme si nechali napřesrok. Kamarád uviděl, jak kolem po ulici jde kněz z naší jídelny a opatrně našlapuje v blátivé břečce, a zabušil na okno, aby přivábil jeho pozornost. Kněz se podíval nahoru. Uviděl nás a usmál se. Kamarád na něho kývl, aby šel dovnitř. Kněz zavrtěl hlavou a kráčel dál. Ten večer v jídelně, po spaghettiách, které každý jedl velice hbitě a vážně tím způsobem, že zvedal spaghetti na vidličce tak vysoko, až se volné konce vymotaly a visely dolů, a potom je spouštěl do úst, anebo je do sebe plynule ládoval a vsrkával, přihýbali jsme si vína z veliké láhve, opletěné slámou; kolébala se v kovovém držáku a stačilo stlačit ukazovákem její hrdlo a jasně červené, třísllové, skvělé víno prýštilo do sklenice, kterou člověk držel v téže ruce; když jsme dojedli, začal kapitán kněze popichovat.

Kněz byl mladý, snadno se červenal, nosil uniformu jako všichni ostatní, ale nad levou náprsní kapsou šedivé blůzy měl na tmavorudém sametu kříž. Kapitán mi prokazoval tu pochybnou laskavost, že mluvil lámanou italštinou, abych všemu přesně rozuměl a abych snad o nic nepřišel.

„Kněz dneska u holek,“ řekl kapitán a podíval se na kněze a na mě. Kněz se zasmál, začervenal a zavrtěl hlavou. Tenhle kapitán si ho dobíral často.

„Nebo ne?“ zeptal se kapitán. „Dnes viděl kněze u holek.“

„Ne,“ řekl kněz. Ostatní důstojníky dobírání bavilo.

„Kněz ne u holek,“ pokračoval kapitán. „Kněz nikdy u holek,“ objasňoval mi. Vzal mou sklenici, naplnil ji a přitom se mi pořád díval do očí, ale kněze neztrácel z dohledu.

„Kněz ho vždycky v noci do hrsti.“ Kolem stolu se všichni zasmáli. „Rozumíte? Kněz ho vždycky v noci do hrsti.“ Udělal posunek a hlasitě se zasmál. Kněz to vzal jako vtip.

„Papež chce, aby válku vyhráli Rakušáci,“ řekl major. „Je zamilovaný do Franze Josefa. Tamodtud mu taky kapou peníze. Já jsem atheist.“

„Četls někdy Černé prase?“ zeptal se poručík. „Seženu ti to. To je věc, která mě zviklala ve vídě.“

„Je to nečistá a ohavná kniha,“ řekl kněz. „Doopravdy se vám jistě nelíbí.“

„Je k nezaplacení,“ řekl poručík. „O těchhletých knězích se z ní dovíš všechno. Bude se ti líbit,“ řekl mi. Usmál jsem se na kněze a on se usmál přes plamen svíčky na mě. „Nechtěte ji,“ řekl. „Seženu ti ji,“ řekl poručík.

„Každý, kdo umí trochu myslit, je atheist,“ řekl major. „I když na svobodné zednáře já zas nevěřím.“

„Já na svobodné zednáře věřím,“ řekl poručík. „Je to ušlechtilá organisace.“ Někdo přišel dovnitř, a jak se otevřely dveře, bylo vidět, že venku padá sníh,

„Ted, když začalo sněžit, to už žádná ofensiva nebude,“ řekl jsem.

„Určitě ne,“ řekl major. „Měl byste jít na dovolenou. Měl byste se podívat do Říma, do Neapole, na Sicilii –“

„Měl by sis vyjet do Amálie,“ řekl poručík. „Napišu ti pár rádek pro naše doma, v Amálie. Budou tě mít rádi jako vlastního.“

„Měl by se podívat do Palerma.“

„Na Gapri by si měl zajet.“

„Byl bych rád, kdybyste se podíval do Abruzzi a zašel na návštěvu k našim v Capracottě,“ řekl kněz.

„Co mu tady vykládáte o Abruzzi? Tam je víc sněhu než tady. O to on nestojí, koukat se na venkovské balíky. At se radši podívá do středisek kultury a civilisace.“

„Měl by sehnat nějaké pěkné slečny. Dám vám adresy všelijakých domů v Neapoli. Krásné mladé slečny – v doprovodu matinek. Ha! Ha! Ha!“

Podíval se na kněze a zařval: „Vždycky v noci ho kněz do hrsti!“ Všichni se zase zasmáli.

„Musíte okamžitě na dovolenou,“ řekl major.

„Jel bych rád s tebou a všechno ti ukázal,“ řekl poručík.

„Až se vrátíš, přivez s sebou fonograf.“

„Desky přivez, s dobrou operní hudbou.“

„Přivez Carusa.“

„Carusa nevoz, ten bučí.“

„Nechtěl bys umět bučet jako on?“

„Bučí, říkám vám, že bučí!“

„Byl bych rád, kdybyste zajel do Abruzzi,“ řekl kněz.

Ostatní hulákali. „Dá se tam krásně chodit na lov. Lidé by se vám líbili, a i když je tam zima, je tam čistý vzduch a sucho. Mohl byste bydlet u našich. Můj otec je známý lovec.“

„Pojďte s námi,“ řekl kapitán, „jdeme do bordelu, než zavřou.“

„Dobrou noc,“ řekl jsem knězi. „Dobrou noc,“ řekl.

KAPITOLA III

Když jsem se vrátil na frontu, bydleli jsme pořád ještě v tom městě. V kraji kolem bylo mnohem víc děl a přišlo jaro. Pole se zazelenala a na vinných keřích rašila drobná zeleň, na stromech podél silnice se objevily malé lístečky a od moře vál svěží vánek. Uviděl jsem město s kopcem a se starým zámkem nahoře v proláklině mezi kopci na pozadí hor, hnědých hor s trohou zeleně na stráních. Ve městě bylo víc děl, bylo tu několik nových lazaretů, tu a tam potkal člověk na ulici nějakého Angličana nebo někdy i Angličanku a několik dalších domů mělo dělostřelecký zásah. Bylo teplo a jako na jaře, šel jsem alejí stromů a hřálo mě slunce, které se opíralo do zdi, a zjistil jsem, že bydlíme pořád ve stejném domě a že všechno vypadá přesně tak, jako když jsem odjízděl. Dveře byly dokořán, venku na sluníčku seděl na lavici nějaký voják, u postranního vchodu čekala ambulance a za dveřmi, když jsem vstoupil dovnitř, to páchlo mramorovou podlahou a nemocnicí. Všechno bylo, jako když jsem odjízděl, až na to, že teď bylo jaro. Podíval jsem se dveřmi do velké místnosti a viděl jsem, že major sedí za svým psacím stolem, okno má otevřené a do místnosti proudí sluneční světlo. Nezahlédl mě a já nevěděl, jestli mám jít dovnitř a hlásit se mu nebo jestli mám jít nejdřív nahoru a dát se do pořádku. Rozhodl jsem se, že půjdu nahoru.

Pokoj, o který jsem se dělil s poručíkem Rinaldim, měl okno na dvůr. Okno bylo otevřené, postel jsem měl čistě povlečenou a moje věci visely na stěně, plynová maska v podlouhlém plechovém pouzdro a na stejném kolíku ocelová helmice. U nohou postele stál můj nízký kufřík, na kufříku byly mé zimní boty a jejich kůže se leskla olejem. Má rakouská ostřelovačská kulovnice s namodralou osmihrannou hlavní a báječnou pažbou *schitzen* z tmavého ořechového dřeva s lícnicemi visela nad oběma postelemi. Dalekohled, který k ní patřil, byl, jak jsem si vzpomněl, zamčen v kufru. Na druhé posteli spal poručík Rinaldi. Jakmile mě uslyšel, probudil se a sedl si.

„Ciaó!“ řekl. „Jak ses měl?“

„Báječně.“

Potřásli jsme si rukama a on mě objal okolo krku a políbil mě.

„Uf,“ řekl jsem.

„Jsi špinavý,“ řekl. „Měl by ses umýt. Kde jsi byl a co jsi dělal? Hned mi všechno pověz.“

„Byl jsem všude. Milán, Florencie, Řím, Neapol, Villa San Giovanni, Messina –“

„Mluvíš jako jízdní rád. Prožil jsi nějaké krásné dobrodružství?“

„Ano.“

„Kde?“

„Milano, Firenze, Roma, Napoli –“

„To stačí. Řekni mi, které bylo opravdu nejlepší.“

„To v Miláně.“

„To proto, že bylo první. Kde ses s ní seznámil? V Cově? Kam jste šli? Jaké to bylo? Honem mi všechno řekni. Zůstal jsi u ní celou noc?“

„Ano.“

„To nic není. My tu teď máme krásné slečny. Nové slečny, ještě nikdy nebyly na frontě.“

„No to je ohromné.“

„Ty mi nevěříš? Hned teď odpoledne tam půjdeme a budeš koukat. A ve městě máme krásné Angličanky. Jsem teď zamilovaný do slečny Barkleyové. Vezmu tě s sebou na návštěvu. Asi se se slečnou Barkleyovou ožením.“

„Musím se umýt a jít se hlásit. Copak teď není nikdo ve službě?“

„Od té doby, cos odjel, nemáme nic než omrzliny, oznobeniny, žloutenku, kapavku, sebezranění, zápaly plic a tvrdé a měkké vředy. Týden co týden poraní někoho kousky skal. Taky je tu několik opravdu raněných. Příští týden začne zase válka. Snad zase začne. Říká se to. Myslím, že bych udělal dobře, kdybych si vzal slečnu Barkleyovou – po válce samozřejmě?“

„Jistěže,“ řekl jsem a nalil jsem si vodu do umyvadla až po okraj.

„Dnes večer mi budeš všechno vypravovat,“ řekl Rinaldi. „Já teď musím zase spát, abych byl svěží a krásný kvůli slečně Barkleyové.“

Svlékl jsem si blůzu a košili a umyl se studenou vodou z umyvadla. Zatím co jsem se drhnul ručníkem, díval jsem se po pokoji a ven z okna a na Rinaldiho, který ležel se zavřenýma očima na posteli. Byl hezký, byl stejně starý jako já a pocházel z Amalfi. Miloval chirurgii a byli jsme velcí kamarádi. Jak jsem se na něho díval, otevřel oči.

„Máš peníze?“

„Ano.“

„Půjč mi padesát lir.“

Uřel jsem si ruce a z blůzy na stěně jsem vytáhl náprsní tašku. Rinaldi vzal bankovku, zůstal ležet na posteli, složil ji a strčil si ji do kapsy u kalhot. Usmál se. „Musím udělat na slečnu Barkleyovou dojem, že jsem dostatečně zámožný člověk. Ty jsi můj velký a dobrativý přítel a mecenáš.“

„Jdi se vycpat,“ řekl jsem.

Ten večer jsem v jídelně seděl vedle kněze a on byl zklamán a najednou se ho dotklo, že jsem nebyl v Abruzzi. Napsal otci, že přijedu, a jeho rodiče se na to přichystali. Mně samému bylo zrovna tak mizerně jako jemu a nemohl jsem pochopit, proč jsem tam nejel. Jet jsem tam chtěl a dělal jsem, co jsem mohl, aby mu vysvětlil, jak to tak přisko jedno k druhému, a on to nakonec uznal a pochopil, že jsem tam opravdu chtěl jet, a bylo to téměř v pořádku. Vypil jsem hodně vína, potom kávy a stregy, a vínem rozcitlivěný jsem vykládal, jak neděláme právě ty věci, které chceme dělat; jak ty věci nikdy neděláme.

My dva jsme spolu mluvili a ostatní se hádali. Já jsem do Abruzzi jet chtěl. Nebyl jsem nikde, kde jsou cesty umrzlé a tvrdé jako ocel, kde je čistý, mrazivý vzduch a sníh suchý a sypký, kde jsou ve sněhu zaječí stezky a venkovane před člověkem smekají a říkají mu milostpane a kde se dá krásně chodit na lov. Tam nikde jsem nebyl, ale byl jsem v kouři kaváren a nocí, kdy se s člověkem pokoj točí a on se musí zadívat na stěnu, aby se pokoj zastavil, nocí v posteli, opilý, kdy člověk ví, že tohle je všechno, co je, a to podivné vzrušení, když se probudí a nemá tušení, kdo to s ním je, a svět ve tmě celý neskutečný a tak vzrušující, že si to musí zopakovat a zase nevědět o ničem, aby mu všechno bylo v noci jedno, tohle je jistě všechno a všechno a jemu je to jedno. A najednou to člověku strašně není jedno a spí a někdy se s tím ráno probudí a všechno, co v tom bylo, je pryč, a všechno je ostré a tvrdé a jasné a někdy se člověk hádá, kolik to má stát. Někdy je všechno dosud příjemné a milé a teplé a člověk snídá a obědvá. Někdy je všechna příjemnost pryč a člověk je rád, když se dostane na ulici, ale vždycky přijde zas nový den a potom nová noc. Dělal jsem, co jsem mohl, aby mu vysvětlil to o noci a o rozdílu mezi nocí a dnem, a jak je noc lepší, leda že by ovšem den byl hodně jasný a studený, a nemohl jsem mu to vysvětlit; jako ani teď to nemůžu vysvětlit. Ale kdo to prožil, ten to zná. On to neprožil, ale chápal, že jsem opravdu chtěl jet do Abruzzi, ale že jsem nejel, a byli jsme pořád přátelé, měli jsme mnoho společných zálib, ale tenhle rozdíl mezi námi byl. On věděl odjakživa to, co já nevěděl a na co jsem, když jsem to poznal, vždycky dovedl zapomenout. Ale tehdy jsem to nevěděl, ačkoliv později jsem to poznal. Zatím jsme všichni seděli v jídelně, bylo po jídle a hádání pokračovalo. My dva jsme umlkli a kapitán zařval: „Kněz není ve své kůži. Bez holek kněz není ve své kůži.“

„Jsem ve své kůži,“ řekl kněz.

„Kněz není ve své kůži. Kněz chce, aby Rakušáci vyhráli válku,“ řekl kapitán. Ostatní poslouchali. Kněz zavrtěl hlavou.

„Nechci,“ řekl.

„Kněz chce, abysme nikdy neútočili. Že chcete, abysme nikdy neútočili?“

„Ne. Když je válka, myslím, že musíme útočit.“

„Musíme útočit. Budeme útočit!“ Kněz přikývl.

„Nechte ho na pokoji,“ řekl major. „Je to správný chlap.“

„Stejně nemůže nic dělat,“ řekl kapitán. Všichni jsme vstali a odešli od stolu.

KAPITOLA IV

Ráno mě probudila baterie v sousední zahradě a já viděl, že oknem svítí dovnitř slunce, a vstal jsem z postele. Šel jsem k oknu a podíval jsem se ven. Pěšiny vysypané štěrkem byly vlhké a na trávě lpěly kapičky rosy. Baterie vypálila dvakrát a po každé se přihnala vzduchová vlna jako úder pěstí, zatřásla oknem a zatrepala mi pyžamem na prsou. Děla jsem vidět nemohl, ale zřejmě nám pánila přímo přes hlavu. Byla to otrava, že je tu máme, ale mohli jsme

být rádi, že nejsou větší. Když jsem se podíval na zahradu, zaslechl jsem, jak se po silnici rozjízdí nákladní auto. Oblékl jsem se, šel jsem dolů, napil se kávy v kuchyni a odešel jsem do garáže.

Pod dlouhým přístřekem stálo deset aut, jedno vedle druhého. Byly to vratké ambulance s tupými chladiči, šedivě natřené, a podobaly se stěhovacím vozům. Na jedné pracovali na dvoře mechanici. Tři další byly na obvazištích v horách.

„Střílej někdy po téhle baterii?“ zeptal jsem se jednoho mechanika.

„Ne, *signor tenente*. Je za támhletím kopečkem schovaná.“

„Jak to tu vypadá?“

„Není to nejhorší. Tahle mašina nestojí za nic, ale ty druhé běhají dobře.“ Nechal práce a usmál se. „Byl jste na dovolence?“

„Ano.“

Otfel si ruce o blůzu a zašklebil se. „Užil jste si to?“ Všichni ostatní se taky zašklebili.

„Skvěle,“ řekl jsem. „Co je s tou mašinou?“

„Nestojí za nic. Jeden malér za druhým.“

„Co jí teď zrovna schází?“

„Nové kroužky.“

Nechal jsem je pracovat; vůz vypadal zneuctěný a prázdný, když mu odkryli motor a součástky rozházeli na ponku; zašel jsem pod přístřešek a prohlížel jsem si vozy. Byly jakž takž čisté, několik jich právě umyli, na ostatních byl prach. Pečlivě jsem prohlédl pneumatiky, pátral jsem po puklinách nebo odřeninách od kamenů. Všechno se zdálo v dobrém stavu. Zřejmě na tom vůbec nezáleželo, jestli tu jsem a dávám na všechno pozor, nebo ne. Myslel jsem si kdysi, že stav vozidel, ať už lze nebo nelze dostat součástky, hladký chod odsunu raněných a nemocných z obvaziště, jejich přeprava s hor na shromaždiště raněných a rozvoz po lazaretech podle určení v dokladech, závisí do značné míry na mně. Zřejmě bylo úplně jedno, jestli tu jsem nebo ne.

„Měli jste nějaké potíže s dodávkami náhradních dílů?“ zeptal jsem se technického četaře. „Ne, *signor tenente*“

„Kde je teď benzínová stanice?“

„Tam, co byla.“

„Výborně,“ řekl jsem, vrátil jsem se do domu a vypil jsem ještě jeden šálek kávy v jídelně u stolu. Káva byla mdle šedá a oslazená kondensovaným mlékem. Venku za oknem bylo rozkošné jarní jitro. V nose jsem začínal mít ten pocit sucha, který znamená, že později během dne bude horko. Toho dne jsem obejel horská stanoviště a pozdě odpoledne jsem se vrátil do města.

Jak se zdálo, všechno se změnilo k lepšímu, zatím co jsem byl pryč. Slyšel jsem, že má zase začít ofensiva. Diviše, ke které jsme patřili, má zaútočit na jednom úseku nahoře u řeky a major mi řekl, že se budu muset podívat, kam umístit stanoviště. Útok prý bude proveden přes řeku nad úzkým průmykem a rozvine se po stráni nahoru. Stanoviště aut budou muset být tak blízko u řeky, jak jen to půjde, aby přitom ale zůstala v skrytu. Vybere je ovšem pěchota, ale od nás se čekají návrhy. To byla jedna z věcí, které člověka naplnovaly klamným pocitem, že je voják.

Byl jsem pořádně zaprášený a špinavý a odešel jsem nahoru do pokoje, abych se umyl. Rinaldi seděl na posteli s Hugovou Anglickou mluvnicí. Byl ve vycházkové uniformě, měl na nohou černé holínky a vlasy mu zářily.

„Sláva,“ řekl, jakmile mě uviděl. „Půjdeš se mnou na návštěvu k slečně Barkleyové.“

„Nepůjdu.“

„Půjdeš. Prosím tě, pojď a udělej mi na ni dobrý dojem.“

„No dobré. Ale počkej, až se dám do pořádku.“

„Umyj se a pojď tak, jak jsi.“

Umyl jsem se, vykartáčoval jsem si vlasy a vyrazili jsme. „Moment,“ řekl Rinaldi. „Možná, že bude dobré, když se napijem.“ Otevřel kufr a vytáhl láhev. „To není strega,“ řekl jsem. „Ne, grappa.“

„Tak dobré.“

Nalil dvě sklenice a přitulkli jsme si s nataženými ukazováky. Grappa byla velice silná. „Ještě jednu?“

„No dobré,“ řekl jsem. Vypili jsme druhou grappu, Rinaldi schoval láhev a sešli jsme po schodech dolů. Když jsme šli městem, bylo horko, ale slunce začínalo zapadat a bylo to velmi příjemné. Britský lazaret byla veliká vila, kterou vystavěli před válkou Němci. Slečna Barkleyová byla na zahradě. S ní tam byla ještě jedna ošetřovatelka. Viděli jsme jejich bílé uniformy mezi stromy a šli jsme k nim. Rinaldi zasalutoval. Zasalutoval jsem taky, ale trochu mírněji.

„Dobrý večer,“ řekla slečna Barkleyová. „Vy nejste Ital, že ne?“

„Kdepak.“

Rinaldi mluvil s druhou ošetřovatelkou. Smáli se. „To je ale divné – že jste v italské armádě.“

„Nejsem vlastně v armádě. Jsem jen u sanity.“

„Stejně je to ale divné. Proč jste to udělal?“

„Nevím,“ řekl jsem. „Všechno nejde vždycky vysvětlit.“

„Že nejde? Mě vždycky učili, že jde.“

„To je rozkošné.“

„Musíme opravdu mluvit pořád takhle?“

„Ne,“ řekl jsem.

„Člověku se hned uleví, že?“

„K čemu ta hůlka?“ zeptal jsem se. Slečna Barkleyová byla dost velká. Měla na sobě něco, co mi připadalo jako uniforma ošetřovatelky, byla to blondýna, měla osmahlou pleť a šedivé oči. Pomyšlel jsem si, že je velice krásná. V ruce držela tenkou hůlku z rákosu, opletenou kůží, která vypadala jako jezdecký bičík pro děti.

„Patřila jednomu chlapci, který loni padl.“

„Promiňte, prosím.“

„Byl to skvělý chlapec. Chtěl se se mnou oženit a padl na Sommě.“

„Tam to bylo peklo.“

„Vy jste tam byl?“

„Ne.“

„Slyšela jsem o tom,“ řekla. „Tady vlastně vůbec žádná taková válka není. Tuhle hůlčičku mi poslali. Jeho matka mi ji poslala. Vrátili ji s jeho věcmi.“

„Byli jste dlouho zasnoubeni?“

„Osm let. Vyrostli jsme spolu.“

„A proč jste se nevzali?“

„Nevím,“ řekla. „Byla jsem hloupá, že jsem to neudělala. Aspoň to jsem mu mohla dát. Ale myslela jsem si, že by to pro něho nebylo dobré.“

„Chápu.“

„Miloval jste někdy někoho?“

„Ne,“ řekl jsem.

Sedli jsme si na lavičku a podíval jsem se na ni. „Máte krásné vlasy,“ řekl jsem. „Líbí se vám?“

„Strašně.“

„Chtěla jsem si je ostříhat, když umřel.“

„To snad ne.“

„Chtěla jsem pro něho něco udělat. Víte, mně nešlo o tamto, to mohl všechno mít. Mohl mít, co by chtěl, kdybych to byla věděla. Byla bych si ho vzala, anebo jak by myslел. Ted to všechno vím. Ale on chtěl do války a já to tenkrát nevěděla.“

Neřekl jsem nic.

„Tenkrát jsem o ničem neměla ponětí. Myslela jsem si, že by to pro něho bylo horší. Myslela jsem si, že by to třeba nevydržel, a pak ho samozřejmě zabili a to je konec.“

„Já nevím.“

„Ale ano,“ řekla. „To je konec.“

Podívali jsme se na Rinaldiho, který mluvil s druhou ošetřovatelkou.

„Jak jste říkala, že se jmenuje?“

„Fergusonová. Helena Fergusonová. Váš přítel je lékař, že?“

„Ano. A velmi dobrý lékař.“

„To je skvělé. Takhle blízko za frontou člověk málokdy narazí na někoho, kdo opravdu něco umí. Tady to je blízko za frontou, že?“

„Docela blízko.“

„Je to směšná fronta,“ řekla. „Ale je tu velice krásně. Bude ofensiva?“

„Ano.“

2 O

„To budeme mít plné ruce práce. Ted' nemáme co dělat.“

„Jste už dlouho ošetřovatelkou?“

„Od konce patnáctého roku. Začala jsem, když odešel on. Pamatuju se, jak jsem měla takovou hroupou myšlenku, že by se snad mohl dostat do lazaretu, kde budu já. Třeba s nějakou sečnou ránou a s obvazem okolo hlavy. Anebo s průstřelem v rameni. S něčím romantickým.“

„Tady je romantická fronta,“ řekl jsem.

„Ano,“ řekla. „Lidé si nedovedou představit, jak to vypadá ve Francii. Kdyby dovedli, nemohlo by to jít takhle dál. Neměl žádnou sečnou ránu. Roztrhalo ho to na kousky.“

Neřekl jsem nic.

„Myslíte, že to půjde takhle pořád dál?“

„Ne.“

„Co to může zastavit?“

„Někde to praskne.“

„U nás to praskne. U nás to praskne ve Francii. Nemůžou dlouho dělat takové věci, jako byla Somraa, aby to neprasklo.“

„Tady to nepraskne,“ řekl jsem.

„Myslíte, že ne?“

„Ne. Loni v létě jim to šlo docela dobře.“

„Může to prasknout,“ řekla. „Všude to může prasknout.“

„I v Německu.“

„Ne,“ řekla. „Myslím, že tam ne.“ Šli jsme k Rinaldimu a slečně Fergusonové. „Ráda Itálii?“ zeptal se Rinaldi slečny Fergusonové anglicky.

„Celkem ano.“

„Nerozuměl,“ Rinaldi zavrtěl hlavou. „Bastante bene,“ přeložil jsem mu to. Zavrtěl hlavou. „To nestačí. Ráda Anglie?“

„Moc ne. Víte, já jsem Skotka.“ Rinaldi se na mě nechápavě podíval. „Ona je Skotka, takže má radši Skotsko než Anglii,“ řekl jsem italsky.

„Ale Skotsko je Anglie.“ Přeložil jsem to slečně Fergusonové. „Pas encore,“ řekla slečna Fergusonová. „Opravdu ne?“

„Kdepak. My nemáme rádi Angličany.“

„Nerada Angličany? Nerada slečnu Barkleyovou?“

„Ach, to je něco jiného. Ona je taky trochu Skotka. Nesmíte brát všechno tak doslova.“

Za chvíli jsme si dali dobrou noc a odešli jsme. Po cestě domů mi Rinaldi řekl: „Slečna Barkleyová má radši tebe než mě. To je úplně jasné. Ale ta malá Skotka je moc hezká.“

„Moc,“ řekl jsem. Vůbec jsem si jí nevšiml. „Líbí se ti?“

„Ne,“ řekl Rinaldi.

KAPITOLA V

Druhý den odpoledne jsem šel zase na návštěvu k slečně Barkleyové. Nebyla na zahradě, proto jsem šel k postranním dveřím vily, kam předjízděly ambulance. Vevnitř jsem se zeptal vrchní sestry, a ta mi řekla, že slečna Barkleyová má službu – „to víte – je válka.“

Řekl jsem, že to vím.

„Vy jste ten Američan, co slouží v italské armádě?“ zeptala se.

„Ano, madam.“

„Jak jste k tomu, prosím vás, přišel? Proč jste se nepřihlásil k nám?“

„Nevím,“ řekl jsem. „Mohl bych se přihlásit ted?“

„Mám obavy, že ted' ne. Povězte mi to. Proč jste se přihlásil k Italům?“

„Byl jsem v Itálii,“ řekl jsem, „a uměl jsem italsky.“

„Ach,“ řekla, „já se učím. Je to překrásný jazyk.“

„Někdo řekl, že se ho člověk může naučit za čtrnáct dní.“

„Ach, za čtrnáct dní se ho nenaučím. Už ho studuji celé měsíce. Můžete přijít a vidět se s ní po sedmě hodině, jestli chcete. To už bude mít po službě. Ale at' s sebou nepřivlece hromadu Italů.“

„Ani kvůli tomu překrásnému jazyku ne?“

„Ne. Ani kvůli těm překrásným uniformám.“

„Na shledanou,“ řekl jsem.

„A rivederci, tenente.“

„A rivederla.“ Zasalutoval jsem a šel jsem pryč. Bylo nemožné zdravit cizince jako Ital a nebýt přitom v rozpacích. Nikdy mně nepřipadalo, že by si Italové byli vymysleli svůj pozdrav pro export.

Den byl parný. Jel jsem vzhůru podél řeky k předmostí u Plavý. Tam právě měla začít ofensiva. Loni tu nebylo možné dostat se za řekou dopředu, protože od průsmyku vedla k pontonovému mostu jenom jedna cesta a ta byla pod kulometnou a dělostřeleckou palbou v úseku dlouhém skoro jednu míli. Nebyla ani dost široká, aby stačila pro všechna přísunová vozidla, která budou nutná k ofensivě, a Rakušané ji mohli rozbít na cucky. Ale Italové překročili řeku a na druhém břehu trochu rozšířili předmostí, takže teď drželi asi půl druhé míle rakouského břehu řeky. Bylo to nepěkné místo a Rakušané jim neměli dovolit se tam udržet. Jenomže asi to byla vzájemná snášenlivost, protože Rakušané měli pořád předmostí kousek níž po proudu řeky. Rakouské zákopy byly nahoře na stráni, jenom několik yardů od italských linií. Dříve tu stálo malé městečko, ale nezůstal z něho kámen na kameni. Teď tu byly jen zbytky železniční stanice a rozmlácený normální most, který nešel opravit a použít, protože ho bylo jasně vidět.

Jel jsem po úzké cestě dolů k řece, nechal jsem vůz na obvazišti pod kopcem, dostal jsem se na druhou stranu po pontonovém mostě, který byl chráněn horským výběžkem, a procházel jsem zákopy v rozbitém městě a podél úpatí svahu. Všichni byli v okopech. Ležely tu hromady raket, připravených k odpálení, aby jimi přivolali dělostřeleckou podporu nebo dali znamení, kdyby se někde přetrhly dráty polního telefonu. Byl tu klid, horko a špína. Podíval jsem se přes drát na rakouské posice. Nikdo nebyl v dohledu. Připil jsem si v zákopu s jedním kapitánem, kterého jsem znal, a vrátil jsem se přes most.

Právě dokončovali novou širokou silnici, která měla vést přes horu a klikatit se dolů k mostu. Až bude tahle silnice hotova, ofensiva začne. Podle plánů se mělo všechno přisunout po nové silnici a prázdná nákladní auta, vozy a plné ambulance a všechna vracející se vozidla měla odjíždět vzhůru po staré úzké cestě. Obvaziště bylo na rakouském břehu pod hřebenem kopce a nosiči měli raněné odnášet zpátky po pontonovém mostě. Tak to mělo být, až začne ofensiva. Asi tak poslední míli nové cesty, pokud jsem mohl odhadnout, tam, kde vybíhalo na rovinu, budou Rakušani s to bez přestání ostřelovat z kanónů. Vypadalo to, že by z toho mohl být pěkný zmatek. Ale našel jsem místo, kde budou vozy kryté, až přejedou ten poslední nepěkný úsek cesty, a kde budou moci čekat, až k nim přinesou přes pontonový most raněné. Byl bych rád jel po nové cestě, ale nebyla ještě hotova. Vypadala široká a solidní, měla dobrý sklon a zatáčky vypadaly velice působivě, když je člověk zahledl průsek v lese na svahu hory. S vozy, které mají kovové brzdy, to tu půjde dobře, a až pojedou s kopce dolů, nebudou mít stejně žádný náklad. Vracel jsem se nahoru po úzké cestě.

Dva carabinieri vůz zadrželi. Dopadl sem granát, a zatím co jsme čekali, dopadly kusy dál na cestu tři další. Byly to sedmasedmdesátky a přilétnuly s ostrým svištěním, při explozi se jasně zablesklo a potom cestu zahalil šedivý kouř. Carabinieri na nás zamávali, abychom jeli dál. Když jsem projížděl tam, kde se zaryly granáty, vyhnul jsem se malým rozbitým místům a ucítil jsem třaskavinu a vůni vyházené hlíny a kamení a čerstvě rozdroceného křemene. Vrátil jsem se zpátky do Gorizia a do naší vily, a jak jsem slíbil, šel jsem na návštěvu k slečně Barkleyové, která byla ve službě.

Rychle jsem se navečeřel a vyrazil jsem k vile, kde měli Britové lazaret. Byla opravdu velmi veliká a krásná a kolem ní stály pěkné stromy. Slečna Barkleyová seděla v zahradě na lavičce. Byla s ní slečna Fergusonová. Zdálo se, že mě rády vidí, a za chvíliku se slečna Fergusonová omluvila a odešla.

„Nechám vás dva o samotě,“ řekla. „Bavíte se docela dobře i beze mne.“

„Nechod pryč, Heleno,“ řekla slečna Barkleyová.

„Radši půjdu. Musím ještě napsat pář dopisů.“

„Dobrou noc,“ řekl jsem.

„Dobrou noc, pane Henry.“

„At' nenapíšete něco, z čeho by měl censor těžkou hlavu.“

„Bez starosti. Píšu jen o tom, jak krásně bydlíme a jak jsou Italové stateční.“

„Za to tedy dostanete vyznamenání.“

„Už se těším. Dobrou noc, Catherine.“

„Přijdu za chvíliku,“ řekla slečna Barkleyová. Slečna Fergusonová odešla do tmy.

„Je milá,“ řekl jsem.

„Ano, je velice milá. Je to ošetřovatelka.“

„Vy nejste ošetřovatelka?“

„Kdepak. Já jsem cosi, čemu se říká D. P. S. Dřeme se, ale nikdo k nám nemá moc důvěry.“

„Proč ne?“

„Nemají k nám důvěru, dokud se nic neděje. Jakmile začne jít do tuhého, pak k nám najednou důvěru mají.“

„Jaký je mezi vámi rozdíl?“

„U ošetřovatelky je to jako u lékaře. Trvá to dlouho, než se jí člověk stane. D. P. S. je z vás hned.“

„Aha.“

„Italové nechtěli mít ženy tak blízko fronty. Proto tu máme všechny nařízeno obzvlášť dobré chování. Nechodíme ven.“

„Ale sem přijít můžu.“

„Ach jistě. Jako klášter to tu zas není.“

„Necháme už válku být.“

„To je těžké. Není kde ji nechat.“

„Ale přesto ji necháme být.“

„Tak dobře.“

Ve tmě jsme se podívali jeden na druhého. Pomyslel jsem si, že je velice krásná, a vzal jsem ji za ruku. Dovolila mi to, držel jsem ji za ni a dal jsem jí ruku pod paží kolem pasu.

„Ne,“ řekla. Nechal jsem ruku, kde byla.

„Proč ne?“

„Ne.“

„Ano,“ řekl jsem. „Prosím.“ Naklonil jsem se ve tmě, abych ji políbil, a v hlavě mi krátce a štiplavě zajiskřilo. Dala mi pěkný pohlavek. Trefila mě do nosu a přes oči, a oči se mi zalily slzami.

„Promiňte,“ řekla. Cítil jsem, že jsem trochu ve výhodě.

„To bylo úplně správné.“

„Prosím vás, promiňte mi to,“ řekla. „Nemohla jsem prostě snést, že to vypadá jako obyčejné rande ošetřovatelky po službě. Nechtěla jsem vám udělat bolest. Ale udělala jsem vám bolest, že?“

Dívala se na mě ve tmě. Měl jsem vztek, ale byl jsem si vším docela jistý, viděl jsem to dopředu jako tahy při partii šachu.

„Udělala jste přesně to, co jste měla udělat,“ řekl jsem. „Vůbec se nezlobím.“

„Chudáčku.“

„Víte, vedu tady tak trochu divný život. A nikdy si ani nepromluvím anglicky. A pak, vy jste tak strašně krásná.“

„Nemusíte zrovna říkat všelijaké nesmysly. Řekla jsem, abyste mi to prominul. Necháme to být.“

„Ano,“ řekl jsem. „A válku jsme taky nechali být.“

Zasmála se. Bylo to po prvé, co jsem ji slyšel se zasmát. Díval jsem se na její obličej.

„Vy jste roztomilý,“ řekla.

„Ne. Nejsem.“

„Jste. Jste opravdu milý. Ráda bych vám dala pusu, kdyby vám to nevadilo.“

Podíval jsem se jí do očí, objal jsem ji jako předtím a políbil jsem ji. Líbal jsem ji tvrdě, pevně jsem ji svíral a zkoušel jsem jí rozevřít rty; měla je pevně stisknuté. Měl jsem ještě pořád vztek, a jak jsem ji držel, najednou se roztrásla. Přitiskl jsem ji k sobě a ucítil jsem, že jí tlouče srdce, rty se jí rozevřely, hlava se jí zvrátila dozadu na mou ruku a pak se mi rozplakala na rameni.

„Ach, miláčku,“ řekla. „Budeš na mě hodný, že?“

Co sakra, myslel jsem si. Pohlabil jsem ji po vlasech a poplácal jsem ji po rameni. Plakala.

„Budeš, že?“ Podívala se na mě. „Protože my budeme mít divný život.“

Za chvíli jsem s ní odešel ke dveřím do vily a ona se vrátila nahoru do pokoje. Když jsem se dostal domů, Rinaldi ležel na posteli. Podíval se na mě.

„Jaký pokrok jsi udělal se slečnou Barkleyovou?“

„Sprátelili jsme se.“

„Vypadáš rozkošně, jako pes, když se mroucá.“

Tomu slovu jsem nerozuměl.

„Jak?“

Vysvětlil mi to.

„A ty,“ řekl jsem, „vypadáš tak rozkošně, jako pes, když –“

„Přestaň,“ řekl. „Nebo si za chvíliku začneme nadávat,“ zasmál se.

„Dobrou noc,“ řekl jsem. „Dobrou noc, štěňátko.“

Porazil jsem mu polštářem svíčku a vlezl jsem do postele potmě.

Rinaldi svíčku zvedl, rozsvítil ji a četl dál.

KAPITOLA VI

Dva dny jsem byl pryč na stanovištích. Když jsem se dostal domů, bylo už příliš pozdě, a tak jsem šel na návštěvu k slečně Barkleyové teprve druhý den večer. Na zahradě nebyla, musel jsem čekat v kanceláři lazaretu, až přijde dolů. Kolem stěn pokoje, který používali jako kancelář, stála spousta mramorových bust na dřevěných pomalovaných sloupech. I hala, do níž se šlo z kanceláře, jich byla plná. Měly tu vlastnost dokonalého mramoru, že vypadaly všechny jedna jako druhá. Sochy mi vždycky připadaly jako nudná záležitost – i když na bronzových odliticích přece jen něco je. Jenže mramorové busty vypadají všechny úplně hřbitovně. Jeden pěkný hřbitov ale přesto existuje – ten v Pise. Když chce člověk vidět opravdu špatné mramorové sochy, není nad Janov. Tahle vila patřila dřív nějakému velmi bohatému Němci a busty ho musely stát hromadu peněz. Uvažoval jsem, kdo je asi dělal a kolik za ně dostal. Pokoušel jsem se vypátrat, jestli to jsou členové rodu či co; ale všechny sochy byly uniformně klasické. Nedalo se na nich poznat vůbec nic.

Seděl jsem na židli a čepici jsem držel v ruce. Podle předpisu jsme měli nosit ocelové helmy i v Gorizii, ale byly nepohodlné a ve městě, odkud civilní obyvatelstvo nebylo evakuováno, vypadaly příliš komediantsky. Nosił jsem helmu, když jsme jezdili nahoru ke stanovištím, a bral jsem s sebou anglickou plynovou masku. Právě jsme je začínali fasovat. Byly to masky všechna čest. Také na nás chtěli, abychom nosili opakovači pistole; i lékaři a důstojníci od sanity. Cítil jsem ji, když jsem se opřel v židli. Mohli člověka klidně sebrat, když nenosil pistoli, a to tak, aby ji bylo pěkně vidět. Rinaldi si vyčípal pouzdro toiletním papírem. Já jsem bral s sebou opravdovou pistoli a připadal jsem si jako pistolník, dokud jsem z ní nezkusil vystřelit. Byla to Astra ráže 7,65 s krátkou hlavní, a když z ní člověk vypálil, trhla tak silně, že bylo úplně vyloučeno něco trefit. Cvičil jsem s ní, mřížil jsem pod terč a pokoušel se ovládnout škubnutí směšně krátké hlavně, až jsem dokázal na dvacet kroků zasáhnout terč yard od místa, kam jsem mřížil, a pak mi najednou bylo trapně, že vůbec pistoli nosím, a brzo jsem na ni zapomněl a nosil jsem ji na zadníci, kde mě plácala do svalů, a neměl jsem z toho už vůbec žádný pocit kromě neurčitého zahanbení, když jsem se setkal s anglicky mluvícími lidmi. Teď jsem seděl na židli a za stolem se na mě s výrazem nesouhlasu dívala nějaká ordonance, zatím co já se koukal po mramorové podlaze, po sloupech s mramorovými bustami a po freskách na stěně a čekal jsem na slečnu Barkleyovou. Fresky nebyly špatné. Všechny fresky jsou dobré, když se začnou loupat a opadávat.

Uviděl jsem Catherine Barkleyovou, jak přichází chodbou, a vstal jsem. Když šla ke mně, nezdála se velká, ale vypadala rozkošně.

„Vítám vás, pane Henry,“ řekla.

„Dobrý večer,“ řekl jsem. Ordonance poslouchala za stolem.

„Posadíme se tady, nebo půjdeme do zahrady?“

„Pojd'me ven. Je tam mnohem větší chládek.“

Šel jsem za ní na zahradu a ordonance se za námi dívala. Když jsme byli venku na Štěrkové cestě, řekla: „Kde jsi byl?“

„Byl jsem venku na stanovištích.“

„Nemohls mi poslat vzkaz?“

„Ne,“ řekl jsem. „To dobře nešlo. Myslel jsem, že se vrátím.“

„Měl jsi mi dát vědět, miláčku.“

Sešli jsme s cesty a kráčeli jsme mezi stromy. Vzal jsem ji za ruce, pak jsem zůstal stát a políbil jsem ji. „Nedá se tu někam jít?“

„Ne,“ řekla. „Musíme tu jen tak chodit. Byl jsi dlouho pryč.“

„Dnes je to třetí den. Ale teď jsem zase tady.“ Podívala se na mě. „A miluješ mě?“

„Ano.“

„Řekl jsi přece, že mě miluješ, vid?“

„Ano,“ lhal jsem. „Miluju tě.“ Předtím jsem to nikdy neřekl.

„A říkáš mi Catherine?“

„Catherine.“ Šli jsme po pěšince a zastavili jsme se pod stromem.

„Řekni: ,Vrátil jsem se v noci ke Catherine‘ ,Vrátil jsem se v noci ke Catherine.“

„Ach, miláčku, ty ses vrátil, že ses vrátil?“

„Ano.“

„Já tě tak miluju a bylo to hrozné. Neodejdeš, vid?“

„Ne. Vždycky se vrátím.“

„Ach, já tě tak miluju. Prosím tě, dej mi ruku zas sem.“

„Nikdy jsem ji odtamtud nesundal.“ Obrátil jsem ji tak, abych jí viděl do obličeje, až ji políbím, a uviděl jsem, že má oči zavřené. Políbil jsem ji na obě zavřené oči. Pomyslil jsem si, že je asi trošku pomatená. Ale jestli je, nevadí. Bylo mi jedno, do čeho se ženu. Tohle bylo lepší než chodit každý večer do domu pro důstojníky, kde po Člověku holkylezou a mezi výpravami do prvního poschodí s bratry důstojníky mu nasazují čepici obráceně na znamení, že jim je sympathetic. Věděl jsem, že Catherine Barkleyovou nemiluju, ani jsem neměl v úmyslu ji milovat. Tohle všechno byla hra, podobná bridgi, při které člověk říkal věci, místo aby vynášel karty. Jako při bridgi musel předstírat, že hraje o peníze nebo o nějakou sázku. Nikdo neřekl, o jakou sázku jde. To mi vyhovovalo.

„Kdyby se tak dalo někam jít,“ řekl jsem. Začal jsem pociťovat mužskou nesnáz, která se dostaví, když se člověk příliš dlouho milkuje vstoje.

„Není kam,“ řekla. Vrátila se odněkud, at' už byla, kde byla.

„Mohli bychom se aspoň na chvilku posadit tady.“

Sedli jsme si na nízkou kamennou lavičku a já vzal Catherine Barkleyovou za ruku. Kolem pasu se obejmout nedala.

„Jsi hodně unavený?“ zeptala se. „Ne.“

Podívala se k zemi na trávník. „Hrajeme spolu ale ošklivou hru, že?“

„Jakou hru?“

„Nedělej hloupého.“

„Nedělám, aspoň ne úmyslně.“

„Jsi milý chlapec. A hraješ ji, jak nejlíp umíš. Ale je to ošklivá hra.“

„To ty vždycky víš, co si lidé myslí?“

„Vždycky ne. Ale co si myslíš ty, to vím. Nemusíš už dělat, že mě miluješ. Toho pro dnešek necháme. Máš něco, o čem bys rád mluvil?“

„Ale já tě miluju.“

„Prosím tě, nebudeme si lhát, když nemusíme. Sehrál jsi pro mě moc hezké malé představení a mně je teď dobře. Víš, já nejsem blázen a neztrácím hlavu. To jenom někdy, trošičku.“

Stiskl jsem jí ruku: „Catherine, miláčku.“

„Teď to zní hrozně legračně – Catherine. Nevyslovuješ to úplně tak jako předtím. Ale jsi moc milý. Jsi moc hodný chlapec.“

„Kněz to taky říká.“

„Ano. Jsi moc hodný. A přijdeš se na mě podívat?“

„Samozřejmě.“

„A nemusíš mi říkat, že mě miluješ. Toho teď na nějakou dobu necháme.“ Vstala a podala mi ruku. „Dobrou noc.“

Chtěl jsem jí dát pusu.

„Ne,“ řekla. „Jsem strašně unavená.“

„Ale přesto mi dej pusu.“

„Jsem strašně unavená, miláčku.“

„Dej mi pusu.“

„Opravdu hrozně chceš?“

„Ano.“

Políbili jsme se a ona se mi najednou vytrhla. „Ne. Dobrou noc, prosím tě, miláčku.“ Šli jsme ke dveřím a já viděl, jak vstoupila dovnitř a jde po chodbě. Líbilo se mi, jak se pohybuje. Odešla chodbou. Odešel jsem domů. Byla horká noc a v horách bylo živo. Uviděl jsem záblesky na San Gabriele.

Zastavil jsem se před Villa Rossa. Rolety byly vytaženy, ale zábava vevnitř ještě pokračovala. Někdo zpíval. Šel jsem domů. Rinaldi se vrátil, když jsem se svlékal.

„A já!“ řekl. „Nejde to tak, jak by chlapeček chtěl. Chlapeček neví, na čem je.“

„Kde jsi byl?“

„Ve Villa Rossa. Bylo to tam velice povznášející, chlapečku. Všichni jsme zpívali. Kde jsi byl ty?“

„Na návštěvě u Angličanek.“

„Díky Bohu, že jsem se nezapletl s Angličankami.“

KAPITOLA VII

Druhý den odpoledne jsem se vrátil z našeho prvního horského stanoviště a zaparkoval jsem vůz u *smistamento*, kde se třídili ranění a nemocní podle papírů a na papírech se poznamenávalo přidělení do jednotlivých lazaretů. Po cestě jsem řídal a zůstal jsem sedět ve voze a řidič vzal papíry dovnitř. Byl to horký den, obloha byla velmi jasná a modrá a silnice bílá a prašná. Seděl jsem na vysokém sedadle Fiatu a nemyslel jsem na nic. Po silnici pochodoval nějaký pluk a já se díval, jak jde kolem. Mužům bylo horko a potili se. Někteří měli nasazeny ocelové helmy, ale většina si je pověsila na plnou polní. Helmy byly většinou příliš velké a zapadaly těm, kteří je měli, skoro až přes uši. Důstojníci měli helmy všichni; jejich helmy jim padly líp. Byla to polovina Brigaty Basilicaty. Poznal jsem je podle červenobílé pruhovaných výložek na límcích. Dlouho po tom, co pluk přešel, objevili se opozdilci – vojáci, kteří nestačili svým rotám. Byli propocení, zaprášení a unavení. Někteří vypadali hodně mizerně. Za posledním opozdilcem přišel ještě jeden voják. Kulhal. Zastavil se a sedl si u cesty. Vylezl jsem z auta a šel jsem k němu.

„Cojesvámi?“

Podíval se na mě a pak vstal.

„Už jdu.“

„Co vás trápí?“

„Ta zatracená válka.“

„Co se vám stalo s nohou?“

„S nohou nic. Mám kýlu.“

„Proč nejedete s transportem?“ zeptal jsem se. „Proč nejdete do lazaretu?“

„Nenechají mě. Pan poručík řekl, že jsem si pás sundal schválně.“

„Ukažte mi to.“

„Provalila se mi.“

„Na které straně ji máte?“

„Tady.“

„Zakašlejte,“ řekl jsem.

„Mám strach, že se tím zvětší. Je dvakrát tak velká, jak byla dnes ráno.“

„Posadte se,“ řekl jsem. „Hned jak dostanu papíry těchhle raněných, vezmu vás s sebou a předám vás vašim zdravotnickým důstojníkům.“

„On řekne, že jsem to udělal naschvál.“

„Nemůžou nic dělat,“ řekl jsem. „Není to zranění. Měl jste ji přece už dřív?“

„Ale ztratil jsem páš.“

„Pošlou vás do lazaretu.“

„Nemohl bych zůstat tady, tenente?“

„Ne. Nemám pro vás papíry.“

Ze dveří vyšel řidič s papíry raněných ve voze.

„Čtyři do 105. Dva do 132,“ řekl. Byly to lazarety za řekou.

„Říďte zas vy,“ řekl jsem. Pomohl jsem vojákoví s kýlou na sedadlo vedle nás.

„Vy mluvíte anglicky?“ zeptal se. „Jistě.“

„Co říkáte téhle zatracené válce?“

„Hnus.“

„To bych řekl, že hnus, Kriste Pane, a jaký hnus.“

„Vy jste byl ve Státech?“

„Jistě. V Pittsburghu. Hned jsem věděl, že jste Američan.“

„Copak nemluvím italsky dost dobře?“

„Ale já to poznal, že jste Američan.“

„Taky Američan,“ řekl řidič italsky a podíval se na muže s kýlou.

„Poslyšte, pane lajtnant. Musíte mě vozit k tomu pluku?“

„Musím.“

„Protože náš kapitán na marodce věděl, že mám kýlu. Zahodil jsem ten pitomý pás, aby se mi zhoršila a já nemusel zas zpátky na frontu.“

„Aha.“

„Nemohl byste mě vzít někam jinam?“

„Kdyby to bylo blíž fronty, mohl bych vás vzít na stanoviště první pomoci. Ale tady v zázemí musíte mít papíry.“

„Jestli se vrátím, donutí mě, abych se dal operovat, a pak mě pošlou natrvalo do zákopů.“

Přemýšlel jsem o tom.

„Vám by se taky nechtělo natrvalo do zákopů, že ne?“ zeptal se. „To ne.“

„Kriste pane, tohle je ale přece zatracená válka!“

„Poslyšte,“ řekl jsem. „Vystupte a upadněte vedle silnice a udělejte si bouli na hlavě a já vás seberu, až se budeme vracet, a vezmu vás někam do lazaretu. Tady zastavíme, Aido.“

Zastavili jsme u kraje cesty. Pomohl jsem mu sestoupit.

„Budu na vás tady čekat, pane poručíku,“ řekl.

„Na shledanou,“ řekl jsem. Vyrazili jsme a asi míli vpředu jsme minuli pluk, pak jsme přejeli přes řeku, kálnou vodami z tajícího sněhu, která rychle proudila mezi pilíři, a ujížděli jsme po cestě přes rovinu, abychom odevzdali raněné do obou lazaretů. Na zpáteční cestě jsem řídil já a jel jsem s prázdným vozem rychle, abych našel toho muže z Pittsburghu. Nejdřív jsme minuli pluk, zpocenější a pomalejší než kdy jindy, potom opozdilce. Potom jsme viděli ambulanci s koňským potahem, která zastavila u cesty. Dva muži zdvihali muže s hernií a chystali se ho strčit dovnitř. Vrátili se pro něho. Zakýval na mě. Sundal si helmu a na čele pod vlasy krvácel. Měl odřený nos a v krvavém šrámu a ve vlasech měl prach.

„Podívejte se na tu bouli, pane poručíku!“ vykřikl. „Všechno málo platné. Přijeli si pro mě.“

Když jsem se vrátil k vile, bylo pět hodin a šel jsem ven, kde se myly vozy, abych se osprchoval. Potom jsem ve svém pokoji napsal hlášení a seděl jsem přitom v kalhotech a v tričku u otevřeného okna. Za dva dny měla začít ofensiva a já pojedu s vozy do Plavý. Už dávno jsem nepsal do Států a věděl jsem, že bych měl napsat, ale odkládal jsem to tak dlouho, že teď bylo už skoro nemožné psát. Nebylo o čem psát. Poslal jsem páru vojenských dopisnic Zona di Guerra a škrtl na nich všechno kromě Daří se mi dobře. To by jim mělo stačit. Ty dopisnice jsou pro Ameriku to pravé: působí podivně a tajemně. Tady bylo podivné a tajemné frontové pásma, ale myslil jsem si, že je tu docela dobré velení a že je tu dost hrůz v poměru k jiným válkám s Rakušany. Rakouská armáda byla vytvořena za tím účelem, aby Napoleon dosahoval vítězství; jakýkoliv Napoleon. Kdybychom tak měli nějakého Napoleona, ale místo toho jsme měli II Generále Cadorna, tlustého a blahobytného, a Vittorio Emmanuele, toho drobného mužíka s dlouhým tenkým krčkem a kozlí bradkou. Na pravém křídle měli vývodu z Aosty. Byl možná příliš hezký na to, aby byl velký generál, ale vypadal jako člověk. Spousta by ho byla ráda viděla jako krále. Vypadal jako král. Byl to králův strýc a velel třetí armádě. My byli ve druhé armádě. U třetí armády bylo páru britských baterií. Dva dělostřelce z té party jsem potkal v Miláně. Byli to správní hoši a ohromně jsme se pobavili. Byli ohromní a stydlaví a pořád v rozpacích a všichni velice spokojení se vším, co se dělo. Zatoužil jsem po tom, být u Angličanů. Bylo by to mnohem jednodušší. Jenomže bych asi byl padl. Ne ovšem u téhle ambulanční branže. Ano, i u ambulanční branže. Britští řidiči ambulancí čas od času padli. No dobře, ale já věděl, že nepadnu. Ne v téhle válce. Ta se mnou neměla nic společného. Nezdála se mi pro mou osobu nebezpečnější než válka v biografu. Ale proboha jsem si přál, aby už bylo po ní. Možná, že skončí letos v létě. Možná, že se Rakušani sesypou. V jiných válkách se vždycky sesypali. Co to je s touhle válkou? Každý říkal, že Francouzi jsou hotoví. Rinaldi říkal, že Francouzi se vzbouřili a oddíly že pochodusí na Paříž. Zeptal jsem se ho, co se stalo, a on řekl: „No co, zastavili je.“ Chtěl jsem se dostat do Rakouska bez války. Chtěl jsem se dostat do Černého Lesa. Chtěl jsem se dostat do pohoří Harzu. Kde vlastně je pohoří Harz? Bojuje se v Karpatech. Tam jsem ale stejně nechťel. Jenže tam to může být dobré. Kdyby nebyla válka, mohl jsem jít do Španělska. Slunce zapadal a ochladilo se. Po večeři půjdu na návštěvu ke Catherine Barkleyové. Byl bych ji měl rád u sebe teď, tady. Byl bych s ní rád byl v Miláně. Rád bych se najedl v Cově a vyrazil potom horkým večerem po via Manzoni, na druhou stranu přes kanál, zahnul podél něho a šel do hotelu s Catherine Barkleyovou. Možná, že by šla.

Možná, že by dělala, že jsem ten její chlapec, který padl, a vstoupili bychom hlavním vchodem a portýr by smekl čepici a já bych se zastavil u pultu hotelového úředníka a požádal bych ho o klíč a ona by čekala u výtahu a pak bychom nastoupili do výtahu a on by jel velmi pomalu nahoru, zacvakal by v každém poschodí a pak v našem poschodí liftboy by otevřel dveře a postavil by se vedle nich a ona by vystoupila a já bych vystoupil a šli bychom chodbou a já bych strčil klíč do dveří a otevřel bych je a vstoupil bych dovnitř a pak bych zdvihl telefon a objednal láhev capri bianco v stříbrném kbelíku plném ledu nahoru do pokoje a pak by bylo slyšet jak led chrastí v nádobě a blíží se chodbou a pikolík by zaklepal a já bych řekl postavte to prosím za dveře. Protože bychom na sobě nic neměli, protože je tak horko a okno otevřené a vlaštovky létají nad střechami domů a když se potom setmí a člověk přistoupí k oknu, loví nad střechami maličtí netopýrci a létají těsně nad korunami stromů a my bychom pili capri a dveře zamčené a horko a jenom prostěradlo a dlouhá noc a my bychom se milovali celou noc v horké noci v Miláně. Tak by to mělo být. Najím se rychle a půjdu na návštěvu ke Catherine Barkleyové.

U večeře příliš mnoho mluvili a já jsem pil víno, protože dnes večer jsme nebyli všichni bratři, dokud jsem se trochu nenapil a nepohovořil s knězem o arcibiskupovi Irelandovi, který byl, jak se zdálo, ušlechtilý muž a o němž jsem předstíral, že znám jeho protivenství, protivenství, kterými trpěl a na nichž jsem se jako Američan podílel a o nichž jsem neměl ani ponětí. Bylo by bývalo nezdvořilé nevědět o nich alespoň něco, když jsem vyslechl tak úžasná vysvětlení jejich přičin, které, jak se zdálo, byly konec konců samé nedorozumění. Připadalo mi, že má hezké jméno, a pocházel z Minnesoty, což dohromady skládalo rozkošné jméno. Ireland z Minnesoty, Ireland z Wisconsinu, Ireland z Michiganu. Hezké bylo proto, že znělo jako Island. Ne, v tom to nebylo. Bylo v tom něco víc než tohle. Ano, otče. Máte pravdu, otče. Snad, otče. Ne, otče. No, možná, že ano, otče. Vy o tom víte víc než já, otče. Kněz je dobrák, ale je s ním nuda. Důstojníci nejsou dobráci, ale je s nimi nuda. Král je dobrák, ale je s ním nuda. Víno je špatné, ale není s ním nuda. Odlupuje člověku sklovinu se zubů a přilepuje mu ji na patro.

„A toho kněze zavřeli,“ řekl Rocca, „protože u něho našli kupony třiprocentní válečné půjčky. To bylo samozřejmě ve Francii. Tady by ho nikdy nezatkli. Zapřel, že by věděl něco o pětiprocentní válečné půjčce. To se stalo v Bézières. Byl jsem tam, a když jsem o tom četl v novinách, šel jsem do vězení a chtěl jsem s tím knězem mluvit. Bylo úplně jasné, že ty kupony ukradl.“

„Nevěřím ti ani slovo,“ řekl Rinaldi.

„Jak je libo,“ řekl Rocca. „Ale já to vyprávím tady kvůli našemu knězi. Je to velice poučné. On je kněz, on to ocení.“

Kněz se usmál. „Tak jen dál,“ řekl. „Poslouchám.“

Přirozeně, u některých kuponů se nedalo zjistit, jak k nim přišel, ale kněz měl všechny kupony na tři procenta a několik místních obligací, zapomněl jsem, které to přesně byly. A tak jsem šel do věznice – teď přijde pointa –, postavil jsem se před celu a řekl jsem, jako kdybych byl u zpovědi: „Žádám vás, ctihodný otče, o kněžské rozhřešení, neboť jste zhřešil.“

Všichni se rozesmáli na celé kolo.

„A co řekl on?“ zeptal se kněz. Rocca ho ignoroval a začal vysvětlovat pointu mně. „Chápeš ten vtip, ne?“ Zdálo se, že je to velice legrační anekdota, když ji člověk pořádně porozumí. Dolili mi znova víno a já vyprávěl historku o anglickém vojínovi, kterého dali pod sprchu. Potom vyprávěl major historku o jedenácti Čechoslovácích a maďarském desátníkovi. Zase jsme pili a pak jsem vyprávěl historku o jockeyovi, který našel penny. Major řekl, že existuje podobná italská historka o vévodkyni, která nemohla v noci spát. Když jsme se dostali až sem, kněz odešel a já vyprávěl historku o cestákovovi, který přijel v pět hodin ráno, když foukal mistral, do Marseilles. Major říkal, že slyšel nějaké řeči o tom, že prý já umím pít. Popřel jsem to. On řekl, že to je pravda, a při Bakchově břichu prý vyzkoušíme, jestli to je pravda nebo ne. Ne Bakchově, řekl jsem. Ne Bakchově. Ano, Bakchově, řekl on. Ať prý piju číši za číši a sklenici za sklenici s Bassi Fillipo Vincenzou. Bassi řekl ne, to prý není žádná zkouška, protože on už vypil dvakrát tolik co já. Řekl jsem, že to je mizerná lež, a Bakchus Nebakchus, Fillipo Vincenza Bassi nebo Bassi Fillipo Vincenza si za celý večer vína ani nelízl, a jak se vlastně vůbec jmenuje? On řekl, jestli prý já se jmenuju Federico Enrico nebo Enrico Federico? Řekl jsem, ať vyhraje ten, kdo je lepší, a na Bakcha se vykašleme a major nám nalil červené víno do džbánků. Když jsem ho polovinu vypil, nechtěl jsem dál. Vzpomněl jsem si, kam jsem se chystal.

„Bassi vyhrál,“ řekl jsem. „Je lepší než já. Já musím jít.“

„On opravdu musí,“ řekl Rinaldi. „On má rendezvous. Vím o tom všechno.“

„Musím jít.“

„Tak zas jindy,“ řekl Bassi. „Zas jindy, až budeš v lepší formě.“ Poplácal mě po rameni. Na stole stály rozsvícené svíčky. Všichni důstojníci byli velmi veselí. „Dobrou noc, páновé,“ řekl jsem.

Rinaldi Šel ven se mnou. Zastavili jsme se přede dveřmi na pěšině a on řekl: „Stříknutý bys tam radši chodit neměl.“

„Nejsem stříknutý, Rino, opravdu nejsem.“

„Měl bys radši rozžvýkat trochu kávy.“

„Hlouposti.“

„Přinesu ti trochu, chlapečku. Zatím se tady hezky projdi.“ Vrátil se s hrstí pražených kávových zrn. „Tyhleto rozžvýkej, chlapečku, a Pán Bůh s tebou.“

„Bakchus,“ řekl jsem. „Doprovodím tě.“

„Jsem úplně v pořádku.“

Šli jsme spolu městem a já žvýkal kávu. U brány příjezdové cesty, která vedla k britské vile, dal mi Rinaldi dobrou noc.

„Dobrou noc,“ řekl jsem. „Nepůjdeš dál?“

Zavrtěl hlavou. „Ne,“ řekl. „Mám radši prostší požitky.“

„Díky za kávu.“

„To nic, chlapečku, to nic.“

Vyrazil jsem po příjezdové cestě. Kontury cypříšů, které ji lemovaly, byly ostré a jasné. Obrátil jsem se a viděl jsem, že Rinaldi stojí a dívá se za mnou, a zamával jsem na něho.

Seděl jsem v přijímacím pokoji vily a čekal, až Catherine Barkleyová sejde dolů. Někdo přicházel chodbou. Vstal jsem, ale nebyla to Catherine. Byla to slečna Fergusonová.

„Dobrý večer,“ řekla. „Catherine mě prosila, abych vám vyřídila, že dnes bohužel nemůže přijít.“

„To je mi líto. Snad není nemocná?“

„Není jí docela dobře.“

„Vyřídíte jí, jak je mi to líto?“

„Ano, vyřídím.“

„Myslíte, že to stojí za pokus, přijít zítra?“

„Myslím, že ano.“

„Mnohokrát vám děkuji,“ řekl jsem. „Dobrou noc.“

Vyšel jsem ze dveří a najednou jsem se cítil osamělý a prázdný. Bral jsem schůzku s Catherine na lehkou váhu, trošku jsem se opil a málem bych byl zapomněl přijít, ale když jsem se s ní nemohl sejít, cítil jsem se osamělý a k ničemu.

KAPITOLA VIII

Druhý den odpoledne jsme se dozvěděli, že nahoře u řeky má být v noci proveden útok a že tam máme vzít čtyři vozy. Nikdo o tom nic nevěděl, ačkoliv všichni mluvili s velkou jistotou a jako by byli plni strategických vědomostí. Jel jsem v prvním voze, a když jsme míjeli vchod do britského lazaretu, nařídil jsem řidiči, aby zastavil. Ostatní vozy zarazily jeden po druhém také. Vystoupil jsem a řekl jsem řidičům, aby jeli dál, a jestli je nedohoníme na křížovatce, kde se odbočuje na Cormons, aby tam na nás počkali. Odběhl jsem po příjezdové cestě a v přijímacím pokoji jsem se ptal po slečně Barkleyové.

„Je ve službě.“

„Nemohl bych s ní jenom na chvíličku mluvit?“ Poslali vojáka, který byl ve službě, aby to zjistil, a ona přišla s ním.

„Jsem tu jen na skok, abych se zeptal, jestli je vám už líp. Řekli mi, že máte službu, tak jsem je poprosil, že bych s vámi chtěl mluvit.“

„Mně už je úplně dobře,“ řekla. „Myslím, že mě včera porazilo to horko.“

„Budu muset jít.“

„Půjdu s vámi na chvíličku ven.“

„A je ti opravdu dobré?“ zeptal jsem se venku.

„Ano, miláčku. Přijdeš dnes večer?“

„Ne, odjíždím právě kvůli nějaké komedii nahoře u Plavý.“

„Komedii?“

„Pochybuju, že by to bylo něco vážného.“

„A vrátíš še?“

„Zítra.“

Odepjala něco s krku. Dala mi to do ruky. „To je svatý Antoníček,“ řekla. „A zítra večer přijd.“

„Ty nejsi katolička, nebo jsi?“

„Ne. Ale říká se, že svatý Antoníček je moc užitečný.“

„Dám na něho pozor kvůli tobě. Sbohem.“

„Ne,“ řekla. „Žádné sbohem.“

„Tak dobře.“

„Bud’ hodný a bud na sebe opatrný. Ne, tady mi nemůžeš dát pusu. Nesmíš.“

„Tak dobře.“

Ohlédl jsem se a viděl jsem ji stát na schodech. Zamávala mi, políbil jsem se do dlaně a zvedl jsem ruku. Zamávala znova a najednou jsem byl pryč s příjezdové cesty, šplhal jsem na sedadlo ambulance a pak jsme vyrazili. Svatý Antoníček byl v malém bílém kovovém pouzdérku. Otevřel jsem pouzdérko a vyklopil jsem si ho na dlaň.

„Svatý Antoníček?“ zeptal se řidič.

„Ano.“

„Taky mám jednoho.“ Pustil volant pravou rukou, rozepjal si knoflík na blůze a vytáhl ho zpod košile. „Vidíte?“

Strčil jsem svatého Antoníčka zpátky do pouzdra, tenký zlatý řetízek jsem složil dohromady a strčil jsem to všechno do náprsní kapsy.

„Vy ho nenosíte?“

„Ne.“

„Lip je ho nosit. Na to přece je.“

„Tak dobře,“ řekl jsem. Otevřel jsem sponku zlatého řetízku, dal jsem si ho okolo krku a sponku jsem zaklapl. Světec mi visel přes uniformu, otevřel jsem blůzu u krku, rozepjal jsem límeček košile a spustil jsem ho za košili.

Jak jsme jeli, cítil jsem ho na prsou v kovové piksličce. Pak jsem na něho zapomněl. Když jsem byl potom zraněn, už jsem ho nenašel. Asi ho na nějakém obvazišti někdo sebral.

Když jsme byli za mostem, jeli jsme rychle a brzy jsme uviděli prach za ostatními vozidly před námi na silnici. Silnice se zatáčela a uviděli jsme ty tři vozy, vypadaly maličké, prach se jim zvedal pod koly a válel se pryč, mezi stromy. Dohonili jsme je a předjeli a odbočili jsme na cestu, která šplhala do hor. Jet v koloně není nepříjemné, když člověk sedí v prvním autě, a já se uvelebil na sedadle a díval jsem se na krajinu. Byli jsme na úpatí kopců na naší straně řeky, a jak silnice stoupala, objevily se na severu vysoké hory, na jejichž vrcholcích pořád ještě ležel sníh. Ohlédl jsem se a uviděl jsem všechny tři vozy stoupat za námi, oddělené od sebe mračny prachu. Přejeli jsme kolem dlouhé kolony mul s náklady, honáci kráčeli vedle mul a na hlavách měli červené fezy. Byli to bersaglieri.

Za karavanou mul byla silnice prázdná a my šplhali do kopce a pak jsme sjízděli přes hřeben dlouhého kopce do údolí, kudy tekla řeka. Po obou stranách silnice stály stromy a pravým stromořadím jsem řeku uviděl, voda v ní byla čistá, mělká a rychle proudila. Řeka měla nízký stav a v řečišti byly pruhy písku a oblázků a mezi nimi úzký vodní proud, a někdy se po dně plném oblázků voda rozlévala jako lesklé zrcadlo. Blízko břehu jsem viděl hluboké rybníčky, v kterých byla voda modrá jako nebe. Viděl jsem klenuté kamenné mosty přes řeku v místech, kde od silnice odbočovaly polní cesty, a mýjeli jsme kamenná selská stavení s hrušněmi opřenými o jejich jižní stěny a s nízkými kamennými zídkami v polích. Silnice vedla dlouho údolím a pak jsme zahnuli a začali jsme zase šplhat do kopců. Silnice šplhala strmě vzhůru a hned nato klesala sem tam mezi kaštanovými lesy, až se konečně ustálila a pokračovala souběžně s horským hřebenem. Bylo vidět dolů mezi lesy a hluboko pod námi jsem zahlédl stužku řeky, která se leskla ve slunci a oddělovala obě armády. Ujízděli jsme po hrubé nové vojenské silnici, táhnoucí se pod hřebenem hory, a já se podíval k severu na dvě horská pásma, zelená a tmavá až k čáře, kde začínal sníh, a nad tou bílá a líbezná ve slunci. Potom, když se silnice vyhoupla na hřeben, spatřil jsem třetí pás hor, vyšších hor pokrytých sněhem, které vypadaly křídově bílé a zvrásněné, s podivnými pláněmi, a za těmi všemi byly ještě jiné hory a člověk sotva mohl říct, jestli je skutečně vidí. To všechno byly rakouské hory a my neměli nic, co by se jim vyrovnalo. Před námi se silnice stáčela kulatým obloukem napravo, a když jsem se podíval dolů, viděl jsem, jak klesá mezi stromy. Na téhle silnici byly oddíly vojska a muly s horskými kanóny, a když jsme sjízděli dolů a drželi se při kraji, zahlédl jsem dole daleko v hloubce řeku, řady pražců a linii kolejnic, táhnoucí se vedle ní, starý most, kudy vedla železnice na druhou stranu, a na protějším břehu pod kopcem za řekou rozbité domy městečka, které mělo být vzato útokem.

Byla už skoro tma, když jsme se dostali dolů a zahnuli na hlavní silnici, která vedla podél řeky.

KAPITOLA IX

Silnice byla přecpaná a po obou stranách stály zástěny z kukuřičných stvolů a slaměných rohoží a rohože byly i nahoře, takže to vypadalo jako vjezd do cirkusu nebo do nějaké domorodé vesnice. Jeli jsme tím slaměným tunelem pomalu a dostali jsme se ven na holé prázdné místo, kde bývala železniční stanice. Silnice se tu táhla pod úrovní řeky a po celé délce snížené silnice byly v břehu vykopány díry a v nich pěchota. Slunce zapadalo, a když jsem se za jízdy podíval nahoru přes břeh, uviděl jsem nad kopci na druhé straně rakouské pozorovací balony, černající se proti zapadajícímu slunci. Zaparkovali jsme vozy za cihelnou. Pece a několik hlubokých jam bylo zařízeno jako obvaziště. Pracovali tam tři doktoři, které jsem znal. Promluvil jsem s majorem a dozvěděl jsem se, že až to začne a naše vozy budou plné, pojedeme s nimi zpátky po zamaskované silnici a nahoru na hlavní silnici podél hřebenu, kde bude stanoviště a raněné převezmou jiné vozy. Doufal, že se silnice neucpe. Na celou komedii byla jen ta jedna. Silnice byla maskována, protože ležela v dohledu Rakušanů na druhé straně za řekou. Tady v cihelně nás před palbou z pušek nebo kulometů chránil břeh. Přes řeku vedl jeden rozbitý most. Chystali se postavit jiný most, jen co začne dělostřelba, a několik oddílů se mělo přebrodit o něco výš v místech, kde se řeka zatácela. Major byl drobný človíček se vzhůru natočeným knírem. Prodělal válku v Lybii a měl dvě stužky za zranění. Řekl, že jestli to všechno půjde dobře, postará se, abych dostal vyznamenání. Řekl jsem, že doufám, že to půjde dobře, ale že je příliš laskav. Zeptal jsem se ho, jestli tuje nějaký větší kryt, kde by mohli zůstat řidiči, a on se mnou poslal vojáka, aby mi ho ukázal. Šel jsem s ním a objevil jsem kryt, který byl velmi dobrý. Řidičům se líbil a nechal jsem je v něm. Major mě pozval, abych si s ním a se dvěma jinými důstojníky připil. Pili jsme rum a bylo to velice přátelské. Venku se stmivalo. Zeptal jsem se, kdy má útok začít, a oni říkali, že jakmile se setmí. Vrátil jsem se k řidičům. Seděli v krytu a hovořili, a když jsem vstoupil dovnitř, zmlkli. Dal jsem každému balíček cigaret Macedonia, těch špatně balených cigaret, z kterých se tabák trousil a člověk je musel nejdřív na obou koncích zakroutit, než je začal kouřit. Manera rozžál svůj zapalovač a podal ho kolem. Zapalovač měl tvar radiátoru z Fiatky. Řekl jsem jim, co jsem se dozvěděl.

„Jak to, že jsme neviděli stanoviště, když jsme jeli dolů?“ zeptal se Passini.

„Bylo právě kousek za zatáckou, kudy jsme odbočili.“

„Na silnici bude pěkná mela,“ řekl Manera.

„Rozstřílej nás na cucky.“

„Asi ano.“

„Co kdybychom se najedli, pane poručíku? Nebudeme mít na jídlo čas, až to začne.“

„Půjdu a podívám se, co a jak,“ řekl jsem.

„Chcete, abychom tu zůstali, nebo se můžeme trochu kouknout ven?“

„Radši tu zůstaňte.“

Odešel jsem do majorova krytu a major řekl, že polní kuchyně tu bude co nevidět a řidiči mohou přijít a vyfasovat mináž. Essálky jim prý půjčí, jestli je nemají. Řekl jsem, že myslím, že je mají. Vrátil jsem se a řekl jsem řidičům, že pro ně dojdu, jakmile přijedou s jídlem. Manera řekl, že doufá, že přijedou, než začne kanonáda. Seděli mlčky, dokud jsem neodešel. Byli to samí mechanici a nenáviděli válku.

Šel jsem ven, abych se podíval na vozy a viděl, co se děje, a pak jsem se vrátil a posadil se do krytu ke čtyřem řidičům. Seděli jsme na zemi, zády opřeni o stěnu, a kouřili jsme. Venku byla skoro tma. Hlína v krytu byla teplá a suchá a já se opřel rameny o stěnu, jak jsem seděl na zadnici a odpočíval.

„Kdo jde do útoku?“ zeptal se Gavuzzi.

„Bersaglieri.“

„Samí bersaglieri?“

„Myslím, že samí.“

„Pro opravdový útok tu není dost vojska.“

„Podle všeho to má jen odvést pozornost od místa, kde se bude útočit doopravdy.“

„Vědí to ti, co budou útočit?“

„Pochybuj u.“

„Samozřejmě, že to nevědí,“ řekl Manera. „Kdyby to věděli, tak by neútočili.“

„Ale útočili,“ řekl Passini. „Bersaglieri jsou pitomci.“

„Jsou to stateční chlapi a mají dobrou kázeň,“ řekl jsem.

„Mají hodně centimetrů kolem prsou a jsou zdraví jak řípa. Ale stejně to jsou pitomci.“

„Granatieri jsou čahouni,“ řekl Manera. To byl vtip. Všichni se smáli.

„Byl jste u toho, tenente, jak nechtěli útočit a oni každého desátého zastřelili?“

„Ne.“

„Je to tak. Postavili je potom do řady a vybrali každého desátého. Carabinieri je zastřelili.“

„Carabienieri,“ řekl Passini a odplivl si na zem. „Ale tihle granátníci; všichni přes šest stop. Nechtěli útočit.“

„Kdyby nikdo neútočil, bylo by po válce,“ řekl Manera.

„Jenže kvůli tomuhle to granatieri neudělali. Měli strach. Všichni důstojníci byli z takových nóblov rodin.“

„Někteří důstojníci šli sami.“

„Jeden četař zastřelil dva důstojníky, že nechtěli vylézt ze zákopu.“

„Pár oddílů vylezlo.“

„Ty, co vylezli, nepostavili do řady, když vybírali každého desátého.“

„Jeden z těch, co je carabinieri zastřelili, je od nás z města,“ řekl Passini. „Byl to na granatieriho moc velký, mazaný a vysoký kluk. V jednom kuse byl v Římě. V jednom kuse se vodil s děvčaty. V jednom kuse ho vodili carabinieri.“ Zasmál se. „Teďka jim postavili před dům hlídku s bajonetem a nikdo nesmí na návštěvu k jeho matce a k otci a k sestrám, a jeho otec přišel o občanská práva a ani nemůže volit. Všichni jsou mimo zákon. Zákon je nechrání. Každý může přijít a nabrat si z jejich majetku.“

„Kdyby nebylo tohohle, co provádějí s rodinami, nikdo by do útoku nešel.“

„Ale ano. Alpini by šli. Tihleti Vittorio Emmanuelovci. A nějaký ten bersaglieri.“

„Bersaglieri taky prákli do bot. Teď by na to rádi zapomněli.“

„Neměl byste nás nechat takhle mluvit, tenente. Evviva lesercito!“ řekl Passini sarkasticky.

„Já vím, jak vy mluvíte,“ řekl jsem. „Ale dokud řídíte auta a děláte dobroru –“

„– a mluvíme tak, aby nás neslyšeli ostatní důstojníci,“ dokončil za mě Manera.

„Věřím, že bychom měli s válkou skoncovat,“ řekl jsem. „Ale kdyby přestala bojovat jedna strana, to by válku neukončilo. Bylo by to jen horší, kdybychom přestali bojovat.“

„Nemohlo by to být horší,“ řekl Passini uctivě. „Nic není horšího než válka.“

„Porážka je horší.“

„Tomu nevěřím,“ řekl Passini, pořád ještě uctivě. „Co je to porážka? Člověk se vrátí domů.“

„A oni přijdou za vámi. Váš domov vám vezmou. Vezmou si vaše sestry.“

„Tomu nevěřím,“ řekl Passini. „Všem to udělat nemůžou. At' svůj domov brání každý sám. At' každý své sestry doma zamkne.“

„Obětí vás. Přijdou a udělají z vás zase vojáky. A ne u motorisované ambulance, u pěchoty.“

„Všechny pověsit nemůžou.“

„Cizí národ nemůže z lidí udělat vojáky,“ řekl Manera. „V první bitvě všichni utečou.“

„Jako Cechi.“

„Mně se zdá, že nemáte ponětí o porážce a myslíte si, že to není nic hrozného.“

„Tenente,“ řekl Passini, „my víme, že před vámi můžeme mluvit. Poslouchejte. Nic není horšího než válka. My u motorisované ambulance si vůbec nedovedem představit, jak je hrozná. Když si lidé uvědomí, jak je hrozná, nemůžou už dělat nic, aby ji zarazili, protože se zblázní. Taky jsou lidé, kteří si to neuvědomí nikdy. Jsou lidé, kteří se bojí důstojníků. A s téma se dělá válka.“

„Já vím, že je hrozná, ale musíme ji dokončit.“

„Válka nejde dokončit. Válka nemá nikdy žádný konec.“

„Ale ano, má.“

Passini zavrtěl hlavou.

„Válka se nevyhrává vítězstvím. I když třeba dobudeme San Gabriele. I když dobudeme Carso a Monfalcone a Trieste. Kde budeme pak? Viděl jste dnes ty hory v dálce? Myslíte si, že bychom je všechny taky mohli dobýt? Jenom když Rakušani přestanou bojovat. Jedna strana musí přestat bojovat. Proč nepřestaneme bojovat my? Když oni slezou dolů do Itálie, otráví je to a půjdou pryč. Mají svou vlastní zem. Ale kdepak, místo toho je válka.“

„Vy jste hotový řečník.“

„My přemýslíme. My čteme. My nejsme sedláci. My jsme mechanici. Ale i sedláci jsou dost chytří na to, aby nevěřili na válku. Tuhle válku nenávidí každý.“

„Je taková jedna třída lidí, a ta rozhoduje v zemích, kde jsou samí pitomci a nic si neuvědomují a nikdy si nic neuvědomí. Proto máme tuhle válku.“

„Taky se z ní vy tříská hromada peněz.“

„Většina nevytříská nic,“ řekl Passini. „Jsou na to moc pitomí. Dělají to zadarmo. Z pitomosti.“

„Musíme už držet hubu,“ řekl Manera. „Už jsme toho řekli moc i na tenente.“

„On to rád poslouchá,“ řekl Passini. „Obrátíme ho na svou víru.“

„Ale teď už budeme držet hubu,“ řekl Manera. „Dostáném už jídlo, tenente?“ zeptal se Gavuzzi. „Půjdu se podívat,“ řekl jsem. Gordini vstal a šel st mnou ven.

„Můžu pro vás něco udělat, tenente? Nechcete s něčím pomoc?“ Byl to nejtěšší z těch čtyř.

„Pojďte se mnou, jestli chcete,“ řekl jsem. „Uvidíme.“

Venku byla tma a kužele světla ze světlometů se pohybovaly nad horami. Na téhle frontě měli velké světlometry, přimontované na kamionech; někdy v noci přejel člověk po silnici kolem nich, těsně za frontou, kamion stál kousek od silnice, důstojník řídl světlo a osádka měla strach. Prošli jsme cihelnou a zastavili jsme se u hlavního obvaziště. Venku nad vchodem byl malý přístřešek ze zelených haluzí a noční vítr chrastil ve tmě listím, které uschllo na slunci. Vevnitř bylo světlo. Major seděl na bedýnce u telefonu. Jeden z kapitánů zdravotní služby řekl, že útok byl o hodinu odložen. Nabídl mi skleničku koňaku. Podíval jsem se na stoly s chirurgickým náradím, na nástroje, blyštící se ve světle, na vaničky a na uzátkované láhve. Gordini stál za mnou. Major vstal od telefonu.

„Začne to hned,“ řekl. „Přeložili to zas nazpátek.“

Podíval jsem se ven, bylo tma a rakouské světlometry pátraly po horách za námi. Chvilku bylo ještě ticho, a potom všechna děla za námi spustila kanonádu.

„Savoia,“ řekl major.

„Co se týče té polévky, pane majore –,“ řekl jsem. Neslyšel mě. Opakoval jsem to. „Ještě nepřišla.“

Přiletěl veliký granát a vybuchl venku v cihelně. Pak vybuchl další a v tom rámusu bylo slyšet menší rámus, který dělaly cihly a smetí, když dopadaly zpátky na zem.

„Co tu je k jídlu?“

„Máme trochu pasta asciutta,“ řekl major. „Vezmu si, co mi dáte.“

Major řekl něco ordonanci, která zmizela někam dozadu a vrátila se s plechovkou plnou studených vařených makarónů. Podal jsem ji Gordinimu.

„Nemáte trochu sýra?“

Major řekl něco podrážděně ordonanci, ta se sehnula zpátky do díry a vylezla se čtvrtkou bílého sýra. „Děkuji vám mnohokrát,“ řekl jsem. „Ven radši nechoděte.“

Venku někdo cosi postavil na zem ke vchodu. Jeden ze dvou mužů, kteří s tím přišli, nakoukl dovnitř.

„Přineste ho sem,“ řekl major. „Co je to s vámi? Nechtěli byste, abysme si pro něho došli ven sami?“

Oba nosiči zvedli muže pod paží a za nohy a vzali ho dovnitř.

„Rozstříhněte mu blůzu,“ řekl major.

Držel klíšťky s chomáčem gázy na konci. Oba kapitáni si svlékli kabáty. „Zmizte,“ řekl major oběma nosičům.

„Pojďte,“ řekl jsem Gordinimu.

„Udělali byste líp, kdybyste počkali, až přestane kanonáda,“ řekl major přes rameno.

„Oni se chtějí najít,“ řekl jsem. „Jak myslíte.“

Venku jsme proběhli cihelnou. Nějaký granát vybuchl blízko na břehu řeky. Potom přiletěl jeden, který jsme neslyšeli, když padal, až to najednou z ničeho nic zasvištělo. Oba jsme sebou hodili na zem a v záblesku a hřmotu výbuchu a v jeho zápacu jsme uslyšeli do ztracena odeznívající svist a třesk padajících cihel. Gordini se zvedl a utíkal do krytu. Běžel jsem za ním a držel jsem sýr, jehož hladký povrch se pokryl cihlovým prachem. V krytu byli všichni tři řidiči, seděli opřeni o stěnu a kouřili.

„Tady máte, vy vlastenci,“ řekl jsem.

„Jak to vypadá s vozy?“ zeptal se Manera.

„Všechno v pořádku.“

„Nahnali vám strach, tenente?“

„To vám řeknu,“ odpověděl jsem.

Vytáhl jsem nůž, otřel jsem střenku a seškrabal jsem vrstvu špínky se sýra. Gavuzzi mi podal nádobu s makaróny.

„Načněte to, tenente.“

„Ne,“ řekl jsem. „Položte to na zem. Najíme se všichni.“

„Nemáme vidličky.“

„K čemu, sakra,“ řekl jsem anglicky. Rozkrájel jsem sýr na kousky a položil jsem je na makaróny.

„Posadte se k tomu,“ řekl jsem. Sedli si a čekali. Strčil jsem do makarónů palec a prsty a zvedl jsem ruku. Uvolnil se velký kus.

„Hodně to zvedněte, tenente.“

Zvedl jsem to na délku paže a nudle se přetrhly. Spustil jsem je do úst, včucl jsem je, konečky jsem si nacpal dovnitř a začal jsem žvýkat, potom jsem si vzal kousek sýra, rozžvýkal jsem ho a napil jsem se vína. Mělo chut' zrezivělého železa. Podal jsem polní láhev zpátky Passinimu.

„Zkazilo se,“ řekl. „Bylo tam moc dlouho. Měl jsem ho ve voze.“

Všichni jedli, brady nízko nad nádobou, hlavy zvraceli

So dozadu a včucávali konečky. Vzal jsem si ještě jedno sousto a kousek sýra a vypláchl jsem si ústa vínem. Venku něco spadlo, až se země zatrásla.

„Čtyřistadvacítka nebo minomet,“ řekl Gavuzzi.

„V horách žádné čtyřistadvacítky nejsou,“ řekl jsem.

„Mají velké kanóny ze Škodovky. Viděl jsem krátery.“

„Třistapětka.“

Pokračovali jsme v jídle. Ozvalo se zakašlání, hluk, jako když se rozjízdí lokomotiva, a potom explose, která znova otřásala zemí.

„Tenhle kryt není zrovna nejlepší,“ řekl Passini.

„Tohle byl těžký minomet.“

„Ano, pane poručíku.“

Snědl jsem konec svého kousku sýra a polkl jsem víno. Vším tím ostatním rámusem jsem zaslechl kašlavý zvuk, potom přišlo to ču-ču-ču-ču-, potom zablesklo, jako když se otevřou dvírka tavičí pece, a ozval se řev, který začal bíle a zčervenal a sílil jako ženoucí se vichřice. Snažil jsem se nadechnout, ale dech mi vypověděl službu a já měl pocit, že jsem vyletl sám ze sebe a moje tělo letí a letí a pořád letí, tělesné a hmotné, vzduchem. Najednou jsem byl bez sebe, úplně a naprostoto, á věděl jsem, že je po mně a že to byl všechno strašný omyl, myslet si, že člověk jenom tak prostě umře. Potom jsem se vznášel, a místo abych letěl pořád výš, cítil jsem, že kloužu rychle zpátky. Vydechl jsem a přišel jsem k sobě. Země kolem byla rozervána a proti mé hlavě visel roztríštěný dřevěný trám. Hlava mi třeštila a slyšel jsem někoho naříkat. Měl jsem dojem, že někdo kříčí. Pokusil jsem se pohnout, ale nemohl jsem se pohnout. Slyšel jsem kulometry a pušky střílet přes řeku a po celé délce řeky. Ozvalo se velké šplouchnutí a já spatřil, jak po obloze létají světelné granáty, roztrhávají se a bíle plynou a jak vyletují rakety, a slyšel jsem bomby, to všechno najednou, a pak jsem blízko u sebe slyšel někoho naříkat „Mamma mia! Oh, mamma mia!“

Škubl jsem sebou a zkroutil se a konečně jsem vyprostil nohy, přebral jsem se na druhou stranu a dotkl se ho. Byl to Passini, a když jsem se ho dotkl, vykřikl. Ležel nohami ke mně a ve tmě a ve světle jsem uviděl, že je má obě nad koleny rozdcené. Jedna noha byla pryč a druhá držela za šlachy a cáry kalhot a pahýl sebou kroutil a škubal, jako kdyby nebyl spojen s utrženou nohou. Passini se kousal do ruky a naříkal „Och mamma mia, mamma mia,“ a potom „Dio ti salvi, Maria. Dio ti salvi, Maria. Ach Ježíši, zastřelte mě. Kriste, zastřelte mě. Mamma mia, mamma mia, ach nejčistší Panenko Maria, zastřelte mě. Už dost. Už dost. Ach Ježíši Panenko Maria, už dost. Ach, ach, ach, ach,“ pak přiškrceně „Mamma, mamma mia.“ Pak byl zticha, kousal se do ruky, pahýl nohy se kroutil.

„Portaferiti!“ zařval jsem s dlaněmi přiloženými k ústům. „Portaferiti!“ Snažil jsem se přitáhnout k Passinimu, abych se pokusil dát mu kompresivní obvaz na nohy, ale nemohl jsem se hnout. Zkusil jsem to znova a nohy se mi trošku pohnuly. Dokázal jsem se trochu přitáhnout pozpátku na rukou a loktech. Passini byl ted' zticha. Posadil jsem se vedle něho, sundal jsem si blůzu a pokusil jsem se utrhnut podolek košile. Nešlo to a já kousal do okraje látky, aby se roztrhla. Pak jsem si vzpomněl na jeho ovinovačky. Já měl vlněné ponožky, ale Passini nosil ovinovačky. Všichni řidiči nosili ovinovačky. Ale Passini měl jen jednu nohu. Začal jsem odmotávat ovinovačku, ale uprostřed práce jsem si všiml, že to už nemá význam, abych se snažil dát mu kompresivní obvaz, protože Passini je už mrtvý. Přesvědčil jsem se, že je skutečně mrtvý. Musel jsem zjistit, kde jsou ti tři ostatní. Posadil jsem se zpíma a vtom se mi něco pohnulo v hlavě jako závaží v očích mrkací panny a praštilo mě to vevnitř v očních důlících. Měl jsem v nohou pocit tepla a mokra a v botách jsem také cítil teplo a mokro. Uvědomil jsem si, že mě to trefilo, naklonil jsem se a položil jsem si ruku na koleno. Koleno tam nebylo. Ruka zajela dolů a koleno bylo na holeni. Otřel jsem ruku o košili a s oblohy se znova velice pomalu sneslo plynoucí světlo a já se podíval na svoji nohu a velice jsem se lekl. „Ach Bože,“ řekl jsem. „Dostaň mě odsud.“ Ale věděl jsem, že tu jsou ještě tři ostatní. Byli tu čtyři řidiči. Passini je mrtev. Zbývají tři. Někdo mě vzal pod paží a někdo jiný mi nadzvedl nohy.

„Jsou tu ještě tři,“ řekl jsem. „Jeden je mrtvý.“

„To jsem já, Manera. Šli jsme pro nosítka, ale žádná tam nemají. Jak je vám, tenente?“

„Kde je Gordini a Gavuzzi?“

„Gordiniho obvazují na stanovišti. Gavuzzi vás drží za nohy. Chyťte se mě kolem krku, tenente. Kam jste to dostal?“

„Do nohy. Jak je Gordini mu?“

„Ten je v pořádku. Byla to mina z těžkého minometu.“

„Passini je mrtvý.“

„Ano. Mrtvý.“

Někde nablízku dopadl granát, oba sebou hodili na zem a mě hodili na zem taky. „Promiňte, tenente,“ řekl Manera. „Chyťte se mě kolem krku.“

„Jestli mě ještě jednou shodíte –“

„To že jsme se lekli.“

„Vy nejste zraněni?“

„Jsme oba, ale jen trochu.“

„Může Gordini řídit?“

„Asi ne.“

Než jsme se dostali na stanoviště, shodili mě na zem ještě jednou.

„Kurva,“ řekl jsem.

„Promiňte, tenente,“ řekl Manera. „Už vás neshodíme.“

Před stanovištěm nás spousta ležela na zemi ve tmě. Odnášeli raněné dovnitř a vynášeli je ven. Kdykoliv se rozhrnula zástěra a někoho vynášeli, zahlédl jsem světlo z ošetřovny. Mrtví byli položeni stranou. Doktoři pracovali s rukávy vyhrnutými až k ramenům a byli červení jak řezníci. Nebylo dost nosítka. Několik raněných dělalo rámus, ale většinou byli zticha. Vítr ševelil v listí příkrovu nade dveřmi ošetřovny a noc byla čím dál chladnější. Celou tu dobu přicházeli nosiči raněných, stavěli nosítka na zem, vyložili je a šli pryč. Jakmile jsem se dostal k ošetřovně, přivedl Manera zdravotnického četaře a ten mi obě nohy obvázal. Řekl, že do ran se při výbuchu dostalo tolik špínky, že ani moc nekrvácely. Vezmou mě prý na řadu, jak to nejdřív bude možné. Vrátil se dovnitř. Gordini prý nemůže řídit, řekl Manera. Má rozbité rameno a ránu na hlavě. Není mu zvlášť špatně, ale to rameno mu teď ztuhlo. Seděl vzpřímeně u jedné z cihlových zdí. Manera a Gavuzzi odjeli každý s nákladem raněných. Ti mohli řídit docela dobře. Přijeli Britové se třemi ambulancemi a u každé měli dva muže. Jednoho z jejich řidičů ke mně přivedl Gordini, který byl velmi bledý a zřejmě mu bylo nanic. Angličan se nade mnou naklonil.

„Jste těžce raněn?“ zeptal se. Byl to vysoký chlapík a měl brýle v kovových obroučkách.

„Do nohou.“

„Doufám, že to není nic vážného. Můžu vám nabídnout cigaretu?“

„Díky.“

„Slyšel jsem, že jste ztratil dva řidiče.“

„Ano. Jeden padl, a pak toho mládence, co vás přivedl.“

„To je ale smůla. Nechcete, abychom převzali vaše vozy?“

„O to jsem vás chtěl právě požádat.“

„Dáme na ně dobrý pozor a vrátíme je do Villy. 206, že ano?“

„Ano.“

„To je hezké místečko. Někde jsem vás tam viděl. Slyšel jsem, že jste Američan.“

„Ano.“

„Já jsem Angličan.“

„Cože!“

„Ano, Angličan. Vy jste si myslí, že jsem Ital, co? U jedné naší jednotky bylo pár Italů.“

„Kdybyste převzali ty vozy, to by bylo skvělé,“ řekl jsem.

„Dáme na ně co největší pozor,“ narovnal se. „Tenhle váš mladík měl hroznou starost, abych se na vás podíval.“ Poklepal Gordiniho na rameno. Gordini sebou škulbl a usmál se. Angličan spustil rychlou a dokonalou italštinou. „Tak, teď je všechno ujednáno. Podíval jsem se na vašeho tenente. Převezmeme ty dva vozy. Nemusíte už mít žádné obavy.“ A skončil rázně: „Musím to nějak zařídit, abyste se odsud dostal. Zajdu za těmi doktorskými lampasáky. Odvezeme vás s sebou.“

Odešel k ošetřovně a našlapával opatrně mezi raněnými. Viděl jsem, jak se zástěna rozhrnuje, zablesklo světlo a on vstoupil dovnitř.

„Ten se o vás postará, tenente,“ řekl Gordini.

„Jak je vám, Franco?“

„Dobře.“ Posadil se vedle mě. Za chvílku se zástěna ve dveřích ošetřovny rozhrnula, objevili se dva nosiči a za nimi vysoký Angličan. Přivedl je ke mně.

„Tady je ten americký tenente,“ řekl italsky.

„Radši bych počkal,“ řekl jsem. „Jsou tu mnohem hůř ranění než já. Mně je docela dobře.“

„Ale jděte,“ řekl. „Jenom ze sebe nedělejte hrdinu.“ Potom italsky: „Zvedněte ho, ale pozor na nohy. Na nohy je velice citlivý. Je to legitimní syn presidenta Wilsona.“ Sebrali mě a odnesli mě na ošetřovnu. Tam se operovalo na všech stolech. Malý majorek se na nás zuřivě podíval. Poznal mě a zamával na mě kleštěmi.

„£a va bien?“

„Qa va.“

„Vzal jsem ho dovnitř,“ řekl vysoký Angličan italsky. „Je to jediný syn amerického velvyslance. Počká tu, až budete mít čas vzít ho do práce. Potom ho odvezu s první várkou.“ Naklonil se nade mnou. „Podívám se po jejich rotmistrovi, on vám vystaví papíry, a pak to všechno půjde mnohem rychleji.“ Sehnul hlavu, aby prošel dveřmi, a zmizel. Major právě rozevíral kleště a pustil je do vaničky. Sledoval jsem jeho ruce očima. Ted' přikládal obvaz. Potom sundali nosiči muže se stolu.

„Podívám se na amerického tenente,“ řekl jeden z kapitánů. Zvedli mě a položili mě na stůl. Byl tvrdý a kluzký. Bylo tu cítit mnoho silných zápachů, zápachů chemikálí a sladký západ krve. Sundali mi kalhoty, zdravotnický kapitán se pustil do práce a začal přitom diktovat výkonnému rotmistrovi: „Mnohonásobné povrchové zranění levého a pravého stehna a levého a pravého kolena a pravého nártu. Hluboké rány na pravém koleně a nártu. Lacerace pokožky na hlavě – ohmatával ji – (Bolí to?) (Ježíši, a jak!) „s podezřením na frakturu lebeční. Utrpěl při výkonu povinnosti. To vás zachrání před válečným soudem, tohle není sebepoškození,“ řekl. „Nechcete se napít brandy? Jak jste vůbec přišel k takovému maléru? Co jste to chtěl dělat? Spáchat sebevraždu? Antitetanus, prosím, a obě nohy označte křížkem. Děkuji. Trochu to očistím, vymyju a dám na to obvaz. Krev vám koaguluje nádherně.“

Rotmistr vzhlédl od papírů: „Jaká je příčina zranění?“

Zdravotnický kapitán: „Co vás trefilo?“

Já se zavřenýma očima: „Mina z těžkého minometu.“

Kapitán, když prováděl cosi, co šeredně bolelo, a ostříhoval okraje ran: „Víte to jistě?“

Já – a snažil jsem se při tom ležet zticha a cítil jsem, jak se mi zdvívá žaludek, když mi stříhá do masa: „Myslím si to.“

Zdravotnický kapitán – (se zájmem o něco, co našel), „Střepiny nepřátelské miny z těžkého minometu. Podívám se, jestli ještě nějaké nenajdu, když budete chtít, ale není to nutné. Ted' to celé natřu a – štípe to? To je dobře, to není nic proti tomu, co to bude dělat za chvíli. Bolest ještě nezačla. Přineste mu skleničku brandy. Šok otupuje bolest; ale tohle je maličkost, nemusíte mít z ničeho strach, jestli se vám do toho nedostane infekce, a to se dnes stává málokdy. Jak to vypadá s vaší hlavou?“

„Mizerně,“ řekl jsem.

„Tak to radši moc brandy nepijte. Jestli je to fraktura, není potřeba, abyste se rozehříval. Co dělá tohle?“ Po celém těle mi vyrazil pot. „Kristepane!“ řekl jsem.

„Asi to přece jen bude fraktura. Obvážu vám to a moc s tou hlavou nikam neducejte.“ Dal se do obvazování, ruce se mu jen míhaly a obvaz přiléhal ztuha a jistě. „Tak, to bychom měli, mnoho štěstí a Vive la France.“

„To je Američan,“ řekl jeden z těch druhých kapitánů.

„Měl jsem dojem, že je Francouz. Mluví francouzsky,“ řekl kapitán. „Já ho znám od dřívějška. Vždycky jsem si myslí, že to je Francouz.“ Vypil půl sklenice koňaku. „Přineste mi něco vážného. Dejte sem ještě nějaký antitetanus.“ Kapitán na mě zamával. Zvedli mě a cíp závěsu mi přejel přes obličej, jak mě vynášeli ven. Venku mě položili na zem a výkonný rotmistr ke mně přiklekl. „Vaše jméno?“ zeptal se tiše. „Příjmení? Křestní jméno? Hodnost? Místo narození? Ročník? Kmenová příslušnost?“ a tak dále. „Nezlobte se, tenente, že vás s tím obtěžuju, když máte poraněnou hlavu. Doufám, že vám je už líp. Odešlu vás s anglickou ambulancí.“

„Mně je docela dobře,“ řekl jsem. „Mockrát vám děkuju.“ Bolest, o které mluvil kapitán, začala a nic z toho, co se dělo, mě nezajímalo a netýkalo se mě to. Za chvílku předjela anglická ambulance, položili mě na nosítka, vyzdvihli je na úroveň podlahy vozu a šoupali mě dovnitř. Po straně stála ještě jedna nosítka s někým, z koho jsem zahlédl jen nos, a ten vypadal jako z vosku a trčel z obvazů. Raněný dýchal velmi těžce. Zdvíhali jiná nosítka a připevňovali je do závěsů nad námi. Vysoký anglický řidič přišel a podíval se dovnitř. „Pojedu hodně opatrně,“ řekl. „Doufám, že vám tu bude prima.“ Cítil jsem, jak nahazuje motor, cítil jsem, jak leze na přední sedadlo, cítil jsem, jak uvolňuje brzdu a sešlapuje spojku, pak jsme se rozjeli. Ležel jsem tiše a nechal jsem bolest rádit.

Ambulance šplhala vzhůru po silnici a pohybovala se v proudu vozidel pomalu, někdy se zastavovala, někdy v zatáčce couvala, a pak se konečně rozjela do kopce poměrně rychle. Cítil jsem, že tu něco kape. Nejdřív to kapalo pomalu a pravidelně, pak se to rozerčelo pramínkem. Zařval jsem na řidiče. Zastavil vůz a nakoukl dovnitř skrz okénko za svým sedadlem.

„Co se děje?“

„Ten člověk nahoře na nosítkách krvácí.“

„Už jsme skoro nahoře. Sám bych nosítka ven nedostal.“ Nastartoval vůz. Pramínek se lila dál. Ve tmě jsem nemohl poznat, z kterého místa plachty nade mnou teče. Zkusil jsem uhnout stranou, aby nepadal na mě. Tam, kde mi tekly za košili, měl jsem pocit lepkavého tepla. Bylo mi zima a noha mě bolela tak, že se mi dělalo špatně. Za chvíli pramínek z horních nosíttek zeslábl a začalo to zase kapat a já slyšel a cítil, že se plachta nade mnou pohnula, jak si muž na nosítkách našel pohodlnější polohu.

„Jak mu je?“ zavolal na mě Angličan. „Už jsme skoro nahoře.“

„Myslím, že je po něm,“ řekl jsem.

Kapky dopadaly velice pomalu, jako padají z rampouchu, když se slunce schová. Silnice stoupala a ve voze bylo v noci zima. Nahoře na stanovišti nosítka vytáhli, strčili dovnitř jiná a jeli jsme dál.

KAPITOLA X

Na pokoji v polním lazaretu mi řekli, že odpoledne dostanu návštěvu. Bylo horko a v místnosti se rojily mouchy. Můj sluha rozstříhal papír na proužky, přivázal proužky na hůlku, a tak vyrobil plácačku, s kterou se mouchy daly odhánět. Pozoroval jsem je, jak se usazují na stropě. Když sluha přestal mávat plácačkou a usnul, snesly se dolů a já je odfoukával a nakonec jsem si přikryl obličeji rukama a usnul jsem taky. Bylo velice horko, a když jsem se probudil, svědily mě nohy. Vzbudil jsem sluhu a on mi nalil na obvazy minerálku. Postel tím zvhla a ochladila se. Ti z nás, kteří byli vzhůru, mluvili spolu přes pokoj. Odpoledne byla doba klidu. Ráno chodili od jedné postele ke druhé, tři ošetřovatelé a doktor, zdvihli člověka z postele a odnesli ho na ošetřovnu, aby mu mezitím, co ho převazovali, mohli ustlat postel. Nebyla to zrovna příjemná cesta na ošetřovnu, a teprve později jsem se dozvěděl, že postel jde ustlat, i když v ní někdo leží. Sluha právě vylil všechnu vodu a v posteli bylo příjemně a chladno a já mu nařizoval, kde mě má na chodidlech poškrábat, aby mě nesvědila, když vtom přivedl jeden z doktorů Rinaldiho. Příhnal se ke mne, sklonil se nad postel a políbil mě. Viděl jsem, že má rukavice.

„Jak je ti, chlapečku? Jak se cítíš? Tady jsem ti něco přinesl –“ Byla to láhev koňaku. Sluha přinesl židlí a Rinaldi si sedl. „A taky dobré zprávy. Dostaneš vyznamenání. Snaží se pro tebe sehnat medaglia d'argento, ale možná, že seženou jenom bronzovou.“

„Za co?“

„Protože jsi těžce raněn. Jestli prý můžeš dokázat, že ses vykonal nějaký hrdinský čin, můžeš dostat stříbrnou. Jinak to bude bronzová. Řekni mi přesně, co se stalo. Vykonal jsi nějaký hrdinský čin?“

„Ne,“ řekl jsem. „Vyhodilo mě to do vzduchu, když jsme jedli sejra.“

„Nedělej si legraci. Musel jsi vykonat něco hrdinského, bud předtím, nebo potom. Jen si dobře vzpomeň.“

„Nevykonal jsem nic.“

„Neodnesl jsi někoho na hřbetě? Gordini tvrdí, že jsi odnesl na hřbetě několik lidí, ale major na prvním obvazišti prohlašuje, že to je nemožné. Návrh, abys byl jmenován v rozkaze, musí podepsat on.“

„Nikoho jsem neodnesl. Nemohl jsem se ani hnout.“

„To nevadí,“ řekl Rinaldi.

Stáhl si rukavice.

„Myslím, že pro tebe seženeme stříbrnou. Neodmítl jsi třeba, aby tě ošetřili přednostně?“

„Moc energicky zrovna ne.“

„To nevadí. Jen se podívej na svoje zranění. Jen si vzpomeň, jak rytířsky ses choval, když jsi vždycky žádal, aby tě poslali do předních liníí. A mimo to, operace se zdařila.“

„Tak se přece jen dostali přes řeku?“

„A jak. Zajali skoro tisíc nepřátele. Je to v úřední zprávě. Tys ji neviděl?“

„Ne.“

„Přinesu ti ji. Je to úspěšný coup de main.“

„A jak to jinak vypadá?“

„Nádherně. Všem se vede nádherně. Kdekdo je na tebe pyšný. Jenom mi, prosím tě, řekni, jak to přesně bylo. Vím určitě, že dostaneš stříbrnou. Tak spust', vypravuj. Řekni mi všechno.“ Chvíli byl zticha a přemýšlel. „Možná, že dostaneš taky anglickou medaili. Byl u toho nějaký Angličan. Půjdou za ním a požadám ho, jestli by tě nedoporučil. Měl by mít moc něco v tom udělat. Máš velké bolesti? Napij se. Ordonanc, přineste vývrtku. Ach, měls vidět, jak jsem odstranil tři metry tenkého střeva a jak je pacientovi teď líp než kdy předtím. To je něco pro *The Lancet*. Přeložíš mi to a já to pošlu do *The Lancet*. Lepší se den ze dne. Chlapečku, chudáčku, jak ti je? Co tam dělá s tou zatracenou vývrtkou? Ty jsi takový hrdina a chováš se tak tiše, že já pořád zapomínám, že máš bolesti.“ Pleskl rukavicemi na kraj postele.

„Tady je vývrtka, signor tenente,“ řekl sluha.

„Otevřete láhev. Přineste sklenici. Napij se, chlapečku. Co dělá tvá ubohá hlavička? Díval jsem se do tvých papírů. Žádnou frakturu nemáš. Ten major na prvním obvazišti je řezník. Já bych ti neudělal nejmenší bolest. Nikdy nikomu neudělám bolest. Líčím se, jak na to. Každý den se učím pracovat s větší jemností. Nezlob se na mě, chlapečku, že tak moc mluvím. Strašně mě to dojímá, když vidím, jak jsi těžce raněn. Tumáš, napij se. Je dobrý. Stál patnáct lir. Takže by měl být dobrý. Pětihvězdičkový. Až půjdu odsud, stavím se u toho Angličana a on ti opatří anglickou medaili.“

„Ti je nedávají tak honem.“

„Ty jsi takový skromný. Pošlu za ním styčného důstojníka. Ten umí s Angličany jednat.“

„Viděl jsi slečnu Barkleyovou?“

„Přivedu ji sem. Hned jdu za ní a přivedu ji sem.“

„Ne, nechod,“ řekl jsem. „Řekni mi, jaké je to v Gorizii. Co dělají děvčátka?“

„To už nejsou žádná děvčátka. Čtrnáct dní je nevyměnili. Už tam nechodím. Je to ostuda. To nejsou děvčátka; to jsou staří mazáci.“

„Vůbec tam nechodíš?“

„Jen se tak vždycky zajdu podívat, jestli není něco nového. Občas se tam zastavím. Všechny se ptají po tobě. Je to ostuda, že je tam nechávají tak dlouho, až se s nimi člověk spřátelí.“

„Možná, že děvčátkům už se na frontu nechce.“

„Ale kdepak, chce. Mají děvčátek spousty. To ta byrokracie. Oblažují s nima ulejváky v týlu.“

„Chudáku Rinaldi,“ řekl jsem. „Tak sám a sám ve válce, a nikde žádná nová děvčátka.“

Rinaldi si nalil další skleničku koňaku.

„Tohle ti, chlapečku, myslím neuškodí. Vezmi si.“

Vypil jsem koňak a cítil jsem teplo až do žaludku. Rinaldi nalil znova. Ted se trochu utišil. Zvedl skleničku. „Na tvoje hrdinné rány. Na stříbrnou medaili. Řekni mi, chlapečku, nedostáváš někdy chuť, když tu tak celý čas ležíš v tom vedru?“

„Někdy.“

„Nedovedu si představit, že bych tu měl takhle ležet. Zbláznil bych se.“

„Ty jsi blázen.“

„Už abys byl zpátky. Nemám nikoho, kdo by se vracel v noci ze záletů. Nemám, z koho bych si mohl utahovat. Nemám, kdo by mi půjčoval peníze. Žádnou krev mojí krve ani partnera. Proč jen ses nechával zranit?“

„Můžeš si utahovat z kněze.“

„Z kněze. Z toho já si neutahuju. To kapitán. Já ho mám rád. Když už musíme mít kněze, ať je to tenhle. Přijde k tobě na návštěvu. Strašně se na to chystá.“

„Mám ho rád.“

„Ach, já to věděl. Někdy se mi zdá, že ty a on jste tak trochu – Však víš.“

„Ty máš nápady!“

„Ano, někdy ano. Tak trochu jako číslo prvního pluku Brigata Ancona.“

„Hele, drž hubu!“ Vstal a natáhl si rukavice.

„Ach, já tě strašně rád škádlím, chlapečku. Ten tvůj kněze a to tvoje anglické děvčátko, a ve skutečnosti jsi pod kůží stejný jako já.“

„To tedy nejsem.“

„Ale ano, jsi. Ty jsi ve skutečnosti Ital. Samý oheň a kouř a nic vevnitř. Ty jen tak děláš, že jsi Američan. My jsme bratři a máme se spolu rádi.“

„Bud' hodný, když nejsem doma,“ řekl jsem.

„Pošlu za tebou slečnu Barkleyovou. Je ti s ní líp bez mne. Jsi čistší a sladší.“

„Ach, drž hubu.“

„Pošlu ji sem. Tu tvou rozkošnou studenou bohyni. Anglickou bohyni. Panebože, co může člověk s takovou ženskou dělat, než že ji uctívá? K čemu jinému jsou Angličanky dobré?“

„Ty zabedněný, držkatý Taliánče!“

„Co?“

„Ty zabedněný makaróne!“

„Makaróne! Ty jsi zimomřivý... makarón.“

„Zabedněnce. Pitomče.“ Viděl jsem, že tohle slovo ho bodlo, a pokračoval jsem. „Houby vís. Nemáš žádné zkušenosti a jsi pitomý z nezkušenosti.“

„Opravdu? Tak já ti něco povím o těch tvých poctivých ženských. O těch bohyních. Vyspat se s holčičkou, která je poctivá, a se ženskou, v tom je jenom jeden rozdíl. S holčičkou to bolí. To je všechno, co vím já.“ Plácl rukavicí o postel. „A nikdy nevíš, jestli se to holčičce bude líbit.“

„Jen se nerozčiluj.“

„Já se nerozčiluju. Říkám ti to, chlapečku, pro tvoje vlastní dobro. Abych ti ušetřil zklamání.“

„To je jediný rozdíl?“

„Ano. Ale miliony bláznů jako ty to nevědí.“

„Jsi velmi laskav, že mi to řekl.“

„Nebudeme se hádat, chlapečku. Na to tě mám moc rád. Ale nebud' blázen.“

„Nebudu. Budu moudrý jako ty.“

„Nezlob se, chlapečku. Zasměj se. Napij se. Už musím doopravdy jít.“

„Ty jsi správný kamarád.“

„Tak vidíš. Pod kůží jsme jeden jako druhý. Jsme váleční bratříci. Dej mi pusu, než půjdu.“

„Ale jsi sentimentální.“

„Ne. Jsem jenom vřelejší než ty.“

Cítil jsem, jak se ke mne blíží jeho dech. „Sbohem. Přijdu zase brzo.“ Jeho dech se vzdálil. „Nedám ti pusu, když nechceš. Pošlu ti tu tvoji anglickou holčičku. Sbohem, chlapečku. Koňák máš pod postelí. Brzo se uzdrav.“

Byl pryč.

KAPITOLA XI

Kněz přišel za soumraku. Přinesli polévku a potom uklidili misky a já ležel a díval jsem se na řady postelí a oknem ven na koruny stromů, které se ve večerním vánku trochu kývaly. Vánek foukal oknem dovnitř a s večerem se ochladilo. Mouchy teď seděly na stropě a na elektrických žárovkách, které visely za dráty dolů. Žárovky rozsvěcovali, jenom když v noci někoho přinesli nebo když se tu něco dělalo. Cítil jsem se velice mladý z toho, jak byla po soumraku hned tma a už to tak zůstávalo. Bylo to, jako když mě po brzké večeři dali do postýlky. Mezi postelemi přicházel sluha a zastavil se. Někdo šel s ním. Byl to kněz. Stál tu, malý, opálený, v rozpacích.

„Jak se vám daří?“ zeptal se. Na zem vedle postele položil několik balíčků.

„Dobре, otče.“

Posadil se na židli, kterou přinesli pro Rinaldiho, a rozpačitě se zahleděl z okna. Všiml jsem si, že jeho tvář vypadá velmi unaveně.

„Smím tu zůstat jen chvilku,“ řekl. „Je už pozdě.“

„Není pozdě. Co je nového v jídelně?“

Usmál se. „Pořád ještě je se mnou velká legrace.“ Také hlas mu zněl unaveně. „Díky Bohu, všichni jsou zdrávi.“

„Mám opravdu radost, že se vám daří dobře,“ řekl. „Doufám, že vás netrápí bolesti.“ Vypadal velice unaveně a já nebyl zvyklý vidět ho tak unaveného.

„Už ne.“

„Scházíte mi v jídelně.“

„Už bych tam chtěl zase být. S vámi jsem si vždycky s chutí popovídal.“

„Přinesl jsem vám pář maličkostí,“ řekl. Zvedl balíčky. „Tady máte síť proti moskytům. Tady máte láhev vermouthu. Pijete rád vermouth? Tady máte anglické noviny.“

„Otevřete je, prosím vás.“

Potěšilo ho to a rozložil je. Držel jsem síť proti moskytům v ruce. Zvedl láhev vermouthu, abych si ji mohl prohlédnout, a pak ji postavil na zem vedle postele. Zvedl jsem jeden list anglických novin. Když jsem je otočil tak, že na ně dopadalo mdlé světlo z okna, šly přečít titulky. Byly to *The News of the World*.

„Ostatní jsou ilustrované,“ řekl.

„Už se strašně těšíš, jak si je přečtu. Kde jste je dostal?“

„Poslal jsem pro ně do Mestre. Budu jich mít víc.“

„Jste moc hodný, že jste přišel, otče. Dáte si skleničku vermouthu?“

„Děkuji. Jen si ho schovějte. Je pro vás.“

„Ne, skleničku si dáte.“

„Tak dobrá. Přinesu vám jiný.“

Sluha donesl sklenice a otevřel láhve. Zlomil při tom zátku a museli jsme jí kus vrazit do láhve. Viděl jsem, že kněze to mrzí, ale řekl: „To je v pořádku. Nic se nestalo.“

„Na vaše zdraví, otče.“

„Vy abyste se uzdravil.“

Potom držel sklenici v ruce a dívali jsme se jeden na druhého. Někdy jsme spolu mluvili jako dobrí přátelé, ale dnes nám to nešlo.

„Co je s vámi otče? Vypadáte strašně unaveně.“

„Jsem unaven, ale nemám na to právo.“

„To tím horkem.“

„Ba ne. Máme teprve jaro. Je mi velice smutno.“

„Jste znechucený z války.“

„Ne. Ale válku nenávidím.“

„Já z ní také nemám požitek,“ řekl jsem. Potřásl hlavou a podíval se z okna.

„Vám nevadí. Vy ji nevidíte. Promiňte. Já vím, že jste raněn.“

„To je náhoda.“

„A i když jste raněn, přesto ji nevidíte. Poznám to na vás. Já sám ji také nevidím, ale trochu ji cítím.“

„O tom jsme mluvili, právě když jsem byl raněn. Passini o tom mluvil.“

Kněz postavil sklenici. Myslel na něco jiného.

„Znám je, protože jsem stejný jako oni,“ řekl.

„Ale přesto jste jiný.“

„Jenže ve skutečnosti jsem jako oni.“

„Důstojníci nevidí nic.“

„Někteří ano. Někteří jsou velice citliví a je jim hůř než komu z nás.“

„Většinou jsou docela jiní.“

„Není to vzděláním ani penězi. V tom je něco jiného. Lidé jako Passini by nechtěli být důstojníky, i kdyby měli vzdělání a peníze. Já bych také nechtěl být důstojníkem.“

„Máte hodnost důstojníka. Já nejsem důstojník.“

„Ve skutečnosti důstojník nejsem. Vy nejste dokonce ani Ital. Jste cizinec. Ale máte blíž k důstojníkům než k mužstvu.“

„Jaký je mezi nimi rozdíl?“

„Těžko říct. Jsou lidé, kteří chtějí válku. V téhle zemi jejich mnoho takových. Jsou jiní lidé, kteří válku nechtějí.“

„Ale tamti jek válce donutí.“

„Ano.“

„A já jim pomáhám.“

„Vy jste cizinec. Jste vlastenec.“

„A co ti, co nechtějí válku? Můžou ji zarazit?“

„Nevím.“

Zase se zadíval ven z okna. Hleděl jsem na jeho obličeji. „Dokázali ji vůbec někdy zarazit?“

„Nemají žádnou organisaci, aby ji mohli zarazit, a když se zorganisují, jejich vůdci je zaprodají.“

„Tak potom je to beznadějně?“

„Nikdy to není beznadějně. Ale někdy už nemohu doufat. Vždycky se snažím doufat, ale někdy nemohu.“

„Možná, že bude brzo po válce.“

„Doufám.“

„Co budete dělat potom?“

„Jestli to bude možné, vrátím se do Abruzzi.“

Jeho osmahlý obličej vypadal najednou šťastně.

„Vy máte rád Abruzzi!“

„Ano, mám ji strašně rád.“

„Tak to byste tam měl jít.“

„Bylo by to pro mne příliš velké štěstí. Kdybych tam mohl žít a milovat Pána Boha a sloužit Mu.“

„A být v obecné vážnosti,“ řekl jsem.

„Ano, a být v obecné vážnosti. Proč ne?“

„Nevím o žádném důvodu, proč ne. Vy byste měl být v obecné vážnosti.“

„Na tom nezáleží. Ale tam, v mé krají, mají lidé za to, že člověk může Boha milovat. Nemyslí to jako sprostý vtip.“

„Rozumím.“

Podíval se na mě a usmál se. „Rozumíte, ale Boha nemilujete.“

„Ne.“

„Ani trochu Ho nemilujete?“ zeptal se. „Někdy se Ho v noci bojím.“

„Měl byste Ho milovat.“

„Já vůbec moc nemiluju.“

„Ale ano,“ řekl. „Milujete. Jak mi říkáte o tom v noci. To není láska. To je vášeň a žádost. Když milujete, chcete pro někoho něco dělat. Chcete se obětovat. Chcete sloužit.“

„Já nemiluju.“

„Budete. Já vím, že budete. A pak budete šťasten.“

„Jsem šťasten. Byl jsem vždycky šťasten.“

„To je něco jiného. O tom nemůžete nic vědět, dokud to nemáte.“

„No,“ řekl jsem. „Jestli mě to někdy potká, tak vám řeknu.“

„Jsem tu už příliš dlouho a moc mluvím.“ Začal mít strach, že to tak opravdu je.

„Ne. Nechoďte pryč. Co když člověk miluje ženu? Kdybych opravdu miloval nějakou ženu, bylo by to ono?“

„O tom já nic nevím. Nikdy jsem žádnou ženu nemiloval.“

„A co matku?“

„Matku? Ano, tu ano.“

„Boha jste miloval vždycky?“

„Pořád, od maličká.“

„No,“ řekl jsem. Nevěděl jsem co říct. „Vy jste hodný chlapec,“ řekl jsem.

„Jsem chlapec,“ řekl. „Ale vy mi říkáte otče.“

„To ze zdvořilosti.“ Usmál se.

„Musím už opravdu jít,“ řekl. „Nepotřebujete ode mě něco?“ zeptal se s nadějí hlase. „Ne. Jenom s vámi chci mluvit.“

„Výřídím v jídelně, že je pozdravujete.“

„Děkuju vám za tu spoustu pěkných dárků.“

„To nic.“

„Přijďte se zas na mě podívat.“

„Ano. Sbohem,“ pohladil mě po ruce. „Nashle,“ řekl jsem dialektem. „Ciaó,“ opakoval.

V pokoji bylo tma a sluha, který seděl v nohou postele, vstal a odešel s ním ven. Měl jsem ho velice rád a doufal jsem, že se jednou dostane zpátky do Abruzzi. V jídelně toho musel hodně zakusit a nesl to ohromně, ale přemýšlel jsem, jaký by asi byl doma. Vyprávěl mi, že v Capracottě jsou v potoce za městem pstruzi. V noci je tam zakázáno pískat na flétnu. Když jdou mládenci hrát serenádu, je zakázána jenom flétna. Proč, zeptal jsem se. Protože děvčatům to nedělá dobré, slyšet v noci flétnu. Sedláči člověku všichni říkají „Done“, a když je člověk potká, smeknou klobouk. Jeho otec chodí denně na lov a na jídlo se stavuje v domech sedláků. Vždycky si to kladou za Čest. Když tam chce lovit někdo cizí, musí předložit doklad, že nebyl trestán. Na Gran Sasso DTalia jsou medvědí, ale to je daleko. Aquila je hezké město. V noci je v létě chládek a jaro v Abruzzi je nejkrásnější v celé Itálii. Ale co je skutečně nádherné, to je podzim a jít na lov do kaštanových lesů. Ptáci jsou všichni dobrí, protože se živí hrozný, a člověk si s sebou nemusí nikdy brát nic k jídlu, protože sedláči si to vždycky kladou za čest, když s nimi člověk obědývá u nich doma. Za chvíli jsem usnul.

KAPITOLA XII

Pokoj byl dlouhý, s okny po pravé straně a s dveřmi na vzdáleném konci, které vedly na ošetřovnu. Řada postelí, v níž byla i moje, stála čelem k oknům, a jiná řada, pod okny, stála čelem ke stěně. Když si člověk lehl na levý bok, díval se na dveře do ošetřovny. Na vzdáleném konci byly ještě jedny dveře, kterými občas chodili dovnitř lidé. Když měl někdo umřít, postavili kolem postele zástěnu, aby ho člověk neviděl umírat, a pod okrajem zástěny vykukovaly jenom boty a ovinovačky doktorů a ošetřovatelů a ke konci se obvykle ozývalo šeptání. Potom ze zástěny vyšel kněz a ošetřovatelé se vrátili za zástěnu a zase se objevili s tím, který umřel, pod prostěradlem, nesli ho uličkou mezi postelemi a někdo zástěnu složil a vzal ji pryč.

Toho rána se mě zeptal major, který měl službu na pokoji, jestli se cítím dost silný, abych mohl zítra odcestovat. Řekl jsem, že ano. On řekl, že mě tedy brzo ráno vypraví. Řekl, že budu jízdu snášet líp teď, dokud není příliš horko.

Když člověka zvedli z postele a nesli na ošetřovnu, měl rozhled z okna a na zahradě uviděl čerstvé hroby. Přede dveřmi na zahradu seděl voják, který vyráběl kříže a maloval na ně jména, hodnosti a pluky mužů, které pohřbili na zahradě. Obstarával také posílky pro raněné v lazarete a ve volném čase mi udělal zapalovač z prázdné rakouské patrony. Doktoři byli velmi příjemní a zdáli se velmi schopní. Pořád mě chtěli poslat do Milána, kde bylo lepší roentgenové zařízení a kde jsem se po operaci mohl podrobit fysikální léčbě. Taky bych se byl rád dostal do Milána. Chtěli se nás všech zbavit a odsunout nás co nejdál, protože až začne ofensiva, budou všechna lůžka potřebovat.

Večer před tím, než jsem odjel z polního lazaretu, přišel ke mně na návštěvu Rinaldi s majorem z naší jídelny. Říkali, že mě doktoři pošlou do americké nemocnice v Miláně, kterou tam právě zřídili. Čekalo se několik amerických zdravotnických jednotek a tahle nemocnice se měla postarat o ně a taky o jiné Američany, kteří sloužili v Itálii. Bylo jich hodně u Červeného kříže. Spojené státy vyhlásily válku Německu, ale Rakousku ne.

Italové si byli jisti, že Amerika vyhlásí válku i Rakousku, a každá zpráva o příchodu Američanů je vzrušovala, i když to byl jen Červený kříž. Ptali se mě, jestli si myslím, že president Wilson vyhlásí válku Rakousku, a já řekl, že to je jenom otázka několika dní. Neměl jsem ponětí, co máme proti Rakousku, ale vypadalo logicky, že by mu měli vyhlásit válku, když Německu ji vyhlásili. Ptali se mě, jestli vyhlásíme válku Turkovi. Řekl jsem, to že je pochybné. Turek je u nás oblíbená pochoutka, řekl jsem, ale slovní hříčku šlo přeložit tak mizerně a oni vypadali tak nechápavě a podezírávě, že jsem řekl ano, asi Turkovi válku vyhlásíme. A Bulharsku? Měli jsme v sobě několik skleniček brandy a já řekl, ano, přisámbůh, taky Bulharsku a Japonsku. Ale, řekli, Japonsko je spojenec Anglie. Těm zatraceným Angličanům se nedá věřit. Japonci mají zálust na Havaj, řekl jsem. Kde je Havaj? Taje v Tichém oceáně. Proč na ni mají Japonci zálust? Oni na ni doopravdy zálust nemají, řekl jsem. To jsou samé povídáčky. Japonci jsou výborní malí lidičkové, rádi tancují a pijí lehká vína. Jako Francouzi, řekl major. Dostaneme od Francouzů Nizzu a Savojsko. Dostaneme Korsiku a celé Jaderské pobřeží, řekl Rinaldi. Itálie dosáhne znova slávy starého Říma, řekl major. Nemám rád Řím, řekl jsem. Je tam horko a plno blech. Vy nemáte rád Řím? Ano, miluju Řím. Řím je matka národů. Nikdy nezapomenu, že se Romulus odkojil z Tibery. Co? Nic. Pojedeme všichni do Říma. Pojedeme dnes v noci do Říma a už se nikdy nevrátíme. Řím je krásné město, řekl major. Matka a otec národů, řekl jsem. Roma je rodu ženského, řekl Rinaldi. Nemůže být otcem. Tak kdo je otcem, Duch Svatý? Nerouhej se. Já se nerouhám, chtěl jsem jen dostat informaci. Ty jsi opilý, chlapečku. A kdo mě opil? Já jsem vás opil, řekl major. Opil jsem vás, protože vás miluju a protože Amerika je ve válce. Až po uši, řekl jsem. Ty mi ráno odjedeš, chlapečku, řekl Rinaldi. Do Říma, řekl jsem. Ne, do Milána. Do Milána, řekl major, do Crystal Paláce, do Covy, ke Camparimu, k Biffimu, do gallerie. Ty miláčku Štěstěny. Do Gran Italia, řekl jsem, a tam si budu půjčovat peníze od George. Do Scaly, řekl Rinaldi. Budeš chodit do Scaly. Každý večer, řekl jsem. Každý večer si to nebudete moct dovolit, řekl major.

Lístky jsou moc drahé. Vyzvednu si peníze na směnku na ksicht, za kterou ručí můj dědeček, řekl jsem. Na co? Na směnku na ksicht. Musí platit, nebo jdu do basy. Provádí to pan Cunningham v bance. Žiju z takových směnek. Může nějaký dědeček poslat do basy vlasteneckého vnuka, který umírá, aby Itálie mohla žít? At' žije americký Garibaldi, řekl Rinaldi. Ewiva směnky na ksicht, řekl jsem. Musíme být tiše, řekl major. Už nám mnohokrát říkali, abychom byli tiše. Vy zítra opravdu odjedete, Federico? Vždyť vám říkám, že jede do Americké nemocnice, řekl Rinaldi. Za krásnými ošetřovatelkami. Ne za fousatými ošetřovatelkami, jako jsou v polních lazaretech. Ano, ano, řekl major, já vím, že jede do Americké nemocnice. Mně fousy nevadí, řekl jsem. Když si někdo chce dát narůst fousy, at' si je dá. Proč si nenecháte narůst fousy, Signor Maggiore? Nevešly by se mi do plynové masky. Ale vešly. Do plynové masky se vejde všechno. Já jsem se do plynové masky vyblil. Nekřič tak, chlapečku, řekl Rinaldi. My víme, že jsi byl na frontě. Ach chlapečku, mazlíčku, co si počnu, až budeš pryč? Už musíme jít, řekl major. Začíná to

být sentimentální. Poslyš, mám pro tebe překvapení. Tvou Angličanku. Víš? Tu Angličanku, co za ní chodíš každý večer do jejich nemocnice. Jede taky do Milána. Jede ještě s jednou do Americké nemocnice. Ještě nedostali ošetřovatelky z Ameriky. Mluvil jsem dnes s velitelem jejich riporto. Mají tu na frontě moc ženských. Pošlou jich několik nazpátek. Co tomu říkáš, chlapečku? Je to ohromné. Co? Jedeš si žít do velkoměsta a budeš tam mít tu svoji Angličanku na mazlení. Proč mě nikdy neporaní? Možná, že tě poraní, řekl jsem. Musíme jít, řekl major. Chlastáme a děláme rámus a unavujeme Federica. Nechodťte. Ne, musíme jít. Sbohem. Mnoho štěstí. Všechno nejlepší. Ciaó. Ciaó. Ciaó. Vrat' se co nejdřív, chlapečku. Rinaldi mě políbil. Smrdíš lysolem. Sbohem, chlapečku. Sbohem. Všechno nejlepší. Major mi poklepal na rameno. Odešli po špičkách. Zjistil jsem, že jsem úplně na mol, ale usnul jsem.

Druhý den ráno jsme odjeli do Milána a dostali jsme se tam za čtyřicet osm hodin. Byla to zlá cesta. Před Mestre nás postavili na vedlejší kolej, nechali nás tam dlouho a přišly nějaké děti a nakukovaly dovnitř. Chytily jsem jednoho malého kluka a poslal jsem ho pro láhev koňaku, ale on se vrátil a řekl, že je k dostání jenom grappa. Řekl jsem mu, ať ji přinese, a když s ní přišel, dal jsem mu drobné, co dostal nazpět, a pak jsme se se sousedem opili a spali jsme až za Vicenu, kde jsem se vzbudil a vyzvracel se na podlahu. Nevadilo to, protože člověk, který ležel na té straně, se tam předtím vyzvracel už několikrát. Pak jsem měl dojem, že žízní nevydržím, a na seřazovacím nádraží za Veronou jsem zavolal na vojáka, který chodil sem tam kolem vlaku, a on mi přinesl sklenici vody. Vzbudil jsem Georgettiho, toho druhého chlapce, co se opil, a nabídl jsem mu vodu. Řekl mi, abych mu ji vylil na ramena, a hned zase usnul. Voják nechtěl vzít penny, kterou jsem mu nabízel, a přinesl mi šťavnatý pomeranč. Cucal jsem ho, vyplivoval jsem dužinu a díval jsem se, jak voják venku chodí sem tam podél nákladního wagonu, a za chvíli sebou vlak trhl a rozjel se.

KNIHA DRUHÁ

KAPITOLA XIII

V Miláně jsme byli časně ráno a vyložili nás v překladišti. Do Americké nemocnice mě odvezla ambulance. Když jsem ležel na nosítkách v ambulanci, nemohl jsem říct, kterou čtvrtí města projíždíme, ale pak vyložili nosítka a já uviděl tržiště a otevřenou vinárnu, kde zametala nějaká dívka. Ulici právě kropili a byla cítit časným jitrem. Položili nosítka na zem a šli dovnitř. Objevili se s vrátným. Měl šedivé kníry, na hlavě portýrskou Čepici a byl bez kabátu. Nosítka se nemohla vejít do výtahu a nosiči s vrátným se pustili do diskuse, jestli je lepší zvednout mě s nosítkou a jet nahoru výtahem, nebo vynést nosítka po schodech. Poslouchal jsem jejich diskusi. Rozhodli se pro výtah. Zdvihli mě s nosítkou. „Pozor,“ řekl jsem. „Jen opatrně.“

Ve výtahu bylo málo místa, a jak mi ohnuli nohy, začalo mě to šerdeně bolet. „Narovnejte mi nohy,“ řekl jsem.

„Nejde to, signor tenente. Není kam.“ Muž, který to řekl, mě objímal a já objímal okolo krku jeho. Dýchal mi do obličeje kovový zápac česneku a červeného vína.

„Drž ho s citem,“ řekl druhý muž.

„Vole, copak ho nedržím?“

„Drž ho s citem, povídám,“ opakoval muž, který mě nesl za nohy.

Díval jsem se, jak zavírají dveře výtahu, zatahují ochrannou mřížku a jak vrátný mačká knoflík do čtvrtého poschodí. Vrátný vypadal starostlivě. Výtah jel pomalu nahoru.

„Nejsem moc těžký?“ zeptal jsem se muže s česnekem.

„To nic,“ řekl. Potil se na obličeji a dýchal chrochtavě. Výtah pomalu a vytrvale stoupal a pak se zastavil. Muž, který mě držel za nohy, otevřel dveře a vystoupil. Octli jsme se na nějakém balkoně. Byla tu řada dveří s mosaznými klikami. Muž, který nesl nohy, zmáčkl knoflík zvonku. Slyšeli jsme ho zvonit za dveřmi. Nikdo nepřicházel. Potom přišel po schodech vrátný.

„Kde vězí všichni?“ ptali se nosiči. „Nevím,“ řekl vrátný. „Spí dole.“

„Tak někoho sezeň.“

Vrátný zazvonil, pak zaklepal na dveře, pak otevřel a vešel dovnitř. Když se vrátil, byla s ním starší žena v brýlích. Měla uvolněný a ne moc upravený účes a byla v uniformě ošetřovatelky.

„Nerozumím,“ řekla. „Italsky nerozumím.“

„Umím anglicky,“ řekl jsem. „Chtějí mě někam uložit.“

„Nemáme přichystaný ani jeden pokoj. Nečekali jsme žádného pacienta.“ Zajela si do vlasů a podívala se na mě krátkozrakýma očima.

„Ukažte jim nějaký pokoj, kam mě mají položit. To je jedno který.“

„Když já nevím,“ řekla. „Žádného pacienta jsme nečekali. Nemůžu vás prostě jen tak někam položit.“

„Mně je to jedno, kam mě dáte,“ řekl jsem. Potom vrátnému italsky: „Podívejte se po nějakém prázdném pokoji.“

„Prázdné jsou všechny,“ řekl vrátný. „Vy jste první pacient.“ Držel čepici v ruce a hleděl na postarší sestru.

„Pro Krista Pána, odneste mě někam do pokoje.“ Jak jsem měl nohy ohnuté, bolest byla pořád větší a větší a já cítil, jak mi jezdí v kosti sem a tam. Vrátný zmizel ve dveřích, šedovlasá žena za ním, potom vyběhl ven. „Pojděte se mnou,“ řekl. Nesli mě dlouhou chodbou a do pokoje se staženými roletami. Byl cítit novým nábytkem. Stála tu postel a velký šatník se zrcadlem. Položili mě na postel.

„Nemůžu ji povléknout,“ řekla žena. „Ložní prádlo je zamčené.“

Nevěnoval jsem jí pozornost. „V kapse mám peníze,“ řekl jsem vrátnému. „V té zapnuté kapse.“ Vrátný je vytáhl. Oba nosiči stáli u postele s čepicemi v rukou. „Dejte jim každému pět Ur a pět si nechte. Doklady mám v druhé kapse. Ty můžete dát sestře.“

Nosiči zasalutovali a řekli děkuju. „Sbohem,“ řekl jsem. „A vřelé díky.“ Zasalutovali ještě jednou a odešli.

„Tady je můj chorobopis,“ řekl jsem ošetřovatelce.

Žena ho sebrala a zadívala se na něj brýlemi. Byly to tři papíry a byly přeložené. „Nevím co dělat,“ řekla. „Nerozumím italsky. Nemůžu dělat nic, dokud nedostanu příkaz od lékaře.“ Dala se do pláče a strčila papíry do kapsy u zástery. „Vy jste Američan?“ zeptala se v slzách.

„Ano. Prosím vás, dejte ty papíry na noční stolek.“

V pokoji bylo šero a chladno. Z postele jsem dohlédl na velké zrcadlo na druhé straně pokoje, ale neviděl jsem, co se v něm odráží. Vrátný stál u postele. Měl příjemný obličej a choval se velmi laskavě.

„Můžete jít,“ řekl jsem mu. „Vy taky můžete jít,“ řekl jsem ošetřovatelce. „Jak se jmennujete?“

„Walkerová.“

„Můžete jít, paní Walkerová. Já si asi zdřímnu.“

Zůstal jsem v pokoji sám. Bylo tam chladno a nepáchlo to tu jako v nemocnici. Matrace byla pevná a příjemná a já ležel nehnutě, skoro jsem nedýchal, šťasten, že cítím, jak bolest opadává. Za nějakou dobu jsem se chtěl napít vody, nahmatal jsem vedle postele knoflík zvonku na šňůrce, zazvonil jsem, ale nikdo nepřišel. Pak jsem usnul.

Když jsem se probudil, rozhlédl jsem se kolem sebe. Oknicemi vnikalo dovnitř sluneční světlo. Viděl jsem velkou skříň, holé stěny a dvě židle. Nohy ve špinavých obvazech mi trčely z postele. Dával jsem si pozor, abych s nimi nehýbal. Měl jsem žízeň, sáhl jsem po šňůrce zvonku a zmáčkl jsem knoflík. Slyšel jsem, jak se dveře otvírají, podíval jsem se a byla to ošetřovatelka. Vypadala mladá a hezká.

„Dobré jitro,“ řekl jsem.

„Dobré jitro,“ řekla a přistoupila k posteli. „Nemůžeme sehnat doktora. Odejel ke Comskému jezeru. Nikdo tu neměl tušení, že má přijít nějaký pacient. Copak vám vlastně je?“

„Jsem zraněn. Má měkolik ran v nohách a rozbitou hlavu.“

„Jak se jmennujete?“

„Henry. Frederick Henry.“

„Umyju vás. Ale s obvazem se nedá nic dělat, dokud nepřijde doktor.“

„Je tu slečna Barkleyová?“

„Ne. Žádná toho jména tady není.“

„Co to bylo za ženskou, co brečela, když mě sem přinesli?“

Ošetřovatelka se zasmála. „To je paní Walkerová. Měla noční službu a usnula. Ona nikoho nečekala.“

Při řeči mě svlékala, a když jsem byl úplně svlečený až na obvazy, velice jemně a lehce mě omyla. To mytí bylo velice příjemné. Měl jsem na hlavě obvaz, ale ona mi ji umyla přesně kolem jeho okraje.

„Kde jste byl zraněn?“

„Na Isonze, severně od Plavý.“

„Kde to je?“

„Na sever od Gorizie.“

Viděl jsem, že žádné z těch míst jí nic neříká.

„Bolí vás to hodně?“

„Ne. Ted moc ne.“

Strčila mi do úst teploměr.

„Italové ho strkají do podpaždí,“ řekl jsem.

„Nemluvte.“

Když teploměr vytáhla, podívala se na něj a pak ho sklepala.

„Kolik jste naměřila?“

„To nemáte vědět.“

„Rekněte mi, kolik.“

„Máte skoro normální teplotu.“

„Já nikdy nedostanu horečku. A to mám nohy plné starého železa.“

„Jak to myslíte?“

„Mám je plné granátových střepin, starých šroubů a per z matrací a takových krámů.“ Zavrtěla hlavou a zasmála se.

„Kdybyste měl v nohách cizí těleso, zanítilo by se vám to a dostal byste horečku.“

„No dobře,“ řekl jsem. „Uvidíme, co z nich vyleze.“

Odešla a vrátila se se starou sestrou, která tu byla ráno. Pak spolu ustlaly postel, a já na ní při tom ležel. To bylo pro mě něco nového a byla to nádherná procedura.

„Kdo je tu vrchní sestra?“

„Slečna Van Campenová.“

„A sester tu je kolik?“

„Jenom my dvě.“

„Víc vás tu nebude?“

„Ještě nějaké přijdou.“

„Kdy?“

„To nevím. Na nemocného se nějak moc vyptáváte.“

„Nejsem nemocný,“ řekl jsem. „Jsem raněný.“

Dostlaly postel a já ležel s čistým hladkým prostěradlem pod sebou a s jiným přes sebe. Paní Walkerová odešla a vrátila se s pyjamovým kabátkem. Natáhly mi ho a já měl úchvatný pocit čistoty a oblečenosti.

„Jste na mě strašně hodně,“ řekl jsem. Ošetřovatelka, která se jmenovala Gageová, se zachichotala. „Mohl bych dostat trochu vody?“ zeptal jsem se.

„Jistěže. Potom můžete dostat snídani.“

„Snídani nechci. Můžete, prosím vás, otevřít okenice?“

Ve světnici nebylo mnoho světla, a když otevřely okenice, byl jasný slunečný den a já se podíval ven, na balkon, a na taškové střechy domů a komínky za ním. Podíval jsem se přes taškové střechy a uviděl jsem bílé obláčky a oblohu velice modrou.

„Nevíte, kdy přijedou ostatní sestry?“

„Proč to potřebujete vědět? Copak se o vás dost nestaráme?“

„Jste moc hodně.“

„Nechcete mísu?“

„Mohl bych to zkoušit.“

Pomohly mně se nadzvednout a držely mě, ale nešlo to. Potom jsem ležel a díval se otevřenými dveřmi na balkon. „Kdy přijde doktor?“

„Až se vrátí. Zkoušely jsme mu zatelefonovat na Comské jezero.“

„To tu není žádný jiný doktor?“

„Do téhle nemocnice je přidělený on.“

Slečna Gageová přinesla džbán vody a sklenici. Vypil jsem tři sklenice a pak mě nechaly o samotě a já se chvíli díval z okna a pak jsem znova usnul. Snědl jsem něco k obědu a odpoledne se na mě přišla podívat vrchní sestra slečna Van Campenová. Nelíbil jsem se jí a ona se nelíbila mně. Byla malá a zdvořile podezírává a příliš dobrá na tohle místo. Zahrnula mě otázkami a zdálo se, že to pokládá za poněkud ponižující, že sloužím u Italů.

„Mohl bych k jídlu dostávat taky víno?“ zeptal jsem se jí.

„Jen když vám ho předepíše lékař.“

„Takže dokud nepřijde, tak ho nedostanu?“

„Rozhodně ne.“

„Ale počítáte s tím, že jednou přece jen přijde?“

„Telefonovaly jsme na Comské jezero.“

Odešla a slečna Gageová se vrátila.

„Proč jste byl hrubý na slečnu Van Campenovou?“ zeptala se, když mi v něčem velice šikovně posloužila.

„Nechtěl jsem být hrubý. Ale ona byla hrozně komisní.“

„Povídala, že jste se choval panovačně a že jste byl hrubý.“

„To není pravda. Ale co je to za nápad, nemocnice bez doktora?“

„Už tu každou chvíli bude. Telefonovaly pro něho na Comské jezero.“

„Co tam dělá? Jel si tam zaplavat?“

„Ne. Má tam sanatorium.“

„Proč si sem neopatří jiného doktora?“

„Pšš! Pšš! Jen buděte hodný chlapec a on přijde.“

Poslal jsem pro vrátného, a když přišel, řekl jsem mu italsky, aby mně ve vinárně koupil láhev cinzana, fiasco chianti, a večerník. Odešel a přinesl je zabalené v novinách, rozbalil je a potom jsem ho požádal, aby vytáhl zátky a postavil víno a vermouth pod postel. Nechali mě o samotě a já ležel v posteli a chvíli jsem četl noviny, zprávy z fronty

8 o a seznam padlých důstojníků a jejich vyznamenání, a pak jsem sáhl pod postel a vytáhl láhev cinzana a postavil jsem si ji na žaludek – chladným sklem přímo na žaludek – a polykal jsem víno po malých doušcích, na žaludku se mi dělala kolečka od láhve, kterou jsem tam mezi doušky stavěl, a já se díval, jak se venku nad střechami města stmívá. Vlaštovky kroužily vzduchem, díval jsem se na ně a na lelky, létající nad střechami, a pil jsem cinzano.

Slečna Gageová přinesla sklenici s trohou vaječného punče z mléka. Když vešla dovnitř, spustil jsem ruku s lahví vermouthu s postele na druhou stranu.

„Slečna Van Campenová nařídila, aby vám do toho dali trochu sherry,“ řekla. „Neměl byste na ni být hrubý. Není už nejmladší a v téhle nemocnici na ní leží velká odpovědnost. Paní Walkerová je už také stará a nic jí není platná.“

„Je to skvělá žena,“ řekl jsem. „Děkuji mnohokrát.“

„Hned jsem zpátky a donesu vám večeři.“

„To nemusíte,“ řekl jsem. „Nemám hlad.“

Když přinesla podnos a položila ho na noční stolek, poděkoval jsem jí a trošku jsem snědl. Potom se venku setmělo a já viděl, jak se na obloze pohybují paprsky světlometů. Chvilku jsem je pozoroval a pak jsem usnul. Spal jsem tvrdě, jenom jednou jsem se probudil, celý zpocený a s pocitem strachu, ale znova jsem usnul a snažil jsem se, aby se mi to už nezdálo. Probudil jsem se nadobro dlouho před svítáním a slyšel jsem kokrhlat kohouty a zůstal jsem vzhůru, dokud nezačalo svítat. Byl jsem unaven, a jakmile bylo opravdu světlo, usnul jsem znova.

KAPITOLA XIV

Když jsem se vzbudil, bylo v pokoji jasné sluneční světlo. Myslel jsem, že jsem zpátky na frontě, a protáhl jsem se v posteli. Zabolely mě nohy a podíval jsem se na ně, byly dosud ve špinavých obvazech a při pohledu na ně jsem si uvědomil, kde jsem. Sáhl jsem po šňůře zvonku a zmáčkl jsem knoflík. Slyšel jsem ho bzučet vzadu na chodbě a potom něčí kroky na gumových podešvích, které se blížily chodbou. Byla to slečna Gageová a v jasném slunečním světle vypadala trochu starší a ne tak hezká.

„Dobré jitro,“ řekla. „Vyspal jste se dobře?“

„Děkuji vám, ano,“ řekl jsem. „Mohl by mě někdo oholit?“

„Šla jsem se na vás podívat a vy jste spal a měl jste v posteli tohle.“

Otevřela skříň a zvedla láhev od vermouthu. Byla skoro prázdná. „Tu druhou láhev, co byla pod postelí, jsem dala taky sem,“ řekla. „Proč jste si mi neřekl o sklenici?“

„Myslel jsem si, že byste mi to možná nedovolila.“

„Byla bych se napila s vámi.“

„Vy jste skvělá.“

„Nedělá vám to dobré, pít sám,“ řekla. „To nesmíte.“

„Tak ne.“

„Přijela vaše přítelkyně slečna Barkleyová,“ řekla.

„Opravdu?“

„Ano. Mně se nelíbí.“

„Bude se vám líbit. Je strašně milá.“

Potřásla hlavou. „Samozřejmě, že je milá. Mohl byste se trošičku převalit na tuhle stranu? Výborně. Dám vás do pořádku na snídani.“ Umyla mě hadříkem a mýdlem a teplou vodou. „Nadzvedněte se,“ řekla. „Výborně.“

„Mohl by před snídaní přijít holič?“

„Pošlu pro něho vrátného.“ Odběhla a vrátila se. „Už pro něho šel,“ řekla a namočila hadřík v misce s vodou.

Holič přišel s vrátným. Byl to asi padesátník s nakrouceným knírem. Slečna Gageová se mnou byla hotova a odešla a holič mě namydlil a začal mě holit. Byl velmi vážný a zdržoval se řeči.

„Co se děje? Copak nevíte žádné novinky?“ zeptal jsem se.

„Jaké novinky?“

„Jakékoliv. Co se stalo ve městě?“

„Je válečná doba,“ řekl. „Nepřítel naslouchá všude.“ Podíval jsem se na něho. „Nehýbejte se, prosím,“ řekl a holil mě dál. „Nic nepovím.“

„Co je vám?“ zeptal jsem se.

„Jsem Ital. Nebudu se dorozumívat s nepřítelem.“

Nechal jsem ho při tom. Jestli je blázen, cím dřív se dostanu zpod jeho břity, tím líp. Jednu chvíli jsem se pokusil dobré si ho prohlédnout. „Mějte se na pozoru,“ řekl. „Břitva je ostrá.“

Když byl hotov, zaplatil jsem mu a dal jsem mu půl liry zpropitného. On mi drobné vrátil.

„Nechci. Na frontě nejsem, ale Ital jsem.“

„Tak koukejte sakra zmizet.“

„S vaším dovolením,“ řekl a zabalil své břity do novin. Odešel a na stolku u postele nechal pět měďáků. Zazvonil jsem. Přišla slečna Gageová. „Prosím vás, řekla byste vrátnému, aby sem přišel?“

„Prosím.“

Vrátný přišel. Dělal, co mohl, aby se nesmál. „Ten holič je praštěný?“

„Ne, signorino. Spletl se. On dobře neslyší a myslí si, že jsem říkal, že jste rakouský důstojník.“

„Aha,“ řekl jsem.

„Cha, cha, cha,“ smál se vrátný. „Ale byla s ním legrace. Jestli se hne, říkal, já ho –“ Přejel si ukazováčkem přes krk.

„Cha, cha, cha,“ dělal, co mohl, aby se nesmál. „Až mu řeknu, že nejste Rakušák. Cha, cha, cha!“

„Cha, cha, cha,“ řekl jsem trpce. „To by byla legrace, kdyby mě byl podřezal. Cha, cha, cha!“

„Ne, signorino. Ne, ne. Měl z Rakušáka strašný strach. Cha, cha, cha.“

„Cha, cha, cha,“ řekl jsem. „Koukejte mazat!“

Odešel a já zaslechl, jak se na chodbě směje. Zaslechl jsem, jak chodbou někdo přichází. Podíval jsem se ke dveřím. Byla to Catherine Barkleyová.

Vešla do místnosti a stoupla si k posteli.

„Nazdar, miláčku,“ řekla. Vypadala svěží a mladá a velice krásná. Měl jsem dojem, že jsem nikdy nikoho tak krásného neviděl.

„Haló,“ řekl jsem. Když jsem ji spatřil, byl jsem do ní zamilovaný. Všechno se ve mně převrátilo. Ohlédl se ke dveřím, viděla, že tam nikdo není, potom se posadila na kraj postele, naklonila se nade mnou a políbila mě. Stáhl jsem ji k sobě, políbil jsem ji a cítil jsem, jak jí tluče srdce.

„Duše,“ řekl jsem. „Ty jsi skvělá, že jsi sem přijela.“

„To nebylo nic těžkého. Těžší možná bude tu zůstat.“

„Musíš tu zůstat,“ řekl jsem. „Ach, ty jsi skvělá.“ Šílel jsem po ní. Nemohl jsem uvěřit, že je opravdu tady, a tiskl jsem ji k sobě.

„To nesmíš,“ řekla. „Není ti ještě dobře.“

„Ale ano. Je. Pojd' sem.“

„Ne. Nemáš ještě dost sily.“

„Ale ano. Máš. Prosím tě.“

„A miluješ mě?“

„Strašně tě miluju. Šílím po tobě. Prosím tě, pojď.“

„Cítíš, jak nám tluče srdce?“

„To je mi jedno, co dělá srdce. Já chci tebe. Jsem do tebe úplný blázen.“

„A opravdu mě miluješ?“

„Neříkej to pořád. Pojd'. Prosím tě, prosím tě, Catherine.“

„Tak dobře, ale jenom na chvilku.“

„Tak dobře,“ řekl jsem. „Zavří dveře.“

„To nesmíš. To nemáš –“

„Pojd' sem. Neříkej nic. Prosím tě, pojď.“

Catherine seděla na židli vedle postele. Dveře na chodbu byly otevřené. Divokost přešla a bylo mi líp než kdy předtím.

Zeptala se. „Ted už věříš, že tě miluju?“

„Ach, ty jsi rozkošná,“ řekl jsem. „Musíš tu zůstat. Nemůžou tě poslat pryč. Jsem do tebe šíleně zamilovaný.“

„Budeme muset být strašně opatrní. Tohle bylo bláznovství. Tohle nemůžeme dělat.“

„V noci můžeme.“

„Budeme muset být strašně opatrní. Ty budeš muset být opatrný před lidmi.“

„Já budu.“

„Budeš muset být. Ty jsi tak milý. A miluješ mě, že?“

„Neříkej to zase. Nevíš, co mi to dělá.“

„Tak já dám pozor. Nechci ti už nic dělat. Ale ted' už musím jít, miláčku, vážně.“

„Ale hned zas přijdeš.“

„Přijdu, jak jen budu moct.“

„Sbohem.“

„Sbohem, duše.“

Odešla. Bůh ví, že jsem se do ní zamílovat nechtěl. Nechtěl jsem se zamílovat do nikoho. Ale Bůh ví, že jsem se zamíloval, a ležel jsem v posteli v nemocnici v Miláně a hlavou se mi honilo všechno možné a nakonec přišla slečna Gageová.

„Doktor už jede,“ řekla. „Telefonoval z Comského jezera.“

„Kdy se sem dostane?“

„Odpoledne je tu.“

KAPITOLA XV

Až do odpoledne se nic nedělo. Doktor byl hubený, tichý človíček, kterého, jak se zdálo, válka vyvedla z míry. S jemnou, delikátní nechutí vyňal mi ze stehen spoustu drobných ocelových střepinek. Použil lokální anestetikum, kterému říkal „sníh“ nebo tak nějak a které zmrazilo a znecitlivělo tkáň, dokud sonda, skalpel nebo nůžky nezajely pod zmrazenou vrstvu. Pacient tak přesně označoval oblast, v níž anestetikum působilo, a za chvíli doktor vyčerpal zásobu své křehké delikátnosti a řekl, že bude lépe to roentgenovat. Sondování prý nemá uspokojivý výsledek.

Roentgenový snímek pořídili v Ospedale Maggiore a doktor, který ho dělal, byl vznětlivý, zdatný a v dobré náladě. Bylo to zařízeno tak, že pacient napůl seděl, aby v přístroji na vlastní oči spatřil některá z větších cizích tělisek. Snímky měli poslat do nemocnice. Doktor mě požádal, abych mu napsal do notýsku jméno, název pluku a něco na památku. Prohlásil, že cizí tělíska jsou ohavná, hnusná a surová. Rakušáci jsou kurvy. Kolik jsem jich zabil? Nezabil jsem žádného, ale záleželo mi na tom, abych mu vyhověl – a tak jsem řekl, že jsem jich zabil spoustu. Byla se mnou slečna Gageová a doktor ji objal kolem pasu a řekl, že je krásnější než Kleopatra. Ví, kterou myslí? Kleopatru, bývalou královnu egyptskou. Ano, přisámbůh, že je. Vrátili jsme se do malé nemocnice ambulancí a za chvíli a po všelijakém zdvívání jsem byl zase zpátky nahoře a v posteli. Snímky přišly ještě to odpoledne; doktor řekl, přisámbůh, že je to odpoledne bude mít, a měl je. Catherine Barkleyová mi je ukázala. Byly v červených obálkách, vytáhla je z obálek, podržela je proti světlu a oba jsme se dívali.

„To je tvoje pravá noha,“ řekla a dala snímek nazpátek do obálky. „A tohle je levá.“

„Polož je,“ řekl jsem, „a pojď ke mně do postele.“

„Nemůžu,“ řekla. „Přinesla jsem ti jejenom na vteřinku ukázat.“

Odešla a já zůstal sám. Bylo horké odpoledne a já měl už ležení v posteli až po krk. Poslal jsem vrátného pro noviny, pro všechny noviny, jaké dostane.

Než se vrátil, přišli do pokoje tři doktoři. Dávno jsem si, všiml, že doktoři, kteří v praktické medicině ztroskotají, mají sklon vyhledávat společnost a pomoc jiných na konsultacích. Doktor, který vám neumí dobře vyndat slepé střevo, doporučí vás k doktorovi, který vám nedokáže úspěšně vyříznout mandle. Tohle byli tři takoví doktoři.

„Tady máme toho mladíka,“ řekl doktor s jemnýma rukama, který tu byl doma.

„Jak se vede?“ řekl vysoký vychrtlý doktor s plnovousem. Třetí doktor, který přinesl roentgenové snímky v červených obálkách, neřekl nic.

„Sundáme obvaz?“ řekl vousatý doktor tázavě.

„Zajisté. Sestro, sundejte prosím obvaz,“ řekl domácí doktor slečně Gageové. Slečna Gageová sundala obvaz. Podíval jsem se na nohy. V polním lazaretu vypadaly jako ne zrovna moc čerstvý karbanátek. Teď se na nich udělaly strupy, koleno bylo napuchlé a bezbarvé, lýtka scvrklé, ale nikde to nehnисalo.

„Je to čisté,“ řekl domácí doktor. „Velice čisté a vypadá to pěkně.“

„Hm,“ řekl vousatý doktor. Třetí doktor nakoukl přes rameno domácímu doktorovi.

„Pohněte, prosím, kolenem,“ řekl vousatý doktor. „Nemůžu.“

„Vyšetříme hybnost kloubů?“ řekl vousatý doktor tázavě. Na rukávě měl vedle tří hvězdiček ještě proužek. To znamenalo, že to je štábní kapitán.

„Zajisté,“ řekl domácí doktor. Dva z nich mě velmi opatrně vzali za nohu a ohnuli ji.

„To bolí,“ řekl jsem.

„Ovšem, ovšem. Ještě kousek, pane kolego.“

„To už stačí. Dál to nejde,“ řekl jsem.

„Hybnost omezená,“ řekl štábní kapitán. Narovnal se. „Mohl bych se, prosím, ještě podívat na snímky, pane kolego?“ Třetí doktor mu podal jeden ze snímků. „Ne. Levou nohu, prosím.“

„To je levá, pane kolego.“

„Máte pravdu. Díval jsem se s druhé strany.“ Vrátil snímek. Druhý snímek chvíli zkoumal. „Vidíte, pane kolego?“ ukázal najedno z cizích tělisek, které se jasně a kulatě rýsovalo proti světlu. Chvíli zkoumali snímek.

„Mohu říci jen tolik,“ řekl vousatý štábní kapitán. „Je to otázka času. Tři měsíce, pravděpodobně šest měsíců.“

„Zajisté. Nejdříve musí regenerovat synoviální tekutina.“

„Zajisté. Je to otázka času. Nemohl bych s dobrým svědomím takovéhle koleno otevřít, dokud se projektil neopouzdří.“

„Souhlasím s vámi, pane kolego.“

„Šest měsíců? Proč?“ zeptal jsem se.

„Šest měsíců, aby se kolem projektu vytvořila cysta. Teprve pak bude lze koleno bez nebezpečí otevřít.“

„Tomu nevěřím,“ řekl jsem.

„Chcete přijít o koleno, mladíku?“

„Ano,“ řekl jsem.

„Cože?“

„Chci si ho dát uříznout,“ řekl jsem, „abych si na něj mohl nasadit hák.“

„Co tím myslíte? Hák?“

„On žertuje,“ řekl domácí doktor. Poklepal mi jemně na rameno. „Však on si kolínko chce nechat. Je to mladý hrdina. Byl navržen na stříbrnou medaili za statečnost.“

„Přijměte mou gratulaci,“ řekl štábní kapitán. Potřásl mi rukou. „Mohu říci jen tolik, že záleží-li vám na jistotě, měl byste počkat alespoň šest měsíců, než takovéhle koleno otevřeme. Můžete mít ovšem jiný názor, jak je vám libo.“

„Tisíceré díky,“ řekl jsem. „Cením si vašeho názoru.“

Štábní kapitán se podíval na hodinky.

„Musíme jít,“ řekl. „Všechno nejlepší.“

„Všechno nejlepší a mnohokrát vám děkuji,“ řekl jsem. Potřásl jsem si rukou s třetím doktorem – kapitán Varini – tenente Enry – a všichni tři odešli z pokoje.

„Slečno Gageová,“ zavolal jsem. Přišla dovnitř. „Prosím vás, řekněte domácímu doktorovi, aby sem na minutku přišel.“

Přišel, v ruce držel čepici a postavil se k posteli. „Přál jste si se mnou mluvit?“

„Ano. Nemůžu na operaci čekat šest měsíců. Bože, pane doktore, ležel jste někdy šest měsíců v posteli?“

„Nebudete pořád v posteli. Nejdřív si musíte rány trochu vyslunit. Potom můžete chodit o berlích.“

„Šest měsíců, a teprve potom operace?“

„Tak je to nejbezpečnější. Kolem cizích tělisek se musí utvořit cysty a synoviální tekutina zregeneruje. Pak půjde koleno otevřít bez nebezpečí.“

„Vy sám si opravdu myslíte, že budu muset čekat tak dlouho?“

„Je to tak nejbezpečnější.“

„Kdo je ten štábní kapitán?“

„Je to vynikající milánský chirurg.“

„Je to štábní kapitán, ne?“

„Ano, ale je to vynikající chirurg.“

„Nechci si dát nohu zpatlat od nějakého štábního kapitána. Kdyby za něco stál, udělali by ho majorem. Já vím, co to je štábní kapitán, pane doktore.“

„Je to vynikající chirurg a já dávám přednost jeho úsudku před úsudkem všech chirurgů, které znám.“

„Mohl by se na to podívat nějaký jiný chirurg?“

„Zajisté, jestliže si to přejete. Ale kdyby šlo o mě, přidržel bych se úsudku Dr Barelly.“

„Mohl byste požádat nějakého jiného chirurga, aby se na to přišel podívat?“

„Požádám Valentiniho, aby přišel.“

„Kdo je to?“

„Je to chirurg z Ospedale Maggiore.“

„Dobře. Jsem vám velice zavázán. Chápete, pane doktore, já bych šest měsíců v posteli nevydržel.“

„Nebylo by to v posteli. Nejdřív byste se podrobil sluneční léčbě. Potom byste mohl provádět nějaké lehké cviky. Potom, až by se vytvořily cysty, přistoupili bychom k operaci.“

„Ale já nemůžu čekat šest měsíců.“

Doktor roztahl své jemné prsty po čepici, kterou držel v ruce, a usmál se. „To tak spěcháte zpátky na frontu?“

„Proč ne?“

„To je krásné,“ řekl. „Jste ušlechtilý mladík.“ Sehnul se ke mně a políbil mě jemně na čelo. „Pošlu pro Valentiniho. Nepřipouštějte si žádné sťarosti a rozčilení. Buďte hodný chlapec.“

„Nechcete se napít?“ zeptal jsem se.

„Ne, děkuji vám. Já alkohol nepiji.“

„Jen se napijte.“ Zazvonil jsem na vrátného, aby přinesl skleničky.

„Ne. Děkuji vám. Už na mě čekají.“

„Tak sbohem,“ řekl jsem.

„Sbohem.“

Za dvě hodiny přišel do pokoje Dr Valentini. Velmi spěchal a špičky kníru mu trčely kolmo do výše. Byl to major, byl opálený v obličeji a pořád se smál.

„Jak jste k tomu přišel, k takovémuhle svinstvu?“ zeptal se. „Ukažte mi snímky. Ano, ano. To je ono. Vypadáte zdravý jako řípa. Co je to za hezkou holčičku? To je vaše? Hned jsem si to myslí. Je to ale svinská válka, co? Cítíte tohle? Vy jste správný kluk. Spravíme vás, že budete v lepším pořádku než předtím. Tohle neboli? To bych řek, že to bolí. Tihle doktoři, ti se vás ale natrápí. Co s vámi do teďka prováděli? Ta holčička italsky neumí? Měla by se učit. Taková rozkošná holčička. Já bych ji třeba učil. Přijdu si sem lehnout sám. To ne, ale udělám vám zadarmo porod. Tomu rozumí? Ta vám porodí kluka jako buka. Blondáčka po mamince. To je skvělé. Tak je to v pořádku. Je to ale rozkošná holčička. Zeptejte se jí, jestli by se mnou nešla na večeři. Ne, já vás o ni nepřipravím. Děkuji. Děkuji vám mnohokrát, slečno. Tak to bychom měli.“

„Tak to bychom měli, to jsem chtěl vědět.“ Poklepal mi na rameno. „Obvaz na to nedávejte.“

„Nechcete skleničku, pane doktore?“

„Skleničku? Ale jistě. Deset skleniček. Kde je máte?“

„Ve skříni. Slečna Barkleyová vyndá láhev.“

„Na zdraví. Na vaše zdraví, slečno. Je to ale rozkošná holčička! Přinesu vám lepší koňak, než je tenhle.“ Utřel si kníry.

„Kdy myslíte, že to půjde operovat?“

„Zítra ráno. Dřív ne. Musíte mít prázdný žaludek. Musí vás pořádně umýt. Promluvím si s tou starou dáhou dole a dám jí instrukce. Sbohem. A zítra na shledanou. Přinesu vám lepší koňak, než je tenhle. Ale pohodlíčko tady máte. Sbohem. A zítra tedy na shledanou. Pořádně se na to vyspěte. Uvidíme se brzo ráno.“ Zamával mezi dveřmi, kníry se mu vztyčily, jeho hnědý obličej se usmíval. Na rukávě měl olemovanou hvězdu, protože to byl major.

KAPITOLA XVI

Otevřenými dveřmi, které vedly na balkon a kterými jsme se dívali do noci nad střechami města, přiletěl tu noc do pokoje netopýr. V našem pokoji bylo tma, svítilo jen kalné světlo noci nad městem a netopýr neměl strach, ale lovil po pokoji, jako kdyby byl venku. Leželi jsme a dívali jsme se na něho a myslím, že nás neviděl, protože jsme leželi tak tiše. Když odletěl, uviděli jsme, že kdesi rozsvítily světlomet, a dívali jsme se, jak se světelní kužel pohybuje po obloze, potom zhasíná a je zase tma. Nocí se zvedl vánek a na protější střeše jsme slyšeli mluvit muže u protiletadlového děla. Bylo chladno a muži si natahovali pláštěnky. Měl jsem v noci strach, aby někdo nepřišel, ale Catherine řekla, že všichni spí. Jednou jsme v noci usnuli, a když jsem se probudil, Catherine u mě nebyla, ale slyšel jsem, jak jde po chodbě, dveře se otevřely a ona se vrátila do postele a řekla, že je všechno v pořádku, že se byla podívat dole a že všichni spí. Stála za dveřmi slečny Van Campenové a slyšela ji oddychovat ze spaní. Přinesla suchary, snědli jsme je a napili jsme se trochu vermouthu. Měli jsme strašný hlad, ale ona řekla, že to ráno budou muset ze mne všechno dostat. Ráno, když se rozdenilo, usnul jsem znova, a když jsem se probudil, zjistil jsem, že je zase pryč. Vešla dovnitř, vypadala svěží a líbezná a posadila se na postel, a zatím co jsem měl v puse teploměr, vyšlo slunce a cítili jsme rosu na střechách a potom kávu, kterou pili muži u děla na vedlejší střeše.

„Kdybychom tak mohli jít na procházku,“ řekla Catherine. „Mít tu pojízdné křeslo, vyvezla bych tě.“

„Jak bych se do něho dostal?“

„To by se nějak zařídilo.“

„Mohli bychom jet do parku a nasnídat se venku.“ Podíval jsem se otevřenými dveřmi ven.

„Co teď ale uděláme doopravdy,“ řekla „bude, že tě dáme do pořádku pro tvého přítele Dr Valentiniho.“

„Ze je to pašák?“

„Mně se nelíbil tolik jako tobě. Ale mám dojem, že asi bude velice šikovný.“

„Catherine, prosím tě, pojď zas do postele,“ řekl jsem.

„Nemůžu. Ale že jsme měli krásnou noc?“

„A můžeš si vzít dnes noční službu?“

„Asi ji budu mít. Ale ty o mě nebudeš stát.“

„Ano, budu.“

„Ne, nebudeš. Tys ještě nezažil žádnou operaci. Nevíš, jak ti bude.“

„Bude mi dobré.“

„Bude ti špatně a já ti nebudu nic platná.“

„Tak sem pojď ted.“

„Ne,“ řekla. „Musím vyplnit formulář, miláčku, a připravit tě na operaci.“

„Ty mě vůbec nemiluješ, jinak bys honem přišla.“

„Ty jsi ale blázinek.“ Políbila mě. „To už pro kartotéční lístek stačí. Teplotu máš vždycky normální. Ty máš tak rozkošnou teplotu.“

„Ty máš všechno rozkošné.“

„Ale kdepak. Ty máš ale rozkošnou teplotu. Jsem na tvou teplotu strašně pyšná.“

„Možná, že naše děti budou mít všechny rozkošnou teplotu.“

„Naše děti budou mít asi teplotu hroznou.“

„Co se mnou musíš dělat, abys mě přichystala pro Valentiniho?“

„Moc ne. Ale nic příjemného.“

„Kdybys to radši nemusela dělat ty.“

„Já nemusím. Jenomže já nechci, aby se tě dotýkala některá jiná. Jsem blázen. Vždycky se rozruřím, když se tě některá dotkne.“

„I Fergusonová?“

„Fergusonová obzvlášť a Gageová a ta druhá, jak se jmenuje?“

„Walkerová?“

„Ta. Mají tu teď sester moc. Musíme sem dostat ještě pár pacientů, jinak nás pošlou pryč. Mají tu teď čtyři sestry.“

„Snad někoho přivezou. Tolik sester tu přece je potřeba. Je to docela velká nemocnice.“

„Doufám, že jich pár přivezou. Co bych si počala, kdyby mě poslali pryč? A to oni udělají, jestli nebudeme mít víc pacientů.“

„Šel bych taky.“

„Nebud' blázinek. Teď ještě nemůžeš. Ale rychle se uzdrav, miláčku, a někam odjedeme.“

„A pak co?“

„Možná, že bude po válce. Nemůže přece trvat věčně.“

„Já se uzdravím,“ řekl jsem. „Valentini mě dá dohromady.“

„To by měl, když má takové kníry. A miláčku, až ti dají na nos ether, tak myslí na něco jiného – ne na nás. Protože v narkose se lidi obyčejně strašně rozgovídají.“

„Na co mám myslet?“

„Na co chceš. Na co chceš, jen ne na nás. Mysli na vaše doma. Nebo třeba i na nějakou jinou dívku.“

„Ne.“

„Tak se modli. To by na ně mělo udělat skvělý dojem.“

„Možná, že mluvit nebudu.“

„To máš pravdu. Lidi často nemluví.“

„Já nebudu mluvit.“

„Nevytahuj se, miláčku. Prosím tě, nevytahuj se. Ty jsi tak milý a nemusíš se vytahovat.“

„Nepromluvím ani slovo.“

„Už se zase vytahuješ, miláčku. Vždyť vis, že nemáš zapotřebí se vytahovat. Až ti řeknou, abys dýchal zhluboka, začni se prostě modlit nebo říkat básničky nebo tak něco. Budeš vypadat rozkošně a já na tebe budu pyšná. Stejně jsem na tebe velice pyšná. Máš tak rozkošnou teplotu a spíš jako chlapeček s rukou kolem polštáře a myslíš si, že to jsem já. Nebo to je nějaká jiná dívka? Nějaká hezká Italka?“

„Jsi to ty.“

„Samozřejmě, že jsem to já. Ach, já tě tak miluju a Valentini ti nožičku báječně spraví. Jsem ráda, že se na to nemusím dívat.“

„A dnes si vezmeš noční službu.“

„Ano. Ale ty o mě nebudeš stát.“

„Jen počkej a uvidíš.“

„Tak, a jsme hotovi, miláčku. Teď jsi čistý zvenčí i zevnitř. Pověz mi. Kolik lidí jsi už v životě miloval?“

„Nikoho.“

„Ani mě?“

„Ano, tebe ano.“

„A kolik jiných? Ale opravdu.“, „Žádnou.“

„S kolika jsi – jak tomu říkáš? – něco měl?“

„Se žádnou.“

„Ty mi lžeš.“

„Ano.“

„To je v pořádku. Jen mi lži pořád. To je právě to, co na tobě chci. Byly hezké?“

„Nikdy jsem se žádnou nic neměl.“

„No dobře. Byly hodně přitažlivé?“

„V tom já se nevyznám.“

„Ty jsi prostě jen a jert můj. Tak to je a nikdy jsi neopatřil žádné jiné. Ale mně je to jedno, jestli jsi patřil. Nebojím se jich. Ale nic mi o nich nepovídej. Když má muž něco s nějakou slečnou, kdy mu řekne, kolik za to chce?“

„To nevím.“

„Samozřejmě, že nevíš. Říká mu, že ho miluje? Pověz mi to. Já to chci vědět.“

„Ano. Když na ní chce, aby mu to řekla.“

„A říká on jí, že ji miluje? Pověz mi to, prosím. Je to pro mě strašně důležité.“

„Říká, když sám chce.“

„Ale tys to nikdy neřekl? Že ne?“

„Ne.“

„Doopravdy ne? Pověz mi pravdu.“

„Ne,“ lhal jsem.

„Ty bys to neřekl,“ řekla. „Já jsem věděla, že ne. Ach, já tě miluju, miláčku.“

Venu nad střechami vyšlo slunce a já Viděl věže katedrály ozářené slunečním světlem. Byl jsem čistý vevnitř i zvenčí a čekal jsem na doktora.

„A tak to je?“ řekla Catherine. „Ona říká prostě to, co chce on?“

„Vždycky ne.“

„Ale já budu. Budu říkat, co máš rád, a budu dělat, co máš rád, a ty pak už nikdy nebudeš stát o nějaké jiné dívky, že ne?“ Podívala se na mě s velice šťastným výrazem. „Budu dělat, co chceš, a říkat, co chceš, a potom budu mít velký úspěch, že?“

„Ano.“

„Co bych měla udělat teď, když jsi úplně přichystaný?“

„Pojď zas do postele.“

„Tak dobře. Už jdu.“

„Ach miláčku, miláčku, miláčku,“ řekl jsem. „Vidíš?“ řekla. „Dělám všechno, co chceš.“

„Ty jsi tak rozkošná.“

„Mám strach, že to ještě moc neumím.“

„Jsi rozkošná.“

„Chci to, co chceš ty. Teď už není žádné já. Jenom to, co ty chceš.“

„Duše.“

„Já jsem hodná. Že jsem hodná? Nechceš žádnou jinou dívku, že ne?“

„Ne.“

„Vidíš? Já jsem hodná. Dělám to, co chceš.“

KAPITOLA XVII

Když jsem se po operaci probudil, nebylo po mně. To se přitom člověku nestane. Oni ho jenom zadusí. Není to jako umřít, je to jen chemické udušení, takže člověk necítí, a potom mu je úplně, jako kdyby byl opilý, až na to, že když zvrací, jde z něho jenom, žaludeční šťáva a neudělá se mu líp. V nohou postele jsem viděl pytlíky s pískem. Visely na trubkách, které čouhaly ze sádrového obvazu. Za chvíliku jsem uviděl slečnu Gageovou a ta řekla: „Jak je vám?“

„Lip,“ řekl jsem.

„To koleno vám spravil nádherně.“

„Jak dlouho to trvalo?“

„Dvě a půl hodiny.“

„Nevykládal jsem nějaké hlouposti?“

„Vůbec nic. Nemluvte. Buďte hezky zticha.“ Udělalo se mi špatně a Catherine měla pravdu. Bylo mi úplně jedno, kdo má noční službu.

Ted' leželi v nemocnici ještě tři pacienti, hubený chlapec od Červeného kříže z Georgie, který měl malarii, hezký chlapec, taky hubený, z New Yorku s malarii a se žloutenkou a skvělý chlapec, který si chtěl na památku odšroubovat zapalovač z granátšrapnelu. To byl šrapnel, jaký používali Rakušani v horách, se zapalovačem, který po výbuchu odlétl a explodoval při doteku.

Sestry měly Catherine Barkleyovou moc rády, protože byla ochotna brát si věčně noční službu. Malariaioví pacienti jí dali jen docela málo práce; chlapec, který odšrouboval zapalovač, byl náš přítel a nikdy v noci nezvonil, když to nebylo opravdu nutné, ale mezi chvílemi, kdy pracovala, jsme byli spolu. Velice jsem ji miloval a ona milovala mě. Spal jsem ve dne a přes den jsme si psali lístečky a posílali si je po Fergusonové. Fergusonová byla správné děvče. Nedozvěděl jsem se o ní nikdy nic, jenom to, že má bratra u Padesáté druhé divise a jiného bratra v Mezopotamii a že je na Catherine Barkleyovou velice hodná.

„Půjdete nám na svatbu, Fergy?“ řekl jsem jí jednou.

„Vy se nevezmete.“

„Vezmeme.“

„Kdepak. Nevezmeme.“

„Proč ne?“

„Protože dřív se poperete.“

„My se nikdy nepereme.“

„To ještě přijde.“

„My se nepereme.“

„Tak tedy umřete. Bud se budete prát, nebo umřete. Tak je to vždycky. Lidé se nikdy neberou.“

Chtěl jsem ji vzít za ruku. „Nechte mě být,“ řekla. „Já nepláču. Možná, že to s vámi dopadne dobře, s vámi dvěma. Ale dejte pozor, at' ji nepřivedete do neštěstí. Jen si to zkuste, přivést ji do neštěstí, a já vás zabiju.“

„Nepřivedu ji do neštěstí.“

„No, ale radši dejte pozor. Doufám, že to s vámi dobře dopadne. Ted' se máte hezky.“

„Máme se skvěle.“

„Tak jen se nepoperte a nepřiveďte ji do neštěstí.“

„Nepřivedu.“

„Pamatujte na to a dejte si pozor. Nechci, aby měla na krku nějakou válečnou vzpomínku v peřinci.“

„Vy jste skvělé děvče, Fergy.“

„Nejsem. Jen se nepokoušejte skládat mi poklony. Co dělá noha?“

„Má se výborně.“

„A co hlava?“ Dotkla se mi prsty temene hlavy. Bylo citlivé jako přelezená noha. „Vůbec jsem s ní neměl potíže.“

„Takový náraz vás mohl připravit o rozum. Nemáte vůbec žádné potíže?“

„Ne.“

„Tomu se říká štěstí, mladíku. Už jste hotov s tím dopisem? Já jdu.“

„Tady je,“ řekl jsem.

„Měl byste jí říct, aby s tou noční službou na nějaký čas přestala. Začíná být moc unavená.“

„Dobře. Řeknu jí to.“

„Chci si ji vzít za ni, ale ona mě nenechá. Ostatní jí službu s radostí přenechají. Mohl byste jí dopřát trošku odpočinku.“

„No dobře.“

„Slečna Van Campenová o vás mluvila, prý vždycky celé dopoledne prospíte.“

„To je jí podobné.“

„Udělal byste líp, kdybyste ji nějaký Čas nechal v noci na pokoji.“

„Já chci.“

„Nechcete. Ale kdybyste ji donutil, aby si odpočinula, vážila bych si vás za to.“

„Donutím ji.“

„Tomu nevěřím.“ Vzala lístek a odešla. Zazvonil jsem a za chvíliku se objevila slečna Gageová. „Co se děje?“

„Jenom jsem chtěl s vámi mluvit. Nemyslíte, že by slečnu Barkleyovou měl někdo na chvíli vystřídat v noční službě? Vypadá strašně unavená. Proč ji má tak dlouho?“

Slečna Gageová se na mě podívala.

„Já držím s vámi,“ řekla. „Přede mnou takhle mluvit nemusíte.“

„Jak to myslíte?“

„Nedělejte hloupého. To je všechno, co jste mi chtěl?“

„Chcete vermouth?“

„No třeba. Ale pak musím jit.“ Vyndala láhev ze skříně a přinesla sklenici.

„Sklenici si nechte vy,“ řekl jsem. „Já se napiju z láhve.“

„Na vaše zdraví,“ řekla slečna Gageová.

„Co to povídala Van Campenová, že ráno moc dlouho spím?“

„To jí uklouzlo ve vztek. Říká vám náš protekční pacient.“

„Ať se jede vycpat.“

„Ona není zlá,“ řekla slečna Gageová. „Je prostě jen stará a potrhlá. Vás neměla nikdy ráda.“

„To ne.“

„Zato já ano. A držím s vámi. Na to nezapomeňte.“

„Vy jste strašně skvělá žába.“

„Ba ne. Já vím, kdo je podle vás skvělý. Ale já držím s vámi. Co dělá noha?“

„Má se výborně.“

„Přinesu vám trochu studené minerálky a naleju vám ji na ni. Musí to svědit pod tou sádrou. Venku je takové vedro.“

„Jste strašně hodná.“

„Hodně to svědí?“

„Ne. Je to výborné.“

„Spravím vám ty pytlíky.“ Naklonila se k nim. „Já držím s vámi.“

„Já vím.“

„Ba ne, nevíte. Ale jednou to poznáte.“

Catherine Barkleyová si vzala tři dny v noci volno a pak zase nastoupila službu. Bylo to, jako kdybychom se znova setkali a každý z nás byl mezitím pryč na daleké cestě.

KAPITOLA XVIII

To léto jsme se měli nádherně. Když jsem už mohl ven, jezdili jsme v kočárku parkem. Pamatují se na ten kočárek: kůň kráčí pomalu a vysoko vpředu jsou záda kočího s lesklým cylindrem a Catherine Barkleyová sedí vedle mě. Když jsme dovolili rukám, aby se jedna druhé dotkly, aby se jenom hřbetem jedna druhé trochu dotkly, oba nás to vzrušilo. Potom, když jsem už mohl popocházet na berlách, chodili jsme na oběd k Biffimu nebo do Gran Italia a sedali jsme si ke stolkům venku na gallerii. Číšníci spěchali sem tam, kolem proudili lidé, na ubrusech byly svíčky se stínítky, a když jsme se ustavovili na tom, že se nám nejlíp líbí v Gran Italia, vrchní číšník George nám tam

reservoval stůl. Byl to skvělý číšník, nechávali jsme ho, aby vybíral jídla za nás, a mezitím jsme se dívali po lidech a na prostornou gallerii v soumraku a jeden na druhého. Pili jsme hořké bílé capri z kbelíku s ledem, ačkoliv jsme ochutnali mnoho jiných vín, fresa, barbera a sladká bílá vína. Neměli tam žádného specialistu na víno, protože byla válka, a když jsem se ptal na taková vína jako fresa, George se zahanbeně usmíval.

„Jen si představte, že je na světě země, kde se vyrábí víno proto, že má chuť jako jahody,“ řekl.

„Proč ne?“ zeptala se Catherine. „Zní to úžasně.“

„Zkuste ho ochutnat, milostivá,“ řekl George, „jestli si přejete. Ale pro tenente přinesu radši lahvičku mergauxského.“

„Já ho taky ochutnám, George.“

„To bych vám nedoporučoval, pane. Nemá to chuť ani jako jahody.“

„Třeba má,“ řekla Catherine. „Bylo by to skvělé, kdyby mělo.“

„Přinesu ho,“ řekl George, „a až bude mít milostivá dost, zase ho odnesu.“

To víno za moc nestálo. Jak George říkal, nemělo chuť ani jako jahody. Vrátili jsme se ke capri. Jednou večer mi došly peníze a George mi půjčil sto lir. „To nestojí za řeč, tenente,“ řekl. „Já vím, jak to je. To já znám, jak člověku vyschně v kapsách. Kdybyste vy nebo milostivá někdy potřebovali peníze, mám vždycky peněz dost.“

Po večeři jsme šli pomalu gallerii, kolem ostatních restaurací a krámů se spuštěnými plechovými roletami a zastavili jsme se vždycky v malém podniku, kde prodávali obložené chlebíčky: šunkové a salátové chlebíčky, chlebíčky s ančovičkami z malinkých osmahlých rohlíčků s polevou a dlouhé jen asi jako prst. Hodily se k jídlu v noci, když jsme měli hlad. Pak jsme nastoupili do otevřeného kočáru před gallerii přímo proti katedrále a odjeli jsme do nemocnice. Ze dveří nemocnice vyšel vrátný, aby mi pomohl s berlemi. Zaplatil jsem drožkáři a pak jsme jeli výtahem nahoru. Catherine vystoupila v dolejším poschodí, kde bydlely ošetřovatelky, a já jeli dál a šel jsem o berlích chodbou k svému pokoji. Někdy jsem se odstrojil a vlezl do postele, někdy jsem zůstal sedět na balkoně, s nohou na druhé židli, a díval jsem se, jak nad střechami létají vlaštovky, a čekal jsem na Catherine. Když se objevila, bylo to, jako kdyby se vracela z daleké cesty, šel jsem s ní o berlích chodbou a nesl jsem misky a před každými dveřmi jsem na ni počkal nebo šel dovnitř s ní, podle toho, jestli tam byli naši přátelé nebo ne, a když udělala všechno, co se muselo udělat, seděli jsme na balkoně před mým pokojem. Potom jsem vlezl do postele, a když všichni usnuli a ona věděla určitě, že ji nikdo nebude volat, vrátila se ke mně. Strašně rád jsem jí rozpouštěl vlasy, seděla na posteli a ani se nehýbala, jenom občas se ke mně najednou rychle sehnula, aby mě políbila, mezitím co jsem to dělal, a já vybíral sponky a pokládal jsem je na prostěradlo a vlasy se uvolňovaly a já jsem se díval na ni, jak se ani nehýbá, a pak jsem vytáhl poslední dvě sponky a celá ta spousta klesla dolů a ona sklonila hlavu a oba jsme byli uvnitř té záplavy a měli jsme pocit, že jsme ve stanu nebo za vodopádem.

Měla úžasně krásné vlasy a někdy jsem ležel a díval se na ni, jak si je zaplétá ve světle, které sem dopadalo z otevřených dveří, a v noci jí dokonce svítily, jako svítí voda krátce před tím, než se doopravdy rozední. Měla líbezný obličej a tělo a taky líbezně hladkou kůži. Lehávali jsme vedle sebe a já se dotýkal konečky prstů jejich tváří a čela a kůže pod očima a brady a krku a říkal jsem „Hladké jako klávesy“, a ona mě prstíčkem zaškrabala na bradě a říkala „Hladká jako struhadlo a klávesy pod ní strašně trpí“.

„Je hrubá?“

„Ne, miláčku, to jsem si z tebe jenom dělala legraci.“ Bývalo to v noci rozkošné a byli jsme šťastní, už když jsme se mohli jeden druhého jen dotýkat. Kromě všech těch velkých věcí měli jsme taky plno všelijakých drobných způsobů, jak jsme se milovali, a pokoušeli jsme se jeden na druhého přenášet myšlenky, když jsme byli v různých pokojích. Někdy se zdálo, že se to daří, ale to asi proto, že jsme tak jako tak mysleli oba na stejně věci.

Říkali jsme si, že jsme se vzali ten den, co přišla prvně do nemocnice, a počítali jsme měsíce od naší svatby. Chtěl jsem, abychom se vzali doopravdy, ale Catherine říkala, že kdybychom to udělali, poslali by ji pryč, a i kdybychom si jen třeba něco začali s úředními formalitami, dali by si na ni pozor a roztrhli by nás od sebe. Museli bychom se vzít podle italských zákonů a to by znamenalo příšerné úřední formality. Chtěl jsem, abychom se vzali doopravdy, protože když jsem na to myslел, dostal jsem vždycky strach, co by bylo, kdyby měla dítě, ale jeden před druhým jsme dělali, že jsme se vzali doopravdy, a moc jsme si to nepřipouštěli a řekl bych, že se mi to docela líbilo, že jsme se nevzali doopravdy. Vím, že jednou v noci jsme o tom mluvili a Catherine řekla: „Ale miláčku, vždyť by mě poslali pryč.“

„Možná, že ne.“

„Ale ano. Poslali by mě domů a pak bychom nemohli být spolu, ledavaž po válce.“

„Přijel bych na dovolenou.“

„Do Skotska a zpátky by to na dovolenou nešlo. A pak, já tě tu nenechám. K čemu by to bylo dobré, ted' se brát? Ve skutečnosti jsme svoji. V životě bych nemohla být provdanější.“

„Já jen kvůli tobě.“

„Žádné já není. Já jsem ty. Nedělej ze mě žádné zvláštní já.“

„Myslel jsem si, že děvčata se vždycky chtějí vdát.“

„Chtějí. Ale já vdaná jsem, miláčku. Provdala jsem se za tebe. Copak nejsem dobrá manželka?“

„Jsi rozkošná manželka.“

„Víš, miláčku, já už jednu zkušenosť mám, už jednou jsem čekala, až se provdám.“

„O tom nechci nic slyšet.“

„Ale vždyť víš, že nemiluju nikoho než tebe. Nemělo by ti vadit, že mě miloval někdo jiný.“

„Mně to vadí.“

„Neměl bys žárlit na někoho, kdo je po smrti, když sám máš všecko.“

„Nežárlím, ale nechci o tom slyšet.“

„Ty chudáčku můj milý. A já vím, že tys měl věci s všelijakými děvčaty, a nevadí mi to.“

„Nešlo by, abychom se vzali nějak tajně? Protože kdyby se mi potom něco stalo nebo kdybys ty měla dítě –“

„Nemůžeme se vzít jinak než v kostele nebo na radnici. My jsme se vzali tajně. Víš, miláčku, pro mě by to znamenalo všechno, kdybych měla nějakou víru. Ale já žádnou víru nemám.“

„Dala jsi mi toho svatého Antoníčka.“

„To bylo pro štěstí. Někdo ho dal mně.“

„Tak ty se ničeho nebojíš?“

„Jenom aby mě neposlali pryč od tebe. Ty jsi moje víra. Ty jsi všechno, co mám.“

„Dobře. Ale stačí říct slovo a vezmu si tě.“

„Nemluv, jako kdybys ze mne mermomocí musel udělat počestnou ženu, miláčku. Já jsem moc počestná žena. Přece se nemůžeš za něco stydět, když jsi z toho šťastný a když jsi na to hrdý. Copak nejsi šťastný?“

„Ale neutečeš mi nikdy s někým jiným?“

„Ne, miláčku. Nikdy ti neuteču s někým jiným. Potká nás asi mnoho strašných věcí. Ale tohohle se bát nemusíš.“

„Já se nebojím. Ale miluji tě tak strašně a ty jsi dřív milovala někoho jiného.“

„A co se mu stalo?“

„Umřel.“

„Ano, a kdyby nebyl umřel, nikdy bych se s tebou nesetkala. Já nejsem nevěrná, miláčku. Mám spoustu chyb, ale jsem velice věrná. Půjde ti to na nervy, jak budu věrná.“

„Co nevidět musím zpátky na frontu.“

„Na to nebudeme myslet, dokud nepůjdeš. Vidíš, miláčku, já jsem šťastná a máme se skvěle. Nebyla jsem dlouho šťastná, a když jsem se s tebou setkala, to jsem byla možná už skoro blázen. Možná, že jsem byla blázen. Ale teď jsme šťastni a milujeme se. Prosím tě, ať jsme šťastní. Ty jsi přece šťastný, že? Dělám snad něco, co nemáš rád? Můžu udělat něco, abys měl radost? Neměla bych si rozpustit vlasy? Chceš si hrát?“

„Ano, a pojď do postele.“

„Tak dobře. Ale nejdřív se musím jít podívat na pacienty.“

KAPITOLA XIX

Tak to vypadalo v létě. Moc se na ty dny nepamatuji, vím jenom, že bylo horko a že noviny byly plné vítězství. Kypěl jsem zdravím a nohy se mi rychle hojily, takže to netrvalo dlouho a brzo po tom, co jsem si prvně vyšel o berlích, mohl jsem je zahodit a procházet se o holi. Pak jsem zahájil léčbu v Ospedale Maggiore, abych zas dokázal ohýbat kolena, fysikální léčbu, opékání v krabici plné zrcadel s ultrafialovými paprsky, masáže a koupele. Chodil jsem tam vždycky odpoledne, pak jsem se stavoval v kavárně, dal jsem si něco k pití a přečetl jsem si noviny. Po městě jsem se nepotloukal; chtěl jsem jít z kavárny vždycky rovnou domů do nemocnice. Nechtěl jsem nic než vidět Catherine. Zbytek času jsem s radostí zabíjel. Dopoledne jsem většinou prospal a odpoledne jsem někdy chodil na dostihy a potom na fysikální therapii. Někdy jsem zašel do Anglo-amerického klubu, usadil jsem se v hlubokém koženém křesle za oknem a pročítal jsem magazíny. Když jsem se zbavil berlí, nepouštěli nás už spolu ven, protože se pro ošetřovatelku nehodilo, aby ji někdo viděl bez doprovodu s pacientem, který nevypadá na to, že by potřeboval velkou obsluhu, takže odpoledne jsme nebývali moc pohromadě, ačkoliv někdy jsme mohli jít spolu na večeři,

jestliže s námi šla Fergusonová. Slečna Van Campenová se smířila s faktem, že jsme dobrí přátelé, protože z Catherine vyždímala spoustu práce. Myslela si, že Catherine pochází z velmi dobré rodiny, a tím u ní nakonec Catherine získala protekci. Slečna Van Campenová chovala veliký obdiv k dobrým rodinám, a sama také z vynikající rodiny pocházela. A pak, v nemocnici bylo docela rušno a to ji pořád zaměstnávalo. Bylo to horké léto a já měl v Miláně mnoho známých, ale vždycky jsem hleděl, abych už byl doma v nemocnici, jakmile uběhlo odpoledne. Na frontě postupovali na Carso, dobyli Kuk na druhém břehu Plavý a právě se probíjeli náhorní rovinou Bainsizzy. Ze Západní fronty nechodily tak dobré zprávy. Vypadalo to, že válka se protáhne ještě hodně dlouho. My jsme teď byli ve válce, ale počítal jsem, že bude potřebí nejmíň rok, než dopravíme do Evropy vůbec nějakou armádu a než ji vycvičíme pro boj. Příští rok bude zlý rok, nebo možná dobrý rok. Italové strašně plýtvají lidmi. Nedovedl jsem si představit, jak by to mohlo jít dál. I kdyby obsadili celou Bainsizzu a Monte San Gabriele, Rakušanům zbude vzadu ještě spousta hor. Kdysi jsem je viděl. Všechny nejvyšší hory jsou vzadu. Na Carsu postupují, ale dole u moře jsou bažiny a močály. Napoleon by Rakušanům napráskal na rovině. V horách by s nimi nikdy nebojoval. Nechal by je, až by slezli dolů, a napráskal by jim u Verony. Jenže na Západní frontě není nikdo s to druhému napráskat. Snad už se války ani nevyhýrávají. Možná, že budou trvat věčně. Možná, že tohle je nová Válka stoletá. Položil jsem noviny na stojánek a odešel jsem z klubu. Slezl jsem opatrně se schodů a kráčel jsem po Via Manzoni. Před Gran Hotellem jsem potkal starého Meyerse a jeho ženu, právě když vystupovali z kočáru. Vraceli se z dostihů. Ona byla prsatá ženská v černém satinu. On byl mrňavý a starý, měl bílý knír, ploché nohy a opíral se o hůlku.

„Jak se máte? Jak se máte?“ Potřásala si se mnou rukou.

„Nazdar,“ řekl Meyers. „Jaké byly dostihy?“

„Skvělé. No úplně božské. Vyšli mi tři vítězové.“

„A jak vy jste pochodil?“ zeptal jsem se Meyerse. „Dobře. Mně vyšel jeden.“

„Nikdy se nedovím, co sází,“ řekla paní Meyersová. „Nikdy mi to neřekne.“

„Sázím docela dobře,“ řekl Meyers. Dělal srdečného. „Měl byste se tam taky objevit.“ Když mluvil, měl člověk dojem, že se na něho nedívá nebo že si ho plete s někým jiným.

„Já se objevím,“ řekl jsem.

„Přijdu se na vás podívat do nemocnice,“ řekla paní Meyersová. „Já něco mám pro svoje hochy. Vy jste jeden jako druhý moji hoši. To si pamatuju, jste moji drazí hoši.“

„Všichni budou mít radost, jestli přijdete.“

„Tí hoši drazí. Vy také. Vy jste jeden takový můj hoch.“

„Musím zpátky,“ řekl jsem.

„Pozdravujte ode mě všechny ty moje drahé hochy. Mám pro ně spousty a spousty věciček a přinesu jim je. Mám báječnou marsalu a dorty.“

„Sbohem,“ řekl jsem. „Budou mít strašnou radost, když přijdete.“

„Sbohem,“ řekl Meyers. „Objevte se na gallerii. Víte, kde mám stůl. Každý den odpoledne tam jsme všichni.“ Šel jsem po ulici pryč. Chtěl jsem v Cově něco koupit a vzít to Catherine. Vevnitř v Cově jsem koupil krabičku čokolády, a zatím co ji děvče balilo, odešel jsem k baru. Byli tam dva Angličané a několik letců. Dal jsem si jeden martini a vypil jsem ho o samotě, zaplatil jsem, sebral jsem krabičku čokolády s výdejným pultu a šel jsem domů směrem k nemocnici. Před malým barem na ulici za Scalou stálo několik lidí, které jsem znal, jeden vicekonsul, dva chlapíci, kteří studovali zpěv, a Ettore M'oretti, Ital ze San Franciska, který sloužil v italské armádě. Zašel jsem s nimi na skleničku. Jeden z těch zpěváků se jmenoval Ralph Simmons a zpíval pod jménem Enrico Del Credo. Nikdy jsem se nedozvěděl, jak umí zpívat, ale vždycky čekal, že ho potká něco velkého. Byl tlustý a kolem nosu a úst celý okoralý, jako kdyby měl sennou rýmu. Právě se vrátil z vystupování v Piacenze. Zpíval v Tosce a bylo to nádherné.

„Tys mě ovšem nikdy zpívat neslyšel,“ řekl.

„Kdy budeš zpívat tady?“

„Na podzim vystupuji ve Scale.“

„Vsadím se, že po vás budou házet židlema,“ řekl Ettore. „Slyšel jste, jak po něm házeli židlema v Modeně?“

„To je pustá lež.“

„Házel je po něm,“ řekl Ettore. „Já byl u toho. Sám jsem si jich šest hodil.“

„Vy! Vy makaróne z Friska!“

„Nedokáže správně italsky vyslovovat,“ řekl Ettore. „At' přijde, kam chce, všude po něm házejí židlema.“

„V Piacenze je z celé severní Itálie pro zpěváka nejvíce horká půda,“ řekl ten druhý tenorista. „Dejte na mě, v té díře je zatraceně horko, když tam má člověk zpívat.“ Tenhle tenorista se jmenoval Egdar Saunders a zpíval pod jménem Edouardo Giovanni.

„Chtěl bych být u toho, když tam po vás házejí židlema,“ řekl Ettore. „Vždyť vy neumíte zpívat italsky.“

„Kape mu na karbid,“ řekl Edgar Saunders. „Nedokáže mluvit o ničem jiném, než jak házejí židlemi.“

„Na víc se lidi nezmůžou, když vy dva zpíváte,“ řekl Ettore. „A až se vrátíte do Ameriky, budete vykládat, jaké jste sklízeli triumfální úspěchy ve Scale. Ve Scale vás nepustí přes první notičku.“

„Já ve Scale zpívat budu,“ řekl Simmons. „V říjnu tam zpívám v Tosce.“

„Půjdeme, ne, Macu?“ řekl Ettore vicekonsulovi. „Budou si muset někoho sehnat, aby nad nima držel ochrannou ruku.“

„Možná, že tam bude americká armáda a bude je ochraňovat,“ řekl vicekonsul. „Nechcete si dát ještě jednu, Simmonsi? Vy si nedáte, Saundersi?“

„Třeba,“ řekl Saunders.

„Slyšel jsem, že dostanete stříbrnou medaili,“ řekl mi Ettore. „Co o vás bude stát v rozkaze?“

„To nevím. Ani nevím, že bych ji měl dostat.“

„Dostanete ji. Pane, to vás potom budou v Cově holky obskakovat. Všechny si budou myslet, že jste pobil dvě stovky Rakušáků nebo obsadil sám celý zákop. Věřte mi, já se musel zapotít, než mi dali moje vyznamenání.“

„Kolik jsi jich dostal, Ettore?“ zeptal se vicekonsul.

„Všechny dostal,“ řekl Simmons. „Válka se přece vede kvůli němu.“

„Dostal jsem dvakrát bronzovou a tři stříbrné medaile,“ řekl Ettore. „Ale listiny došly jenom na jednu.“

„Co je s těmi ostatními?“ zeptal se Simmons.

„Operace nebyly úspěšné,“ řekl Ettore. „Když není operace úspěšná, všechny medaile zadrží.“

„Kolikrát jsi byl zraněn, Ettore?“

„Vážně třikrát. Mám tři pásky za zranění. Vidíte?“ Ukazoval rukáv kolem dokola. Pásy byly rovnoběžné stříbrné proužky na černém pozadí, příšité k látce rukávu asi osm palců pod ramenem.

„Vy máte taky jednu,“ řekl mi Ettore. „Věřte mi, je to radost je míti. Mám radši je než medaile. Věřte mi, mládenče, až budete mít tři, to už něco budete mít. Dostanete ji jen za takové zranění, které vás složí na tři měsíce do nemocnice.“

„Kam jsi byl raněn, Ettore?“ zeptal se vicekonsul.

Ettore si vysoukal rukáv. „Tady,“ ukázal hlubokou, hladkou červenou jizvu. „A tady do nohy. To vám ukázat nemůžu, protože mám ovinovačky; a pod kotníkem. V chodidle mi hnije kost a právě mi smrdí. Každý den ráno z toho vytáhnu pář nových kousků a pořád to smrdí.“

„Čím jste to dostal?“ zeptal se Simmons.

„Ručním granátem. Takovou tou bambulí na tyčce. Úplně mi to utrhlo kus nohy. Vy znáte ty bambule?“ Obrátil se na mě.

„Jistě.“

„Viděl jsem tu kurvu, jak ji háže,“ řekl Ettore. „Praštila se mnou o zem a myslí jsem si, že jsem načisto v Pánu, jenže tyhle mizerné bambule nemají žádnou sílu. Tu kurvu jsem zastřelil puškou. Vždycky si s sebou beru pušku, aby nepoznali, že jsem důstojník.“

„Jak vypadal?“ zeptal se Simmons.

„Měl jen ten jeden,“ řekl Ettore. „Nemám potuchu, proč ho házel. Asi se už nemohl dočkat, až si hodí. Podle všeho nikdy žádný pořádný boj neviděl. Ale já tu kurvu zastřelil jedna radost.“

„Jak vypadal, když jste ho zastřelil?“ zeptal se Simmons.

„Jak to mám sakra vědět?“ řekl Ettore. „Vpálil jsem mu ji do břicha. Měl jsem strach, že bych se netrefil, kdybych mu ji chtěl vpálit do hlavy.“

„Jak dlouho jste už důstojníkem, Ettore?“ zeptal jsem se.

„Dva roky. Brzo budu kapitánem. Jak dlouho jste vy poručíkem?“

„Pomalu už tři roky.“

„Vy nemůžete být kapitánem, protože neovládáte dost dobře italštinu,“ řekl Ettore. „Mluvit umíte, ale neumíte dobře číst a psát. Na to musí mít člověk vzdělání, aby se stal kapitánem. Proč nejdete do americké armády?“

„Možná, že půjdu.“

„Ach Bože, kdybych tam já tak mohl. Pane, kolikpak dostává takový kapitán, Macu?“

„Nevím přesně. Myslím, že asi tak dvě stě padesát dolarů.“

„Kristepane! Co já bych dokázal s dvě stě padesáti dolary. Koukejte, ať už jste v americké armádě, Frede! A obhlídněte to, jestli byste mě tam nemohl dostat taky.“

„Dobře.“

„Italsky dovedu velet rotě. Docela lehce bych se to naučil anglicky.“

„Byl by z vás generál,“ řekl Simmons.

„To ne. Na generála toho dost neumím. Generál toho musí umět zatraceně moc. Vy chlapi si myslíte, že válka nic není. Nemáte dost filipa ani na mizerného kaprála.“

„Bohudíky, taky ho mít nemusím,“ řekl Simmons.

„Možná, že budete muset, jestli seberou všechny ulejváky, jako jste vy. Pane, vás dva bych chtěl mít ve své četě. Maca taky. Udělal bych si z tebe pucfleka, Macu.“

„Ty jsi chlapík, Ettore,“ řekl Mac. „Ale mám strach, že jsi militarista.“

„Než bude po válce, budu plukovníkem,“ řekl Ettore.

„Jestli tě nezabijou.“

„Mě nezabijou.“ Dotkl se palcem a ukazováčkem hvězd na svém límci. „Vidíš, co dělám? Vždycky se dotknou našich hvězd, když se někdo zmíní, že by mě mohli zabít.“

„Pojď, Sime,“ řekl Saunders a vstal.

„Tak jdem.“

„Nashle,“ řekl jsem. „Musím taky jít.“ Podle hodin v baru bylo tři čtvrtě na šest. „Ciaó, Ettore.“

„Ciaó, Frede,“ řekl Ettore. „A je to opravdu ohromné, že dostanete tu stříbrnou medaili.“

„Nic o tom nevím, že bych ji měl dostat.“

„Ale dostanete, Frede. Slyšel jsem, že ji určitě dostanete.“

„No, tak nashle,“ řekl jsem. „A at' se do ničeho nezamotáte, Ettore.“

„O mě nemějte strach. Já nepiju a neběhám za holkama. Nejsem ani ochlasta, ani kurevník. Vím, co mi dělá dobré.“

„Nashle,“ řekl jsem. „Mám radost, že vás povýší na kapitána.“

„Já si nemusím odsloužit léta, aby mě povýšili. Budu kapitánem za válečné zásluhy. Znáte to. Tři hvězdy a nad nima zkřížené meče a koruna. To jsem já.“

„Mnoho štěstí.“

„Mnoho štěstí. Kdy jdete zas na frontu?“

„Hnedle.“

„No, však se ještě uvidíme.“

„Nashle.“

„Nashle. Nenechte se nikde napálit.“

Šeljsem postranní uličkou, kudy jsem si mohl nadějít k nemocnici. Ettoremu bylo dvacet tři. Vyrostl u strýčka v San Francisku a byl zrovna na návštěvě u rodičů v Turíně, když vypukla válka. Měl sestru, kterou poslali k strýčkovi do Ameriky stejně s ním, a ta měla letos vychodit střední školu. Byl to oficiální hrdina a otrávil každého, s kým se setkal. Catherine ho nemohla vystát.

„My máme taky hrdiny,“ říkala. „Ale obyčejně nenadělají tolik řečí, miláčku.“

„Mně nevadí.“

„Mně by nevadilo, kdyby nebyl tak nafoukaný a neotravoval a neotravoval a neotravoval.“

„Mě taky otravuje.“

„Jsi moc hodný, že to říkáš, miláčku. Ale nemusíš. Ty si ho umíš představit na frontě a víš, že je tam něco platný, ale když on je právě ten typ mládenců, o jaké já nestojím.“

„Já vím.“

„To jsi strašně hodný, že to víš. A já dělám, co můžu, abych ho měla ráda, ale on je opravdu strašný, strašný.“

„Dnes odpoledne říkal, že bude kapitánem.“

„To jsem ráda,“ řekla Catherine. „Z toho bude mít asi radost.“

„Nelíbilo by se ti, kdybych já měl nějakou elegantnější hodnost?“

„Ne, miláčku. Chci jen, abys měl dost vysokou hodnost, aby nás pouštěli do lepších restaurací.“

„Na to ta moje právě stačí.“

„Máš nádhernou hodnost. Nechci, abys měl vyšší hodnost. Třeba by ti to stouplo do hlavy. Ach, miláčku, já jsem strašně ráda, že nejsi náfuka. Byla bych si tě vzala, i kdybys byl náfuka, ale člověk si moc odpočine, když má manžela, který není náfuka.“

Mluvili jsme tiše na balkoně. Měl vyjít měsíc, ale nad městem ležela mlha a on nevyšel a za chvíliku začalo mrholit a my jsme šli dovnitř. Venku se mrholení proměnilo v dešť a za chvíliku pršelo jako z konve a slyšeli jsme,

jak kapky bubnují na střechu. Vstal jsem a postavil jsem se ke dveřím, abych viděl, jestli neprší dovnitř, ale nepršelo, tak jsem nechal dveře otevřené.

„S kým jsi ještě mluvil?“ zeptala se Catherine.

„S panem a paní Meyersovou.“

„To jsou divní lidé.“

„On prý byl doma ve vězení. Pustili ho umřít.“

„A on pak žil šťastně v Miláně až na věky věků.“

„To nevíš, jak šťastně.“

„Řekla bych, že dost šťastně, když se dostal z basy.“

„Ona se sem chystá přinést nějaké věcičky.“

„Ta nosí báječné věcičky. Řekla ti, že jsi její drahý hoch?“

„Jeden z jejích drahých hochů.“

„Vy jste jeden jako druhý její drazí hoši,“ řekla Catherine. „Drazí hoši jsou její slabá stránka. Poslyš, jak prší.“

„Prší jako z konve.“

„A budeš mě pořád milovat, že?“

„Ano.“

„A dešť ti nebude vadit?“

„Ne.“

„To je dobře. Protože já se deště bojím.“

„Proč?“ Šlo na mě spaní. Venku pravidelně padal dešť. „Já nevíš, miláčku. Vždycky jsem se deště bála.“

„Já ho mám rád.“

„Já se v něm ráda procházím. Ale moc těžce se v něm miluje.“

„Budu tě vždycky milovat.“

„Budu tě milovat v dešti a ve sněhu a v kroupách a – co ještě padá?“

„Nevím. Jsem asi ospalý.“

„Spi, miláčku, a já tě budu milovat, at' je jak chce.“

„Ale nebojíš se deště doopravdy, že ne?“

„Když jsem s tebou, tak ne.“

„Proč se ho bojíš?“

„Nevím.“

„Řekni.“

„Nechtěj to na mě.“

„Řekni.“

„Ne.“

„Řekni.“

„Tak dobře. Bojím se deště, protože někdy v něm vidím sama sebe a jsem mrtvá.“

„Ne.“

„A někdy v něm vidím tebe a ty jsi taky mrtvý.“

„To už je pravděpodobnější.“

„Ne, to ne, miláčku. Protože já tě můžu ochránit, u mě jsi v bezpečí. Vím to. Ale sám sobě nemůže pomoci nikdo.“

„Prosím tě, přestaň. Nechci, aby se z tebe dnes zase stala pomatená Skotka. Už spolu dlouho nebudeme.“

„Ne, ale já jsem pomatená Skotka. Ale už přestanu. Je to všechno nesmysl.“

„Ano, všechno je to nesmysl.“

„Všechno je to nesmysl. Jenom nesmysl. Nebojím se deště. Nebojím se deště. Ach, ach Bože, at' se ho nebojím.“
Dala se do pláče. Utěšoval jsem ji a ona přestala. Ale venku pořád pršelo.

KAPITOLA XX

Jednou odpoledne jsme šli na dostihy. Šla taky Fergusonová a Crowell Rodgers, mládenec, který byl poraněn na očích, když explodoval ten granátový zapalovač. Po obědě se dívky začaly strojit a já seděl s Crowellem v jeho pokoji a četli jsme v dostihovém věstníku zprávy o minulých výkonech jednotlivých koní a předpovědi o jejich

dnešním umístění. Crowell měl zafačovanou hlavu a ty dostihy ho moc nezajímaly, ale čítal pravidelně dostihový věstník a sledoval výkony koní, aby něco dělal. Říkal, že ty koně jsou strašné herky, ale jiné prý nemáme k disposici. Starý Meyers ho měl rád a dával mu typy. Meyers vyhrával skoro v každém dostihu, ale typy rád nedával, protože to snižuje výhru. Dostihy byly samý podvod. Lidé, kteří měli všude jinde turf zakázaný, závodili v Itálii. Meyers dostával dobré informace, ale ptal jsem se ho nerad, protože někdy vůbec neodpověděl a vždycky bylo vidět, že odpovídá jen s krajním sebezapření, ale z nějakého důvodu cítil povinnost nám říct co a jak a nebylo mu tak zatěžko říct to Crowellovi. Crowell měl poraněné oči, jedno šeredně, a Meyerse oči taky trápily, takže mu byl Crowell sympatický. Své ženě Meyers nikdy neřekl, na které koně sází, a ona vyhrávala nebo prohrávala, obyčejně prohrávala, a bez přestání mluvila.

My čtyři jsme jeli do San Sira v otevřeném kočáre. Byl krásný den a jeli jsme parkem a ven po tramvaji a za město, kde byla silnice plná prachu. Byly tam vily se železnými ploty a velikými bujnými zahradami, příkopy s tekoucí vodou a zelenající se zeleninové zahrady se zaprášenými listy. Když jsme se dívali přes pláň, bylo vidět selská stavení a bohatá zelená hospodářství se zavlažovacími příkopy a hory na severu. K závodišti se sjíždělo mnoho kočáru a lidé v bráně nás pustili dovnitř bez lístků, protože jsme byli v uniformě. Vystoupili jsme z vozu, koupili si programy a šli jsme přes vnitřní hlediště a potom přes hustý jemný trávník závodní dráhy ke shromaždišti koní. Hlavní tribuna byla stará a ze dřeva a stánky bookmakerů byly pod tribunou, v řadě poblíž stájí. Podél plotu před bariérou se tlačili vojáci. U koní byla hromada lidí, a koně právě prováděli v kruhu pod stromy za tribunou. Pozdravili jsme se se známými, opatřili jsme místa pro Fergusonovou a Catherine a dívali jsme se na koně.

Chodili kolem jeden za druhým, s hlavami svěšenými, a vodili je podkoní. Crowell se dušoval, že jeden z koní, takový rudočerný, je nabarvený. Pozorovali jsme ho, a zdálo se to možné. Vyvedli ho těsně před tím, než zazněl zvonec Do sedel! Našli jsme si ho v programu podle čísla, které měl podkoní na rukávě, a tam byl zapsán jako černý valach jménem Japalac. Dostih byl určen pro koně, kteří nikdy nevyhráli cenu tisíc lir nebo vyšší. Catherine si byla jistá, že ho přemalovali. Fergusonová říkala, že neví. Já měl dojem, že vypadá podezřele. Všichni jsme se shodli, že bychom to s ním měli zkusit, a vsadili jsme na něho sto lir. Kurs byl pětatřicet ku jedné. Crowell šel koupit tikety a my zatím pozorovali jockeye, jak jedou ještě jednou kolem dokola a potom zahýbají pod stromy na závodní dráhu a pomalu cválají k zatáčce, kde měl být start.

Šli jsme na tribunu, abychom se podívali na dostih. Tehdy neměli v San Siru žádnou startovní pásku, a tak startér srovnal koně do řady – vzadu na dráze vypadali velice malí – a pak je odstartoval prásknutím dlouhého biče. Běželi kolem nás, ten černý kůň byl pěkně vepredu a v zatáčce ostatním utekl. Díval jsem se na ně na druhé straně v dálce dalekohledem a viděl jsem, že se jockey ze všech sil snaží ho udržet, ale nemohl ho udržet, a když projeli zatáčkou a na rovinu, byl černý kůň patnáct délek před ostatními. Za cílem se hnul pořád dál a proběhl ještě jednou zatáčkou.

„To je báječné,“ řekla Catherine. „Budem mít víc jak tři tisíce lir. Musí to být nádherný kůň.“

„Doufám, že nezačne pouštět, dokud nevyplatí výhry,“ řekl Crowell.

„Byl to opravdu rozkošný koníček,“ řekla Catherine. „Jestlipak ho tipoval pan Meyers?“

„Vyhrál jste?“ zavolala jsem na Meyerse. Příkývl.

„Já ne,“ řekla paní Meyersová. „Na kteréhopak jste si vsadili, děti?“

„Na Japalaca.“

„Opravdu? Ten nese pětatřicet ku jedné.“

„Nám se líbila jeho barva.“

„Mně ne. Zdál se mi nějaký sešlý. Povídali, abych na něj nesázel.“

„Moc toho brát nebudeste,“ řekl Meyers. „Podle kursu se na něj má vyplácet pětatřicet ku jedné,“ řekl jsem.

„Moc toho brát nebudeste,“ řekl Meyers. „V poslední chvíli na něj vsadili spoustu peněz.“

„Kdo?“

„Kempton a ti jeho chlapci. Jen počkejte. Nebudete na něho brát ani dvě ku jedné.“

„Tak to nedostaneme tři tisíce lir?“ řekla Catherine. „Tyhle dostihové švindle se mi nelíbí.“

„Dostaneme dvě stě lir.“

„To nic není. To nám nepomůže. Já myslela, že dostaneme tři tisíce.“

„Je to samý švindl a je to nechutné,“ řekla Fergusonová.

„Jenomže kdyby v tom nebyly švindle,“ řekla Catherine, „nebyli bychom si na něj vsadili. Ale ty tři tisíce lir bych byla měla ráda.“

„Pojďte, půjdeme se napít a podíváme se, kolik se bere,“ řekl Crowell. Sli jsme k místu, kde vyvěšovali čísla, zvonec k výplatě zazvonil a za Japalac na výhru pověsili 18,50. To znamenalo, že na desetilirovou sázku vyplácejí ani ne dvakrát tolik, co si člověk vsadil.

Šli jsme k baru pod hlavní tribunou a každý jsme si dali whisky se sodou. Srazili jsme se se dvěma známými Italy a s vicekonsulem McAdamsem a oni se k nám přidali, když jsme se vraceli k dívčákům. Italové byli samá dvornost, a mezi nimi co jsme šli znova sázet, bavil se McAdams s Catherine. Pan Meyers stál u totalisátoru.

„Zeptej se ho, koho tipuje,“ řekl jsem Crowellovi.

„Jak to odhadujete, pane M! eyersi?“ zeptal se Crowell. Meyers vytáhl program a ukázal tužkou na číslo pět.

„Nebudete se zlobit, když si na něho taky vsadíme?“ zeptal se Crowell.

„Jen do toho. Jen do toho. Ale mé ženě neříkejte, že jsem vám to pověděl.“

„Nechcete se s námi napít?“ zeptal jsem se.

„Ne, díky. Nepiju.“

Vsadili jsme sto liber na číslo pět na výhru a sto na pořadí a pak jsme si každý dali ještě jednu whisky se sodou. Bylo mi velice dobře, skamarádili jsme se s dalším párem Italů, ti se s námi oba napili, a vrátili jsme se k dívčákům. Tihle dva Italové byli také samá dvornost a tou dvorností se hodili k těm dvěma, které jsme sebrali předtím. Za chvíliku už si nikdo nemohl sednout. Dal jsem tikety Catherine.

„Co je to za koně?“

„Nevím. Vybral ho pan Meyers.“

„Nevíš ani, jak se jmenej?“

„Ne. Můžeš si ho najít v programu. Myslím, že má číslo pět.“

„Tvoje víra je dojemná,“ řekla. Číslo pět vyhrálo, ale nevyneslo nic. Pan Meyers se rozčiloval.

„Člověk musí vsadit dvě stě lir, aby mu to vyneslo dvacet,“ řekl. „Dvanáct lir za deset. To nestojí za to. Moje žena prohrála dvacet lir.“

„Půjdu s tebou dolů,“ řekla mi Catherine. Všichni Italové vstali. Šli jsme dolů a ven ke koním.

„Líbí se ti to tu?“ zeptala se Catherine.

„Ano. Myslím, že ano.“

„Snad je to tu hezké,“ řekla. „Ale já, miláčku, nesnáším stýkat se s tolika lidmi.“

„Vždyť se s tolika nestýkáme.“

„Ne. Ale tihle Meyersovi a ten chlap z banky s tou jeho ženou a dcerama –“

„Ten proplácí moje směnky na ksicht,“ řekl jsem.

„Ano, ale kdyby to nedělal on, dělal by to někdo jiný. Tihle poslední čtyři mládenci byli strašliví.“

„Můžeme zůstat tady a dívat se na dostihy od plotu.“

„To bude rozkošné. A miláčku, vsadíme si na nějakého koně, o kterém jsme jakživí neslyšeli a na kterého nebude sázet pan Meyers.“

„Tak dobré.“

Vsadili jsme si na koně jménem Světlonoš a ten skončil jako čtvrtý mezi pěti startujícími. Opírali jsme se o plot a dívali se, jak koně běží kolem, jejich kopyta dusala do země, když probíhali okolo nás, a v dálce jsme viděli hory a za stromy a za pruhy polí Milán.

„Jsem jako znovuzrozená,“ řekla Catherine. Koně se vraceli brankou, mokří a spocení, jockeyové je uklidňovali a odjížděli s nimi pod stromy k odsedláni.

„Nechtěl by ses napít? Mohli bychom si něco dát tady a dívat se přitom na koně.“ .....

„Dojdou pro něco,“ řekl jsem.

„Pikolík to přinese,“ řekla Catherine. Zvedla ruku a z čínského baru vedle stájí vyšel pikolík. Sedli jsme si za kulatý železný stolek.

„Nejsi radší, když jsme sami?“

„Ano,“ řekl jsem.

„Mně bylo hrozně osaměle, když tam byli všichni ti lidé.“

„Tady je to ohromné,“ řekl jsem. „Ano. Je to opravdu hezký stadion.“

„Je pěkný.“

„Miláčku, já ti nechci kazit náladu. Půjdu zpátky, jakmile budeš chtít.“

„Ne,“ řekl jsem. „Zůstaneme tady a napijeme se. Potom si půjdeme stoupnout k vodnímu příkopu na steeple chase.“

„Ty jsi na mě tak strašně hodný,“ řekla. Když jsme spolu byli chvíli sami, byli jsme pak docela rádi, že vidíme zase ostatní. Pobavili jsme se dobře.

KAPITOLA XXI

V září přišly první chladné noci, potom se ochladilo ve dne a listí na stromech v parku začalo měnit barvu, a to jsme věděli, že léto je pryč. Boje na frontě se vůbec nedářily a San Gabriele nemohli dobýt. Boje na náhorní rovině Bainsizza skončily asi v polovině měsíce a boje o San Gabriele taky skoro skončily. Nemohli ho dobýt. Ettore se vrátil na frontu, koně se vrátili do Říma a bylo po dostizích. Crowell se taky vrátil do Říma, odkud ho měli poslat do Ameriky. Ve městě se dvakrát strhly demonstrace proti válce a šeredné demonstrace byly v Turíně. Jeden britský major mi v klubu řekl, že na náhorní rovině Bainsizza a na San Gabriele ztratili Italové sto padesát tisíc mužů. Kromě toho, řekl, ztratili ještě čtyřicet tisíc na Garsu. Napili jsme se spolu a on vykládal. Řekl, že tady dole je pro letošek po boji a že si Italové ukousli víc, než mohou spolknout. Řekl, že ofensiva ve Flandrech vypadá na pěkný debakl. Jestli budou dál zabíjet lidi tak jako letos, budou spojenci během jednoho roku na hromadě. Řekl, že jsme všichni na hromadě, ale to prý nevadí, dokud to nevíme. Jsme všichni na hromadě. Vtip vězí v tom, neuvědomit si to. Země, která na to přijde poslední, že je na hromadě, vyhraje válku. Dali jsme si ještě jednu. Jsem někde u štábů? Ne. On je. Byli jsme v klubu sami a hověli jsme si v jedné z velkých kožených pohovek. Boty měl z matné kůže, bezvadně nabýskané. Byly to krásné boty. Řekl, že je to všechno svinstvo. Oni myslí jen v divisích a početních stavěch. Všichni brebtají o divisích, a když je dostanou, neumějí nic než je pobít. Všichni jsou na hromadě. Vítězství dobývají Němci. Panebože, to jsou vojáci. Hun, to je voják. Ale jsou taky na hromadě. Všichni jsme na hromadě. Zeptal jsem se ho na Rusko. Řekl, že ti už jsou úplně na hromadě. Brzo prý uvidím, že jsou na hromadě. A pak jsou taky na hromadě Rakušáci. Kdyby dostali pář hunských divisí, mohli by něco dokázat. Jestli si myslí, že letos na podzim budou útočit? Samozřejmě, že budou. Italové jsou na hromadě. To ví každý, že jsou na hromadě. Starý Hun seběhne dolů Trentinem a přetne železnici u Vicenzy, a kde budou Italové? O to se pokoušeli v šestnáctém, řekl jsem. Ale ne s Němci. Ano, řekl jsem. Ale to oni asi neudělají, řekl. Je to moc jednoduché. Pokusí se o něco složitého a budou na hromadě úplně královsky. Já musím jít, řekl jsem. Musím se vrátit do nemocnice. „Sbohem,“ řekl. A pak tónem dobré nálady „Mějte se, jak chcete!“ Mezi jeho pesimismem, který zahrnoval celý svět, a jeho soukromou dobrou náladou byl velký kontrast.

Stavil jsem se u holiče a dal jsem se oholit a odešel jsem domů do nemocnice. Moje noha byla v takovém pořádku, že v lepším ještě asi dlouho nebude. Před třemi dny jsem byl na kontrole. Měl jsem se podrobit ještě nějakému léčení, než se mnou budou v Ospedale Maggiore hotovi, a šel jsem po kraji ulice a cvičil jsem se v chůzi bez kulhání. Pod jednou arkádou vystříhoval nějaký děda siluety. Zastavil jsem se, abych se na to podíval. Stály mu zrovna dvě dívky a on vystříhoval jejich siluety najednou, šmkal nůžkama velice rychle a hleděl na ně s hlavou na stranu. Dívky se hihňaly. Ukázal mi siluety, než je nalepil na bílý papír a podal je dívкам.

„Ty jsou krásné,“ řekl. „A co vy, tenente?“

Dívky šly pryč, dívaly se na své siluety a smály se. Byly to hezké dívky, jedna z nich byla zaměstnaná ve vinárně naproti nemocnici.

„Tak dobře,“ řekl jsem.

„Sundejte si čepici.“

„Ne. Udělejte mě v ní.“

„To nebude tak krásné,“ řekl děda. „Ale,“ rozjařil se, „bude to vojenštější.“

Šmkal nůžtičkami do černého papíru, pak oddělil obě vrstvy, nalepil profily na pohlednici a podal mi je.

„Co jsem dlužen?“

„To je v pořádku.“ Mávl rukou, „Udělal jsem je jen tak, pro vás.“

„Prosím,“ vytáhl jsem pář měďáků, „Pro radost.“

„Ne. Já je udělal pro radost. Dejte je svojí dívce.“

„Mnohokrát děkuju a na shledanou.“

„Přijďte zas.“

Šel jsem dál, do nemocnice. Bylo tam pro mě pář dopisů, jeden úřední a pář ostatních. Měl jsem dostat třínedělní dovolenou na zotavenou a pak jsem se měl vrátit na frontu. Pečlivě jsem to přečetl znova. No, tak tady to je. Dovolená na zotavenou začíná čtvrtého října, kdy končí moje léčení. Tři neděle je jednadvacet dní. To znamená pětadvacátého října. Řekl jsem jim, že jdu ven. Odešel jsem na večeři do restaurace kousek za nemocnicí až stolu jsem si přečetl dopisy a *Corriere della Sera*. Byl tu dopis od dědečka a v něm nějaké rodinné novinky, vlastenecké povzbuzeny směnka na dvě stě dolarů a několik výstřížků; nudný dopis od kněze z naší jídelny; dopis od člověka, kterého jsem znal a který létal s Francouzi a dostal se do party divochů a vykládal mi o ní, a lístek od Rinaldiho, který chtěl vědět, jak dlouho se ještě hodlám flákat v Miláně a co je nového. Přál si, abych mu přivezl fonografické desky,

a přiložil seznam. Pří jídle jsem vypil malou láhev chianti, potom kávu se skleničkou koňaku, dočetl jsem noviny, strčil jsem dopisy do kapsy, nechal jsem na stole noviny se zpropitným a šel jsem pryč. Ve svém pokoji v nemocnici jsem se odstrojil, oblékl si pyžamo a župan, stáhl jsem žaluzie na dveřích, které vedly na balkon, posadil jsem se v posteli a dal se do čtení bostonských novin z hromady, kterou nechala paní Meyersová v nemocnici pro hochy. Chicago White Sox zatím vyhrávali v soutěži o vlajku Americké ligy a New York Giants vedli v Celostátní lize. Babe Ruth tehdy startoval jako nadhazovač za Boston. Noviny byly nudné, novinky byly lokální a vyčichlé a zprávy z fronty byly všechny staré. Zprávy z Ameriky byly samý výcvikový tábor. Byl jsem rád, že nejsem ve výcvikovém tábore. Jediné, co se dalo číst, byly baseballové zprávy, a ty mě nezajímaly ani za mák. Tolik novin najednou nešlo číst se zájmem. Nebylo v nich zrovna nic aktuálního, ale chvíli jsem se jimi probíral. Uvažoval jsem, jestli zastaví soutěže v prvních ligách, kdyby se Amerika opravdu zamíchala do války. Asi ne. V Miláně se dostihy konaly pořád, a válka už sotva mohla být horší. Ve Francii dostihy přestaly. Právě tamodtud přišel náš kůň Japalac. Catherine měla službu teprve od devíti hodin. Když nastoupila, slyšel jsem, jak jde za dveřmi okolo, a jednou jsem ji zahlédl na chodbě. Podívala se do několika jiných pokojů a konečně přišla do mého.

„Jdu pozdě, miláčku,“ řekla. „Měla jsem spoustu práce. Jak je ti?“

Vyprávěl jsem jí o svých dokumentech a o dovolené.

„To je báječné,“ řekla. „Kam chceš jet?“

„Nikam. Chci zůstat tady.“

„To je hloupost. Vyber si, kam budeš chtít, a já pojedu s tebou.“

„Jak to provedeš?“

„To nevím. Ale nějak ano.“

„Ty jsi skvělá. Úžasná.“

„Ne, nejsem. Ale není to nic těžkého, zařídit si život, když Člověk nemá co ztratit.“

„Jak to myslíš?“

„Nijak. Jenom mi napadlo, jak malinké se zdají překážky, které dřív byly tak veliké.“

„Řekl bych, že to moc lehce zařídit nepůjde.“

„Ba ne, půjde, miláčku. V nejhorším případě prostě zmizím, ale to nebude potřeba.“

„Kam bychom měli jet?“

„To je mi jedno. Kam chceš. Kam chceš, jen když tam nebudeme nikoho znát.“

„Tobě je úplně jedno, kam pojedeme?“

„Ano. Bude se mi líbit všude.“

Vypadala rozčilená a nervosní.

„Co je s tebou, Catherine?“

„Nic. Není mi nic.“

„Ale ano, je.“

„Ne, nic. Opravdu nic.“

„Já vím, že je. Řekni mi to, miláčku. Mně to můžeš říct.“

„Nic to není.“

„Řekni.“

„Já nechci. Mám strach, že z toho budeš nešťastný nebo si budeš dělat starosti.“

„Ne, nebudu.“

„Určitě? Mně to starosti nedělá, ale mám strach, aby to nedělalo starosti tobě.“

„Když je to nedělá tobě, tak nebudete.“

„Ale já ti to nechci říct.“

„Řekni.“

„Musím?“

„Ano.“

„Budu mít dítě, miláčku. Už jsem skoro ve třetím měsíci. Ale neděláš si z toho starosti, že? Prosím, prosím, ne.“

Nesmíš si dělat starosti.“

„No dobře.“

„Je to dobře?“

„Samozřejmě.“

„Zkoušela jsem všechno možné. Užívala jsem všechno možné, ale nic to nepomohlo.“

„Já si nedělám starosti.“

„Nemohla jsem si pomoci, miláčku, a nedělám si z toho starosti. Nesmíš si dělat starosti, ani tě to nesmí mrzit.“
„Mám starost jenom o tebe.“

„To je právě to. To právě nesmíš. Lidi mají pořád děťátko. Každá má děťátko. Je to docela přirozené.“

„Ty jsi skvělá. Úžasná.“

„Ne, nejsem. Ale nesmí ti to vadit, miláčku. Udělám, co budu moci, abych tě s tím nepřivedla do nepříjemností. Já vím, že jsem tě už do nepříjemností přivedla. Ale nebyla jsem až do teďka hodná holčička? Tys o tom vůbec nevěděl, že?“

„Ne.“

„A tak to bude pořád. Nesmíš si prostě připouštět žádnou starost. Já to na tobě vidím, že si děláš starosti. Přestaň. Hned přestaň. Nechceš se napít, miláčku? Já vím, že dostaneš vždycky dobrou náladu, když se napijes.“

„Ne. Mám docela dobrou náladu. A ty jsi skvělá a úžasná.“

„Ne, nejsem. Ale všechno to zařídím tak, abychom mohli být spolu, až si vybereš, kam pojedeme. V říjnu to bude rozkošné. Budeme se mít báječně, miláčku, a až budeš na frontě, každý den ti napíšu.“

„Kde budeš?“

„To ještě nevím. Ale někde v nějakém nádherném místě. O to se už postarám.“

Byli jsme chvíli tiše a nemluvili jsme. Catherine seděla na posteli a já se na ni díval, ale jeden druhého jsme se nedotýkali. Byli jsme si daleko, jako když někdo přijde do pokoje, a lidé najednou nejsou ve své kůži. Natáhla ruku a vzala mě za moji.

„Nezlobiš se, že ne, miláčku?“

„Ne.“

„A nepřipadá ti, že jsi do něčeho spadl?“

„Trošku možná. Ale ne tvojí vinou.“

„Nemyslela jsem mojí vinou. Nebud hloupý. Myslela jsem vůbec tak, spadl.“

„Člověk si vždycky připadá, že do něčeho spadl. Biologicky.“

Odešla duchem někam daleko, ani se nepohnula, ani mi nepustila ruku.

„To není hezké, říkat vždycky.“

„Nezlob se.“

„To nic. Víš, ale já jsem nikdy neměla děťátko a ani jsem nikdy nikoho nemilovala. A dělala jsem, co jsem mohla, abych byla taková, jak to máš rád, a ty teď řekneš „vždycky“.

„Já si uříznu jazyk,“ nabídl jsem jí.

„Ach, miláčku,“ vrátila se odtamtud, kde byla. „Nesmíš na mě dát.“ Byli jsme zase spolu a ve své kůži. „My jsme opravdu jenom jeden Člověk a nesmíme si naschvál nerozumět.“

„Však nebudeme.“

„Ale lidé to dělají. Milují se a pak si naschvál nerozumějí a pak se začnou hádat a potom už najednou nejsou jeden a ten samý člověk.“

„My se hádat nebudeme.“...

„Nesmíme. Protože jsme jenom my dva a ve světě jsou všechny ty spousty ostatních. Kdyby se mezi námi mělo něco stát, je s námi konec a oni nás dostanou.“

„Nedostanou nás,“ řekl jsem. „Protože ty jsi moc statečná. Statečnému se nikdy nic nestane.“

„Až na to, že umře.“

„Ale jen jednou.“: „Já nevím. Kdo to řekl?“

[???

„Zbabělec umírá tisíckrát, statečný člověk jen jednou?“

„Tak. Kdo to řekl?“

„Nevím.“

„Byl to asi zbabělec,“ řekla. „O zbabělcích toho věděl fůru, ale o statečných vůbec nic. Statečný člověk umírá možná dvoutisíckrát, když je inteligentní. Jenže o tom prostě nemluví.“

„Já nevím. Statečnému těžko vidíš do žaludku.“

„Ano. Právě proto vypadá pořád statečně.“

„Ty jsi na to nějaká velká autorita.“

„Máš pravdu, miláčku. To mi patří.“

„Ty jsi statečná.“

„Ne,“ řekla. „Ale chtěla bych být.“

„Já nejsem,“ řekl jsem. „Já se znám. Byl jsem tam dost dlouho, abych to poznal. Jsem jako pálkovač, který udělá dvě stě třicet a ví, že na víc se nezmůže.“

„Co je to pálkovač, který udělá dvě stě třicet? Zní to strašně úctyhodně.“

„Možná, ale není. V baseballu to znamená průměrnou třídu.“

„Ale přece jen třídu,“ popichovala mě. „Myslím, že jsme oba trošku nafoukaní,“ řekl jsem. „Ale ty jsi statečná.“

„Nejsem. Ale doufám, že budu.“

„Oba jsme stateční,“ řekl jsem. „A já jsem obzvlášť statečný, když se napiju.“

„My jsme úžasní lidé,“ řekla Catherine. Odešla ke skříni a přinesla mi koňak a skleničku. „Napij se, miláčku,“ řekla. „Byl jsi hrozně hodný.“

„Já vlastně ani nemám chuť.“

„Jen se napij.“

„Tak dobře.“ Nalil jsem koňak do sklenice na vodu, až byla do třetiny plná, a hodil jsem to do sebe.

„To byl, pane, panák,“ řekla. „Já vím, že brandy se hodí pro hrdiny. Ale neměl bys to přehánět.“

„Kde se usadíme po válce?“

„Asi někde v starobinci,“ řekla. „Tři roky jsem se těšila jak dítě, že válka skončí o vánočích. Ale teď se těšíme na to, až náš syn bude major.“

„Možná, že bude generál.“

„Jestli tohle je stoletá válka, bude mít dost času vyzkoušet obě ty šarže.“

„Nechceš se napít?“

„Ne. Tebe to, miláčku, vždycky rozveselí a mně to jen udělá těžkou hlavu.“

„Copak jsi nikdy nepila brandy?“

„Ne, miláčku. Já jsem strašně staromodní manželka.“

Sáhl jsem na podlahu po láhvici a nalil jsem si znova.

„Měla bych se jít radši podívat po tvých krajanech,“ řekla Catherine. „Snad by sis zatím mohl číst noviny, než se vrátím.“

„Musíš jít?“

„Teď, nebo potom.“

„Tak dobře. Ted.“

„Potom sem zas přijdu.“

„Budu mít noviny přečtené,“ řekl jsem.

KAPITOLA XXII

Tu noc se ochladilo a druhý den se dalo do deště. Jak jsem šel domů z Ospedale Maggiore, lilo jako z konve, a když jsem se dostal do nemocnice, byl jsem promoklý na kůži. Nahoře v pokoji déšť prudce stříkal na balkon a výtah ho hnul proti skleněným dveřím. Převlékl jsem se a napil se trochu brandy, ale brandy mi nechutnala. V noci mi bylo špatně a ráno po snídani se mi chtělo zvracet.

„Už je to tak,“ řekl domácí lékař. „Podívejte se mu na bělmo, slečno.“

Slečna Gageová se podívala. Dali mi zrcadlo, abych se podíval sám. Bělmo bylo žluté a byla to žloutenka. Ležel jsem s ní čtrnáct dní. Z toho důvodu jsme spolu dovolenou na zotavení nestrávili. Měli jsme v plánu odjet do Pallanzy na Lago Maggiore. Když na podzim listí mění barvu, je tam hezky. Jsou tam pěšinky, kde se člověk může procházet, a v jezeře může chytat pstruhy. Bylo by to lepší než ve Strese, protože v Pallanze je méně lidí. Do Stresy se člověk dostane z Milána tak snadno, že tam jsou pořád nějakou známí. V Pallanze je hezká vesnice a člověk si může zaveslovat k ostrůvkům, kde bydlí rybáři, a na největším z těch ostrůvků je restaurace. Ale my jsme tam nejeli.

Jednou, když jsem ležel v posteli se žloutenkou, přišla do pokoje slečna Van Campenová, otevřela skříň a uviděla tam prázdné láhve. Poslal jsem právě portýra s nákladem láhví ven a ona ho asi musela vidět, jak s nimi odcházel, a přišla sem, aby ještě nějakou našla. Byly to většinou láhve od vermouthu, od marsaly, od capri, prázdné butely od chianti a pár koňakových láhví. Vrátný odnesl ty velké, ty, v kterých byl vermouth, a butely od chianti, oplétané slámou, a na konec si nechal láhev od brandy. A právě tyhle láhve od brandy a pak láhev ve tvaru medvěda, ve které býval kúmmel, našla slečna Van Campenová. Obzvlášť ten medvěd ji rozčilil. Zdvihla ho; medvěd seděl na zadnicí, tlapky zdvižené, ve skleněné hlavě měl špunt a na dně několik lepkavých krystalků usazeniny. Zasmál jsem se.

„To byl kúmmel,“ řekl jsem. „Nejlepší kúmmel se dostane v těchhle medvídkách. Je to import z Ruska.“

„Tohle všechno jsou láhve od brandy, že ano?“ zeptala se slečna Van Campenová.

„Já na ně na všechny nevidím,“ řekl jsem. „Ale asi budou.“

„Jak dlouho jste tohle prováděl?“

„Kupoval jsem si je a sám jsem si je sem nosil,“ řekl jsem. „Chodili mi často na návštěvu italští důstojníci, a tak jsem tu měl vždycky brandy, abych jim mohl nabídnout.“

„Vy sám jste ji nepil?“

„Sám jsem ji pil taky.“

„Brandy,“ řekla. „Jedenáct prázdných lahví od brandy a ta medvědí kořalka.“

„Kummel.“

„Pošlu sem někoho, aby je vzal pryč. To jsou všechny prázdné láhve, které máte?“

„Prozatím ano.“

„A já vás litovala, že máte žloutenku. Vy nestojíte za lítost.“

„Děkuji vám.“

„Nemyslím, že by vám někdo mohl mít za zlé, že se vám nechce na frontu. Ale řekla bych, že si vyvzpomenete něco rozumnějšího, než uhnat si žloutenku nemírným požíváním alkoholu.“

„Čím?“

„Nemírným požíváním alkoholu. Však jste slyšel dobře.“ Neřekl jsem nic. „Obávám se, že až se dostanete z té žloutenky, budete se muset vrátit na frontu, jestli si neopatříte něco jiného. Myslím, že svévolně uhnaná žloutenka vás neopravňuje k dovolené na zotavenou.“

„Myslím, že ne?“

„Myslím, že ne.“

„Měla jste někdy žloutenku, slečno Van Campenová?“

„Ne, ale už jsem jich hodně viděla.“

„Všimla jste si, jak se to pacientům líbí?“

„Mám dojem, že je to lepší než být na frontě.“

„Slečno Van Campenová,“ řekl jsem. „Znala jste někdy člověka, který ze sebe chtěl udělat kripla tím, že se kopl do varlat?“

Slečna Van Campenová tuhle otázku přeslechla. Musela ji bud' přeslechnout, nebo odejít pryč. Odejít se jí nechtělo, protože mě už měla plné zuby a ted' si na mně pochutnávala.

„Znala jsem mnoho mužů, kteří se dostali z fronty, poněvadž si sami přivodili zranění.“

„Na to jsem se neptal. Já jsem taky viděl zranění, která si chlapci přivodili sami. Ptal jsem se vás, jestli jste někdy znala člověka, který ze sebe chtěl udělat kripla tím, že se kopl do varlat. Protože tenhle pocit se tak asi nejvíce blíží žloutence a je to pocit, který, myslím, zažilo málo ženských. Proto jsem se vás ptal, jestli jste někdy měla žloutenku, slečno Van Campenová, protože –“ Slečna Van Campenová odešla. Za nějakou chvíli se objevila slečna Gageová.

„Co jste řekl Van Campenové? Byla vzteký bez sebe.“

„Porovnávali jsme pocity. Právě jsem jí chtěl namítnout, že nikdy nezažila porod –“

„Vy jste se zbláznil,“ řekla Gageová. „Prahne po vašem skalpu.“

„Můj skalp už má,“ řekl jsem. „Připravila mě o dovolenou a možná, že se bude snažit dostat mě před válečný soud. Sprostá je na to dost.“

„Nikdyjste se jí nelíbil,“ řekla Gageová. „A kvůli čemu to bylo?“

„Řekla mi, že jsem si chlastem přivodil žloutenku, abych se nemusel vrátit na frontu.“

„Pch,“ řekla Gageová. „Odpřisáhnu vám, že jste se alkoholu ani nedotkl. Každý vám odpřisáhne, že jste se alkoholu ani nedotkl.“

„Našla láhve.“

„Stokrát jsem vám říkala, abyste ty láhve uklidil. Kam jste je dal?“

„Do skříně.“

„Máte nějaký kuffřík?“

„Ne. Strčte je tamhle do toho ruksaku.“

Slečna Gageová nacpala láhve do ruksaku. „Dám je vrátnému,“ řekla a vyrazila ke dveřím.

„Okamžik,“ řekla slečna Van Campenová. „Vezmu si ty láhve sama.“ Měla s sebou vrátného. „Odneste je, prosím,“ řekla. „Chci je ukázat lékaři, až mu budu podávat hlášení.“

Odešla chodbou pryč. Vrátný nesl pytel. Věděl, co v něm je. Nic se nestalo, jenom jsem přišel o dovolenou.

KAPITOLA XXIII

Ten večer, kdy jsem se měl vrátit na frontu, poslal jsem vrátného na nádraží, aby mi obsadil místo ve vlaku, až přijede z Turína. Vlak měl odejet o půlnoci. Byl vypravován z Turína, do Milána dorazil v půl jedenácté večer a čekal ve stanici až do odjezdu. Člověk tam musel jít hned, jak vlak přijel, aby dostal místo. Vrátný si s sebou vzal kamaráda, střelce ze strojní pušky na dovolené, který pracoval u krejčího, a byl si jist, že ve dvou se jim podaří místo udržet. Dal jsem jím peníze na peronní lístek a oni mi vzali zavazadla. Skládala se z velkého ruksaku a ze dvou brašen.

V nemocnici jsem se rozloučil asi v pět hodin a šel jsem pryč. Vrátný měl moje zavazadla ve své budce a já mu řekl, že budu na nádraží něco před půlnocí. Jeho manželka mě titulovala „Signorino“ a plakala. Oťela si dlaní oči, podala mi ruku a hned začala zase plakat. Poplácal jsem ji po zádech a ona se dala znova do pláče. Spravovala mi prádlo a byla to maličká, zavalitá, bělovlásá žena se šťastným úsměvem v obličeji. Když plakala, obličej se jí rozpadl na kusy. Šel jsem na roh, kde byla vinárna, a čekal jsem uvnitř a vyhlízel jsem z okna. Venku bylo tma a chladno a mlhavo. Zaplatil jsem kávu a grappu a díval jsem se, jak lidé chodí kolem ve světle z okna. Uviděl jsem Catherine a zaťukal jsem na okno. Rozhlédla se, uviděla mě a usmála se a já vyšel ven a přidal jsem se k ní. Měla na sobě tmavomodrou pláštěnku a měkký plstěný klobouk. Šli jsme spolu po chodníku kolem vináren, potom přes tržiště a ulicí nahoru a pod obloukem na náměstí s katedrálou. Byly tu kolejnice pouliční dráhy a za nimi byla katedrála. V mlze byla mokrá a bílá. Přešli jsme přes kolej tramvaje. Nalevo byly krámy, jejich výklady zářily, a vchod do gallerie. Na náměstí byla hustá mlha, a když jsme přišli těsně ke katedrále, byla velmi obrovská a kámen byl vlhký.

„Chceš jít dovnitř?“

„Ne,“ řekla Catherine. Šli jsme dál. Ve stínu jednoho kamenného podpěrného pilíře stál voják s děvčetem a my jsme prošli kolem nich. Stáli přitisknuti na kámen a on přes ni přehodil svou pláštěnku. „Ti jsou jako my,“ řekl jsem.

„Nikdo není jako my,“ řekla Catherine. Ale nemyslela to v tom šťastném smyslu.

„Přál bych jí, aby měli kam jít.“

„Možná, že by to pro ně ani nebylo dobré.“

„Já nevím. Každý by měl mít kam jít.“

„Mají katedrálu,“ řekla Catherine. Už jsme byli za ní. Přešli jsme vzdálený konec náměstí a podívali jsme se zpátky na katedrálu. V mlze byla krásná. Stáli jsme před obchodem s koženým zbožím. Ve výkladě byly jezdecké boty, batoh a lyžařské boty. Každý předmět byl vystaven zvlášť, jako vzorek: batoh uprostřed, jezdecké boty na jedné straně a lyžařské na druhé. Kůže byla tmavá a olejově se leskla, jako ojezděné sedlo. Elektrické světlo se jasně odráželo na matně naolejované kůži.

„Někdy si zalyžujeme.“

„Za dva měsíce se začne lyžovat v Mürren,“ řekla Catherine.

„Pojedeme tam.“

„Tak dobré,“ řekla. Šli jsme ještě kolem jiných výkladů a zahnuli jsme do postranní uličky. „Tady jsem nikdy nebyla.“

„Chodím tudy do nemocnice,“ řekl jsem. Byla to úzká ulička a drželi jsme se po pravé straně. V mlze kolem nás procházelo mnoho lidí. Byly tu krámy a všechny výklady byly osvětlené. Podívali jsme se do jednoho výkladu na hromadu sýrů. Zastavil jsem se před obchodem se zbraněmi.

„Pojď tam se mnou, na minutku. Musím si koupit bouchačku.“

„Jakou bouchačku?“

„Pistoli.“ Šli jsme dovnitř a já si rozepjal opasek a položil jsem ho i s prázdným pouzdrem na pult. Za pultem byly dvě ženy. Přinesly mi několik pistolí.

„Musí pasovat semhle,“ řekl jsem a otevřel jsem pouzdro. Bylo to pouzdro ze šedivé kůže a kupil jsem ho u vetešníka na nošení ve městě.

„Mají tu dobré pistole?“ zeptala se Catherine.

„Jsou všechny asi tak stejně. Můžu si tuhle vyzkoušet?“ zeptal jsem se ženy.

„Není tu teď kde střílet,“ řekla. „Ale je velmi dobrá. S tou nikdy nechybíte.“

Natáhl jsem ji a spustil. Pero bylo trochu silné, ale pracovalo hladce. Zacílil jsem a znova jsem ji natáhl.

„Už se z ní střílelo,“ řekla žena. „Patřila důstojníkovi, který byl výborný střelec.“

„Vy jste mu ji prodala?“

„Ano.“

„Jak jste ji dostala zpátky?“

„Od jeho sluhy.“

„Možná, že moji budete mít taky,“ řekl jsem. „Kolik stojí?“

„Padesát lir. Je velmi laciná.“

„Tak dobře. Dejte mi ještě dva rezervní zásobníky a krabičku nábojů.“

Vytáhla je zpod pultu.

„Nepotřebujete snad šavli?“ zeptala se. „Měla bych tu několik starších šavlí a velmi laciné.“

„Já jedu na frontu,“ řekl jsem.

„Ach tak, to potom šavli nepotřebujete,“ řekla.

Zaplatil jsem náboje a pistoli, naplnil jsem zásobník a zastrčil ho dovnitř, strčil jsem pistoli do prázdného pouzdra, naplnil jsem náboji rezervní zásobníky a strčil jsem je do kožených kapsiček na pouzdro a pak jsem si zapjal opasek. Pistole mě na opasku tížila. Ale stejně, myslel jsem si, je lepší mít pistoli podle předpisů. Člověk vždycky dostane náboje.

„Tak, teď jsme v plné zbroji,“ řekl jsem. „Na tohle jsem jedině nesměl zapomenout. Moji starou pistoli mi někdo sebral, když mě vezli do nemocnice.“

„Doufám, že je ta pistole dobrá,“ řekla Catherine.

„Přál byste si ještě něco?“ zeptala se žena.

„Myslím, že už nic.“

„Ta pistole je na šňůru,“ řekla.

„Já jsem viděl.“ Žena mi chtěla ještě něco prodat.

„Píšťalku nepotřebujete?“

„Ani ne.“

Žena řekla sbohem a my jsme vyšli ven na chodník. Catherine se podívala do výkladu. Žena se podívala ven a uklonila se.

„K čemu jsou tahle zrcátka v dřevěných rámech?“

„Ty jsou na lákání ptáků. Roztočí je na polích, skřivani je uvidí a přilétnou a Italové je postřílejí.“

„Jsou to vynalézaví lidé,“ řekla Catherine. „V Americe skřivany nestřílíte, že ne?“

„Nijak zvlášť.“

Přešli jsme ulici a vyrazili* jsme po druhé straně. „Už je mi líp,“ řekla Catherine. „Ze začátku mi bylo strašlivě.“

„Vždycky je nám dobře, když jsme spolu.“

„Budeme spolu vždycky.“

„Ano, jenomže já o půlnoci odjíždí.“

„Nemysli na to, miláčku.“

Kráčeli jsme po ulici dál. Světla v mlze žloutla.

„Nejsi unavený?“ zeptala se Catherine.

„A co ty?“

„Já ne. Mě baví takhle chodit.“

„Ale dlouho to dělat nebudeme.“

„Ne.“

Zahnuli jsme do postranní uličky, kde nebyla žádná světla, a šli jsme tou uličkou. Zastavil jsem se a políbil jsem Catherine. Když jsem ji líbal, cítil jsem, že mi dala ruku na rameno. Přetáhla si moji pláštěnku okolo sebe, takže jsme v ní teď byli zabalení oba. Stáli jsme na ulici, opřeni o vysokou stěnu.

„Půjdeme někam,“ řekl jsem.

„Dobře.“ řekla Catherine. Kráčeli jsme ulicí dál, až vústila do širší ulice, která vedla podél kanálu. Na druhé straně byla cihlová stěna a domy. Před námi, dál po ulici, jsem viděl vůz pouliční dráhy přejízdět nějaký most.

„Tamhle u toho mostu seženeme drožku,“ řekl jsem. Stáli jsme v mlze na mostě a čekali jsme na kočár. Kolem přejelo několik vozů pouliční dráhy, plných lidí, kteří se vraceli domů. Potom se objevil kočár, ale někdo v něm seděl. Mlha se pomalu měnila v déšť.

„Mohli bychom jít pěšky nebo jet tramvají,“ řekla Catherine.

„Však ono se něco ukáže,“ řekl jsem. „Jezdí tudy.“

„Tady je zrovna jeden,“ řekla.

Kočí zarazil koně a sklapl kovovou cedulkou na taxametu. Kočár měl nataženou střechu a na kabátě kočího byly kapky vody. Jeho nablýskaný cylindr ve vlhku zářil. Posadili jsem se spolu na zadní sedadlo, a protože kočár měl nataženou střechu, byla tam tma.

„Kam jsi mu řekl, aby jel?“

„Na nádraží. Naproti nádraží je hotel a tam můžeme jít.“

„Můžeme tam jít takhle? Bez zavazadel?“

„Ano,“ řekl jsem.

Byla to dlouhá jízda, na nádraží, v dešti a postranními uličkami.

„Nenajíme se?“ zeptala se Catherine. „Mám strach, že budu mít hlad.“

„Dáme si přinést večeři do pokoje.“

„Nemám nic na sebe. Ani noční košili nemám.“

„Koupíme si nějakou,“ řekl jsem a zavolal jsem na kočího.

„Jedte na Via Manzoni a tamtudy.“ Kývl a na nejbližší rohu zahnul doleva. V široké třídě se Catherine rozhlížela po nějakém obchodě.

„Tady něco je,“ řekla. Zastavil jsem kočího, Catherine vystoupila, přešla po chodníku a zmizela vevnitř. Zůstal jsem sedět v kočáře a čekal jsem na ni. Pršelo a já ucítil vlhkou vůni ulice a pach koně, z něhož se v dešti kouřilo. Vrátila se s balíčkem, nastoupila a jeli jsme dál.

„Je to strašný přepych, miláčku,“ řekla. „Ale je to krásná noční košile.“

Před hotelem jsem Catherine řekl, aby počkala v kočáře, a sám jsem vystoupil a promluvil jsem si s ředitellem. Pokojů bylo plno. Pak jsem se vrátil ven ke kočáru, zaplatil jsem kočímu a já i Catherine jsme šli dovnitř spolu. Malý liftboy s třemi řadami knoflíků nesl balíček. Ředitel nás s poklonami vyprovodil k výtahu. Bylo tu spousta červeného plyše a mosazi. Ředitel vyjel výtahem nahoru s námi.

„Monsieur a madame si přejí povečeřet v pokoji?“

„Ano. Pošlete nám nahoru menu,“ řekl jsem.

„Nebylo by libo nějakou specialitu? Zvěřinu nebo soufflé?“

Výtah projel třemi poschodími a po každé to zacvakalo, potom to cvaklo a zůstalo stát.

„Jakou máte zvěřinu?“

„Mohu posloužit bažantem nebo slukou.“

„Přineste sluku,“ řekl jsem. Šli jsme po chodbě. Koberec byl prošlapaný. Bylo tu mnoho dveří. Ředitel se zastavil, odemkl jedny dveře a otevřel je.

„Račte prosím. Prvotřídní pokojíček.“

Malý liftboy s řadami knoflíků položil balíček na stůl uprostřed pokoje. Ředitel roztáhl záclony.

„Venku je mlhavo,“ řekl. Pokoj byl zařízen nábytkem s potahy z rudého plyše. Bylo tu mnoho zrcadel, dvě křesla a veliká postel s atlasovým přehozem. Jedny dveře vedly do koupelny.

„Pošlu menu nahoru,“ řekl ředitel. Poklonil se a odešel pryč.

Šel jsem k oknu a podíval jsem se ven, pak jsem zatáhl za šňůru, kterou se zavíraly těžké plyšové záclony. Catherine seděla na posteli a dívala se na lustr z broušeného skla. Sundala si klobouk a vlasy jí ve světle zářily. Uviděla se v jednom ze zrcadel a zajala si do vlasů rukama. Viděl jsem ji ve třech jiných zrcadlech. Nevypadala šťastně. Pláštěnku nechala spadnout na postel.

„Co je ti, miláčku?“

„Ještě nikdy jsem si nepřipadala jako lehká holka,“ řekla. Šel jsem k oknu, roztáhl jsem záclony a podíval jsem se ven. Nemyslel jsem si, že to bude takovéhle.

„Vždyť nejsi.“

„Já vím, miláčku. Ale není to nic příjemného, připadat si tak.“ Její hlas zněl suše a sklesle.

„Tohle je nejlepší hotel, do jakého by nás pustili,“ řekl jsem. Podíval jsem se z okna. Přes náměstí zářila světla z nádraží. Po ulici přejížděly kočáry a bylo vidět stromy v parku. Světla z hotelu svítily na mokrou dlažbu. Ach sakra, myslí jsem si, musíme se zrovna teď hádat?

„Prosím tě, pojď ke mně,“ řekla Catherine. Skleslost jí z hlasu úplně zmizela. „Pojď, prosím tě. Už jsem zase hodná holčička.“ Ohlédl jsem se na postel. Catherine se usmívala.

Šel jsem k ní, posadil jsem se vedle ní na posteli a políbil jsem ji.

„Ty jsi moje hodná holčička.“

„Jenom a jenom tvoje,“ řekla.

Když jsme se najedli, cítili jsme se dobře, a potom jsme se cítili velice šťastní a za chvíli jsme se v pokoji cítili jako doma. V mému pokoji v nemocnici nám bylo jako doma a zrovna tak nám bylo jako doma v tomhle pokoji.

Při jídle si přes sebe Catherine přehodila mou blůzu. Měli jsme veliký hlad a jídlo bylo dobré a vypili jsme láhev capri a láhev svatoštěpánského. Většinu jsem vypil já, ale Catherine se taky napila a cítila se po tom báječně. K večeři jsme měli sluku s bramborovým soufílé a s puřée de marron, a salát a zabaione jako zákusek.

„Ten pokoj je nádherný,“ řekla Catherine. „Ten pokoj je rozkošný. Měli jsme tu bydlet celou tu dobu, co jsme byli v Miláně.“

„Je to legrační pokoj. Ale je hezký.“

„Neřest je něco báječného,“ řekla Catherine. „Zdá se, že lidé, kteří ji pěstují, to provádějí s vkusem. Ten červený plyn je opravdu nádherný. To je přesně ono. A zrcadla jsou hrozně svůdná.“

„Ty jsi rozkošné děvče.“

„Nevím, jaký by takovýhle pokoj byl, kdyby se tu měl člověk ráno probudit. Ale je to opravdu úžasný pokoj.“ Nalil jsem si novou sklenici svatoštěpánského.

„Byla bych ráda, kdybychom si tu mohli nějak opravdu zahřešit,“ řekla Catherine. „Všechno, co děláme, mi připadá tak nevinné a prosté. Nechce se mi věřit, že provádíme něco špatného.“

„Ty jsi prima děvče.“

„Jenom mám po každé hlad. Strašně mi vždycky vytráví.“

„Ty jsi nádherné děvče a takový prostáček,“ řekl jsem. „Jsem prostáček. Tohle nikdy nikdo nepochopil, jenom ty.“

„Tehdy, když jsem se s tebou po prvé setkal, představoval jsem si jednou celé odpoledne, jak spolu půjdeme do hotelu Cavour a jaké to bude.“

„To ale byla od tebe nestydatost. Tohle není Cavour, že?“

„Ne. Tam by nás byli nepustili.“

„Jednou nás tam pustí. Ale v tomhle jsme každý jiný, miláčku. Já jsem si nikdy nic nepředstavovala.“

„Vůbec nikdy ani trochu?“

„Trošičku,“ řekla.

„Ach, ty jsi rozkošné děvče.“

Nalil jsem novou sklenici vína.

„Jsem strašlivý prostáček,“ řekla Catherine.

„Ze začátku jsem si to nemyslel. Myslel jsem si, že jsi potrhlá.“

„Byla jsem trošičku potrhlá. Ale nijak zvlášť. Pomatený jsi ze mě nebyl, že ne, miláčku?“

„Víno je ohromná věc,“ řekl jsem. „Člověk po něm zapomene na všechno zlé.“

„Je báječné,“ řekla Catherine. „Ale můj tatínek z něho dostal šerednou pakostnici.“

„Ty máš tatínka?“

„Ano,“ řekla Catherine. „On má pakostnici. Nebudeš se s ním nikdy muset poznat. Ty nemáš tatínka?“

„Ne,“ řekl jsem. „Nevlastního.“

„Bude se mi líbit?“

„Nebudeš se s ním muset poznat.“

„My se máme tak skvěle,“ řekla Catherine. „Už se vůbec o nic jiného nezajímám. Já jsem tak strašně šťastná, protože jsem se za tebe provdala.“

Přišel číšník a sklidil se stolu. Za nějakou chvíli jsme velice ztichli a bylo slyšet déšť. Dole na ulici zatroubilo auto.

„Za sebou vždycky slyším hněd kočárek času přijíždět.“ řekl jsem.

„Tu básničku znám,“ řekla Catherine. „Ta je od Marvella. Ale ta je o nějaké dívce, která nemohla muže ani cítit.“

Měl jsem hlavu úplně jasnou a chladnou a chtěl jsem mluvit o konkrétních věcech. „Kde budeš mít to děťátko?“

„To nevím. V nejlepší porodnici, jakou najdu.“

„A jak to zařídíš?“

„Co nejlíp to půjde. Nedělej si starosti, miláčku. Než bude po válce, budeme mít možná dětí několik.“

„Už abych skoro šel.“

„Já vím. Můžeš to skončit, jestli chceš.“

„Ne.“

„Tak potom si nedělej starosti, miláčku. Až do tedka jsi byl skvělý a ted' si najednou začínáš dělat starosti.“

„Já nebudu. Jak často mi budeš psát.“

„Každý den. Čtou vám dopisy?“

„Neumí anglicky natolik, aby to vadilo.“

„Napíšu je strašně zamotané,“ řekla Catherine. „Ale ne moc zamotané.“

„Napíšu je jenom trošičku zamotané.“

„Mám strach, že už budeme muset pomalu jít.“

„Tak dobře, miláčku.“

„Vůbec se mi nechce z našeho skvělého domu.“

„Mně taky ne.“

„Ale musíme jít.“

„Tak dobře. My se ale nikdy doma dlouho neusadíme.“

„Jednou ano.“

„Přichystám pro tebe skvělý domov, až se vrátíš.“

„Možná, že se vrátím hned.“

„Třeba tě trošičku poraní na noze.“

„Nebo mi ustřelí kousek ucha.“

„To ne. Já chci mít tvoje uši tak, jak jsou.“

„A moje nohy ne?“

„Do nohy už tě trefili.“

„Musíme jít, miláčku. Opravdu musíme.“

„Tak dobře. Jdi napřed.“

KAPITOLA XXIV

Dolů jsme šli po schodech, místo abychom jeli výtahem. Koberec byl na schodech prošlapaný. Za večeři jsem zaplatil, když ji přinesli, a číšník, který s ní přišel, seděl na židli blízko vchodu. Vyskočil a poklonil se a já s ním zašel do přístěnku a zaplatil jsem účet za pokoj. Ředitel se na mě pamatoval jako na přítele a nechtěl platit předem, ale když šel spát, pamatoval na to, aby u dveří umístil číšníka pro případ, že bych hodlal zmizet bez placení. Podle všeho se mu to stávalo; i s přáteli. Za války má člověk tolík přátel.

Poručil jsem číšníkovi, aby nám sehnal kočár, a on sebral Catherinein balíček, který jsem nesl, a odešel ven s deštníkem. Oknem jsme viděli, jak jde venku v dešti přes ulici. Stáli jsme v přístěnku a dívali jsme se z okna.

„Jak ti je, Cat?“

„Jsem ospalá.“

„Já mám dojem, že jsem dutý, a mám hlad.“

„Vzal sis něco k jídlu?“

„Ano, do brašny.“

Viděl jsem, jak kočár přijíždí. Zastavil, kůň měl v dešti svěšenou hlavu, číšník vystoupil, otevřel deštník a vyrazil k hotelu. Setkali jsme se s ním ve vchodu a šli jsme po mokrému chodníku pod deštníkem ke kočáru u kraje jízdní dráhy. V kanále proudila voda.

„Balíček máte na sedadle,“ řekl číšník. Zůstal stát s deštníkem, dokud jsme nenastoupili a dokud ode mě nedostal zpropitné.

„Uctivé díky. Příjemnou cestu přejí,“ řekl. Drožkář zatáhl za opratě a kůň se dal do kroku. Číšník se pod deštníkem otočil a šel k hotelu. Jeli jsme ulicí, zahnuli jsme doleva, potom jsme zajeli doprava před nádraží. Tam stáli pod lampou, právě mimo dosah deště, dva carabinieri. Světlo jim padalo na klobouky. Proti světlu z nádraží lila dešť v čisté a průhledné cloně. Zpod stříšky před nádražím se vynořil nosič a v dešti se hrbil.

„Ne,“ řekl jsem. „Díky. Nepotřebuju tě.“

Vrátil se pod ochranu podloubí. Obrátil jsem se ke Catherine. Pod plachtou kočáru byl její obličej ve stínu.

„Budeme si muset dát sbohem.“

„Nemůžu dovnitř?“

„Ne. Sbohem, Cat.“

„Řekneš mu, aby jel do nemocnice?“

„Ano.“

Dal jsem kočímu adresu, kam má jet. Přikývl. – „Sbohem,“ řekl jsem. „Dej na sebe dobrý pozor a taky na malou Catherine.“

„Sbohem, miláčku.“

„Sbohem,“ řekl jsem. Vystoupil jsem do deště a kočár se dal do pohybu. Catherine se vyklonila a ve světle jsem uviděl její obličeji. Usmála se a zamávala. Kočár odjížděl po ulici; Catherine ukázala na podloubí. Pochopil jsem, že chce, abych se schoval před deštěm. Šel jsem tam, zastavil jsem se a hleděl jsem za kočárem, dokud nezahnul za roh. Pak jsem prošel nádražím a podchodem k vlaku.

Vrátný stál na nástupišti a vyhlížel mě. Vylezl jsem za ním do vlaku a protlačil jsem se mezi lidmi a chodbičkou a dvířky do obsazeného kupé, kde v rohu seděl střelec ze strojní pušky. Můj batoh a brašny ležely nad ním na polici pro zavazadla. V chodbičce stála spousta vojáků, a když jsme přišli do oddělení, všichni, kteří tam seděli, se po nás podívali. Ve vlaku nebylo dost míst a každý byl podrážděn. Střelec ze strojní pušky vstal, aby si mohl sednout. Někdo mi poklepal na rameno. Ohlédl jsem se. Byl to vytáhlý, hubený dělostřelecký kapitán s červenou jizvou na čelisti. Podíval se skleněným okénkem z chodbičky a pak šel dovnitř.

„Co jste to povídali?“ zeptal jsem se. Obrátil jsem se a stál jsem teď čelem k němu. Byl vyšší než já a pod stínítkem čepice byl jeho obličeji velmi vyzáblý a jizva byla čerstvá a svítila. Všichni v kupé se dívali na mě.

„Tohle nesmíte dělat,“ řekl. „To nejde, poslat vojáka, aby vám držel místo.“

„A já to udělal.“

Polkl a já viděl, jak mu ohryzek vyjel nahoru a pak dolů. Střelec ze strojní pušky stál před volným místem. Skleněným okénkem nakukovalo dovnitř ještě několik mužů. V kupé neřekl nikdo nic.

„Na to nemáte právo. Já tu byl už dvě hodiny před vámi.“

„A co chcete?“

„To místo.“

„Já taky.“

Díval jsem se mu do obličeje a cítil jsem, jak je celé kupé proti mně. Neměl jsem jim to za zlé. Byl v právu. Ale já si chtěl sednout. A pořád nikdo nic neříkal.

Ach, sakra, pomyslel jsem si.

„Posaďte se, signor capitano,“ řekl jsem.

Střelec ze strojní pušky uhnul a vysoký kapitán si sedl. Podíval se na mě. Vypadal, že se ho to dotklo. Ale seděl. „Seberte moje věci,“ řekl jsem střelci. Šli jsme ven na chodbičku. Vlak byl plný a já věděl, že na místo není naděje. Dal jsem vrátnému a střelci každému deset lir. Prošli chodbičkou a venku kolem vlaku a dívali se do oken, ale nikde žádné místo nebylo.

„Možná že jich pár vystoupí v Brescii,“ řekl vrátný.

„Ještě víc jich v Brescii nastoupí,“ řekl střelec. Dal jsem jim sbohem, potřásl jsem si rukama a oni odešli. Oběma jim bylo nepříjemně. Když se vlak hnul, všichni jsme ve vlaku na chodbičce stáli. Díval jsem se na světla nádraží a na kolejisti, jak jsme vyjížděli. Pořád ještě pršelo, okna byla brzo mokrá a nebylo vidět ven. Potom později jsem se vyspal na podlaze chodbičky; nejdřív jsem ale strčil náprsní tašku s penězi a dokumenty za košili a pod kalhoty, takže jsem ji měl ve spodkách v nohavici. Spal jsem celou noc, vzbudil jsem se jen v Brescii a ve Veroně, kde přistoupili noví vojáci, ale hned jsem zase usnul. Měl jsem hlavu na jedné brašně a druhou jsem objímal rukama, dotýkal jsem se batohu a nevadilo mi, že prese mě chodí, jenom když na mě nešlápli. Všude po chodbičce spali na podlaze vojáci. Ostatní stáli a drželi se tyčí u oken nebo se opírali o dveře. Tenhle vlak byl vždycky přeplněný.

KNIHA TŘETÍ

KAPITOLA XXV

Ted na podzim byly stromy holé a cesty plné bláta. Do Gorizie jsem jel z Udine na nákladním autu. Cestou jsme potkávali jiná nákladní auta a já se díval na krajинu. Moruše byly holé a pole hnědá. Na silnici leželo mokré uvalné listí se stromořadí holých stromů a pracovali tam muži, kteří zaváželi rozjezděnou vozovku štěrkem z hromádek u silnice mezi stromy. Viděli jsme město a nad ním mlhu, která zakrývala hory. Jeli jsme přes řeku a já viděl, že je rozvodněná. V horách zřejmě pršelo. Do města jsme vjížděli okolo továren a potom okolo domů a vil a všiml jsem si, že dělostřeleckými zásahy je teď pobouráno mnohem více domů. V úzké ulici jsme potkali ambulanci britského Červeného kříže. Řidič měl na hlavě čepici a obličeji vyhublý a velice opálený. Neznal jsem ho. Na náměstí před radnicí jsem slezl s nákladního auta; řidič mi podal batoh, dal jsem si ho na záda, přehodil jsem si obě brašny přes rameno a šel jsem k naší vile. Nebylo mi, jako kdybych se vracel domů.

Sel jsem po vlhké vyštěrkované vozovce a díval jsem se na vilu mezi stromy. Okna byla všechna zavřená, ale dveře byly otevřeny. Vstoupil jsem dovnitř a našel jsem majora, jak sedí u stolu v holé světnici s mapami a listy papíru popsanými strojem na stěnách.

„Buďte zdráv,“ řekl. „Jak se máte?“ Vypadal starší a vyschlejší.

„Dobře,“ řekl jsem. „Co je nového?“

„Už je po všem,“ řekl. „Shod'te to se sebe a posad'te se.“ Položil jsem tlumok a obě brašny na podlahu a čepici na tlumok. Od stěny jsem si přinesl židli a usadil jsem se u psacího stolu.

„Léto jsme měli ošklivé,“ řekl major. „Už jste zas při síle?“

„Jsem.“

„Dostal jste vůbec ta vyznamenání?“

„Ano. Všechno v pořádku došlo. Děkuji vám velice.“

„Ukažte.“

Rozhrnul jsem pláštěnku, aby viděl obě stužky.

„Dostal jste krabičky s medailemi?“

„Ne. Jenom dekrety.“

„Krabičky dojdou později. To trvá déle.“

„Co chcete, abych dělal?“

„Všechny vozy jsou pryč. Šest je jich nahore na severu u Caporetta. Znáte Caporetto?“

„Ano,“ řekl jsem. Pamatoval jsem se na ně jako na malé bílé městečko s campanilou v údolí. Bylo to čisté městečko a na náměstí byla hezká kašna.

„Tam mají základnu. Máme teď mnoho nemocných. Bojovat se přestalo.“

„Kde jsou ostatní?“

„Dva jsou nahore v horách a čtyři ještě pořád na Bainsizze. Ostatní dvě ambulanční jednotky jsou v Carsu u třetí armády.“

„Co budete chtít, abych dělal?“

„Můžete jít převzít ty čtyři vozy na Bainsizze, jestli se vám to hodí. Gino už tam je moc dlouho. Vy jste to tam neviděl, že ne?“

„Ne.“

„Bylo to šeredné. Ztratili jsme tři vozy.“

„Slyšel jsem o tom.“

„Ano, Rinaldi vám psal.“

„Kde je Rinaldi?“

„Tady v nemocnici. Má toho za celé to léto a podzim právě dost.“

„To věřím.“

„Bylo to šeredné,“ řekl major. „Nevěřil byste, jak šeredné to bylo. Leckdy jsem si myslел, jaké jste měl štěstí, že vás to trefilo právě včas.“

„Já vím, že jsem měl.“

„Napřesrok to bude ještě horší,“ řekl major. „Možná, že podniknou útok už teď. Něco se říká, že chtějí útočit, ale já tomu nemám chuť věřit. Je na to moc pozdě. Viděl jste řeku?“

„Ano. Je už rozvodněná.“

„Nevěřím, že by šli do útoku teď, když začaly deště. Za chvíli tu budeme mít sníh. A co vaši krajané? Přijedou ještě nějací Američané kromě vás?“

„Cvičí desetimilionovou armádu.“

„Doufám, že něco z toho dostaneme my. Ale asi je všechny sežerou Francouzi. My tady nedostaneme ani jednoho. No dobře. Dnes se vyspěte tady a zítra si vezměte ten malý vůz a pošlete Gina zpátky. Pošlu s vámi někoho, kdo zná cestu. Gino vám všechno poví. Pořád ještě je tam trochu kanonády, ale už je po všem. Bainsizza se vám bude líbit.“

„Rád se tam podívám. Jsem rád, že jsem zase mezi vámi, signor maggiore.“

Usmál se. „To je od vás velice hezké, že to říkáte. Já mám téhle války až po krk. Kdybych se dostal odsud, já myslím, že bych se sem nevracel.“

„To je to tady tak šeredné?“

„Ano. Je to tak šeredné a ještě šerednější. Jděte se dát do pořádku a podívejte se po tom vašem příteli Rinaldim.“

Sel jsem ven a vynesl jsem svá zavazadla nahoru. Rinaldi v pokoji nebyl, ale měl tu věci a já se posadil na postel, rozbalil jsem si ovinovačky a zul jsem si botu s pravé nohy. Potom jsem se natáhl na postel. Byl jsem unaven a pravá noha mě bolela. Začalo mi připadat hloupé ležet na posteli s jednou botou zutou, proto jsem se posadil, rozširoval jsem druhou botu, hodil jsem ji na zem a pak jsem se znova převrátil na pokrývku. V pokoji se nedalo dýchat, protože okno bylo zavřené, ale já byl příliš unavený, abych vstal a šel otevřít. Viděl jsem, že moje věci jsou všechny v jednom koutě. Venku se pomalu smrkávalo. Ležel jsem na posteli, myslel jsem na Catherine a čekal jsem na Rinaldiho. Měl jsem v úmyslu udělat všechno, abych nemyslel na Catherine, jenom večer před spaním. Ale teď jsem byl unaven a nebylo do čeho píchnout, tak jsem ležel a myslел jsem na ni. Přemýšlel jsem o ní, když přišel Rinaldi. Vypadal pořád stejně. Snad byl o něco hubenější.

„A hele, chlapeček,“ řekl. Posadil jsem se na posteli.

Šel ke mně, sedl si a objal mě. „Náš malý chlapeček.“ Bouchl mě do zad a já ho chytal za obě ruce.

„Chlapečku náš,“ řekl. „Ukaž kolínko.“

„To bych si musel sundat kalhoty.“

„Jen si sundej kalhotky, chlapečku. Tady jsme samí kamarádi. Chci se podívat, co ti s tím prováděli.“ Postavil jsem se, sundal jsem kalhoty a stáhl s kolena gumovou punčochu. Rinaldi se posadil na podlahu a jemně koleno ohýbal a narovnával. Přejel prstem po jizvě; položil mi oba palce na češku a hýbal prsty jemně kolenem.

„Dál už to nejde?“

„Ne.“

„To je zločin, poslat tě zpátky. Měli ti vrátit úplnou hybnost.“

„Teď je to mnohem lepší než dřív. Bylo to tuhé jak dřevo.“

Rinaldi je ještě trochu ohnul. Díval jsem se mu na temeno hlavy, na nablýskané vlasy a na úhledně rozdělenou pěšinku. Ohnul koleno moc daleko.

„Au,“ řekl jsem.

„Měl jsi ještě nějaký čas chodit na rehabilitaci,“ řekl Rinaldi.

„Je to lepší, než to bylo.“

„To vidím, chlapečku. O tomhle vím trošku víc než ty.“ Vstal a posadil se na postel. „Samotné koleno je dobrá práce.“ S kolenem byl hotov. „A teď mi všechno pověz.“

„Nemám, co bych povídral,“ řekl jsem, „Vedl jsem tichý život.“

„Chováš se jako ženáč,“ řekl. „Co se ti to stalo?“

„Nic,“ řekl jsem. „Co se stalo tobě?“

„Tahle válka mě zabíjí,“ řekl Rinaldi. „Strašně mě deprimuje.“ Sepjal ruce na koleně. „A já,“ řekl jsem.

„No co? Copak ani nemůžu mít pocit jako člověk?“

„Ne. Vidím ti na nose, že jsi se tu měl skvěle. Vykládej.“

„Celé léto a celý podzim jsem operoval. Pořád a pořád pracuju. Pracuju za všechny. Házejí mi na krk všechny těžké případy. Pane Bože, stává se ze mě chirurg jedna radost, chlapečku.“

„To už zní líp.“

„Vůbec nepřemýšlím. Ne, pane, já nepřemýšlím; já operuj u.“

„Tak je to správné.“

„Ale teď je, chlapečku, po všem. Teď už neoperuju a je mi na umření. Tohle je strašná válka, chlapečku. To mi věř, když ti to říkám. A teď mě koukej rozveselit. Přivezl jsi ty fonografické desky?“

„Ano.“

Byly zabaleny v papíře v lepenkové krabici v mému batohu. Byl jsem příliš unavený, abych je vyndal. „A co ty, chlapečku? Tobě není dobře?“

„Je mi na umření.“

„Tahle válka je strašná,“ řekl Rinaldi. „Pojď, opijeme se spolu a budeme veselí. A pak vybalíme ty poklady. A pak nám bude nádherně.“

„Měl jsem žloutenku,“ řekl jsem, „takže se opít nemůžu.“

„Ach, ty můj chlapečku, jak ses mi to vrátil! Celý vážný a s nemocnými játry. Já to říkám, tahle válka je hrozná věc. Proč jsme se vlastně doní pouštěli?“

„Napijeme se. Opít se nechci, ale napijeme se.“

Rinaldi šel na druhý konec pokoje k umyvadlu a přinesl dvě skleničky a láhev koňaku.

„Rakouský koňak,“ řekl. „Sedmihvězdičkový. To je všechno, co ukořistili na San Gabriele.“

„Ty jsi tam byl?“

„Ne. Nebyl jsem nikde. Celou dobu jsem byl tady a operoval jsem. Podívej se, chlapečku, tohle je tvoje stará sklenice na zuby. Celou tu dobu jsem ji schovával, aby mi tě něco připomínalo.“

„Aby ti to připomínalo, že si máš čistit zuby.“

„Ne. Mám svou vlastní. Tuhle jsem si schoval, aby mi připomínala, jak ses vždycky ráno pokoušel vykartáčovat si ze zubů Villu Rossa, jak jsi klel a polykal aspiriny a nadával na kurvy. Po každé, když se na tu sklenici podívám, vzpomenu si, jak sis chtěl vyčistit svědomí kartáčkem na zuby.“ Přišel k posteli. „Dej mi pusu a řekni, že nejsi vážný.“

„Žádnou ti nikdy nedám, ty opice.“

„Já vím, ty jsi hodný anglosaský hošík. Já vím. Ty jsi ten hošík, co má pořád výčitky svědomí, já vím. Počkám si, až zas uvidím Anglosaská, jak se očišťuje z kurevnictví kartáčkem na zuby.“

„Nalej mi trochu koňaku.“

Příšukli jsme si a napili jsme se. Rinaldi se na mě zasmál.

„Opiju tě a vyříznu ti játra a zašiju do tebe pořádná italská játra, abys byl zase chlap.“

Nastavil jsem sklenici, aby mi ještě nalil. Venku už byla tma. Se sklenicí koňaku v ruce jsem šel k oknu a otevřel jsem je. Pršet přestalo. Venku bylo chladněji a mezi stromy ležela mlha.

„Ne abys vylil koňak oknem,“ řekl Rinaldi. „Jestli ho nemůžeš, dej ho mně.“

„Běž se vycpat,“ řekl jsem. Byl jsem rád, že vidím zas Rinaldiho. Dva roky nedělal nic, než že mě škádlil, a vždycky mi to bylo příjemné. Dobře jsme si rozuměli.

„Oženil ses?“ zeptal se mě s postele. Opíral jsem se o stěnu u okna.

„Ještě ne.“

„Jsi zamilovaný?“

„Ano.“

„Do té anglické dívenky?“

„Ano.“

„Chudáčku malá. A je na tebe hodná?“

„Samozřejmě.“

„Myslím, jestli je na tebe hodná, prakticky vzato.“

„Drž hubu.“

„Už ji držím. Uvidíš, že jsem člověk extrémně delikátní. Umí –?“

„Rinine,“ řekl jsem „prosím tě, drž hubu. Jestli chceš být můj kamarád, drž hubu.“

„Já nechci být tvůj kamarád, chlapečku. Já jsem tvůj kamarád.“

„No tak dobře.“

Šel jsem k posteli a posadil jsem se vedle Rinaldiho. Měl v ruce sklenici a díval se na podlahu.

„Vidíš, jak to se mnou je, Rinine?“

„Ale ano. Celý život zakopávám o posvátné náměty. Ale u tebe málokdy. Jenže asi je máš taky.“ Podíval se na podlahu.

„A ty ne?“

„Ne.“

„Vůbec ne?“

„Ne.“

„Můžu říct něco o tvojí matce a něco o tvojí sestře?“

„A něco o *tvoji* sestře,“ řekl Rinaldi rychle. Oba jsme se zasmáli.

„Náš starý nadčlověk,“ řekl jsem. „Možná, že žárlím,“ řekl Rinaldi. „Ba ne, nežárlíš.“

„Tak to nemyslím. Já to myslím jinak. Máš nějaké ženaté kamarády?“

„Ano,“ řekl jsem.

„Já nemám,“ řekl Rinaldi. „Když jsou do svých manželek zamilovaní, tak ne.“

„Proč ne.“

„Nelibím se jim.“

„Proč ne?“

„Já jsem had. Jsem had poznání.“

„Nějak sis to popletl. Jablko bylo poznání.“

„Ne, had to byl.“ Dostával lepší náladu. „Jde ti víc k duhu, když nepřemýšlíš tak hluboce,“ řekl jsem.

„Miluju tě, chlapečku,“ řekl. „Štípni mě, až začnu být velkým italským myslitelem. Ale já znám moc věcí, které neumím říct. Znám toho víc než ty.“

*5 i

„Ano. To znáš.“

„Ale ty si víc užiješ. I s téma výčitkama svědomí si víc užijes.

„Myslím, že ne.“

„Ale ano. Tak to je. Já už jsem ted' šťastný, jen když pracuju.“ Zase se podíval na podlahu. „Z toho se dostaneš.“

„Nedostanu. Jinak mám rád jenom dvě věci: jedna mi škodí v práci a s tou druhou jsem hotov za půl hodiny nebo za patnáct minut. Někdy za míň.“

„Někdy za pořádně míň.“

„Možná, že jsem se zlepšil, chlapečku. To nevíš. Ale mám jen tyhle dvě věci a práci.“

„Dostaneš se k jiným věcem.“

„Ne. Nikdy se k ničemu nedostaneme. Narodíme se se vším, co máme, a nikdy se nic nenaučíme. K ničemu novému se nikdy nedostaneme. Všichni začínáme úplně hotoví. Ty si můžeš gratulovat, že nejsi Román.“

„Nic takového jako Román neexistuje. To je ‚románský‘ způsob myšlení. Vy jste na svoje chyby tak pyšní.“ Rinaldi se na mě podíval a zasmál se.

„Necháme toho, chlapečku. Mě unavuje moc myslet.“ Vypadal unaveně, už když přišel. „Bude pomalu čas k jídlu. Jsem rád, že jsi zas tady. Ty jsi můj nejlepší kamarád a můj válečný bratřík.“

„Kdy se váleční bratříci půjdou najít?“ zeptal jsem se.

„Hned. Dáme si ještě jednu pro tvoje játra.“

„Jako svatý Pavel.“

„Neznáš to přesně. To bylo víno a žaludek. Vína skrovňě užívej, pro svůj žaludek.“

„Prostě to, co máš v láhvích, ať je to, co je to,“ řekl jsem. „A kvůli čemu chceš?“

„Na zdraví tvé dívenky,“ řekl Rinaldi. Zdvihl sklenici.

„Dobře.“

„Nikdy o ní nic nemravného neřeknu.“

„Jen si nedělej násilí.“

Hodil do sebe koňak. „Jsem úplně Čistý,“ řekl. „Jsem jako ty, chlapečku. Seženu si taky nějakou anglickou dívenku. Znal jsem vlastně tvoji dívenku dřív než ty, ale byla na mě trochu vysoká. Na sestru vysoká dívka,“ citoval.

„Máš rozkošně čistou mysl,“ řekl jsem.

„Že ano? Proto mi říkají Rinaldo Purissimo.“

„Rinaldo Sporchissimo.“

„Pojď, chlapečku, půjdeme se najít, dokud je moje mysl čistá.“

Umyl jsem se, učesal a šli jsme dolů. Rinaldi byl trochu opilý. V místnosti, kde se jedlo, nebyla večeře ještě připravena.

„Donesu láhev,“ řekl Rinaldi. Odešel nahoru. Posadil jsem se za stůl a Rinaldi se vrátil s lahví a nalil nám každému půl čísky koňaku.

„To je moc,“ řekl jsem a zvedl jsem sklenici a prohlížel jsem si ji proti světlu lampy na stole.

„Ne na prázdný žaludek. Je to úžasná věc. Úplně to žaludek vypálí. Nemůže být pro tebe nic horšího.“

„Tak dobře.“

„Den ze dne se sami ničíme,“ řekl Rinaldi. „Ruinuje to žaludek a třesou se po tom ruce. Pro chirurga jako dělané.“

„A ty to doporučuješ?“

„Ze srdce. Sám nic jiného neužívám. Nalej to do sebe, chlapečku, a těš se, jak budeš stonat.“

Vypil jsem půl sklenice. Na chodbě jsem slyšel volat ordonanci: „Polívka! Polívka je na stole!“

Objevil se major, kývl na nás a sedl si. Za stolem vypadal hodně malý.

„To nás víc není?“ zeptal se; Ordinance postavila polévkovou mísu na stůl a on si nabral plný talíř.

„Jsme tu všichni,“ řekl Rinaldi. „Jestli nepřijde kněz. Kdyby věděl, že tu je Federico, už by tu byl.“

„A kde je?“ zeptal jsem se.

„Je na 307,“ řekl major. Činil se nad talířem polévky. Utřel si ústa a pečlivě si otřel nakroucený šedivý knír.

„Myslím, že přijde. Volal jsem jim a nechal jsem tam vzkaz, že jste tady.“

„Ten rámus, co tu v jídelně vždycky býval, mi chybí,“ řekl jsem.

„Ano, je tu ticho,“ řekl major.

„Budu dělat rámus,“ řekl Rinaldi.

„Napijte se vína, Enrico,“ řekl major. Nalil mi plnou sklenici. Přinesli spaghetti a všichni jsme se do nich pustili. Dojídali jsme spaghetti, když přišel kněz. Byl pořád stejný, malý a hnědý, a vypadal statně. Vstal jsem a podali jsme si ruce. Položil mi ruku na rameno.

„Přišel jsem hned, jak jsem se to dozvěděl,“ řekl.

„Posaďte se,“ řekl major. „Jdete pozdě.“

„Dobrý večer, prieste,“ Rinaldi použil anglické slovo. To pochytili od toho antiklerikálního kapitána, který uměl trochu anglicky. „Dobrý večer, Rinaldi,“ řekl kněz. Ordinance mu přinesla polévku, ale on řekl, že začne se spaghetti.

„Jak se vám daří?“ zeptal se mě.

„Výborně,“ řekl jsem. „Jak jste se měli tady?“

„Napijte se vína, velebný pane,“ řekl Rinaldi. „Vína skromně užívej, pro svůj žaludek. Svatý Pavel, však vy to znáte.“

„Ano, znám,“ řekl kněz zdvořile. Rinaldi mu nalil.

„Tenhle svatý Pavel,“ řekl Rinaldi. „Všechna neplecha pochází od něho.“ Kněz se podíval na mě a usmál se. Viděl jsem, že mu už popichování nevadí.

„Tenhle svatý Pavel,“ řekl Rinaldi. „Byl to děvkař a ochlasta, a když už v sobě neměl dost šťávy, tak řekl, že se to nemá. Když byl hotov, sepsal pravidla pro nás, kteří jsme ještě šťávy plní. Není to tak, Federico?“

Major se usmál. Jedli jsme teď maso s omáčkou.

„Po setmění nikdy nedebatuju o svatých,“ řekl jsem. Kněz zvedl hlavu od omáčky a usmál se na mě.

„Koukněte na něho, přeběhl ke knězi,“ řekl Rinaldi. „Kam se poděli všichni ti staří kutnobijci? Kam se poděl Cavalcanti? A Brundi? A Césare? To mám snad tohohle kněze popichovat sám, bez podpory?“

„Je to dobrý kněz,“ řekl major.

„Je to dobrý kněz,“ řekl Rinaldi, „ale je to kněz. Dělám, co můžu, aby to bylo v jídelně jako za starých časů. Chci, aby se tu Federico cítil jako doma. Jděte k čertu, velebný pane!“

Všiml jsem si, že se na něho major podíval a poznal, že je opilý. Jeho hubený obličeje byl bílý jako křída. Proti bílému čelu vypadaly jeho vlasy velice černé.

„V pořádku, Rinaldi,“ řekl kněz. „Všechno je v pořádku.“

„K čertu s várna,“ řekl Rinaldi. „K čertu s celým tím zatraceným svinstvem.“ Opřel se dozadu do židle.

„V poslední době se dřel jako kůň a je unavený,“ řekl mi major. Dojedl a vytřel zbytek omáčky kusem chleba.

„Vykašlu se na všechno,“ řekl Rinaldi do stolu. „K čertu s celým tím svinstvem.“ Rozhlédl se vyzývavě kolem stolu, oči zamžené, bledý obličeje.

„No dobře,“ řekl jsem. „K čertu s celým tím zatraceným svinstvem.“

„Ne, ne,“ řekl Rinaldi. „Ty to říkat nesmíš. Ty to říkat nesmíš. Povídám, že ty to říkat nesmíš. Ty jsi střízlivý a nic v sobě nemáš a to je všechno, nic víc. Říkám ti, nic víc. Zatraceně vůbec nic. Já to vím, když přestanu pracovat.“

Kněz potřásl hlavou. Ordinance odnesla mísu s omáčkou.

„Pročpak jíte maso?“ obrátil se Rinaldi na kněze. „Copak nevíte, že je pátek?“

„Je čtvrtek,“ řekl kněz.

„Lžete. Je pátek. Žerete tady tělo Páně. Tohle je maso z Boha. Já to vím. Z mrtvého Rakušáka. To tu žerete.“

„To bílé maso je z důstojníků,“ řekl jsem a tím jsem doplnil starou anekdotu. Rinaldi se zasmál. Nalil si plnou sklenici.

„Vykašlete se na mě,“ řekl. „Jsem trochu praštěný.“

„Měl byste dostat dovolenou,“ řekl kněz.

Major na něho zavrtěl hlavou. Rinaldi se podíval na kněze.

„Říkáte, že bych měl dostat dovolenou?“

Major na kněze zavrtěl hlavou. Rinaldi se díval na kněze.

„Jak myslíte,“ řekl kněz. „Když nechcete, tak ne.“

„K čertu s várna,“ řekl Rinaldi. „Chtejí se mě zbavit. Večer co večer se mě chtejí zbavit. Ale bráním se jim. To je toho, že ho mám. Má ho kdekdo. Celý svět ho má. Nejprve,“ pokračoval po způsobu instruktorů, „se objeví malý vřídek. Poté pozorujeme výrážku mezi lopatkami. Poté nepozorujeme vůbec nic. Spoleháme se na rtuť.“

„Nebo salvarsan,“ skočil mu tiše do řeči major.

„Derivát rtuti,“ řekl Rinaldi. Byl teď ve velmi povznesené náladě. „Znám něco, co je lepší než tohle obojí dohromady. Můj milý velebníčku,“ řekl, „vy ho nikdy nedostanete. Chlapeček ho dostane. Je to pracovní úraz. Docela obyčejný pracovní úraz.“

Ordonance přinesla moučník a kávu. Moučník byl jakýsi pudding z černého chleba, polity hustou omáčkou. Lampa čadila; černý dým zamazal vevnitř cylindr.

„Přineste sem dvě svíčky a tu lampu dejte pryč,“ řekl major. Ordonance přinesla dvě rozsvícené svíčky, každou na talířku, zhasla lampu a vzala ji pryč. Rinaldi se utišil. Zdálo se, že je v pořádku. Hovořili jsme a po kávě jsme všichni odešli do haly.

„Ty si teď budeš chtít popovídат s velebným pánum. Já musím do města,“ řekl Rinaldi. „Dobrou noc, velebný pane.“

„Dobrou noc, Rinaldo,“ řekl kněz.

„Ještě se uvidíme, Fredi,“ řekl Rinaldi.

„Ano,“ řekl jsem. „Vrať se brzy.“ Udělal na mě obličeji a odešel. Major stál s námi. „Je strašně unavený a přepracovaný,“ řekl. „A mimo to si myslí, že má syfilis. Nevěřím tomu, ale možná, že má. Aspoň se léčí. Dobrou noc. Vy odjedete před svítáním, Enrico?“

„Ano.“

„Tak sbohem,“ řekl. „Mnoho štěstí. Peduzzi vás vzbudí a pojede s vámi.“

„Sbohem, signor maggiore.“

„Sbohem. Kolují nějaké řeči o rakouské ofensivě, ale já jim nevěřím. Doufám, že žádná nebude. Rozhodně aspoň ne tady. Gino vám všechno poví. Telefon teď funguje dobře.“

„Budu vás pravidelně volat.“

„To ano, prosím vás. Dobrou noc. Nenechávejte Rinaldiho pít tolik brandy.“

„Udělám, co budu moci.“

„Dobrou noc, důstojný pane.“

„Dobrou noc, signor maggiore.“ Odešel do své kanceláře.

KAPITOLA XXVI

Odešel jsem ke dveřím a podíval jsem se ven. Pršet přestalo, ale byla tam mlha.

„Nepůjdeme nahoru?“ zeptal jsem se kněze. „Mohu se zdržet jen chvilku.“

„Ale jen pojďte.“

Vystoupili jsme po schodech nahoru a šli jsme ke mně do pokoje. Lehl jsem si na Rinaldiho postel. Kněz si sedl na moje polní lůžko, které ordonance připravila. V pokoji bylo tma.

„Nu tak,“ řekl, „jak se vám daří doopravdy?“

„Docela dobře. Jenom jsem dnes unavený.“

„Jsem také unavený, ale bez příčiny.“

„Co říkáte válce?“

„Myslím, že brzo skončí. Nevím proč, ale cítím to.“

„Jak to cítíte?“

„Všiml jste si, jaký je ted' váš major? Laskavý. Takových lidí je ted' hodně.“

„Zrovna tak to cítím i já,“ řekl jsem.

„Léto bylo strašlivé,“ řekl kněz. Měl ted' více sebejistoty, než když jsem odjízděl. „Nevěřil byste, jaké to bylo. Ačkoliv vy jste tam byl a víte, jaké to může být. Letos v létě mnoho lidí poznalo, co je to válka. Poznali to i důstojníci, a o těch jsem si nikdy nemyslel, že by to mohli poznat.“

„Co se stane?“ Hladil jsem rukou pokrývku.

„Nevím, ale myslím, že dlouho už to takhle jít nemůže.“

„Co se stane?“

„Přestanou bojovat.“

„Kdo?“

„Obě strany.“

„To doufám,“ řekl jsem.

„Vy tomu nevěříte?“

„Nevěřím, že obě strany přestanou najednou.“

„Asi ne. To bychom čekali příliš. Ale když vidím, jak se lidé mění, nemyslím, že to takhle může jít dál.“

„Kdo v létě vyhrál?“

„Nikdo.“

„Vyhráli Rakušáci,“ řekl jsem. „Nepustili je na San Gabriele. Takže vyhráli. Ti nepřestanou bojovat.“

„Jestli je jim tak jako nám, možná, že přestanou. Prodělali to samé co my.“

„Nikdo nikdy nepřestal, když vyhrával.“

„Deprimujete mě.“

„Můžu říkat jen to, co si myslím.“

„A vy si tedy myslíte, že to takhle půjde pořád dál a dál? Že se nikdy nic nestane?“

„Já nevím. Jenom si myslím, že Rakušáci nepřestanou, když dobyli vítězství. To jenom když nás něco porazí, tak se z nás stávají křesťané.“

„Rakušáci jsou křesťané – až na Bosňáky.“

„Nemyslím matrikové křesťany. Myslím jako Pán Ježíš.

Neřekl nic.

„Ted' jsme všichni laskavější, protože dostáváme napráskáno. Jakýpak by byl Pán Ježíš, kdyby ho byl Petr na hoře Olivetské zachránil?“

„Byl by pořád stejný.“

„Myslím, že ne,“ řekl jsem.

„Deprimujete mě,“ řekl. „Věřím a modlím se, aby se něco stalo. Cítím, že se to už blíží.“

„Něco se možná stane,“ řekl jsem. „Ale jedině nám.“

Kdyby jim bylo tak, jako je nám, to by pak bylo v pořádku. Ale oni nám napráskali. Jim je jinak.“

„Mnoha vojákům bylo pořád takhle. To není proto, že dostali napráskáno.“

„Dostávali napráskáno od samého začátku. Dostali napráskáno, když je sebrali z jejich hospodářství a strčili je do uniformy. Proto je sedlák moudrý, protože na samém začátku utrpí porážku. Dejte mu moc a uvidíte, jak je moudrý.“

Neřekl nic. Přemýšlel.

„Ted' jsem deprimoval sám sebe,“ řekl jsem. „Proto já o těchhle věcech nikdy nepřemýšlím. Nikdy nepřemýšlím, a přece když začnu mluvit, říkám věci, na které jsem v duchu přišel bez přemýšlení.“

„Kdysi jsem v něco doufal.“

„V porážku?“

„Ne. V něco většího.“

„Není nic většího. Leda vítězství. A to může být horší.“

„Dlouho jsem doufal, že zvítězíme.“

„Já také.“

„A ted' nevím.“

„Jedno nebo druhé se musí stát.“

„Na vítězství už nevěřím.“

„Já taky ne. Ale nevěřím na porážku. Ačkoli by byla možná lepší.“

„Na co věříte?“

„Na spaní,“ řekl jsem. Vstal.

„Nezlobte se, že jsem tu zůstal tak dlouho. Ale s vámi já tak rád hovořím.“

„Je to hezké, když si zas můžeme pohovořit. To, co jsem řekl o spaní, tím jsem nic nemyslel.“

Vstali jsme a potmě jsem si podali ruce.

„Spím teď na 307,“ řekl.

„Já jedu zítra brzo ráno na stanoviště.“

„Uvidíme se zas, až se vrátíte.“

„Půjdem spolu na procházku a pohovoříme si.“ Šel jsem s ním ke dveřím.

„Dolů nechod'te,“ řekl. „Je to hezké, že jste zase tady. Ačkoliv pro vás to tak hezké není.“ Položil mi ruku na rameno.

„Mně to tu nevadí,“ řekl jsem. „Dobrou noc.“

„Dobrou noc, Ciaó!“

„Ciaó!“ řekl jsem. Byl jsem k smrti ospalý.

KAPITOLA XXVII

Probudil jsem se, když se Rinaldi vrátil, ale on nic neřekl, a tak jsem zase usnul. Ráno jsem se ustrojil a byl jsem pryč, než se rozednilo. Když jsem odcházel, Rinaldi se nevzbudil.

Bainsizzu jsem ještě nikdy neviděl a byl to divný pocit, jet po stráni, kde bývali Rakušané, nad tím místem u řeky, kde jsem byl zraněn. Byla tu nová strmá silnice a mnoho nákladních aut. Kus dál se cesta narovnala a já uviděl v mlze lesy a strmé hory. Byly tu lesy, které dobyli rychle a nezničili je. Pak ještě kus dál, tam, kde ji nechránily hory, byla silnice po obou stranách a nahoře zastřena rohožemi. Silnice končila v rozbořené vesnici. Bitevní linie se táhla nahoře nad ní. Všude kolem bylo spousta dělostřelectva. Domy byly šeredně roztrískané, ale měli tu dobrou organizaci a všude byly orientační tabule. Našli jsme Gina a on pro nás sehnal trochu kávy a já pak šel s ním a seznámil se s různými lidmi a prohlédl si stanoviště. Gino řekl, že britské ambulance pracují dál v Bainsizze u Ravna. Velice se obdivoval Britům. Pořád je ještě trochu kanonády, řekl, ale raněných moc není. Jenže bude hodně nemocných, když teď začaly deště. Rakušáci mají prý zaútočit, ale nedopravili sem žádné nové oddíly, takže si myslí, že z toho taky sešlo. Jídla je málo a on prý se těší, až zase dostane v Gorizii něco pořádného do žaludku. Co jsem měl k večeři? Řekl jsem mu to a on povídal, to že by bylo něco nádherného. Obzvláštní dojem na něho udělalo *dolce*. Nepopsal jsem mu je do podrobností, řekl jsem jen, že to bylo *dolce*, a myslím, že si pod tím představoval něco vybranějšího než chlebový pudding.

Nevím snad, kám ho pošlou? Řekl jsem, že nevím, ale že některé z ostatních vozů jsou u Caporetta. Doufal, že ho pošlou tam. Je to hezké místečko a jemu se líbí ta vysoká hora, která se zvedá nad ním. Byl to příjemný chlapec a zdálo se, že ho má každý rád. Řekl, že kde to opravdu bylo peklo, to bylo na San Gabriele a ten útok za Lomem, který tak šeredně skončil. Řekl, že Rakušáci mají v lesích na Ternovském hřebenu za námi a nad námi spoustu dělostřelectva a v noci zle ostřelují silnice. Je tam baterie lodních děl, a ta mu jde na nervy. Poznám prý je podle ploché dráhy střel. Člověk slyší výstřel a skoro současně se ozve svist projektelu. Obyčejně vystřelí ze dvou děl najednou, hned za sebou, a po výbuchu lítají obrovské střepiny. Jednu mi ukázal, jemně zubatý kus kovu, přes stopu dlouhý. Vypadalo to jako Babbitův kov.

„Pochybuju, že mají nějaký zvláštní účinek,“ řekl Gino. „Ale nahánějí mi strach. Ječí, jako kdyby letěly rovnou na vás. Nejdřív je slyšet bum, hned potom to zasviští a vybouchne. Co z toho, že to člověku nic neudělá, když ho to k smrti vyděší?“

Řekl, že v zákopech proti nám jsou teď Chorvati a trochu Maďarů. Naše oddíly jsou pořád ve východišti k útoku. Drátěné překážky nestojí za řeč, a kdyby měli Rakušáci útočit, není kam se stáhnout. Terén vhodný k obraně je v nízkém pohoří, které se zvedá z náhorní roviny, ale nikdo nic nepodnikl, aby to tam na obranu trochu přichystal. Co si vůbec myslím o Bainsizze?

Čekal jsem, že bude rovnější, spíš jako náhorní rovina. Nepředstavoval jsem si, že je tak rozbitá.

„Alto piano,“ řekl Gino. „Ale ne piano.“

Vrátili jsme se do sklepa v domě, kde byl ubytován. Řekl jsem, že podle mého názoru by byl výhodnější horský hřeben, který je nahoře plochý a není příliš široký, protože by se snadněji bránil než několik nízkých horských pásem.

Útočit do kopce není těžší než po rovině, dokazoval jsem. „To záleží na tom, jaký ten kopec je,“ řekl Gino. „Podívejte se na San Gabriele.“

„Ano,“ řekl jsem, „ale potíže začli mít právě až nahoře, kde je plošina. Nahoru se dostali docela lehce.“

„Moc lehce ne,“ řekl.

„Dost,“ řekl jsem, „ale to byl stejně zvláštní případ, poněvadž to byla spíš pevnost než hora. Rakušáci ji leta opevňovali.“ Měl jsem na mysli takticky řečeno pohyblivou válku. Několik horských pásem neznamená pro obranu nic, protože se dají snadno obejít. Člověk má mít co největší možnost pohybu a hora není pro pohyb zrovna ideální. A pak, s kopce lidi vždycky přestřelují. Kdyby nás obešli s boku, nejlepší vojáci by zůstali na nejvyšších horách. Nevěřím na válku v horách. Hodně jsem se o ní napřemýšlel, řekl jsem. Vy uškubnete jednu horu tamhle a oni uškubnou jednu tady, ale když něco doopravdy začne, všichni musí s hor slézt.

„Co byste dělal, kdybyste měl na horách hranici?“ zeptal se.

„To jsem si ještě nepromýšlel,“ řekl jsem a oba jsme se zasmáli. „Ale za starých časů,“ řekl jsem, „dostali Rakušáci po každé na frak ve čtverci kolem Verony. Nechali je slézt dolů na rovinu a tam jim dali na frak.“

„Ano,“ řekl Gino. „Ale to byli Francouzi a vojenské problémy se lehce řeší, když člověk bojuje v zemi, která patří někomu jinému.“

„Ano,“ souhlasil jsem. „Když je to vlastní země, nedá se použít tak vědecky.“

„Rusové to udělali, aby vlákali Napoleona do pasti.“

„Ano, ale ti měli země habaděj. Kdybyste chtěl Napoleona vlákat ústupem do pasti v Itálii, octnul byste se v Brindisi.“

„Příšerná díra,“ řekl Gino. „Byl jste tam někdy?“

„Ne natrvalo.“

„Já jsem vlastenec,“ řekl Gino. „Ale Brindisi nebo Taranto rád mít nemůžu.“

„Máte rád Bainsizzu?“ zeptal jsem se.

„Půda je tu posvátná,“ řekl. „Ale kdyby tak chtěla rodit víc brambor. Víte, že když jsme sem přišli, našli jsme plná pole brambor, které zasázeli Rakušáci?“

„To je tu opravdu tak málo jídla?“

„Já neměl nikdy dost, ale já jsem velký žrout, a hladky jsem neumřel. Menáž je průměrná. Vojsko v předních liniích dostává docela dobrou stravu, ale týl mnoho nedostane. Někde něco neklape. Mělo by tu být hromadu jídla.“

„Keťasové ho prodávají někam jinam.“

„Ano, vojsku v předních liniích dají, co mohou, ale ti vzadu přijdou zkrátka. Snědli všechny rakušácké brambory a všechny kaštany z lesa. Měli by je krmit líp. My jsme velcí žROUTI. Já dobře vím, že jídla je víc než dost. Pro vojáka je to hrozně nezdravé, nedostat pořádně najít. Všiml jste si někdy, jaký to má vliv na vaše názory?“

„Ano,“ řekl jsem. „Válku to vyhrát nemůže, ale může ji to prohrát.“

„O prohrávání nebudeme mluvit. O prohrávání se toho namluví dost. To, co se udělalo letos v létě, nemohlo se udělat nadarmo.“

Neřekl jsem nic. Vždycky mě přiváděla do rozpaků slova posvátný, slavný, oběti a výraz nadarmo. Slýchávali jsme je, když jsme někdy stáli v dešti skoro z doslechu, takže k nám zalétávala jenom slova vykřikovaná hlasitě, četli jsme je už hezky dlouho na provolání, která lepiči plakátů připlácli přes jiná provolání, a já neviděl nikde nic posvátného a ve věcech, které byly slavné, nebyla žádná sláva a oběti byly jako chicagské jatky, kdyby se s masem nic nedělalo, jenom se zakopávalo do země. Bylo tu spousta slov, která už člověk nemohl ani slyšet, a nakonec zněla důstojně jenom jména míst. Také některé číslovky a některá data tak zněly, a ty a místní jména, to bylo všechno, co člověk mohl říkat a něco tím myslet. Abstraktní slova jako sláva, čest, statečnost nebo svatozář byla obecně vedle konkrétních jmen vesnic, vedle čísel silnic, jmen řek, čísel pluků a dat. Gino byl vlastenec, takže někdy říkal věci, pro které jsme si byli daleko, ale byl to skvělý chlapec a já jsem tomu jeho vlastenectví rozuměl. On se vlastencem narodil. Odejel ve voze s Peduzzim zpátky do Gorizie.

Celý den zuřila bouřka. Vítr srážel déšť k zemi a všude se rozlévaly kaluže a bláto. Omítka rozbouraných domů zešedla a byla vlhká. Pozdě odpoledne déšť přestal a z našeho stanoviště číslo dvě jsem viděl holou podzimní krajinu s mračny nad vrcholky hor a slaměné zástěny nad silnicemi, které byly mokré a kapalo z nich. Než slunce zapadlo, objevilo se ještě jednou a zasvítilo na holé lesy za horským hřebenem. V lesích na tom hřebenu bylo moho rakouských děl, ale jen málokterá z nich střílela. Díval jsem se na kulaté obláčky kouře ze šrapnelů, které z ničeho nic vybuchovaly na obloze nad rozbořeným selským stavením blízko přední linie; načechnané obláčky s běložlutým zábleskem uprostřed. Člověk uviděl záblesk, pak uslyšel třasknutí, pak viděl, jak se kouřová koule rozpadá a řídne ve větru. V rumištích domů a na silnici kolem rozbitého domu, kde bylo stanoviště, leželo mnoho ocelových šrapnelových kuliček, ale to odpoledne okolí stanoviště neostřelovali. Naložili jsme dva vozy a jeli jsme dolů po silnici, která byla zastřena vlhkými rohožemi, a poslední sluneční paprsky pronikaly dírami mezi pletenci v rohožích.

Než jsme se dostali na volnou silnici na druhé straně hory, slunce zapadlo. Ujízděli jsme po volné silnici, a když za rohem zahnula do otevřeného terénu a zmizela v čtyřhranném tunelu zastíracích rohoží, začalo zase pršet.

V noci se zvedl vítr a ve tři hodiny ráno, když lilo jako z konve, spustila kanonáda a přes horské louky a pruhy lesů se přihnali Chorvati a vpadli do přední linie. Bojovali ve tmě v dešti a zahnal je protiútok vyděšených mužů z druhé linie. V dešti létalo mnoho granátů a spousta raket a po celé délce fronty rachotily kulomety a výstřely z pušek. Po druhé už nepřišli a všechno se utišilo a mezi poryvy deště a větru bylo slyšet silné hřmění kanonády daleko na severu.

Na stanoviště chodili ranění, jedny přinášeli na nosítkách, jiní šli pěšky a další nesli na zádech muži, kteří přicházeli přes pole. Byli promočeni na kůži a všichni vyděšeni. Naplnili jsme dva vozy těžkými případy, tak jak nám je podávali ze sklepa stanoviště, a když jsem zavíral dveře druhého vozu a zajišťoval je, cítil jsem, že se mi déšť na obličeji mění v sníh. V dešti padaly těžké a rychlé chuchvalce sněhu.

Když se rozednilo, zuřila pořád ještě bouřka, ale přestalo sněžit. Sníh roztál při dopadu na mokrou zem, a teď zase pršelo. Hned jak se rozednilo, podnikli nový útok, ale ten ztroskotal. Čekali jsme útok celý den, ale nepřišel, až když slunce začalo zapadat. Kanonáda spustila na jihu, pod táhlým zalesněným hřebenem, kde bylo soustředěno rakouské dělostřelectvo. Čekali jsme ostřelování, ale nepřišlo. Začalo se stmívat. Děla pánila z pole za vesnicí a zvuk granátů, které létaly daleko mimo nás, byl uklidňující.

Slyšeli jsme, že útok na jihu ztroskotal. Tu noc nezaútočili, ale slyšeli jsme, že na severu prolomili frontu. V noci přišla výzva, abychom se připravili k ústupu. Řekl mi to kapitán na stanovišti. Měl to z brigády. Za chvíliku nato přišel od telefonu a řekl, že je to lež. Na brigádě dostali rozkaz držet linie na Bainsizze děj se co děj. Zeptal jsem se ho na průlom a on řekl, že na brigádě slyšel, že Rakušáci prolomili frontu dvacátého sedmého armádního sboru směrem na Caporetto. Po celý den byla na severu veliká bitva.

„Jestli je tam ti mizerové pustí, jsme na hromadě,“ řekl.

„To útočí Němci,“ řekl jeden ze zdravotnických důstojníků. Slovo Němci bylo něco, z čeho šel strach. S Němci jsme nechtěli nic mít.

„Je tam patnáct německých divisí,“ řekl zdravotnický důstojník. „Prolomily frontu a nás odříznou.“

„Na brigádě říkají, že tahle linie se má udržet. Říkají, že průlom není tak strašný a že se udržíme na čáře směrem přes hory od Monte Maggiore.“

„Kde to slyšeli?“

„Z divise.“

„Výzva, že máme ustoupit, přišla taky z divise.“

„My podleháme armádnímu sboru,“ řekl jsem. „Ale tady podlehám vám. Když mi řeknete, abych šel, přirozeně půjdu. Ale dejte mi jasný rozkaz.“

„Rozkaz zní, že máme zůstat tady. Vy odsuňte raněné odtud do sběrny.“

„Někdy je odsunujeme taky ze sběrny do polních lazaretů,“ řekl jsem. „Poslyšte – já nikdy žádný ústup nezažil –, jestli budeme ustupovat, jak se evakuují všichni ti ranění?“

„Nijak. Vezme se jich tolik, kolik se stačí, a ostatní se nechají být.“

„Co vezmu do vozů?“

„Nemocniční zařízení.“

„Dobře,“ řekl jsem.

Příští noc začal ústup. Slyšeli jsme, že Němci a Rakušané prolomili frontu na severu a postupují horskými údolími na Cividale a Udine. Ústup se dál spořádaně, v mokru a v pochmurné náladě. Když jsme v noci pomalu jeli přeplněnou silnicí, míjeli jsme oddíly, pochodusící v dešti, děla, koně táhnoucí vozy, muly, motorová vozidla, všechno se to valilo od fronty. Nebylo tu víc nepořádku než na postupu.

Tu noc jsme pomáhali vyklidit polní lazarety, které byly zřízeny v nejméně rozbitych vesnicích na náhorní rovině, a odváželi jsme raněné dolů do Plavý u řeky v údolí a den nato jsme se celý den plahočili v dešti, abychom evakuovali lazarety a sběrné stanice v Plavě. Pršelo vytrvale a armáda Bainsizzy se valila s náhorní rovinou v říjnovém dešti a přes řeku, kde toho jara započala velká vítězství. Druhý den v poledne jsme přijeli do Gorizie. Děšť přestal a město bylo skoro prázdné. Jak jsme jeli po ulici, nakládali zrovna holky z bordelu pro mužstvo na nákladní auto. Bylo jich sedm, měly na sobě klobouky a pláště a nesly si malé kuffíky. Dvě z nich brečely. Z ostatních se na nás jedna zasmála, vyplázla jazyk a zatřepotala jím. Měla silné plné rty a černé oči.

Zastavil jsem vůz a šel jsem k nim a promluvil jsem s madam. Říkala, že holky z důstojnického podniku odjely ráno. Kam? Do Conegliano, řekla. Nákladní auto se hnulo. Holka s tlustými rty na nás znova vyplázla jazyk. Madam zamávala. Ty dvě holky brečely dál. Ostatní koukaly se zájmem na město. Vrátil jsem se do vozu.

„Měli bychom jet s nima,“ řekl Bonello. „To by nebyla špatná cesta.“

„My taky nebudeme mít špatnou cestu,“ řekl jsem.

„Budeme mít cestu za všechny prachy.“

„To si myslím,“ řekl jsem. Šli jsme vozovkou k vile.

„Chtěl bych být při tom, až pár nějakých ostrých hochů vyleze na vůz.“

„Myslíte, že vylezou na vůz?“

„Samozřejmě. Tuhle madam zná u Druhé armády každý.“

Byli jsme před vilou.

„Říkají jí Abatyše,“ řekl Bonello. „Ty holky jsou nové, ale ji zná každý. Museli je sem přivézt zrovna před ústupem.“

„Ty si užijou.“

„Aby si neužily. Taky bych si to s nima rád zkusil zadarmo. Stejně mají v tomhle podniku předražené ceny. Vláda nás vykořistuje.“

„Vyjedte s vozem ven a ať ho mechanici prohlédnou,“ řekl jsem. „Vyměňte olej a podívejte se na diferenciál. Doplněte benzin a pak se jděte trochu vyspat.“

„Ano, signor tenente.“

Vila byla prázdná. Rinaldi odjel s lazarem. Major odjel ve štábním voze a vzal s sebou osazenstvo lazaretu. Nechali pro mě na okně lístek, že mám materiál, připravený na chodbě, nacpat do vozů a dopravit ho dál do Pordenone. Mechanici už byli pryč. Šel jsem ven ke garáži. Jak jsem stál přední, přijely zbylé dva vozy a jejich řidiči vystoupili. Dávalo se zase do deště.

„Mně se tak – chce spát. Cestou z Plavý sem jsem třikrát usnul,“ řekl Piani. „Co budeme dělat, tenente?“

„Vyměníme olej, namažeme je, doplníme benzin, pak s nima předjedeme před dům a naložíme to harampádí, co tu nechali.“

„To pojedem hned?“

„Ne. Na tři hodinky se půjdeme prospat.“

„Kristepane, jak já budu spát,“ řekl Bonello. „Už jsem se nemohl udržet a pořád jsem za volantem usínal.“

„A co váš vůz, Aymo?“ zeptal jsem se.

„V pořádku.“

„Hod'te mi jedny modráky, pomůžu vám s olejem.“

„To nedělejte, tenente,“ řekl Aymo. „To není žádná práce. Jen jděte a zabalte si svoje věci.“

„Moje věci jsou všechny zabalené.“ řekl jsem. „Dojdu pro to, co nám tu nechali. Přivezte vozy sem, jakmile s nima budete hotovi.“

Přivezli vozy před průčelí vily a naložili jsme na ně nemocniční zařízení, které leželo na hromadách na chodbě. Když bylo všechno vevnitř, stály ty tři vozy jeden za druhým na vozovce pod stromy v dešti. Šli jsme dovnitř.

„Rozdělejte v kuchyni oheň a osušte se,“ řekl jsem.

„Mně je úplně jedno, jestli jsem mokrý nebo suchý,“ řekl Piani. „Já chci spát.“

„Já se vyspím v majorově posteli,“ řekl Bonello.

„Mně je úplně jedno, kde se vyspím,“ řekl Piani.

„Dvě postele jsou tady.“ Otevřel jsem dveře.

„To jsem nikdy nevěděl, co je v téhle místnosti,“ řekl Bonello.

„To byla místnost toho starého žraloka,“ řekl Piani. „Vy dva se vyspěte tady,“ řekl jsem. „Vzbudím vás.“

„Jestli budete spát moc dlouho, tenente, vzbudí nás Rakušáci,“ řekl Bonello.

„Já nezasním,“ řekl jsem. „Kde je Aymo?“

„Odešel do kuchyně.“

„Jděte spát,“ řekl jsem.

„Už spím,“ řekl Piani. „Celý den jsem spal vsedě. Mozek mi v jednom kuse padal na oči.“

„Sudej si boty,“ řekl Bonello. „Spíš v posteli starého žraloka.“

„Žralok mi může vlézt na záda.“ Piani ležel na posteli, zablácené boty mu trčely přes pelest, ruku pod hlavou. Odešel jsem do kuchyně. Aymo podpálil v kamnech a postavil na ně konvici s vodou.

„Napadlo mi, že bych mohl udělat trochu *pasta asciutta*“ řekl. „Budem mít hlad, až se probudíme.“

„Vy nejste ospalý, Bartolomeo?“

„Ne moc. Až se voda začne vařit, nechám to být. Oheň uhasne sám.“

„Měl byste se radši trochu vyspat,“ řekl jsem. „Můžeme se najít sýra a ořechů.“

„Tohle je lepší,“ řekl. „Těm dvěma anarchistům udělá něco horkého do žaludku dobře. Běžte si lehnout, tenente.“

„Jedna postel je v majorově pokoji.“

„Tak si do ní lehněte.“

„Ne. Já jdu nahoru do svého starého pokoje. Nechcete se napít, Bartolomeo?“

„Až pojedeme, tenente. Teď by mi to nedělalo dobře.“

„Jestli se za tři hodiny probudíte a uvidíte, že jsem vás nezavolal, tak mě vzbudíte, ano?“

„Nemám hodinky, tenente.“

„Na stěně v majorově pokoji jsou hodiny.“

„Dobře.“

Šel jsem pryč, potom jídelnou a přes chodbu a po mramorových schodech do pokoje, kde jsem kdysi bydlel s Rinaldim. Venku pršelo. Šel jsem k oknu a podíval jsem se ven. Stmívalo se a já uviděl naše tři vozy v řadě pod stromy. Se stromů v dešti kapalo. Bylo zima a kapky lpěly na větvích. *Otočil* jsem se, šel jsem k Rinaldiho posteli, lehl jsem si a vzdal jsem se spánku.

Než jsme vyrazili, najedli jsme se v kuchyni. Aymo udělal mísu spaghetti s cibulí a s nasekaným masem z konservy. Seděli jsme okolo stolu a pili ze dvou lahví víno, které zůstalo ve sklepě vily. Venku byla tma a pořád pršelo. Piani seděl za stolem velice ospale.

„Mně se ústup líbí líp než postup,“ řekl Bonello. „Na ústupu se pije barbera.“

„Dneska barbera, zítra možná dešťová voda,“ řekl Aymo.

„Zítra budeme v Udine. Budem pít šampaňské. Protože tam bydlí ulejváci. Nespi, Piani! Budeme pít zítra v Udine šampaňské.“

„Já nespím,“ řekl Piani. Nandal si na talíř spaghetti a maso. „Tos nemohl někde najít rajskou omáčku, Bárto?“

„Není tu ani slza,“ řekl Aymo.

„V Udine budeme pít šampaňské,“ řekl Bonello. Nalil si plnou sklenici jasně červené barbery.

„Měl jste dost, tenente?“ zeptal se Aymo.

„Najedl jsem se k prasknutí. Podejte mi tu láhev, Bartolomeo.“

„Mám pro každý vůz jednu láhev, ty si vezmeme s sebou,“ řekl Aymo. „Spal jste vůbec?“

„Já nepotřebuji moc spát. Trošku jsem spal.“

„Zítra se vyspíme v králově posteli,“ řekl Bonello. Byl ve velmi dobré náladě.

„Já se vyspím s královnou,“ řekl Bonello. Podíval se na mě, aby viděl, jak se na ten žert budu dívat.

„Zavřete klapačku,“ řekl jsem. „Jste moc vtipný po té kapce vína.“ Venku hustě pršelo. Podíval jsem se na hodinky. Bylo půl desáté.

„Je nejvyšší čas se hnout,“ řekl jsem a vstal jsem.

„S kým se svezete, tenente?“ zeptal se Bonello.

„S Aymem. Pak se zařadíte vy. Pak Piani. Vyjedeme po silnici do Cormons.“

„Mám strach, že usnu,“ řekl Piani.

„Tak dobře. Pojedu s vámi. Pak Bonello. Pak Aymo.“

„To bude nejlepší,“ řekl Piani, „Protože já jsem strašně ospalý.“

„Zdřímněte si na chvíli a já budu řídit.“

„Ne. Já řídit můžu, jen když vím, že mě někdo vzbudí, kdybych usnul.“

„Vzbudím vás. Zhasněte tady, Bárto.“

„Mohl byste tu klidně nechat rozsvíceno,“ řekl Bonello. „Tahle díra pro nás už stejně nemá žádnou cenu.“

„Nahoře v mému pokoji je malá bednička,“ řekl jsem. „Pomůžete mi ji snést dolů, Piani?“

„My ji přinesem,“ řekl Piani. „Pojď, Aido.“ Odešel na chodbu s Bonellem. Slyšel jsem je, jak jdou po schodech nahoru.

„Tady bylo hezky,“ řekl Bartolomeo Aymo. Strčil si do chlebníku dvě láhve vína a půlku sýra. „Takové už to nebude nikde. Kampak vlastně ustupují, tenente?“

„Říká se, že za Tagliamento. Lazaret a náš úsek bude v Pordenone.“

„Tohle město je lepší než Pordenone.“

„Já Pordenone neznám,“ řekl jsem. „Jenom jsem tamudy projížděl.“

„Tam to za moc nestojí,“ řekl Aymo.

KAPITOLA XXVIII

Jak jsme jeli městem, bylo v dešti a ve tmě prázdné, až na pochodující kolony vojsk a kanóny, které se valily po hlavní ulici. Ostatními ulicemi projíždělo také mnoho nákladních aut a vozů s koňským potahem a všechno se slévalo na hlavní silnici. Jakmile jsme se dostali za koželužnu a ven na hlavní silnici, vytvořily oddíly vojska, nákladní auta, vozy s koňským potahem a děla jedinou, širokou, pohybující se kolonu. Pohybovali jsme se pomalu, ale nepřetržitě v dešti, chladič našeho vozu skoro na zadním chrániči nákladního auta, které bylo vysoko naloženo a náklad mělo přikrytý mokrou plachtou. Pak se nákladní auto zastavilo. Něco zastavilo celou kolonu. Znova se rozjela, popojeli jsme kousek dál, pak jsme se zastavili. Vystoupil jsem a šel jsem dopředu mezi nákladními auty a vozy a pod mokrými krky koní. Zácpa byla dál vepredu. Slezl jsem se silnice, dostal jsem se po dřevěné lánce na druhou stranu příkopu a šel jsem po kraji polí za příkopem. Jak jsem poodešel kus do polí, viděl jsem kolonu zaraženou v dešti mezi stromy. Ušel jsem asi míli. Kolona se nepohnula, ačkoliv na druhé straně za stojícími vozidly bylo vidět pochodující oddíly. Vrátil jsem se k vozům. Tahle zácpa se možná táhne až k Udine. Piani spal na volantu. Vlezl jsem si vedle něho a taky jsem usnul. Za několik hodin jsem slyšel, jak auto před námi spouští motor. Probudil jsem Pianihho a vyrazili jsme, popojeli jsme o několik yardů, pak jsme se zastavili, pak jsme se zas rozjeli. Pořád pršelo.

V noci se kolona zase zarazila a už se nehnula. Slezl jsem a šel jsem se podívat dozadu na Ayma a Bonella. Bonello měl u sebe na sedadle dva ženijní četaře. Když jsem se objevil, oba ztuhli.

„Nechali je vzadu, aby něco provedli s jedním mostem,“ řekl Bonello. „Nemůžou najít svoji jednotku, tak jsem je svezl.“

„Když pan poručík dovolí.“

„Dovolí,“ řekl jsem.

„Pan poručík je Američan,“ řekl Bonello. „Sveze každého.“ Jeden z četařů se usmál. Druhý se zeptal Bonella, jestli jsem Ital ze Severní nebo z Jižní Ameriky.

„On není Ital. Je severoamerický Angličan.“

Četaři byli zdvořilí, ale nevěřili tomu. Nechal jsem je být a odešel jsem k Aymovi. Měl u sebe na sedadle dvě děvčata, seděl v rohu a kouřil.

„Bárto, Bárto,“ řekl jsem. Zasmál se.

„Promluvte si s nima, tenente,“ řekl. „Já jim nerozumím. Hej!“ Položil děvčeti ruku na stehno a přátelsky je zmáčkl. Děvče si přitáhlo šálu a ruku mu odstrčilo. „Hej!“ řekl. „Řekněte tenentemu, jak se jmenujete a co tu děláte.“

Děvče se na mě prudce podívalo. Druhé děvče mělo oči sklopené. Děvče, které se na mě podívalo, řeklo něco v nárečí, z něhož jsem nerozuměl ani slovo. Byla buclatá a černá a vypadala na šestnáct.

„Sorella?“ zeptal jsem se a ukázal jsem na druhé děvče. Přikývla a usmála se.

„Tak dobře,“ řekl jsem a poklepal jsem ji na koleno. Cítil jsem, jak tuhne, když jsem se jí dotkl. Sestra se na mě vůbec nepodívala. Vypadala asi o rok mladší. Aymo po[^] ložil ruku staršímu děvčeti na stehno a ona mu ji odstrčila. Zasmál se na ni.

„Dobrý člověk,“ ukázal na sebe. „Dobrý člověk,“ ukázal na mě. „Nebojte se.“ Dívka se na něho prudce podívala. Obě vypadaly jako dvojice divokých ptáků.

„Kvůli čemu se mnou jezdí, když se jí nelibím?“ zeptal se Aymo. „Jen jsem na ně kývl, už si sem naskočily.“ Obrátil se k děvčeti. „Neboj se,“ řekl. „Já tě ne –“ použil vulgárního slova. „Tady není místo na –“ Viděl jsem, že rozuměla tomu slovu a jinak ničemu. Hleděla na něho velice vystrašenýma očima. Přitáhla si šálu těsně k tělu. „Vůz plný,“ řekl Aymo. „Já tě ne –. Není tu místo na –“ Po každé, když řekl to slovo, děvče trochu ztuhlo. Potom, jak tam celá ztuhlá seděla a dívala se na něho, dala se do pláče. Viděl jsem, že se jí křiví rty, a potom začaly po buclatých tvářích téct slzy. Její sestra vůbec nezvedla hlavu, ale vzala ji za ruku a obě seděly bez hnutí. Starší, která se chovala tak divoce, se rozvzlykala.

„Mně se zdá, že jsem ji postrašil,“ řekl Aymo. „To jsem nechtěl.“

Bartolomeo vytáhl tornistru a ukrojil dva kusy sýra. „Tumáš,“ řekl. „Nech toho brekotu.“

Starší děvče zavrtělo hlavou a brečelo dál, ale mladší si vzalo sýr a pustilo se do jídla. Za chvíliku dalo mladší děvče druhý kousek sestře a jedly obě. Starší sestra pořád ještě trochu vzlykala.

„Za chvíli bude v pořádku,“ řekl Aymo.

Pak dostal nápad. „Panna?“ zeptal se dívky vedle sebe. Energicky přikývla. „Taky panna?“ ukázal na sestru. Obě děvčata přikývla a starší řekla něco nárečím.

„Tak to je v pořádku,“ řekl Aymo. „Tak to je v pořádku.“

Zdálo se, že oběma dívkám se ulevilo.

Nechal jsem je sedět s Aymem, který si sedl do rohu, a vrátil jsem se k Pianiho vozu. Kolona vozidel se nehýbala, ale oddíly vojska pochodovaly bez přestávky kolem. Lilo pořád jako z konve a mě napadlo, jestli snad některé zastávky kolony nezavinily vozy, kterým navlhla elektrika. Ale spíš to byli koně nebo muži, na které přišlo spaní. Jenže kolona mohla zamrzout i ve městech, kde byl každý vzhůru. Je to směsice koňských potahů a motorových vozidel. Ty jedny druhým nepomůžou. Selské povozy taky moc nepomůžou. Tyhle dvě dívky u Bárta, to je hezký párek. Ústup není zrovna vhodné místo pro dvě panny. Skutečné panny. Podle všeho velice zbožné. Kdyby nebyla válka, asi bychom byli všichni v posteli. V loži, do něhož svou hlavu složím. Prkenná postel. 2'tuhlý jak prkno v posteli. Catherine je teď v posteli, mezi dvěma prostěradly, jedno přes sebe a druhé pod sebou. Na kterém boku asi spí? Možná, že nespí. Možná, že leží a myslí na mě. Duj, duj větře západní. No, a on duje a není to deštík, co se lije, ale padají kapky jako trakaře. Pršelo celou noc. Ty víš, že se to lil ten déšť. Podívej se na to. Kristepane, kéž mám svou lásku v náručí a jsem zas doma v posteli. Tu svou lásku Catherine. Tu svou sladkou lásku, Catherine, ta kdyby se na mě začla lít. Duj, větře, přivaň mi ji zpátky. Inu, jsme v tom. Každý se do toho chytí a tenhle drobný déšť to neuklidní. „Dobrou noc, Catherine,“ řekl jsem nahlas. „Doufám, že se ti spí dobře. Jestli je to takhle nepohodlné, miláčku, obrat' se na druhou stranu,“ řekl jsem. „Přinesu ti trochu studené vody. Za chvíli je ráno a pak už to nebude tak zlé. Mně je strašně líto, že on ti dělá tolik nepohodlí. Zkus trochu usnout, duše.“

Spala jsem celou noc, řekla. Mluvil jsi ze spaní. Není ti něco?

Opravdu jsi tady?

Samozřejmě, že jsem tady. Přece bych neodešla. Tohle mezi námi nic nemění.

Ty jsi tak rozkošná a sladká. Že bys neodešla v noci, že ne?

Samozřejmě, že bych neodešla. Jsem tu pořád. Jakmile chceš, vždycky přijdu.

„– řekl Piani. „Jede se dál.“

„Spal jsem jako zabitý,“ řekl jsem. Podíval jsem se na hodinky. Byly tři hodiny ráno. Sáhl jsem za sedadlo po lávci barbery.

„Mluvil jste nahlas,“ řekl Piani.

„Něco se mi zdálo anglicky,“ řekl jsem.

Déšť řídnul a sunuli jsme se pomalu vpřed. Než se rozednilo, zase jsme se zastavili, a když bylo už světlo, stáli jsme na malé vyvýšenině a já uviděl ústupovou cestu, táhnoucí se daleko před námi, a na ní všechno nehybné kromě pěchoty, která se proplétala dopředu. Zase jsme se dali do pohybu, ale když jsem viděl, jakou rychlosť jedeme za denního světla, uvědomil jsem si, že se budeme muset nějak dostat s hlavní silnice a pustit se přes pole, jestli chceme vůbec někdy dorazit do Udine.

V noci se s polních cest ke koloně připojilo mnoho venkovánů a teď stály v koloně káry naložené domácím zařízením. Byla tu zrcadla, která trčela mezi slamníky, a kuřata a kachny, přivázанé ke kárám. Před námi v dešti byl na káře šicí stroj. Zachraňovali nejcennější majetek. Na některých kárách sedely ženy, zachumlané před deštěm, a jiné šly vedle kár, tak těsně, jak jen mohly. Také psi byli teď v koloně, a schovávali se pod vozy, jak vozy pomalu jely vpřed. Silnice byla rozblácená, příkopy po obou stranách přetékaly vodou a pole za stromořadím, které se táhlo podél silnice, vypadala příliš mokrá a rozbahněná, takže jsme se nemohli pokusit jet přes ně. Slezl jsem s vozem a protlačil jsem se kousek po silnici dopředu, abych našel místo, odkud bych měl rozhled a mohl najít nějakou odbočující cestu, po které bychom si mohli nadejet krajem. Věděl jsem, že tu odbočuje mnoho cest, ale nechtěl jsem si vybrat takovou, která nevede nikam. Nezapamatoval jsem si je, protože jsme se okolo nich vždycky přehnali po hlavní silnici a ony vypadaly všechny úplně stejně. Ale věděl jsem, že nějakou najít musíme, jestli se odtud chceme dostat. Nikdo nevěděl, kde jsou Rakušáci ani jak to celé vypadá, ale já si byl jist, že kdyby přestalo pršet a kdyby přiletěly aeroplány a začaly tuhle kolonu zpracovávat, bylo by po všem. Stačí, aby z nákladních aut uteklo několik mužů nebo aby zabili pár koní, a celý provoz na silnici to úplně ochromí.

Nepršelo už tak hustě a já si pomyslel, že by se mohlo vyjasnit. Šel jsem po okraji silnice dopředu, a když jsem narazil na úzkou cestu s živým plotem po obou stranách, která vedla mezi dvěma poli na sever, pomyslel jsem si, že bude lépe zahnout na ni, a rozběhl jsem se zpátky k vozům. Řekl jsem Pianimu, aby odbočil, a šel jsem to říci také dozadu Bonellovi a Aymovi.

„Jestli nikam nevede, můžeme se otočit a zařadit se zpátky,“ řekl jsem.

„Co s těmahle?“ zeptal se Bonello. Jeho dva četaři seděli vedle něho. Byli neoholení, ale ve světle časného rána vypadali pořád vojensky.

„Pomůžou nám tlačit,“ řekl jsem. Odešel jsem k Aymovi a řekl jsem mu, že to zkusíme přes pole.

„Co s mojí panenskou rodinkou?“ zeptal se Aymo. Obě děvčata spala.

„Ty nám moc platné nebudou,“ řekl jsem. „Měl byste mít někoho, kdo by dovedl zatlačit.“

„Mohly by si vylézt dozadu na vůz,“ řekl Aymo. „Na voze je místa dost.“

„No dobré, když je tu chcete mít,“ řekl jsem. „Seberte někoho, kdo má široký hřbet, aby nám zatlačil.“

„Bersaglieri,“ zasmál se Aymo. „Ti mají hřbety nejširší. Měří jim je. Jak je vám, tenente?“

„Výborně. A vám?“

„Výborně. Ale mám strašný hlad.“

„Na téhle cestě možná něco bude, zastavíme tam a najíme se.“

„Co vaše noha, tenente?“

„Je v pořádku,“ řekl jsem. Stoupl jsem si na stupačku, podíval se dopředu a uviděl jsem, jak se Pianiho vůz vytáčí na úzkou polní cestu, rozjíždí se po ní a rýsuje se za holými větvičkami živého plotu. Bonello odbocoil a vyrazil za ním a potom se Piani prodral vzhůru a my jsme vyrazili po úzké cestě mezi živými ploty za oběma ambulancemi vpředu před námi. Vedla k selskému stavení. Našli jsme Pianiho a Bonella na dvoře, kde zastavili. Dům byl nízký a dlouhý, s laťkovou besídkou, porostlou vinnou révou, u dveří. Na dvoře byla studna a Piani z ní právě čerpal vodu k dolití do chladiče. Tolik jízdy na malé obrátky mu ji vyvařilo. Stavení bylo opuštěné. Ohlédl jsem se zpátky po cestě, statek stál na malém návrší nad planinou a bylo z něho vidět daleko do kraje a my uviděli cestu, živý plot, pole a stromořadí kolem silnice, kudy se sunuly ustupující kolony. Oba Četaři prohledávali dům. Děvčata byla vzhůru a koukala se na dvůr, na studnu, na dvě velké ambulance před budovou a na tři řidiče u studny. Jeden četař se objevil s hodinami v ruce.

„Dejte to zpátky,“ řekl jsem. Podíval se na mě, šel zpátky do domu a vrátil se bez hodin.

„Kde máte svého partnera?“ zeptal jsem se.

„Šel na latrínou.“ Vylezl si na sedadlo ambulance. Měl strach, aby ho tu nenechali.

„Co byste řekl snídani, tenente?“ zeptal se Bonello. „Mohli bychom se něčeho najít. To by dlouho netrvalo.“

„Myslíte, že tahle cesta s kopce dolů na druhou stranu někam vede?“

„Určitě.“

„Tak dobře. Najíme se.“ Piani a Bonello zmizeli v domě.

„Pojďte,“ řekl Aymo děvčatům. Podal jim ruku, aby jim pomohl dolů. Starší sestra zavrtěla hlavou. Do žádného opuštěného domu nepůjdou. Dívaly se za námi.

„S nima je potíž,“ řekl Aymo. Šli jsme do stavení spolu. Bylo velké, tmavé, a měl jsem v něm pocit opuštěnosti. Bonello a Piani byli v kuchyni.

„Moc toho tu k jídlu není,“ řekl Piani. „Všechno vysmejčili.“

Bonello krájel na těžkém kuchyňském stole veliký bílý sýr.

„Kde byl tenhle sýr?“

„Ve sklepě. Piani našel taky víno a jabka.“

„To bude docela dobrá snídaně.“

Piani vytahoval dřevěnou zátku z velikého vinného džbánu opleteného košatinou. Nahnul jej a nalil víno do měděného pekáče až po okraj.

„Voní pěkně,“ řekl. „Najdi pář pohárů, Bárto.“

Přišli oba četaři.

„Vezměte si sýra, četaři,“ řekl Bonello. „Měli bychom jet,“ řekl jeden z četařů, zatím co jedl sýr a popíjel víno z číšky.

„Však pojedeme. Jen se nebojte,“ řekl Bonello.

„Armáda je na žaludeční pohon,“ řekl jsem.

„Cože?“ zeptal se četař.

„Je líp se najít.“

„Ano. Ale času není nazbyt.“

„Mám dojem, že ti holomci se už najedli,“ řekl Piani. Četaři se po něm podívali. Nenáviděli celou naši partu.

„Vy znáte cestu?“ zeptal se mě jeden.

„Ne,“ řekl jsem. Podívali se jeden na druhého.

„Udělali bychom nejlíp, kdybychom už jeli,“ řekl první.

„Už jedem,“ řekl jsem. Vypil jsem ještě jednu číšku červeného vína. Po sýru a jablkách chutnalo velice dobře.

„Sýr vezměte s sebou,“ řekl jsem a šel jsem ven. Bonello se objevil s velkým džbánem vína.

„Ten bude moc velký,“ řekl jsem. Podíval se na něj lítostivě.

„Asi bude,“ řekl. „Dejte mi polní láhev, já vám naleju.“ Naplnil láhev a trochu vína steklo na kamennou dlažbu dvora. Potom džbán zvedl a postavil ho hned za dveře.

„Rakušáci ho najdou a nemusí ani vyvracet dveře,“ řekl.

„Tak se popošinem dál,“ řekl jsem. „Piani a já pojedeme napřed.“ Oba ženisti byli už na sedadle vedle Bonella.

Děvčata jedla sýr a jablka. Aymo kouřil. Vyrazili jsme s kopce po úzké cestě. Ohlédl jsem se po obou vozech za námi a po statku. Bylo to hezké, nízké, solidní kamenné stavení a ozdobné kovové zábradlíčko u studny bylo ve velmi dobrém stavu. Před námi byla úzká a rozblácená cesta a podél ní po obou stranách vysoký živý plot. Těsně za námi jely oba vozy.

KAPITOLA XXIX

V poledne jsme uvízli na rozblácené cestě, asi tak, pokud jsme mohli odhadnout, deset kilometrů před Udine. Během dopoledne přestalo pršet a třikrát jsme zaslechli přilétat letadla, viděli jsme je letět nad sebou, dívali jsme se, jak se vznáší daleko vlevo, a slyšeli jsme je bombardovat hlavní silnici. Propletli jsme se sítí vedlejších cest a mnohokrát jsme odbočili na cesty, které byly slepé, ale vždycky jsme vycouvali a našli jinou cestu, a tak jsme se pořád blížili k Udine. Jenže když Aymův vůz couval, aby chom se dostali z jedné slepé cesty, zapadl do měkké půdy při jejím okraji, a jak se kola rychle točila, zarývala se hlouběji a hlouběji, až vůz dosedl na diferenciál. Ted' nezbývalo než prokopat strouhu před koly, naházet tam roští, aby se řetězy měly za co zachytit, a pak tlačit, dokud vůz nebude na cestě. Všichni jsme slezli na cestu a zůstali stát okolo vozu. Oba četaři se podívali na vůz a prohlédli kola. Potom se bez slova otočili a pustili se po cestě pryč. Šel jsem za nimi.

„Pojďte,“ řekl jsem. „Nařežte trochu roští.“

„My musíme dál,“ řekl jeden.

„Pohněte sebou,“ řekl jsem, „a nařežte roští.“

„My musíme dál,“ řekl jeden. Druhý neřekl nic. Nemohli se dočkat, až vyrazí. Neodvažovali se mi podívat do očí.

„Nařizuji vám, abyste se vrátili k vozu a nařezali roští,“ řekl jsem. Jeden četař se otočil. „Musíme dál. Za chvíli vás odříznou. Vy nám nemůžete dávat rozkazy. Nejste náš důstojník.“

„Nařizuji vám, abyste nařezali roští,“ řekl jsem. Otočili se a vyrazili na cestu.

„Stůj,“ řekl jsem. Šli dál po blátičné cestě, po obou stranách živý plot. „Nařizuji vám, abyste se zastavili,“ zavolal jsem. Přídali do kroku. Otevřel jsem pouzdro, vytáhl pistoli, namířil jsem na toho, který nejvíce mluvil, a vypálil jsem. Netrefil jsem ho a oba četaři se dali do běhu. Vystřelil jsem třikrát a jednoho jsem složil. Druhý proběhl plotem a zmizel z dohledu. Vypálil jsem za ním skrz živý plot, když utíkal přes pole. Pistole cvakla naprázdno a strčil jsem do ní nový zásobník. Viděl jsem, že druhý četař je už příliš daleko, abych po něm střílel. Byl daleko na druhém konci pole, utíkal, hlavu skrčenou mezi rameny. Začal jsem znova nabíjet prázdný zásobník. Bonello přišel ke mně.

„Dovolte mi, abych ho dorazil,“ řekl. Podal jsem mu pistoli a on odešel tam, kde na cestě ležel četař od ženistů tváří k zemi. Bonello se nad ním naklonil, přiložil pistoli k mužově hlavě a zmáčkl kohoutek. Pistole nevystřelila.

„Musíte ji natáhnout,“ řekl jsem. Natáhl ji a dvakrát vystřelil. Chytil četaře za nohy a odvlekli ho k okraji cesty, takže teď ležel vedle živého plotu. Vrátil se a podal mi pistoli.

„Chlap mizerná,“ řekl. Ohlédl se za četařem. „Viděl jste, jak jsem ho střelil, tenente?“

„Musíme si pospíšit s tím roštím,“ řekl jsem. „Trefil jsem vůbec toho druhého?“

„Myslím, že ne,“ řekl Aymo. „Byl moc daleko, abyste ho mohl trefit pistolí.“

„Parchant špinavá,“ řekl Piani. Všichni jsme řezali větvíčky a ratolesti. Věci z vozu jsme vyložili. Bonello vykopával strouhu před koly. Když jsme byli hotovi, Aymo spustil motor a zařadil rychlosť. Kola se roztočila a odhazovala bláto a větvíčky. Já a Bonello jsme tlačili, až nám praskalo v kloubech. Vůz ne a ne se pohnout.

„Pust' ho chvíli sem, chvíli tam, Bárto,“ řekl jsem. Zařadil zpáteční rychlosť, pak jedničku. Kola se jenom zaryla hloub. Vůz zase dosedl na diferenciál a kola se točila naprázdno v děrách, které si vyhrabala. Narovnal jsem se.

„Zkusíme to s lanem,“ řekl jsem.

„Myslím, že to nemá smysl, tenente. Nemůžete táhnout rovně.“

„Musíme to zkusit,“ řekl jsem. „Jinak ho ven nedostaneme.“

Paniho a Bonellův vůz mohly jet jenom rovně dopředu po úzké cestě. Spojili jsme oba vozy lanem a táhli. Kola sebou jenom smýkala ve vyjezděných kolejích.

„Nemá to cenu,“ vykřikl jsem. „Zarazte to.“

Piani a Bonello slezli se svých vozů a vrátili se. Aymo slezl. Děvčata byla asi čtyřicet yardů od nás na cestě a seděla na kamenné zídce.

„Co tomu říkáte, tenente?“ zeptal se Bonello.

„Ještě jednou to trochu rozkopáme a zkusíme to s roštím,“ řekl jsem. Podíval jsem se na cestu. Byla to moje chyba. Já jsem je sem zavedl. Slunce bylo skoro ven z mraků a mrtvola četaře ležela vedle živého plotu.

„Dáme dospod jeho blůzu a pláštěnku,“ řekl jsem. Bonello pro ně odešel. Řezal jsem roští a Aymo a Piani kopali před koly a mezi nimi. Nařízl jsem pláštěnku, pak jsem ji roztrhl na dva kusy a položil jsem ji pod kola v blátě, pak jsem narovnal roští, aby se kola měla čeho zachytit. Všechno bylo připraveno a mohli jsme začít, Aymo vylezl na sedadlo a spustil motor. Kola se točila a my tlačili a tlačili. Ale nebylo to nic platné.

„Tak dost,“ řekl jsem. „Chcete si vzít něco z vozu, Bárto?“

Aymo se vyškrábal s Bonellem nahoru a přinesl sýr, dvě láhve vína a svoji pláštěnku. Bonello seděl za volantem a prohlížel kapsy četařova pláště.

„Ten plášť radši zahod'te,“ řekl jsem. „Co uděláme s Bártovými pannami?“

„Můžou si vlézt dozadu,“ řekl Piani. „Daleko se myslím nedostaneme.“

Otevřel jsem zadní dvírka ambulance.

„Pojdte,“ řekl jsem. „Vlezte si tam.“ Obě dívky se vyškrábaly dovnitř a sedly si do kouta. Zdálo se, že si střílení vůbec ani nevšimly. Obrátil jsem se zpátky na cestu. Četař ležel ve špinavém nátělníku s dlouhými rukávy. Vylezl jsem si vedle Paniho a vyrazili jsme. Chtěli jsme se pokusit přejet přes pole. Když cesta skončila v poli, slezl jsem a šel jsem napřed. Kdybychom se dostali na druhou stranu, tam byla cesta. Na druhou stranu jsme se nedostali. Byla tu pro vozy půda příliš měkká a blátivá. Když konečně a definitivně uvízly, kola zaborená až po osy, nechali jsme je v poli a vyrazili jsme do Udine pěšky.

Když jsme došli na cestu, která vedla zpátky k hlavní silnici, ukázal jsem na ni oběma děvčatům.

„Jděte tamhle,“ řekl jsem. „Tam potkáte lidi.“ Podívaly se na mě. Vytáhl jsem náprsní tašku a dal každé desetilirovou bankovku. „Jděte tamhle,“ řekl jsem a ukázal jsem jim směr. „Přátelé! Rodina!“

Nerozuměly, ale zmáčkly peníze v dlani a vyrazily po cestě. Otáčely se, jako by měly strach, že bych jim mohl peníze zase vzít. Díval jsem se za nimi, jak jdou po cestě, šály přitažené těsně k tělu, a nedůvěřivě se po nás ohlížejí. Všichni tři řidiči se smáli.

„Kolik mi dáte, tenente, když půjdu za nima,“ zeptal se Bonello.

„Bude pro ně lepší jít v davu, než kdyby je chytili samotně,“ řekl jsem.

„Dejte mi dvě stě lir a odmašíruju rovnou do Rakouska,“ řekl Bonello.

„Tam by ti je sebrali,“ řekl Piani.

„Možná, že válka skončí,“ řekl Aymo. Šli jsme po cestě, jak nejrychleji jsme mohli. Slunce se snažilo prorazit mraky. Podél cesty byly morušovníky. Mezi stromy jsem viděl ty naše dva obrovské stěhovací vozy, zapíchnuté v poli. Piani se taky ohlédl.

„Budou tu muset postavit cestu, aby je odtamtud dostali,“ řekl.

„Teď mít tak, pane, velocipédy,“ řekl Bonello. „Jezdí v Americe na velocipédech?“ zeptal se Aymo. „Jezdívali.“

„Tady je to sensace,“ řekl Aymo. „Velocipéd je sensace.“

„Teď je tak mít, pane,“ řekl Bonello. „Mě si na chůzi neužije.“

„Není to střelba?“ zeptal jsem se. Měl jsem dojem, že někde v dálce slyším střelbu.

„Nevím,“ řekl Aymo. Poslouchal.

„Myslím, že je,“ řekl jsem.

„První, co uvidíme, bude kavalerie,“ řekl Piani.

„Myslím, že žádnou kavalerii nemají.“

„Kristepane, doufám, že ne,“ řekl Bonello. „Nechtěl bych, aby mě nějaký kavalerista napíchl na kopí.“

„Toho četaře jste ale střelil, tenente,“ řekl Piani. Spěchali jsme.

„Zabil jsem ho já,“ řekl Bonello. „Nikoho jsem v téhle válce nezabil a celý život jsem chtěl zabít nějakého četaře.“

„Zabil jsi ho, když už měl přeražená křídla,“ řekl Piani. „Neletěl zrovna moc rychle, když jsi ho zabíjel.“

„To nevadí. Ale nikdy na to nezapomenu. Zabil jsem tu... četařskou.“

„Copak řekneš u zpovědi?“ zeptal se Aymo.

„Řeknu, požehnejte mi, ctihodný otče, zabil jsem četaře.“ Všichni se zasmáli.

„On je anarchist,“ řekl Piani. „On do kostela nechodí.“

„Piani je zrovna tak anarchist,“ řekl Bonello.

„Opravdu jste anarchisti?“ zeptal jsem se.

„Ne, tenente. My jsme socialisti. My jsme z Imoly.“

„Byl jste tam někdy?“

„Ne.4;“

„To je nádherné místečko, tenente, jak je Bůh nade mnou. Tam se po válce přijedete podívat, tenente, a my vám něco ukážeme.“

„Vy jste všichni socialisti?“

„Jeden jako druhý.“

„A je to hezké město?“

„Nádherné. Takové město jste ještě neviděl.“

„Jak se z vás stali socialisti?“

„My jsme všichni socialisti. Kdekdo je socialisti. Byli jsme vždycky socialisti.“

„Jen přijďte, tenente. Uděláme z vás taky socialistu.“

Před námi se cesta stáčela doleva, byl tu malý kopeček a jabloňový sad za kamennou zdí. Když se cesta začala zdvívhat do kopce, přestali mluvit. Všichni jsme šli rychle pohromadě, o závod s časem.

KAPITOLA XXX

Potom později jsme se octli na cestě, která vedla k řece. Na cestě vedoucí k mostu stála dlouhá řada opuštěných nákladních automobilů a kár. Nikdo nebyl v dohledu. Řeka byla rozvodněná a střed mostu vyhodili do povětrí; kamenný oblouk se zřítil do řeky a hnědá voda se valila přes něj. Šli jsme podél břehu a hledali jsme, kudy přejít na druhou stranu. Věděl jsem, že kus proti proudu je železniční most, a myslil jsem si, že tam bychom se snad mohli dostat přes řeku. Pěšina byla mokrá a plná bláta. Oddíly vojska jsme neviděli žádné, jenom opuštěná auta a zásoby. Podél břehu řeky nebylo nic a ani živá duše, jenom mokré křoví a blátivá půda. Vylezli jsme na břeh a konečně jsme spatřili železniční most.

„Takový krásný most,“ řekl Aymo. Byl to obyčejný dlouhý železniční most nad řečištěm, které bylo většinou vyschlé.

„Musíme si radši pospíšit a přejít na druhou stranu, než ho vyhodí,“ řekl jsem.

„Nikdo tu není, aby ho vyhazoval,“ řekl Piani. „Všichni utekli.“

„Jsou v něm asi nálože,“ řekl Bonello. „Jděte napřed, tenente.“

„Podívejme se na anarchistu,“ řekl Aymo. „Ať jde první on.“

„Já půjdou,“ řekl jsem. „Ty nálože nebudou takové, aby vybouchly pod jedním člověkem.“

„Vidíš?“ řekl Piani. „Tomu říkám mít filipa. Proč ty nemáš filipa, anarchisto?“

„Kdybych měl filipa, nebyl bych tady,“ řekl Bonello.

„To sedí, tenente,“ řekl Aymo.

„To sedí,“ řekl jsem. Byli jsme už těsně u mostu. Obloha se zase zatáhla a trochu pršelo. Most vypadal dlouhý a spolehlivý. Vydrápali jsme se po náspu nahoru.

„Jděte jeden po druhém,“ řekl jsem a vyrazil jsem přes most. Díval jsem se po pražcích a po kolejnicích, jestli tam nejsou dráty k náložím nebo známky po nějaké výbušnině, ale nic jsem neviděl. Dole v mezerách mezi pražci ubíhala rychle blátivá řeka. Přede mnou v mokré krajině bylo vidět Udine v dešti. Na druhé straně mostu jsem se otočil. Kousek dál proti proudu stál ještě jeden most. Jak jsem se díval, přejel po něm žlutý, blátem zastříkaný automobil. Zábradlí mostu bylo vysoké, a když vůz vjel na most, jeho korba za ním zmizela. Ale viděl jsem hlavy řidiče, muže na sedadle vedle něho a dvou mužů na zadním sedadle. Všichni měli německé helmy. I>otom vůz přejel po mostě a ztratil se z dohledu za stromy a za opuštěnými vozidly na silnici. Zamával jsem na Ayma, který zrovna přecházel, a na ostatní, aby si pospíšili. Slezl jsem dolů a přikrčil se za železničním náspem. Aymo sjel dolů se mnou.

„Viděl jste ten vůz?“ zeptal jsem se.

„Ne. My jsme dávali pozor na vás.“

„Přes ten hořejší most přejel německý štábní vůz.“

„Štábní vůz?“

„Ano.“

„Panenko Maria!“

Přiběhli ostatní a všichni jsme se skrčili v blátě za náspem a vyhlíželi jsme přes kolej na most, na stromořadí, na příkop a na cestu.

„Myslíte, že nás teda odřízli, tenente?“

„To nevím. Vím jenom, že tamhle po cestě jel německý štábní vůz.“

„Není vám divně, tenente? Nemáte v hlavě takové nějaké legrační myšlenky?“

„Nehloupněte, Bonello.“

„Co se takhle napít?“ zeptal se Piani. „Když nás teda odřízli, mužem se docela dobře napít.“ Odepjal polní láhev a odzátkoval ji.

„Hele! Hele!“ řekl Aymo a ukázal na cestu. Nad kamenným mostem jsme zahlédli pohybující se německé helmy. Byly nakloněny dopředu a pohybovaly se plynule, skoro nadpřirozeně. Když měli most za sebou, uviděli jsme je. Byl to oddíl na kolech. Viděl jsem první dvěma do tváří. Byly brunátné a vypadaly zdravě. Helmy měli stažené do čela a ke straně. Karabiny byly připjaty k rámům kol. Od pasu jim visely tyčové granáty držadly dolů. Jejich helmy a šedivé uniformy byly vlhké a oni jeli lehce a rozhlíželi se dopředu a na obě strany. Byli dva – pak čtyři za sebou, pak dva, pak skoro tucet, pak ještě jeden tucet – potom jeden sám. Nemluvili, ale nebyli bychom je stejně slyšeli, protože řeka hučela. Zmizeli nám na cestě z dohledu.

„Panenko Maria,“ řekl Aymo.

„To byli Němci,“ řekl Piani. „Tohle nebyli Rakušáci.“

„Proč tu není někdo, aby je zarazil?“ řekl jsem. „Proč ten most nevyhodili? Proč nejsou na tomhle náspu žádné strojní pušky?“

„To nám povězte vy, tenente,“ řekl Bonello.

Měl jsem strašný vztek.

„Celá tahle pitomá motanice je pro kočku. Tamhle vepředu takový mrňavý můstek, ten vyhodí, a tady nechají stát most na hlavní silnici. Copak tu nikdo není? Copak se vůbec nepokusí je zarazit?“

„To nám povězte vy, tenente,“ řekl Bonello. Zavřel jsem hubu. Není to moje věc; všechno, co jsem já měl udělat, bylo dostat se s třemi ambulancemi do Pordenone. To jsem nedokázal. Všechno, co mám udělat teď, je dostat se do Pordenone. A nedostanu se asi ani do Udine. Houby nedostanu. Ted' jenom neztratit nervy a nedat se zastřelit nebo zajmout.

„Neměl jste otevřenou láhev?“ zeptal jsem se Paniho. Podal mi ji. Dlouze jsem se napil. „Mohli bychom vyrazit,“ řekl jsem. „Ale není nač spěchat. Chcete se trochu najít?“

„Tady bychom zrovna zůstávat nemuseli,“ řekl Bonello.

„Tak dobře. Vyrazíme.“

„Máme se držet tady na téhle straně – aby nás nebylo vidět?“

„Radši vylezeme nahoru. Po tomhle mostě by mohli přijet taky. Nebylo by o co stát, kdyby se nad nás dostali dřív, než je uvidíme.“

Šli jsme po kolejích. Kolem nás na obě strany še prostírala mokrá planina. Před námi na konci planiny se zvedal kopec nad Udine. Na hradě na kopci se bortily střechy. Bylo vidět campanilu a radniční věž s hodinami. V polích stálo hodně morušovníků. Vpředu před námi jsem zahlédl místo, kde byly kolejí vytrhány. Také pražce vykopali a naházeli je dolů pod násep.

„K zemi! K zemi!“ řekl Aymo. Sjeli jsme vedle náspu. Po silnici míjela nová skupina cyklistů. Podíval jsem se přes okraj a viděl jsem je ujízdět pryč.

„Viděli nás, ale jeli dál,“ řekl Aymo.

„Tam nahore přijdem o život, tenente,“ řekl Bonello.

„O nás oni nestojí,“ řekl jsem. „Ženou se za něčím jiným. Byli bychom ve větším nebezpečí, kdyby nás překvapili z ničeho nic.“

„Radši bych šel tady schovaný,“ řekl Bonello.

„Tak jděte. My půjdeme po trati.“

„Myslíte, že se dostaneme k našim?“ zeptal se Aymo.

„Jistě. Zatím jich tu není moc. Dostáném se k našim za tmy.“

„Co tu dělal ten štábní vůz?“

„Bůh ví,“ řekl jsem. Šli jsme dál po trati. Bonella unavilo brouzdat se bahinem pod náspem a vylezl k nám nahoru. Koleje teď odbočily na jih od silnice a přestalo být vidět, co po ní jezdí. Krátký můstek přes kanál byl vyhozen do povětrí, ale my jsme přelezli po zbytcích kostry. Před sebou jsme uslyšeli střelbu.

Vydrápali jsme se ke kolejím, na protější břehu. Vedly přes nízká pole přímo k městu. Před sebou jsme viděli pruh druhých kolejí. Na sever byla hlavní silnice, kde jsme uviděli cyklisty, na jih úzká postranní cesta přes pole s hustými stromy po obou stranách. Pomyslel jsem si, že uděláme líp, když zahneme na jih a proplížíme se tam tudy

kolem města a krajem ke Campoformio a na hlavní silnici k Tagliamento. Hlavnímu ústupovému proudu se budeme moci vynout, jestli se za Udine přidržíme vedlejších cest. Věděl jsem, že přes rovinu vede spousta polních cest. Pustil jsem se po náspu dolů.

„Pojďte,“ řekl jsem. Dorazíme na vedlejší cestu a proplížíme se na jih od města. Všichni jsme se pustili po náspu dolů. Z vedlejší cesty po nás někdo vystřelil. Kulka se zaryla do blátka náspu.

„Zpátky,“ vykřikl jsem. Vyrazil jsem vzhůru po náspu a nohy mi v blátě klouzaly. Řidiči byli přede mnou. Drápal jsem se po náspu, jak nejrychleji to šlo. Z hustého houští zazněly ještě dvě rány a Aymo, když přebíhal přes trať, zavrávoril, klopýtla a padl na obličeji. Stál jsem ho na druhou stranu a obrátili. „Měl by mít hlavu do kopce,“ řekl jsem. Pani ho otočil. Ležel v blátě pod náspem, nohama dolů, nepravidelně oddychoval a chrlil krev. Seděli jsme všichni tři nad ním na bobku. Zasáhlo ho to vzadu u kořene krku a kule projela vzhůru a vyletěla pod pravým okem. Umřel, zatím co jsem ucípával obě díry. Pani mu položil hlavu na zem, přetřel mu obličeji kusem nouzového obvazu a pak ho nechal být.

„Parchanti,“ řekl.

„To nebyli Němci,“ řekl jsem. „Tam žádní Němci být nemůžou.“

„Italové,“ řekl Pani a znělo to jako nadávka. „Italiani!“ Bonello neřekl nic. Seděl vedle Ayma, ale nedíval se na něho. Pani sebral Aymovu čepici, která se skutálela po náspu, a položil mu ji přes obličeji. Vytáhl jeho polní láhev.

„Nechceš se napít?“ Pani podal láhev Bonellovi.

„Ne,“ řekl Bonello. Otočil se ke mně. „Tohle se nám nahoře na trati mohlo stát každou chvíli.“

„Ne,“ řekl jsem. „To proto, že jsme chtěli jít přes pole.“

Bonello zavrtěl hlavou. „Aymo je po smrti,“ řekl. „Kdo je další na řadě, tenente? Kam jdeme ted?“

„Ti, co stříleli, byli Italové,“ řekl jsem. „To nebyli Němci.“

„Kdyby to byli Němci, byli by nás asi zastřelili všechny,“ řekl Bonello.

„Pro nás jsou nebezpečnější Italové než Němci,“ řekl jsem. „Zadní voje mají strach ze všeho. Němci vědí, po čem jdou.“

„Jen si rozumujte, tenente,“ řekl Bonello.

„Kam půjdeme ted?“ zeptal se Pani.

„Radši se někde schováme, dokud nebude tma. Kdyby se nám povedlo dostat se na jih, byli bychom na tom dobře.“

„Museli by nás zastřelit všechny, aby dokázali, že se předtím nespletli,“ řekl Bonello. „Já už je pokoušet nebudu.“

„Najdeme si nějaké místo, kde se schováme, co nejbliž k Udine, a až bude tma, projdeme k našim.“

„Tak jdeme,“ řekl Bonello. Sestoupili jsme po severním svahu náspu. Ohlédl jsem se. Aymo ležel v blátě na úpatí náspu. Byl docela malý, ruce natažené podél těla, nohy v ovinovačkách a zablácené boty u sebe, čepici přes obličeji. Vypadal strašně mrtvý. Pršelo. Měl jsem ho rád jako nikoho jiného. V kapse jsem měl jeho dokumenty a napíšu jeho rodině.

Před námi na druhé straně polí stálo selské stavení. Kolem dokola rostly stromy a hospodářské budovy byly přistaveny k obytným. V prvním poschodí byl balkon, podepřený sloupy.

„Radši se budeme držet trochu od sebe,“ řekl jsem. „Půjdu napřed.“ Vyrazil jsem ke stavení. Přes pole vedla pěšina.

Jak jsem šel přes pole, měl jsem pocit, že na nás někdo vystřelí ze stromů u stavení nebo přímo ze stavení. Blížil jsem se k němu, rýsovalo se jasně přede mnou. Balkon v prvním poschodí končil v seníku a mezi sloupy vycuhovalo seno. Dvůr byl vydlážděn kamennými kvádry a se všech stromů kapala voda. Stála tu velká prázdná dvoukolová kára a voje trčely vysoko v dešti. Dorazil jsem na dvůr, přešel na druhou stranu a schoval se pod balkonem. Dveře domu byly dokořán otevřené a já vstoupil dovnitř. Bonello a Pani přišli za mnou. Vevnitř byla tma. Odešel jsem dozadu do kuchyně. Ve velkém otevřeném ohništi zbyl po ohni popel. Hrnce visely nad popelem, ale byly prázdné. Prohledal jsem místnost, ale nemohl jsem najít nic k jídlu.

„Měli bychom se schovat v seníku,“ řekl jsem. „Myslíte, že byste našel něco k jídlu, Pani, a že byste to tam mohl přinést?“

„Podívám se,“ řekl Pani.

„Podívám se taky,“ řekl Bonello.

„Dobре,“ řekl jsem. „Já se půjdu podívat na seník.“ Našel jsem kamenné schodiště, které vedlo ze stáje nahoru. Stál v dešti příjemně voněla suchem. Dobytek byl všechnen pryč, asi ho odehnali, když opouštěli dům. Seník byl do poloviny naplněn senem. Ve střeše byla dvě okna, jedno zatarasené prkny, druhé úzký vikýř na severní straně. Byl tu průsyp, kterým se dalo seno podávat vidlemi dolů dobytku. Přes otvor, pod který přijížděly vozy, když se sváželo

seno a podávalo nahoru, ležely trámy. Slyšel jsem dešť bubnovat na střechu a cítil jsem vůni sena, a když jsem slezl dolů, také vůni vyschlého hnoje ve stáji. Mohli bychom vylomit jedno prkno a viděli bychom z okna, obráceného na jih, do dvora. Druhé okno hledělo do polí na sever. Oběma těma okny bychom mohli vylézt na střechu a slézt na zem nebo se spustit průsypem dole na seno, kdyby nešlo použít schodů. Byl to velký seník, a kdybychom někoho uslyšeli, mohli bychom se schovat v seně. Zdálo se, že to je dobré místo. Byl jsem si jist, že bychom se byli mohli dostat na jih, kdyby na nás nezačali střílet. Není to možné, aby tam byli Němci. Ti přijíždějí od severu a po cestě z Cividale. Nemohli proniknout z jihu. Italové jsou vlastně nebezpečnější. Mají strach a střílejí* na všechno, co zahlédnou. Včera v noci jsme v ústupové koloně slyšeli, že na severu se mezi ustupující přímísilo hodně Němců v italských uniformách. Nevěřil jsem tomu. Ve válce člověk vždycky slyší takovéhle věci. Vám takovéhle věci nepřítel vždycky provádí. Vy nevíte o nikom, kdo by přešel v německé uniformě k němu, aby ho uváděl ve zmatek. Možná, že se to stávalo, ale znělo to nepravděpodobně. Nevěřil jsem, že to má zapotřebí. Nebylo nutné vnášet zmatek do našeho ústupu. O to se postarala velikost armády a nedostatek silnic. Nikdo nedával žádné rozkazy, natož Němci. Ale přesto by nás jako Němce zastřelili. Zastřelili Ayma. Seno krásně vonělo, a jak jsem ležel nahoře na seně, zahnalo mi to z mysli všechna léta, která mezičím uplynula. Lehávali jsme na seně a povídali si a stříleli vzduchovkou vrabce, když se usadili v trojúhelníkovém okénku vysoko ve stěně seníku. Seník byl teď pryč a jednoho roku pokáceli jedlové lesy a tam, kde bývaly lesy, byly teď jen pahýly, uschlé koruny stromů, větve a klestí. Zpátky jít nemůžeš. Ale když nepřuješ kupředu, co se stane? Nikdy se nevrátíš do Milána. A jestli se vrátíš do Milána, co se stane? Poslouchal jsem střelbu na severu směrem k Udine. Bylo slyšet rachot strojních pušek. Děla se neozývala. To něco znamenalo. Muselo se jim podařit přisunout po cestě nějaké oddíly. Podíval jsem se v polosvětle seníku dolů a uviděl jsem tam stát Paniho. Měl dlouhý salám, něco v hliněném džbánu a dvě láhvě vína pod paží.

„Vylezte nahoru,“ řekl jsem. „Je tu žebřík.“ Pak jsem si uvědomil, že bych mu měl s věcmi pomoci, a sjel jsem dolů. Od ležení v seně se mi trochu motala hlava. Málem jsem usnul.

„Kde je Bonello?“ zeptal jsem se.

„Hned vám to povím,“ řekl Piani. Vyšplhal jsem po žebříku. Nahoře jsme složili věci na seno. Piani vytáhl nůž s vývrtkou a vytrhl zátku z jedné láhve.

„Mají je závité pečetním voskem,“ řekl. „Musí být dobré.“ Usmál se.

„Kde je Bonello?“ zeptal jsem se.

Piani se na mě podíval.

„Odešel, tenente,“ řekl. „Chtěl se dostat do zajetí.“ Neřekl jsem nic.

„Měl strach, že přijdeme o život.“ Držel jsem láhev vína a neříkal jsem nic. „Víte, my stejně nevěříme na válku, tenente.“

„Proč jste nešel taky?“ zeptal jsem se. „Nechtěl jsem vás tu nechat samotného.“

„Kam šel?“

„Nevím, tenente. Pryč.“

„No dobré,“ řekl jsem. „Rozkrojíte ten salám?“

V polosvětle se na mě Piani podíval.

„Rozkrojil jsem ho, jak jsme mluvili,“ řekl. Posadili jsme se na seno, jedli jsme salám a pili víno. Muselo to být víno, které schovávali na svatbu. Bylo tak staré, že začínalo ztrácat barvu.

„Vy se budete dívat z tohohle okna, Luigi,“ řekl jsem. „Já se půjdou dívat z toho druhého.“

Pili jsme každý z jedné láhve a já si vzal svoji láhev s sebou, přešel jsem na druhou stranu, lehl jsem si na břicho do sena a díval jsem se z úzkého okénka na mokrou krajinu. Nevím, co jsem čekal, že uvidím, ale neviděl jsem nic, jen pole, holé morušovníky a padající dešť. Pil jsem víno, a ono mě nerozveselovalo. Schovávali ho moc dlouho, a ono se rozložilo, zkazilo a ztratilo barvu. Díval jsem se, jak se venku stmívá; tma se snášela velice rychle. Bude to tmavá noc s deštěm. Když se setmělo úplně, nemělo už cenu se dívat, a tak jsem se vrátil k Panimu. Ležel v hlubokém spánku a já ho nevzbudil, ale na chvíli jsem si sedl vedle něho. Byl to velký chlap a spal těžce. Za chvíli jsem ho vzbudil a vyrazili jsme.

Tenkrát to byla strašně podivná noc. Nevím, co jsem si představoval – snad smrt a střílení ve tmě a útěk, ale nestalo se nic. Leželi jsme na bříše za příkopem u hlavní silnice a čekali, až kolem přejde jakýsi německý prapor, a potom, když zmizel, přeběhli jsme přes silnici a spěchali jsme na sever. Dvakrát jsme se v dešti velice přiblížili k Němcům, ale neviděli nás. Dostali jsme se okolo města na sever, a neuviděli jsme ani jednoho Itala, a pak jsme za nějakou dobu narazili na hlavní ústupové proudy a celou noc jsme šli směrem na Tagliamento. Neměl jsem předtím zdání, jak gigantický je to ústup. Spolu s armádou se rozhýbal všechn kraj. Šli jsme celou noc a urazili jsme větší kus cesty než vozidla. Noha mě bolela a byl jsem unavený, ale urazili jsme hezký kus cesty. Zdálo se to tak hloupé,

že se Bonello rozhodl dát se zajmout. Žádné nebezpečí nehrozilo. Prošli jsme bez úrazu dvěma armádami. Kdyby nebyli zabili Ayma, nebylo by se vůbec nikdy zdálo, že hrozí nějaké nebezpečí. Když jsme pochodovali po kolejích a se všech stran na nás bylo dobře vidět, nikdo nás neobtěžoval. Ten vražedný útok přišel náhle a nesmyslně. Byl bych rád věděl, kde Bonello asi je.

„Jak je vám, tenente?“ zeptal se Piani. Postupovali jsme po okraji cesty, přecpané vozidly a vojskem.

„Výborně.“

„Mě už tohle chození pěšky unavuje.“

„Jenže teď nesmíme dělat nic jiného než jít. O ostatní se starat nemusíme.“

„Bonello byl blázen.“

„To tedy opravdu byl.“

„Co s ním uděláte, tenente?“

„Nevím.“

„Nemůžete třeba podat hlášení, že upadl do zajetí?“

„Nevím.“

„Totiž, kdyby válka měla trvat, dělali by jeho rodině hrozné nepříjemnosti.“

„Válka trvat nebude,“ řekl jeden voják. „Jdeme domů. Je po válce.“

„Každý jde domů.“

„Všichni jdeme domů.“

„Pojďte, tenente,“ řekl Piani. Chtěl je předechnat.

„Tenente? Kdo je tu tenente? *A basso gli ufficiali!* Pryč s důstojníky!“

Piani mě vzal za ruku. „Radši vám budu říkat jménem,“ řekl. „Mohli by třeba chtít dělat hlouposti. Několik důstojníků zastřelili.“ Přidali jsme do kroku a dostali jsme se před ně.

„Nedám do hlášení nic, kvůli čemu by dělali nepříjemnosti jeho rodině.“ Pokračoval jsem v našem rozhovoru.

„Jestli je po válce, tak je to jedno,“ řekl Piani. „Ale já tomu nevěřím, že je po ní. To by bylo moc velké štěstí, kdyby bylo po ní.“

„To se dozvíme co nevidět,“ řekl jsem.

„Nevěřím, že je po ní. Všichni si myslí, že je po ní, ale já tomu nevěřím.“

„*Evviva la Pace!*“ vykřikl nějaký voják. „Jdeme domu.“

„Bylo by ohromné, kdybychom šli všichni domů,“ řekl Piani. „Vy byste nechtěl jít domů?“

„Chtěl.“

„Jenže my nikdy nepůjdeme. Já myslím, že není po válce.“

„*Andiamo a casal*“ vykřikl nějaký voják. „Zahazují pušky,“ řekl Piani. „Sundávají je a v chůzi je pouštějí na zem. A pak kříčí.“

„Pušky by si měli nechat.“

„Myslí si, že když zahodí pušky, že už je nikdo k boji nedonutí.“

Když jsme se tak v temnu a v dešti prodírali po okraji silnice vpřed, viděl jsem, že mnoho oddílů pušky ještě má. Trčely jim vzhůru nad kapucemi pláštěnek.

„Ke které brigádě patříte?“ zařval nějaký důstojník.

„Brigata di Páce,“ vykřikl někdo. „Brigáda Míru!“ Důstojník neřekl nic.

„Co říká? Co říká důstojník?“

„Pryč s důstojníkem. *Evviva la Pace!*“

„Pojďte,“ řekl Piani. Minuli jsme dvě britské ambulance, opuštěné v chumlu vozidel.

„Ty jsou z Gorizie,“ řekl Piani. „Znám ty vozy.“

„Dostali se dál než my.“

„Dřív vyjeli.“

„Kdepak budou řidiči?“

„Asi někde před námi.“

„Němci se zastavili před Udine,“ řekl jsem. „Všichni tihle lidé se dostanou přes řeku.“

„Ano,“ řekl Piani. „Právě proto si myslím, že válka bude trvat dál.“

„Němci mohli postupovat dál,“ řekl jsem. „Rád bych věděl, proč nepostupují.“

„Nevím. O tomhle druhu války nevím nic.“

„Podle všeho musí čekat na přísun.“

„Nevím,“ řekl Piani. Když byl sám, byl mnohem slušnější. Mezi ostatními mluvil velice nevybírávě.

„Jste ženatý, Luigi?“

„Vždyť víte, že jsem.“

„A proto jste se nechtěl dostat do zajetí?“

„To je jeden důvod. Vy nejste ženatý, tenente?“

„Ne.“

„Bonello taky není.“

„To, že je člověk ženatý, ještě nic neznamená. Ale rád věřím, že ženatý člověk se asi chce dostat zpátky k manželce,“ řekl jsem. Byl bych rád mluvil o manželkách.

„Ano.“

„Nebolí vás nohy?“

„Mám je dost otlačené.“

Než se rozednilo, dorazili jsme na břeh Tagliamenta a pochodovali jsme podél rozvodněné řeky po proudu k mostu, přes který se všechno valilo.

„Na téhle řece by se měli udržet,“ řekl Piani. Ve tmě se zdálo, že se proud rozlévá z břehů. Voda vříila a prostírala se do veliké šíře. Dřevěný most byl skoro tři čtvrtě míle dlouhý a řeka, která obyčejně tekla v tenkých pramencích širokým kamenitým řečištěm hluboko dole pod mostem, byla teď těsně pod dřevěnými trámy. Šli jsme po břehu a pak jsme se vtlačili do davu, který přecházel po mostě. Jak jsem kráčel v dešti, krok za krokem, několik stop nad záplavou vod, se vsech stran sevřený davem a přímo před sebou bednu s dělostřeleckou municí, díval jsem se přes zábradlí a hleděl jsem na řeku. Ted', když jsme nemohli jít svým krokem, padla na mě velká únava. V cestě přes most nebylo nic povznášejícího. Přemýšlel jsem, jak by to vypadalo, kdyby ho ve dne bombardovala letadla.

„Piani,“ řekl jsem.

„Tady jsem, tenente.“ Byl v mačkanici kousek přede mnou. Nikdo nemluvil. Všichni se chtěli dostat co nejdřív na druhou stranu a mysleli jen na to. Byli jsme skoro na druhé straně. Na opačném konci mostu stáli s obou stran důstojníci a carabinieri a blikali svítinami. Viděl jsem jejich siluety proti obzoru. Když jsme se přiblížili k nim, viděl jsem, jak jeden z důstojníků ukazuje na nějakého muže v davu. Carabiniere se prodral k němu a přivlekl ho za ruku. Odvedl ho stranou s cesty. Dostali jsme se skoro k nim. Důstojníci pozorně prohlíželi každého v průvodu, někdy řekli něco jeden druhému, popošli dopředu a posvítili si na něčí obličeje. Právě než jsme k nim přišli, sebrali zase někoho. Viděl jsem toho muže. Byl to podplukovník. Jak si na něj posvítili, zahlédl jsem mu na rukávě olemované hvězdy. Měl šedivé vlasy a byl malý a tlustý. Carabiniere ho odstrkali za řadu důstojníků. Když jsme přišli k nim, viděl jsem, že se jich na mě několik dívá. Potom na mě jeden ukázal a řekl něco svému carabiniere. Viděl jsem, že carabiniere vyráží za mnou, tlačí se ke mně okrajem davu a pak jsem cítil, jak mě bere za límec.

„Co si to dovolujete?“ řekl jsem a praštil jsem ho do obličeje. Viděl jsem jeho obličeji pod kloboukem, nakroucené kníry a krev, která mu začala stékat po tváři. Jiný carabiniere se vrhl do davu směrem k nám.

„Co si to dovolujete?“ řekl jsem. Neodpověděl. Hledal příležitost, jak mě popadnout. Dal jsem ruku za záda, abych otevřel pouzdro pistole.

„Vy nevíte, že nesmíte vztáhnout ruku na důstojníka?“

Druhý carabiniere mě popadl ze zadu a škubl mi rukou tak, že se mi zkroutila v kloubu. Otočil jsem se s ním a druhý mě popadl okolo krku. Kopl jsem ho do holenců a vrazil jsem mu levé koleno do rozkroku.

Slyšel jsem, jak někdo říká: „Když se bude bránit, zastřelte ho.“

„Co to má znamenat?“ zkoušel jsem vykřiknout, ale hlas mi nezněl moc hlasitě. Vytáhli mě na kraj silnice.

„Zastřelte ho, jestli se bude bránit,“ řekl nějaký důstojník. „Odveďte ho dozadu.“

„Co jste zač?“

„To uvidíte.“

„Co jste zač?“

„Vojenská policie,“ řekl jiný důstojník.

„Proč mi neřeknete, abych šel k vám, místo abyste na mě posílali tenhle aeroplán?“

Neodpověděl. Nemuseli odpovídat. Byli vojenská policie.

„Postavte ho k těm ostatním,“ řekl první důstojník. „Všimli jste si? Mluví italsky s přízvukem.“

„Ty taky, ty mizero,“ řekl jsem.

„Postavte ho k ostatním,“ řekl první důstojník. Odvedli mě za řadu důstojníků pod cestu ke skupině lidí na poli u řeky. Když jsme šli k nim, ozvaly se výstřely. Viděl jsem záblesky pušek a slyšel jsem rány. Došli jsme ke skupince. Stáli tu vedle sebe čtyři důstojníci, před nimi nějaký muž a vedle něho s každé strany jeden carabiniere. Skupina

mužů, hlídaná carabinieri, stála vedle. Čtyři jiní carabinieri stáli poblíž vyslýchajících důstojníků a opírali se o karabiny. Byli to carabinieri se širokými klobouky. Ti dva, co mě drželi, strčili mě ke skupině čekající na výslech.

Podíval jsem se na muže, kterého důstojníci právě vyslýchali. Byl to ten tlustý, šedovlasý malý podplukovník, kterého vytáhli z davu. Vyslýchající jednali se vší rázností, chladem a sebeovládáním oněch Italů, kteří střílí, ale na něž nestřílí nikdo.

„Vaše brigáda?“

Řekl jim to.

„Pluk?“

Řekl jim to.

„Proč nejste u svého pluku?“ Řekl jim to.

„Víte, že důstojník má být u svých vojáků?“ Věděl to.

To bylo všechno. Promluvil jiný důstojník. „Jenom vy a vám podobní jste dopustili, že barbaři vnikli na posvátnou půdu naší vlasti.“

„Prosím?“ řekl podplukovník.

„Jenom zradou takových, jako jste vy, ztratili jsme plody vítězství.“

„Zažil jste někdy nějaký ústup?“ zeptal se podplukovník. „Itálie nesmí nikdy ustoupit.“

Stáli jsme v dešti a poslouchali to. Byli jsme tváří v tvář důstojníkům a zatčený stál před námi kousek stranou.

„Jestli mě chcete zastřelit,“ řekl podplukovník, „zastřelte mě, prosím vás, hned, a už se mě na nic neptejte. Vaše otázky jsou pitomé.“ Pokřížoval se. Důstojníci se krátce poradili. Jeden napsal něco na blok.

„Opustil své mužstvo. Podle rozkazu bude zastřelen,“ řekl.

Dva carabinieri odvedli podplukovníka na břeh řeky. Šel v dešti, stařec bez čepice, s každé strany jeden carabinieri. Nedíval jsem se, jak ho zastřelili, ale slyšel jsem výstřely. Vyslýchali někoho jiného. Také tenhle důstojník se odtrhl od svého mužstva. Nebylo mu povoleno, aby podal vysvětlení. Kříčel, když mu z bloku četli rozsudek, a kříčel, jak ho odváděli; a když ho stříleli, vyslýchali už dalšího. Dávali si záležet, aby horlivě vyslýchali dalšího, právě když carabinieri stříleli toho, který byl vyslýchán před ním. Takhle to samozřejmě nemohlo dopadnout jinak. Nevěděl jsem, jestli mám cekat, až mě začnou vyslýchat, nebo jestli se mám pokusit o útěk hned. Byl jsem samozřejmě Němec v italské uniformě. Viděl jsem, jak jim mozek pracuje; jestli měli nějaký mozek a jestli pracoval. Byli to samí mladíci a zachraňovali svou vlast. Za Tagliamentem se formovala druhá armáda. Od majora výš popravovali všechny důstojníky, kteří se odtrhli od svého mužstva. Stejně krátký proces dělali s německými agitátory v italských uniformách. Na hlavách jim seděly ocelové helmy. Z nás měli ocelové helmy jen dva. Měli je někteří carabinieri. Ostatní carabinieri byli v širácích. Říkali jsme jim aeroplány. Stáli jsme v dešti a brali nás jednoho po druhém k výslechu a k zastřelení. Až dosud zastřelili každého, koho vyslýchali. Vyslýchající se vyznačovali onou krásnou nezaujatostí a oddaností přísné spravedlnosti, jakou se honosí lidé, kteří zacházejí se smrtí a sami nejsou v nebezpečí smrti. Vyslýchali právě nějakého plukovníka, velitele řadového pluku. Zrovna k nám doylekli další tři důstojníky.

Kde je jeho pluk?

Podíval jsem se na carabinieri. Dívali se na nově příchozí. Ostatní se dívali na plukovníka. Skrčil jsem se, protlačil jsem se mezi dvěma muži a se skloněnou hlavou jsem se rozběhl k řece. Na břehu jsem zakopl a se šplouchnutím jsem sletěl do vody. Voda byla velice studená a já zůstal pod hladinou co nejdéle. Cítil jsem, jak mnou proud otáčí, a zůstal jsem pod vodou, až už se mi zdálo, že nevyplavu. Jakmile jsem vyplaval, nadýchl jsem se a znova jsem se potopil. S takovou spoustou šatstva na sobě a v botách nebylo nic těžkého zůstat pod vodou. Když jsem vyplaval po druhé, zahlédl jsem před sebou kus dřeva, natáhl jsem se po něm a chytil se ho jednou rukou. Schovával jsem hlavu za ním a ani jsem se přes něj nepodíval. Nechtěl jsem vidět břeh. Když jsem utíkal, ozvaly se rány, a právě tak se ozvaly, když jsem se po prvé vynořil. Zaslechl jsem je, když jsem byl už skoro nad hladinou. Ted se žádné rány neozývaly. Dřevo se houpalo v proudu a já se ho držel jednou rukou. Podíval jsem se na břeh. Zdálo se, že utíká hodně rychle. V proudu bylo spousta dřeva. Voda byla velice studená. Minuli jsme kroviska ostrova, čnícího nad vodou. Chytil jsem se klády oběma rukama a dal jsem se nést. Břeh byl teď z dohledu.

KAPITOLA XXXI

Člověk neví, jak dlouho je v řece, když proud teče rychle. Zdá se to dlouhá doba, a může to být chvilka. Řeka byla studená a rozvodněná a kolem se hnalo mnoho věcí, které byly odplaveny se břehů, když voda začala stoupat. Měl jsem štěstí, že jsem se mohl držet těžké klády, a ležel jsem v ledové vodě s bradou na dřevě a přidržoval jsem se oběma rukama tak pohodlně, jak to šlo. Měl jsem strach z křečí a doufal jsem, že se snad dostaneme blíž ke břehu. Pluli jsme po proudu dlouhým obloukem. Začínalo dost svítat, takže bylo vidět keře na pobřeží. Přede mnou byl ostrůvek, porostlý krovím, a proud mířil ke břehu. Uvažoval jsem, jestli si nemám stáhnout šaty a boty a pokusit se doplavat na břeh, ale rozhodl jsem se, že to neudělám. Ani na chvíli mě nenapadlo, že bych snad neměl dosáhnout břehu, a byl bych v šeredné situaci, kdybych vylezl z vody bosý. Musil jsem se nějak dostat do Mestre.

Viděl jsem, jak se břeh blíží, pak se zas vzdálil, pak se „, zas přiblížil. Pluli jsme pomaleji. Břeh byl teď velice blízko. Rozeznával jsem větvíky na vrbovém kroví. Kláda se pomalu rozhoupala a najednou jsem měl břeh za zády a uvědomil jsem si, že jsme v protiproudu. Pomalu jsme se otáceli. Když jsem znova uviděl břeh, teď už docela blízko, pokusil jsem se udržet klády jen jednou rukou a druhou plavat a kopat nohami, abych s kládou připlul ke břehu, ale nepřiblížili jsme se ani o kousek. Popadl mě strach, že se dostaneme z protiproudu, přidržel jsem se jednou rukou, nohy jsem opřel o kládu a prudce jsem se odrazil směrem ke břehu. Viděl jsem keře, ale přes to, že jsem se odrazil a že jsem plaval ze všech sil, strhával mě proud pryč. Myslel jsem si tehdy, že se utopím, protože mě boty táhly ke dnu, ale mlátil jsem kolem sebe a rval se s vodou, a když jsem zdvihl hlavu, břeh se ke mně blížil a já v panice, že mě nohy stahují dolů, mlátil kolem sebe dál a plaval jsem a plaval, až jsem ho dosáhl. Chytal jsem se za vrbové větve a neměl jsem dost síly, abych se vytáhl nahoru, ale věděl jsem, že teď už se neutopím. Na kládě mi ani na chvilku nenapadlo, že bych se mohl utopit. Bylo mi mdlo a špatně od žaludku a v prsou mě bodalo námahou a držel jsem se větví a čekal. Když mě slabost přešla, přitáhl jsem se k vrbovým keřům a znova jsem odpočíval, pažemi jsem objal nějaký keř a pevně jsem se držel větví. Potom jsem se vyškrabal ven, probral jsem se vrbami a na břeh. Svítalo a neviděl jsem nikoho. Ležel jsem na břehu na bříše a slyšel jsem řeku a déšť.

Za chvíli jsem vstal a vyrazil podél břehu. Věděl jsem, že přes řeku nevede žádný most až v Latisaně. Počítal jsem, že budu asi tak naproti San Vito. Začal jsem rozvažovat, co bych měl dělat. Přede mnou byla strouha, která ústila do řeky. Šel jsem k ní. Prozatím nebyl pořád nikdo v dohledu, a tak jsem si sedl mezi několik keřů na břehu strouhy, zul boty a vylil z nich vodu. Sundal jsem kabát, z vnitřní kapsy jsem vytáhl promočenou tašku s dokumenty a s penězi a pak jsem kabát vyždímal. Stáhl jsem kalhoty a taky jsem je vyždímal, potom ještě košili a spodní prádlo. Plácal jsem se po těle a chvíli jsem se třel a pak jsem se znova oblékl. Čepici jsem ztratil.

Než jsem si natáhl kabát, odpáral jsem s rukávů látkové hvězdy a dal si je do vnitřní kapsy k penězům. Peníze byly promočené, ale v pořádku. Spočítal jsem je. Bylo toho tři tisíce lir a něco. Šaty mě studily a lepily se mi na tělo a já se plácal po těle rukama, abych si rozpravidil krev. Měl jsem vlněné prádlo a doufal jsem, že nenachladnu, když

2 o i se budu pořád pohybovat. Na silnici mi sebrali pistoli, strčil jsem proto pouzdro pod kabát. Neměl jsem pláštěnku a v dešti mi bylo zima. Vyrazil jsem po břehu kanálu. Rozednilo se a krajina byla mokrá, vypadala smutně a neutěšeně. Pole byla holá a mokrá; v dálce jsem zahlédl campanilu, která se tyčila nad plání. Dostal jsem se na jakousi cestu. Před sebou na cestě jsem uviděl nějaké vojáky, kteří přicházeli ke mně. Kulhal jsem po kraji cesty a oni přešli kolem a vůbec si mě nevšimli. Byla to kulometná četa a pochodovali k řece. Belhal jsem po cestě dál.

Toho dne jsem přešel benátskou planinu. Je to nízký rovinatý kraj a za deště je ještě plošší. Směrem k moři jsou tu solné močály a velice málo cest. Všechny cesty vedou podél říčních delt k moři, a když chce člověk projít krajem, musí jít po pěšinách vedle kanálů. Vlekly jsem se krajinou od severu na jih, překročil jsem dvě železniční tratě a mnoho cest a na konci jedné pěšiny jsem konečně dorazil k železniční trati v městech, kudy se táhla kolem močálu. Byla to hlavní linka z Benátek do Terstu, měla vysoký, důkladný násep, důkladně vyštěrkované základy a byla dvoukolejná. Kus dál po trati stál strážní domek a u něho bylo vidět vojáky na stráži. Na druhou stranu byl most přes potok, který se vléval do močálu. Na mostě bylo taky vidět stráž. Když jsem šel na sever přes pole, uviděl jsem, jak po téhle trati jede vlak, zřetelný přes plochou rovinu z velké dálky, a pomyslel jsem si, že by z Portogruara nějaký vlak mohl přijet. Pozoroval jsem hlídky a ležel jsem na náspu tak, abych viděl po trati na obě strany. Strážný na mostě chodil kus po kolejích směrem ke mně, pak se otočil a šel zpátky k mostu. Ležel jsem, měl jsem hlad a čekal jsem na vlak. Ten, který jsem uviděl předtím, byl tak dlouhý, že ho lokomotiva táhla jen velmi pomalu, a já si byl jist, že bych mohl naskočit. Když jsem se už skoro vzdal naděje, že se nějaký objeví, uviděl jsem jeden přijíždět. Lokomotiva jela přímo ke mně a pomalu rostla. Pohlédl jsem na strážného na mostě. Kráčel po bližší straně mostu, ale po druhé straně trati. To znamenalo, že až vlak pojede kolem nás, nebude mě moci vidět. Díval jsem se, jak lokomotiva přijíždí. Pracovala ztěžka. Bylo zřejmé, že táhne mnoho vozů. Věděl jsem, že na vagonech budou stráže, a pokoušel jsem se zjistit, kde jsou, ale protože jsem se přitom schovával, nepodařilo se mi to. Lokomotiva byla už

skoro u mě. Jak jela kolem – i na rovině pracovala těžce a vyfukovala kouř a páru – a já viděl strojvůdce mihnout se okolo, vstal jsem a přistoupil těsně k mimojedoucím vozům. Jestli se strážní dívají, nejsem tak podezřelý, když stojím vedle trati. Minulo několik zavřených nákladních vagonů. Pak jsem uviděl přijíždět dlouhý otevřený vůz, jakým se říká gondola, příkrytý plachtou. Zůstal jsem stát, až byl skoro pryč, potom jsem skočil a zachytily se zadních držadel a vytáhl jsem se nahoru. Slezl jsem mezi gondolu a přístřešek vysokého nákladního vagonu za ní. Nezdálo se mi, že by mě byl někdo uviděl. Držel jsem se rukojetí a skrčil jsem se, s nohami na spojkách. Byli jsme skoro u mostu. Vzpomněl jsem si na strážného. Když jsme jeli kolem, podíval se na mě. Byl to chlapec a helma na něj byla příliš veliká. Změřil jsem si ho přezírávě a on se podíval jinam. Myslel si, že nějak patřím k vlaku.

Přejeli jsme. Ohlédl jsem se za ním, vypadal pořád rozpačitě, pozoroval ostatní vagony, jak jedou kolem něho, a já se sehnul, abych zjistil, čím je plachta připevněna. Měla smyčky a na okraji byla přivázána provazem. Vytáhl jsem nůž, přeřízl jsem provaz a strčil jsem dovnitř ruku. Pod plachtou, která se v dešti napínala, bylo znát tvrdé vypukliny. Ohlédl jsem se dopředu a dozadu. Na nákladním voze přede mnou byl strážný, ale díval se po směru jízdy. Pustil jsem držadlo a přebral jsem se po hlavě pod plachtu. Čelem jsem narazil na něco, oč jsem se silně praštíl, a na obličeji jsem ucítil krev, ale zalezl jsem dovnitř a lehl si na břicho. Pak jsem se otočil a připevnil jsem plachtu.

Byl jsem pod plachtou s děly. Páchla novotou, olejem a vaselinou. Ležel jsem, poslouchal jsem, jak na plachtu bubnuje déšť a jak vagony cvakají po kolejích. Pronikalo sem trochu světla a já ležel a díval se na děla. Měla na sobě krycí plachty. Uvažoval jsem, že si je asi třetí armáda poslala na frontu napřed. Boule na čele mi naběhla, ale zastavil jsem krvácení tím, že jsem klidně ležel a nechal krev srážet, a pak jsem uschlou krev seškrabal, jenom v blízkosti rány ne. Nic to nebylo. Neměl jsem kapesník, ale ohmatal jsem ránu prsty a omyl jsem místa, kde byla uschlá krev, dešťovou vodou, která kapala s plachty, a utřel jsem čelo rukávem kabátu. Nechtěl jsem vypadat podezřele. Věděl jsem, že budu muset vyskočit před Mestre, protože tam se o tahle děla začnou starat. Nemají děl nazbyt. Trápil mě příšerný hlad.

KAPITOLA XXXII

Jak jsem ležel na podlaze nízkého vagonu pod plachtou a s děly kolem sebe, bylo mi mokro, zima a trápil mě veliký hlad. Nakonec jsem se převrátil a lehl si na břicho s hlavou na rukách. Koleno jsem měl ztuhlé, ale sloužilo mi velice dobře. Valentini se vyznamenal. S jeho kolenem jsem prodělal polovinu ústupu pěšky a plaval pěkný kus po Tagliamento. Bylo to opravdu jeho koleno. Druhé koleno bylo moje. Doktoři s člověkem všelicos provádějí, a potom už to není jeho tělo. Hlava byla moje a vnitřnosti v bříše. Tam mě trápil veliký hlad. Cítil jsem, jak se mi tam všechno samo od sebe převrací. Hlava byla moje, ale nebyla k tomu, abych jí užíval, abych s ní myslil; jenom abych vzpomíнал a to ještě ne moc.

Byl bych mohl vzpomínat na Catherine, ale věděl jsem, že bych se zbláznil, kdybych na ni myslil, když ještě nevím jistě, jestli ji uvidím, a proto jsem si řekl, že na ni nebudu myslet, jenom trošičku budu, na ni, jak vůz pomalu a s cvakotem ujíždí a trochu světla skrz plachtu a já ležím s Catherine na podlaze vozu. Tvrdé jako podlaha vozu, ležet, nemyslet, jen cítit, být příliš dlouho pryč, šaty mokré a podlaha se hne po každé jen o kousek a vevnitř osamělost a sám v mokrých šatech a tvrdá podlaha místo manželky.

Člověk nemiluje podlahu nízkého vozu, ani děla s krycími plachtami, ani pach kovu, namazaného vaselinou, ani plachtu, skrz kterou prosakuje déšť, i když pod plachtou je to velice hezké a s děly je to příjemné; ale člověk miluje někoho jiného a o tom ví, že teď ani nejde předstírat, že tady je; vidíš to teď úplně jasně a chladně – ani ne tak chladně, jako jasně a prázdně. Díváš se do prázdná, jak tu ležíš na bříše, a byl jsi u toho, když jedna armáda ustupovala a druhá postupovala. Přišel jsi o svoje vozy a o svoje lidi jako prodavač přijde o zboží ve svém oddělení, když vypukne požár. Jenže u tohohle není žádná pojistka. A teď jsi z toho venku. Nemáš už žádné závazky. Kdyby prodavače po požáru v obchodním domě stříleli za to, že mluví s přízvukem, který vždycky měli, jistě by nikdo nečekal, že se prodavači vrátí, až zase v obchodě zahájí prodej. Hledali by si asi jiné místo; kdyby nějaké jiné místo bylo a kdyby je nechytila policie.

Řeka smyla vztek i se všemi závazky. Ačkoliv tohle skončilo, už když mě carabinieri popadl za límec. Byl bych rád svlékl uniformu, ačkoliv já se o zevnějšek příliš nestaral. Hvězdy jsem sundal, ale to kvůli pohodlí. To není záležitost cti. Nejsem proti nim. Jenom jsem s tím skoncoval. Přeju jim všechno nejlepší. Jsou tu ti dobrí, a ti stateční, a ti klidní, a ti rozumní a dobré jim všem tak. Ale to už není moje záležitost, a kdyby tak už tenhle mizerný vlak chtěl dojet do Mestre a já se najedl a přestal přemýšlet. Budu muset přestat.

Piani jim řekne, že mě zastřelili. Lidem, které zastřelí, prohledávají kapsy a berou jim dokumenty. Moje dokumenty mít nebudou. Možná, že mě prohlásí za utopeného. Copak se asi doslechnou ve Státech. Podlehla zraněním a jiným přičinám. Kriste Ježíši, ale mám hlad. Copak se asi stalo s knězem z jídelny. A s Rinaldim. Ten je podle všeho v Pordenone. Jestli neustoupili dál. No, teď už ho nikdy neuvidím. Teď už nikoho z nich nikdy neuvidím. S tímhle životem je konec. Syfilis, myslím, nemá. Stejně říkají, že to není vážná nemoc, když se člověk začne léčit včas. Ale on si asi dělá starosti. Já bych si taky dělal starosti, kdybych ho měl. Každý by si dělal starosti.

Já nebyl stvořen pro myšlení. Já byl stvořen pro jídlo. Pane Bože, to ano. Jíst a pít a spát s Catherine. Třeba dnes v noci. Ne, to není možné. Ale zítra v noci a dobré jídlo a prostěradla a nikdy už neodejít, jenom spolu. Asi budu muset odejít zatraceně brzo. Ona půjde se mnou. Vím, že půjde se mnou. Kdy půjdeme? To je něco na přemýšlení. Stmívalo se. Ležel jsem a přemýšlel, kam půjdeme. Míst bylo spousta.

KNIHA ČTVRTÁ

KAPITOLA XXXIII

Brzo ráno, ještě než se rozednilo, seskočil jsem s vlaku v Miláně, když před nádražím zpomalil. Přešel jsem koleje a dostal jsem se mezi nějakými budovami ven na ulici. Jedna vinárna měla otevřeno a já zašel dovnitř na šálek kávy. Páchlo tam časným jitrem, zameteným prachem, lžíčkami ve sklenicích od kávy a mokrými kruhy po vinných sklenicích. Vinárník byl za nálevním pultem. U stolu seděli dva vojáci. Postavil jsem se k pultu, vypil sklenici kávy a snědl kousek chleba. Káva byla šedivá trochu mléka a s povrchu jsem kouskem chleba sebral škraloup. Vinárník se na mě podíval.

„Nechcete skleničku grappy?“

„Ne, díky.“

„Na můj účet,“ řekl, nalil malou skleničku a strčil ji přede mne. „Copak se to děje na frontě?“

„Co já vím?“

„Tihle jsou na mol,“ řekl a mávl rukou po dvou vojácích. To jsem mu mohl věřit. Vypadali na mol. „Povězte mi,“ řekl. „Co se děje na frontě?“

„Co já můžu vědět o frontě?“

„Viděl jsem vás lézt přes zed. Seskočil jste z vlaku.“

„Ustupujeme na celé čáře.“

„To jsem četl v novinách. Co se stane? Už je konec?“

„Pochybuju.“

Nalil plnou skleničku grappy z malé láhve. „Jestli jste se dostal do maléru,“ řekl, „můžu vás schovat.“

„Nedostal jsem se do maléru.“

„Jestli jste se dostal do maléru, zůstaňte u mě.“

„A kde tu jde zůstat?“

„V domě. Zůstává jich tu mnoho. Každý, kdo má nějaký malér, tu zůstane.“

„Má jich hodně maléry?“

„To záleží na tom, jaké. Vy jste Jihoameričan?“

„Ne.“

„Umíte španělsky?“

„Trochu.“

Přetřel nálevní pult.

„Není to jen tak, odejet ze země, ale na žádný pád to není nemožné.“

„Já nemám vůbec v úmyslu odjíždět.“

„Můžete tu zůstat, jak dlouho chcete. Však vy poznáte, co jsem já zač.“

„Dnes musím jít, ale budu si pamatovat vaši adresu a vrátím se sem.“

Zavrtěl hlavou. „Nevrátíte, když mluvíte takhle. Myslel jsem si, že jste se dostal opravdu do maléru.“

„Nedostal, ale vím, jakou cenu má adresa skutečného přítele.“

Položil jsem na pult desetilirovou bankovku, abych zaplatil kávu.

„Dejte si se mnou jednu grappu,“ řekl jsem.

„To nemusíte.“

„Jen si dejte.“

Nalil do obou skleniček.

„Pamatujte si,“ řekl. „Přijďte sem. Nesvěřujte se cizím lidem. Tady jste v bezpečí.“

„To já vím.“

„Víte?“

„Ano.“

Zvázněl. „Tak potom dovolte, abych vám řekl jednu věc: Nepotoucejte se v tomhle kabátě.“ *

„Proč?“

„Na rukávě je krásně vidět, že jste si odpáral hvězdy. Látka má jinou barvu.“ Neřekl jsem nic.

„Jestli nemáte dokumenty, můžu vám dokumenty dát.“

„Jaké dokumenty?“

„Dokumenty o dovolené.“

„Já dokumenty nepotřebuju. Mám je.“

„Tak to je v pořádku,“ řekl. „Ale kdybyste potřeboval dokumenty, můžu vám opatřit, jaké chcete.“

„Kolik stojí takový dokument?“

„Podle toho, jaký. Ceny jsou rozumné.“

„Teď zrovna žádný nepotřebuju.“ Pokrčil rameny.

„Mám všechno v pořádku,“ řekl jsem. Když jsem odcházel, řekl: „Nezapomeňte, že jsem váš přítel.“

„Ne.“

„Vždyť se zas uvidíme,“ řekl. „Dobře,“ řekl jsem.

Venu jsem se držel stranou nádraží, kde byla vojenská policie, a na rohu malého parčíku jsem si vzal drožku. Dal jsem řidiči adresu nemocnice. V nemocnici jsem šel do místnosti vrátného. Jeho žena mě objala. On mi potřásl rukou.

„Vy jste se vrátil. A v pořádku?“

„Ano.“

„Snídal jste?“

„Ano.“

„Jak se vám daří, tenente? Jak se vám daří?“ vyptávala se vrátného žena. „Výborně.“

„Nenasnídáte se s námi?“

„Ne, děkuju. Poslyšte, je tady v nemocnici ještě slečna Barkleyová?“

„Slečna Barkleyová?“

„Ta anglická ošetřovatelka.“

„Jeho děvče,“ řekla vrátného manželka. Poklepala mi na rameno a usmála se.

„Ne,“ řekl vrátný. „Ta je pryč.“

Srdce se mi sevřelo. „Víte to jistě? Myslím tu vysokou světlovlasou mladou Angličanku.“

„Určitě. Ta odjela do Stresy.“

„Kdy jela?“

„Jela, jsou to dva dni, s tou druhou anglickou dámou.“

„Dobře,“ řekl jsem. „Rád bych vás o něco požádal. Neříkejte nikomu, že jste mě viděl. To je velmi důležité.“

„Neřeknu to nikomu,“ řekl vrátný. Dal jsem mu desetilirovou bankovku. Odstrčil ji.

„Slíbil jsem vám, že to žádnému nepovím,“ řekl. „Nechci peníze.“

„Co pro vás můžeme udělat, signor tenente?“ zeptala se jeho manželka.

„Jenom tohle,“ řekl jsem.

„Jsme němí,“ řekl vrátný. „Vzkážete mi, kdybyste ode mě něco potřeboval?“

„Ano,“ řekl jsem. „Sbohem. A na shledanou.“

Zůstali stát ve dveřích a dívali se za mnou.

Vlezl jsem do drožky a dal jsem řidiči adresu Simmonse, jednoho z těch svých známých, který studoval zpěv.

Simmons bydlel ve městě daleko odtud, blízko Porta Magenta. Když jsem k němu přišel, ležel ještě v posteli a byl ospalý.

„Vstáváš zatraceně brzo, Henry,“ řekl.

„Přijel jsem ranním vlakem.“

„Co je s tím ústupem? Byl jsi na frontě? Nechceš cigaretu? Jsou tamhle na stole v té krabici.“ Byla to velká místnost, s postelí u stěny, s pianem na druhé straně, se šatníkem a stolem. Seděl jsem na židli u postele. Simmons seděl opřen o hromadu polštářů a kouřil.

„Jsem v rejži, Sime,“ řekl jsem.

„Jako já,“ řekl. „Já jsem pořád v rejži. Nechceš si zakouřit?“

„Ne,“ řekl jsem. „Jak to vypadá, když se chce člověk dostat do Švýcarska?“

„Ty? Tebe Italové nepustí přes hranice.“

„Ano. To vím taky. Ale Švýcaři. Co budou dělat?“

„Internují tě.“

„To vím. Ale jak to provedou technicky?“

„Nijak. Je to strašně jednoduché. Můžeš si chodit, kam chceš. Mám dojem, že se jenom musíš hlásit nebo co. A proč? Honí tě policie?“

„Ještě to není jisté.“

„Jestli nechceš, tak mi to neříkej. Ale zajímavé by to bylo. Tady se nic neděje. V Piaceňze jsem úplně shořel.“
„To je mi hrozně líto.“

„Ach ano – dopadlo to moc špatně. A přitom jsem zpíval dobře. Zkusím to znova tady v Opeře.“

„Chtěl bych být při tom.“

„Jsi moc zdvořilý. Nezamíchal ses do něčeho? Nebo zamíchal?“

„Já nevím.“

„Jestli nechceš, tak mi to neříkej. Jak to, že nejsi na té zavšivené frontě?“

„S tou jsem myslím hotov.“

„Správný chlapec. Vždycky jsem věděl, že máš rozum. Můžu ti nějak pomoci?“

„Když ty máš strašně práce.“

„Ani trochu, můj milý Henry. Ani trošičku. Udělám s radostí, co budeš chtít.“

„Máš asi tak mou postavu. Došel bys mi koupit civilní šaty? Já šaty mám, ale jsou všechny v Římě.“

„Tys tam bydlel, že? To je hnusná díra. Jaks tam vůbec mohl bydlet?“

„Chtěl jsem se stát architektem.“

„To přece není město pro architekta. Šaty nekupuj. Dám ti jich, kolik chceš. Vyparádím tě tak, že budeš úplná sensace. Jdi tamhle do kabinetu. Je tam přístěnek. Vem si, co chceš. Kamaráde, přece by sis nekupoval šaty.“

„Radši bych si je kupil, Sime.“

„Kamaráde, pro mne je lehčí, když si je vezmeš tady, než kdybych ti je musel jít koupit. Máš pas? Bez pasu se daleko nedostaneš.“

„Ano. Pas pořád ještě mám.“

„Tak se obleč, kamaráde, a vzhůru do staré Helvetie.“

„To není tak jednoduché. Musím nejdřív zajet do Stresy.“

„Ideální, kamaráde. Tam si jednoduše sedneš na lodičku a přepluješ na druhý břeh. Kdybych se nepokoušel zpívat, jel bych s tebou. Však já ještě pojedu.“

„Mohl by ses věnovat jódlování.“

„Kamaráde, však já se ještě jódlování věnuju. Ale zpívat opravdu umím. To je na tom to divné.“

„Vsadím se, že umíš zpívat.“

Ležel v posteli na zádech a kouřil cigaretu.

„Radši se moc nesázej. Ale zpívat přesto umím. Je to strašná legrace, ale umím. Zpívám rád. Poslouchej.“ Rozehřměl se arií z Afričanky, krk se mu nafoukl, žily naběhly. „Umím zpívat,“ řekl. „Ať se jim to líbí nebo ne.“ Podíval jsem se z okna. „Půjdu dolů a pošlu drožku pryč.“

„A pak se vrať, kamaráde, a uděláme si snídani.“ Vylezl z postele, postavil se do pozoru, zhluboka se nadýchl a začal provádět dřepy. Šel jsem před dům a zaplatil jsem drožkáři.

KAPITOLA XXXIV

V civilních šatech jsem se cítil jako na maškarním plese. Byl jsem dlouho v uniformě a teď mi scházel pocit, že mě šaty podpírají. Připadalo mi, že mám plandavé kalhoty. V Miláně jsem si koupil lístek do Stresy. Taky jsem si koupil nový klobouk. Simův klobouk jsem nosit nemohl, ale jeho šaty mi padly. Voněly tabákem, a jak jsem seděl v kupé a díval se z okna, měl jsem pocit, že nový klobouk je velice nový a šaty velice staré. Bylo mi tak smutno, jak smutná se zdála lombardská krajina, která ubíhala za oknem. V kupé jelo několik aviatiků, kteří o mně neměli valné mínění. Ani pohledem o mě nezavadili a dávali najevo hluboké pohrdání civilistou mého věku. Necítil jsem se uražený. Za starých časů bych je byl nějak urazil a serval se s nimi. Vystoupili v Gallarate a já byl rád, že jsem sám. Měl jsem noviny, ale nečetl jsem je, protože se mi nechtělo číst o válce. Hodlal jsem na válku zapomenout. Uzavřel jsem separátní mír. Bylo mi zatraceně osaměle a byl jsem rád, když vlak přijel do Stresy.

Čekal jsem, že na nádraží uvidím nosiče z hotelů, ale žádný tam nebyl. Sezóna dálno skončila a k vlaku nepřišel nikdo. Vystoupil jsem s kufříkem, byl to Simův kufřík a byl velmi lehký do ruky, protože jsem kromě dvou košíl nic nevezl, a stál jsem v dešti pod střechou peronu, dokud vlak neodjel. Na nádraží jsem našel nějakého člověka a zeptal jsem se ho, jestli neví, které hotely mají otevřeno. Grand Hotel des Iles Borromées měl otevřeno a několik menších hotelů, které zůstávaly otevřené celý rok. S kufříkem v ruce jsem vyrazil v dešti k Iles Borromées. Uviděl jsem ulicí

přijíždět kočár a zamával jsem na kočího. Bylo lepší objevit se v kočáře. Před velkým hotelem jsme zahnuli k přjezdu pro kočáry, vrátný nám vyšel naproti s deštníkem a byl velmi zdvořilý.

Najal jsem si dobrý pokoj. Byl velmi veliký a světlý, s vyhlídkou na jezero. Nad jezerem se vámly mraky, ale v slunečním světle tu mohlo být krásně. Řekl jsem, že očekávám manželku. Byla tu velká dvojitá postel, *letto matrimoniale* s atlasovým přehozem. Hotel byl velice luxusní. Odešel jsem dlouhými chodbami, po širokém schodišti, řadou sálů dolů k baru. Barmana jsem znal, posadil jsem se na vysokou stoličku a pustil se do slaných mandlí a smažených brambůrků. Martini chutnal chladně a čistě.

„Co tady děláte v *borghese*?“ zeptal se barman, když mi namíchal druhý martini.

„Jsem tu na dovolené. Na zotavenou.“

„Není tady ani živá duše. Nevím, proč nechávají hotel otevřený.“

„Chodil jste na ryby?“

„Chytal jsem páru pěkných kousků. Touhle roční dobou chytnete na šňůru pěkné kousky.“

„Dostal jste vůbec ten tabák, co jsem vám poslal?“

„Ano. Vy jste nedostal můj lístek?“

Zasmál jsem se. Ten tabák jsem nesehnal. Přál si americký lulkový tabák, ale moji příbuzní mi ho přestali posílat nebo ho někde zabavovali. Prostě, vůbec mi nedošel.

„Já někde nějaký seženu,“ řekl jsem. „Podívejte, neviděl jste tady ve městě dvě anglická děvčata? Přijely sem předevčírem.“

„V hotelu nejsou.“

„Jsou to ošetřovatelky.“

„Dvě ošetřovatelky jsem viděl. Počkejte okamžik, hned zjistím, kde jsou.“

„Jedna z nich je moje žena,“ řekl jsem. „Měl jsem se tu s ní sejít.“

„Ta druhá je moje žena.“

„Myslím to vážně.“

„Promiňte mi ten hloupý vtip,“ řekl. „Nerozuměl jsem vám.“ Odešel a byl hezkou chvíli pryč. Jedl jsem olivy, slané mandle a smažené brambůrky a díval jsem se do zrcadla za barem na sebe v civilních šatech. Barman se vrátil. „Jsou v tom malém hotelu u nádraží, řekl.“

„Že bych si dal páru obložených chlebíčků?“

„Pošlu pro ně. Chápete, tady teď vůbec nic není, když tu nejsou hostí.“

„Opravdu tu není ani jeden?“

„No ano. Pár lidí tu je.“

Přinesli chlebíčky, snědl jsem tři a vypil ještě několik martinii. Nikdy jsem neochutnal nic tak chladného a čistého. Začal jsem se po nich cítit civilisovaně. Už jsem měl dost červeného vína, chleba, sýra, mizerné kávy a grappy. Seděl jsem na vysoké stoličce, před sebou příjemný mahagon, mosaz a zrcadla, a vůbec na nic jsem nemyslel. Barman se mě začal vyptávat.

„Nemluvte mi o válce,“ řekl jsem. Válka byla daleko. Možná, že ani žádná válka není. Tady válka žádná není. Pak jsem si uvědomil, že pro mě je po válce. Ale neměl jsem pocit, že je po ní doopravdy. Připadal jsem si jako kluk, který přemýší, co se zrovna touhle dobou děje ve škole, odkud se právě ulil.

Když jsem přišel do jejich hotelu, Catherine a Helena Fergusonová zrovna večeřely. Zůstal jsem stát na chodbě a viděl jsem je, jak sedí u stolu. Catherine byla ke mně zády a já viděl linii jejích vlasů, její tvářičku a líbezný krk a ramena. Fergusonová mluvila. Přestala, když jsem přišel dovnitř.

„Pane na nebi,“ řekla.

„Nazdar,“ řekl jsem.

„Bože, to jsi ty?“ řekla Catherine. Tvář se jí rozjasnila. Vypadala šťastně, a jako kdyby tomu ani nemohla věřit. Políbil jsem ji. Catherine se začervenalá a já se posadil ke stolu.

„To je pěkné nadělení,“ řekla Fergusonová. „Co tu chcete? Už jste jedl?“

„Ne.“ Děvče, které roznášelo jídlo, přišlo a já jí řekl, aby mi taky přinesla talíř. Catherine na mně celou tu dobu visela pohledem, oči jí zářily štěstím.

„Co děláte v civilu?“ zeptala se Fergusonová.

„Jsem členem vlády.“

„Vy jste si něco spískal.“

„Tak se trochu usmějte, Fergy. Jenom trošičku.“

„Mně není do smíchu, když vás vidím. Vím, do čeho jste dostal tady tu holku. Mít vás na očích, to mě rozhodně nerozveselí.“

Catherine se na mě usmála a dotkla se mě pod stolem nohou.

„Nikdo mě do ničeho nedostal, Fergy. Do všeho se dostávám sama.“

„Já ho nesnesu,“ řekla Fergusonová. „Neměl na práci nic lepšího než tě zničit tou svou úlisnou italskou prohnanoští. Američani jsou horší než Italové.“

„Skoti jsou takový mravný národ,“ řekla Catherine.

„Tohle já nemyslím. Myslím tu jeho italskou úlisnost.“

„Jsem hodně úlisný, Fergy?“

„Jestli! Vy jste horší než úlisný. Jste jako had. Had v italské uniformě. S kapuci na hlavě.“

„Teď žádnou italskou uniformu nemám.“

„To je jen nová ukázka vaší úlisnosti. Celé léto jste se miloval tady s tou holkou a udělal jste jí dítě a teď si myslíte, že se úlisně odplazíte z dohledu.“

Usmál jsem se na Catherine a ona se usmála na mne. „Odplazíme se spolu,“ řekla.

„Vy jste se, myslím, hledali,“ řekla Fergusonová. „Je mi z vás hanba, Catherine Barkleyová. Nemáte v těle kouska cti ani studu a jste zrovna tak úlisná jako on.“

„Přestaň, Fergy,“ řekla Catherine a poplácala ji po ruce. „Přestaň mi dělat kázání. Vždyť víš, že tě mám ráda a ty mě taky.“

„Nedotýkej se mě,“ řekla Fergusonová. Zčervenalá v obličeji. „Kdyby ti bylo trochu hanba, bylo by to něco jiného. Ale ty jsi bůhvíjak dlouho těhotná a myslíš si, že to je legrace, a jsi samý smích, protože se ti vrátil chlap, který tě svedl. Nemáš v těle kouska studu a kouska citu.“ Dala se do pláče. Catherine šla k ní a objala ji kolem pasu. Jak tam stála a utěšovala Fergusonku, nepozoroval jsem, že by se jí nějak změnila postava.

„Mně je to jedno,“ vzlykala Fergusonová. „Myslím si, že je to hrozné.“

„No tak, no tak, Fergy,“ utěšovala ji Catherine. „Já se budu stydět. Neplač Fergy. Neplač, Fergulinko.“

„Já nepláču,“ vzlykala Fergusonová. „Já nepláču. Jedině kvůli té strašné záležitosti, do které ses dostala.“ Podívala se na mě. „Zabilu bych vás,“ řekla. „Ať si ona dělá, co chce, ale já bych vás zabilu. Vy úlisný všíváku, vy Taliáne americká.“ Od pláče jí zčervenal nos a oči.

Catherine se na mě usmála.

„Nesměj se na něj, když mě držíš kolem pasu.“

„Ty jsi takový prchlivec, Fergy.“

„Já vím,“ vzlykala Fergusonová. „Nevšímejte si mě, ani jeden, ani druhý. Mě to tak rozčililo. Jsem prchlivec. Já to vím. Chtěla bych, abyste byli oba šťastní.“

„My jsme šťastní,“ řekla Catherine. „Ty jsi taková milá Fergulinka.“

Fergusonová se zase dala do pláče. „Nechci, abyste byli šťastní tak, jak jste. Proč si ji nevezmete? Nemáte přece jinou ženu, nebo máte?“

„Ne,“ řekl jsem. Catherine se zasmála.

„To není nic k smíchu,“ řekla Fergusonová. „Spousta takových jako on má ještě jednu ženu.“

„My se vezmeme, Fergy,“ řekla Catherine, „když ti to udělá radost.“

„Proto ne, aby mně to udělalo radost. Měli byste chtít, abyste byli svoji.“

„Když my jsme měli moc práce.“

„Ano. Já vím. Moc práce, abyste udělali dítě.“ Myslel jsem si, že se zase dá do breku, ale namísto toho začala být kousavá. „Takty s ním podle všeho dnes v noci asi utečeš?“

„Ano,“ řekla Catherine. „Když bude chtít.“

„A co já?“

„Ty se tu sama bojíš?“

„Ano, bojím.“

„Tak zůstanu s tebou.“

„Ne, jen si jdi s ním. A hned. Je mi z vás špatně, když se na vás dva podívám.“

„Měli bychom radši dojít večeři.“

„Ne. Jděte pryč.“

„Fergy, bud rozumná.“

„Říkám ti, ať už jste pryč. Jděte pryč, jeden jako druhý.“

„Tak půjdem,“ řekl jsem. Měl jsem Fergy až po krk.

„Tak vy chcete jít pryč? Vidíte, že mě tu chcete nechat, abych musela dokonce i večeřet sama. Vždycky jsem toužila podívat se na italská jezera, a takhle to teď vypadá. Och, och,“ vzlykala, pak se koukla na Catherine a škytla.

„Zůstaneme tu a dojíme večeři,“ řekla Catherine. „A jestli chceš, abych tu zůstala, já tě tu samotnou nenechám. Rozhodně tě tu nenechám samotnou, Fergy.“

„Ne. Ne. Já chci, abyste šli. Já chci, abyste šli.“ Otřela si oči. „Jsem takový prchlivec. Prosím vás, nevšímejte si mě.“

Děvče, které obsluhovalo u stolu, bylo ze samého toho pláče celé pryč. Teď, jak přinesla další chod, se zdálo, že se jí ulevilo, když vidí, že se situace vyjasnila.

Tu noc v hotelu, v našem pokoji, venku dlouhá prázdná chodba a naše boty venku za dveřmi, tlustý koberec na podlaze v pokoji, venku za okny déšť a v pokoji světlo a příjemně a veselo, potom tma a všechno vzrušující, hladká prostěradla a pohodlná postel, pocit, že jsme se vrátili domů, pocit, že už nejsme každý sám, a probudit se v noci a najít druhého vedle sebe, vidět, že není pryč; všechno ostatní bylo neskutečné. Spali jsme, když jsme byli unaveni, a když jsme se vzbudili, vzbudil se ten druhý také, takže člověk nebyl sám. Muž chce být často sám a dívka chce být také sama, a jestli jeden druhého miluje, žárlí na tohle jeden u druhého, ale já můžu po pravdě říct, že jsme nic takového nikdy necítili. Když jsme byli spolu, dovedli jsme se cítit sami, sami proti ostatním. To se mi stalo jen jednou. Býval jsem sám, když jsem byl s mnoha děvčaty, a právě tak může být člověk nejosamělejší. Ale když jsme byli my spolu, nebyli jsme nikdy osamělí a nikdy jsme neměli strach. Já vím, že noc není jako den: že všechno je jiné, že to, co se stane v noci, nedá se vysvětlit ve dne, protože to potom už neexistuje, a noc může být strašlivá doba pro osamělé lidi, jakmile na ně padla osamělost. Ale s Catherine se noc skoro ničím nelišila, až na to, že to bylo ještě lepší. Když si lidé přinesou tolik odvahy na tentle svět, svět je musí zabít, aby je zlomil, a tak je samozřejmě zabije. Svět zlomí každého, a mnoho jich je pak silných na místech, kde je zlomil. A ty, které zlomit nejde, ty zabije. Zabije ty velmi dobré a ty velmi jemné a ty velmi statečné, jednoho jako druhého. Jestli nepatříte mezi žádné z nich, můžete se spolehnout, že vás zabije taky, ale nebude na to nijak zvlášť spěchat.

Pamatuj se, jak jsem se ráno probudil. Catherine spala a oknem padalo dovnitř sluneční světlo. Přestalo pršet, a já vylezl z postele a šel jsem po podlaze k oknu. Dole pod námi byly zahrady, teď holé, ale překrásně pravidelné, cestičky sypané pískem, stromy, kamenná zídka u jezera a jezero ve slunečním světle a za ním hory. Stál jsem u okna a díval se ven, a když jsem se otočil, uviděl jsem, že je Catherine vzhůru a že se na mě dívá.

„Jak se máš, miláčku?“ řekla. „To je rozkošný den.“

„Jak ti je?“

„Je mi báječně. Měli jsme rozkošnou noc.“

„Chceš snídani?“

Chtěla snídani. Já taky, a dali jsme si ji přinést do postele, listopadové slunce proudilo okny a podnos se snídaní mi ležel na klíně.

„Nechceš noviny? V nemocnici jsi vždycky chtěl noviny.“

„Ne,“ řekl jsem. „Teď noviny nechci.“

„To to bylo tak ošklivé, že o tom ani nechceš číst?“

„Nechci o tom číst.“

„Kdybych tak byla mohla být s tebou, abych taky věděla, jaké to bylo.“

„Všechno ti povím, jestli si to vůbec někdy srovnám v hlavě.“

„Ale nezatknu tě, když tě chytí bez uniformy?“

„Asi mě zastřelí.“

„Tak to tu nezůstaneme. Utečeme za hranice.“

„Na něco takového jsem myslel.“

„Utečeme. Miláčku, neměl bys tak bláznivě riskovat. Jak ses dostal z Mestre do Milána?“

„Přijel jsem vlakem. To jsem byl ještě v uniformě.“

„A to nebylo nebezpečné?“

„Ani ne. Měl jsem starý cestovní rozkaz. V Mestre jsem na něm zfalšoval datum.“

„Miláčku, tady tě můžou každou chvilku zatknot. Já nechci, aby si pro tebe přišli. Taková hroupost, dělat něco takovéhleho. Co by z nás bylo, kdyby tě sebrali?“

„O tom nebudeme přemýšlet. Mě už otravuje o tom přemýšlet.“

„Co bys udělal, kdyby tě přišli zatknot?“

„Zastřelil bych je.“

„Vidíš, jak jsi hloupý, nepustím tě na krok z hotelu, dokud odsud nebudeme odjíždět.“

„A kam máme jet?“

„Prosím tě, nebud' takovýhle, miláčku. Půjdeme, kam řekneš. Ale prosím tě, najdi nějaké místo a hned tam pojedeme.“

„Na protějším břehu přes jezero je Švýcarsko. Můžeme jet tam.“

„To bude rozkošné.“

Venku se obloha zatahovala a nad jezerem se šeřilo. „Kdybychom aspoň nemuseli žít pořád jako zločinci,“ řekl jsem.

„Miláčku, nebud' takový. Moc dlouho ještě jako zločinec nežiješ. A nikdy nebudeme žít jako zločinci. Budeme se mít skvěle.“

„Já si jako zločinec připadám. Desertoval jsem z armády.“

„Miláčku, prosím té, bud' rozumný. Nedesertoval jsi z armády. Je to jen italská armáda.“

Zasmál jsem se. „Ty jsi skvělá holčička. A vlezeme si zas do posteče. V posteli je mi skvěle.“

Za malou chvíliku nato Catherine řekla: „Nepřipadáš si jako zločinec, že ne?“

„Ne,“ řekl jsem. „Když jsem s tebou, tak ne.“

„Ty jsi takový malý hloupoučký chlapánek,“ řekla. „Ale já se o tebe budu starat. Že je to nádherné, miláčku, že mi po ránu nikdy není špatně?“

„Je to ohromné.“

„Ty vůbec nedovedeš ocenit, jakou máš skvělou manželku. Ale mně to nevadí. Dostanu tě někam, kde tě nikdo nebude moct zatkout, a pak budem mít zlaté časy.“

„Pojď, pojedem tam hned ted.“

„Ano, miláčku. Pojedu, kam budeš chtít a kdy budeš chtít.“

„A nebudem na nic myslet.“

„Dobре. Nebudem.“

KAPITOLA XXXV

Catherine šla kolem jezera k Fergusonové a já seděl v baru a četl noviny. V baru stály pohodlné kožené klubovky a já seděl v jedné z nich a četl jsem, dokud nepřišel barman. Armáda se na Tagliamentu nezastavila. Couvali dál k Piavě. Pamatoval jsem se na Piavu. Dráha ji křížovala blízko San Dona, když jsme jeli na frontu. Byla tam hluboká a tekla pomalu a byla docela úzká. Kus dál po proudu se tálly bažiny a kanály plné moskytů. Bylo tam několik pěkných vil. Když jsem si jednou před válkou vyjel do Cortiny D'Ampezzo, jel jsem kolem ní v horách několik hodin. Tam nahoře vypadala jako potok, kde by mohli být pstruzi, a proudila rychle přes mělčiny a tůně ve stínu skal. Silnice od ní odbočovala v Cadore. Nedovedl jsem si představit, jak se armáda, která je nahoře, dostane dolů. Přišel barman.

„Ptal se po vás hrabě Greffi.“

„Kdo?“

„Hrabě Greffi. Pamatujete se na něj? Ten starý pán, co tu byl, když jste tu byl posledně.“

„On je tady?“

„Ano, je tady se svou neteří. Řekl jsem mu, že tu jste. Chtěl by si s vámi zahrát biliár.“

„Kde je?“

„Šel právě na procházku.“

„A jak se mu daří?“

„Mladne. Včera večer před večeří vypil tři šampaňské cocktaily.“

„Jak mu jde biliár?“

„Dobре. Porazil mě. Když jsem mu řekl, že jste tady, měl velikou radost. Nemá tu s kým hrát.“

Hraběti Greffimu bylo devadesát čtyři. Byl to vrstevník Metternichův, stařec s bílým vlasem a knírem a s krásným chováním. Býval v diplomatických službách jak italských, tak rakouských, a večírky u příležitosti jeho narozenin byly v Miláně velkou společenskou událostí. Chtěl se dožít sta let a hrál mrštně a elegantně biliár, což kontrastovalo s křehkostí jeho devadesáti čtyř let. Seznámil jsem se s ním, když jsem byl jednou mimo sezónu ve Strese, a při biliáru jsme popíjeli šampaňské. Pokládal jsem to za nádherný zvyk a on mi dával na stovku patnáct náškok a vždycky mě porazil.

„Proč jste mi to neřekl, že tu je?“

„Zapomněl jsem na to.“

„Kdo je tu ještě?“

„Nikdo, koho byste znal. Celkem jenom šest lidí.“

„A co vy teď zrovna děláte?“

„Nic.“

„Pojďte na ryby.“

„Na hodinku bych mohl.“

„Tak pojďte. Vezměte s sebou šňůru.“

Barman si navlékl svrchník a šli jsme ven. Šli jsme k jezeru, vzali jsme si člun a já vesloval a barman se posadil na záď člunu a navijákem vypouštěl šňůru s těžkým plovákem na konci, aby chytil jezerního pstruha. Veslovali jsme podél pobřeží, barman držel šňůru v ruce a chvílemi jí škubl vpřed. S jezera vypadala Stresa velice opuštěná. Stála tu dlouhá holá stromořadí, velké hotely a uzavřené vily. Vesloval jsem napříč jezerem k Isola Belle a připlul jsem až blízko ke stěně, kde se voda najednou prohlubovala, a v čisté vodě bylo vidět kamennou stěnu spadající srázně dolů, a pak jsem vesloval dál kolem rybářského ostrova. Slunce zakryl mrak a voda byla temná a hladká a velmi studená. Nezabralo nám nic, ačkoliv jsme na hladině viděli kruhy, jak se ryby vynořovaly.

Vesloval jsem k pobřeží naproti rybářskému ostrovu, kde byly na břehu vytažené čluny a muži spravovali sítě.

„Nenapijem se?“

„Třeba.“

Přirazil jsem s člunem ke kamennému molu a barman vytáhl šňůru, svinul ji na dno člunu a naviják pověsil na zábradlí. Vylezl jsem ven a člun jsem přivázal. Šli jsme do malé kavárničky, posadili se k holému dřevěnému stolu a poručili jsme si vermouth.

„Nebolí vás ruce od veslování?“

„Ne.“

„Zpátky budu veslovat já,“ řekl. „Já vesluju rád.“

„Možná, že když si vezmete šňůru vy, budeme mít víc štěstí.“

„Tak dobře.“

„Povězte mi, jak to stojí s válkou?“

„Mizerně.“

„Já do ní nemusím. Jsem už moc starý, jako hrabě Greffi.“

„Možná, že ještě budete muset.“

„Příští rok povolají můj ročník. Ale já nepůjdu.“

„Co budete dělat?“

„Uteču za hranice. Mě do války nedostanou. Já už ve válce jednou byl, v Habeši. Nix. Proč vy jste do ní chodil?“

„Nevím. Byl jsem pitomec.“

„Dáte si ještě jeden vermouth?“

„Třeba.“

Zpátky vesloval barman. Vlekli jsme šňůru po jezeře za Stresou a potom zpátky, blízko u břehu. Držel jsem napjatou šňůru, a jak jsem hleděl na temnou listopadovou vodu jezera a na opuštěný břeh, cítil jsem jemné pulsování otácejícího se navijáku. Barman vesloval dlouhými tempy a vždycky, když člun poskočil dopředu, šňůra sebou trhla. Jednu chvíli jsem cítil, že něco zabralo: šňůra se z ničeho nic napjala a škubla sebou, zatáhl jsem a ucítil živou váhu pstruha a pak sebou šňůra zase trhla. Utek mi.

„Cítil jste, že je velký?“

„A jak.“

„Jednou, když jsem si vyjel sám, držel jsem šňůru v zubech a jeden mi zabral a jen tak tak, že mi neutrhl čelist.“

„Nejlíp je dát si ji přes nohu,“ řekl jsem. „To potom cítíte a nepřijdete o zuby.“

Ponořil jsem ruku do vody. Byla velmi studená. Byli jsme už skoro u hotelu.

„Musím dovnitř,“ řekl barman, „abych tam byl na jedenáctou. *Uheure du cocktail.*“

„Dobře.“

Vytáhl jsem šňůru a namotal ji na kolík s vrubem na obou koncích. Barman zajel s člunem do malého výklenku v kamenné stěně, přivázal jej řetězem a zamkl na zámek.

„Je vám tady kdykoli k disposici,“ řekl. „Dám vám klíč.“

„Díky.“

Šli jsme k hotelu a do baru. Tak brzo po ránu jsem už nechtěl pít, a tak jsem šel nahoru do pokoje. Pokojská byla právě hotova s úklidem a Catherine se ještě nevrátila. Natáhl jsem se na postel a snažil se na nic nemyslet.

Když se Catherine vrátila, byl jsem už zase v pořádku. Fergusonová je dole, řekla. Přišla na oběd.

„Já věděla, že proti tomu nebudeš nic mít,“ řekla Catherine.

„Ne,“ řekl jsem.

„Co je ti, miláčku?“

„Nevím.“

„Ale já vím. Nemáš co dělat. Nemáš nic než mě a já si odejdu pryč.“

„To je pravda.“

„Nezlob se, miláčku. Já vím, musí to být ošklivý pocit, najednou nemít vůbec nic.“

„Míval jsem kdysi život plný všeho možného,“ řekl jsem. „A teď, když nejsi se mnou, nemám na celém světě docela nic.“

„Ale já s tebou budu. Byla jsem pryč jenom dvě hodinky. Copak tu nemáš ani trochu co na práci?“

„Jel jsem na ryby s barmanem.“

„Bavilo tě to?“

„Ano.“

„Nemysli na mě, když tu nejsem.“

„Tak jsem si to zařídil na frontě. Jenže tenkrát bylo co dělat.“

„Othello, už jsi dobojoval,“ škádlila mě.

„Othello byl negr,“ řekl jsem. „A pak, já nežárlím. Jsem do tebe prostě tak zamilovaný, že pro mě nic jiného neexistuje.“

„Budeš se chovat jako hodný chlapec a budeš příjemný na Fergusonku?“

„Já jsem na Fergusonku vždycky příjemný, dokud mi nezačne nadávat.“

„Buď na ni příjemný. Pomysli si, jakou spoustu toho máme my dva, a ona nemá nic.“

„Nevím, jestli ona stojí o to, co máme my.“

„Ty toho vůbec moc nevíš na takového chytrého chlapečka.“

„Budu k ní příjemný.“

„Však já vím. Ty jsi tak milý.“

„Ale po obědě tu nezůstane, že ne?“

„Ne. Zbavím se jí.“

„A potom půjdeme sem nahoru.“

„Samozřejmě. Co myslíš, že já chci dělat?“

Šli jsme dolů na oběd s Fergusonovou. Hotel a nádhera jídelny na ni udělaly velký dojem. Měli jsme dobrý oběd s dvěma lahvemi bílého capri. Do jídelny vešel hrabě Greffi a poklonil se nám. Byla s ním jeho neteř, která vypadala trochu jako moje babička. Vyprávěl jsem o něm Catherine a Fergusonové a na Fergusonovou to udělalo velký dojem. Hotel byl obrovský a náramný a prázdný, ale jídlo bylo v pořádku, víno velmi příjemné, a nakonec jsme se po víně všichni začali cítit velmi dobře. Catherine se už líp cítit nepotřebovala. Byla velmi šťastná. Fergusonová se úplně rozveselila. Já sám se cítil velmi dobře. Po obědě se Fergusonová vrátila do svého hotelu. Řekla, že si po obědě na chvilku lehne.

Pozdě odpoledne nám někdo zaťukal na dveře.

„Kdo je to?“

„Hrabě Greffi se dává ptát, jestli byste si s ním nezahrál biliár?“

Podíval jsem se na hodinky. Sundal jsem si je a ležely pod polštářem.

„Musíš tam jít, miláčku?“ zašeptala Catherine.

„Myslím, že radši ano.“ Podle hodinek bylo čtvrt na pět. Řekl jsem nahlas. „Vyříďte hraběti Greffimu, že budu v herně v pět hodin.“

Ve tři čtvrtě na pět jsem políbil Catherine na rozloučenou a odešel do koupelny, abych se ustrojil. Jak jsem si uvazoval kravatu a díval se do zrcadla, připadal jsem sám sobě v civilních šatech cizí. Nesmím zapomenout kupit si ještě páru košík a ponožek.

„Budeš dlouho pryč?“ zeptala se Catherine. Vypadala v posteli rozkošně. „Podal bys mi kartáč na vlasy?“

Díval jsem se, jak si kartáče vlasy a hlavu při tom drží tak, že celý proud vlasů jí spadá na jednu stranu. Venku bylo tma a světlo nad pelestí posteče jí zářilo na vlasy, na krk a na ramena. Šel jsem k ní a políbil jsem ji a zadržel jí

ruku s kartáčem, a hlava jí klesla zpátky na polštář. Líbal jsem ji na krk a na ramena. Skoro na mě šly mdloby, jak strašně jsem ji miloval.

„Já nechci jít pryč.“

„Já taky nechci, abys šel pryč.“

„Tak já nepůjdu.“

„Ne. Jdi. Je to jen na chvilinku a hned zas budeš zpátky.“

„Necháme si večeři přinést sem.“

„Tak už běž a vrat' se.“

Hraběte Greffiho jsem našel v herně. Cvičil štouchy a ve světle, které dopadlo s výšky na biliárový stůl, vypadal velice křehký. Na karetním stolku, který byl kousek vně světelného kužele, stál stříbrný kbelík s ledem a z ledu couhaly zátky a krky dvou lahví šampaňského. Když jsem přišel ke stolu, hrabě Greffi se narovnal a vykročil ke mně. Napřáhl ruku: „Je mi opravdu nesmírným potěšením, že jste zde. Jste velmi laskav, když si jdete se mnou zahrát.“

„Od vás to bylo velmi hezké, že jste mi vzkázal.“

„Je vám dobře? Slyšel jsem, že jste byl zraněn na Isonzu. Doufám, že je vám opět dobře.“

„Je mi velmi dobré. Vám se taky dařilo dobré?“

„Ach, mně je pořád dobré. Ale stárnu. Objevuji už příznaky pokročilého věku.“

„Tomu nevěřím.“

„Ano. Mám vám nějaký povědět? Je pro mě snazší mluvit italsky. Nutím se být na sebe přísný, ale zjišťuji, že když jsem unaven, je mnohem snazší mluvit italsky. A podle toho vím, že musím stárnout.“

„Mohli bychom mluvit italsky. Já jsem taky trošku unaven.“

„Ach, ale jestli jste unaven, bude pro vás snazší mluvit anglicky.“

„Americky.“

„Ano, americky. Jen mluvte prosím americky. Je to půvabný jazyk.“

„Já se už skoro se žádnými Američany nesetkávám.“

„Musí vám chybět. Krajané člověku chybějí. A zvláště krajanky. Znám to. Chcete si zahrát, nebo jste příliš unaven?“

„Nejsem doopravdy unaven. To jsem řekl jen žertem. Jaký mi dáte handicap?“

„Hrál jste poslední dobou hodně?“

„Vůbec ne.“

„Ale hrajete velmi dobré. Deset na sto?“

„Lichotíte mi.“

„Patnáct?“

„To by bylo nádherné, ale vy mě porazíte.“

„Nezahrajeme si o sázku? Vždycky jste si chtěl zahrát o sázku.“

„Snad radši ano.“

„Dobrá. Dám vám osmnáct napřed a za každý bod zaplatíme frank.“

Hrál biliár nádherně a přes ten handicap jsem v padesáti vedl jen o čtyři. Hrabě Greffi zmáčkl knoflík na stěně a zazvonil na barmana.

„Otevřte prosím jednu láhev,“ řekl. A pak ke mně: „Trošku se povzbudíme.“ Víno bylo ledové, velmi suché a dobré.

„Nebudeme mluvit italsky? Vadilo by vám to hodně? Je to teď moje velká slabost.“

Hráli jsme dál, mezi štouchy jsme srkali víno. Mluvili jsme italsky, ale hovořili jsme málo, soustředěni na hru.

Hrabě Greffi udělal stovku a já měl i s jeho handicapem jenom devadesát čtyři. Usmál se a poklepal mi na rameno.

„Teď si vypijeme tu druhou láhev a povíte mi o válce.“ Čekal, až si sednu.

„O všem jiném, jenom ne o válce,“ řekl jsem.

„Nechcete o ní mluvit? Dobrá. Co jste v poslední době četl?“

„Nic,“ řekl jsem. „Mám strach, že je se mnou velká nuda.“

„Ne. Ale číst byste měl.“

„Co se vlastně píše o válce?“

„Vyšlo *Le Feu* od jednoho Francouze, Barbusse. Vyšlo *Pan Britling to prohlédl*.“

„Kdepak, neprohlédl.“

„Co prosím?“

„Neprohlédl to. Tyhle knihy jsem měl v nemocnici.“

„Tak jste přece něco četl?“

„Ano. Ale všechno to nestálo za nic.“

„Domníval jsem se, že *Pan Britling* je výborná studie duše příslušníka anglické střední třídy.“

„O duši já nic nevím.“

„Milý chlapče. O duši nikdo z nás nic neví. Jste *crqyant?*“

„V noci.“ Hrabě Greffi se usmál a otáčel sklenkou mezi prsty.

„Vždycky jsem očekával, že sě k stáru stanu zbožnější, ale nějak jsem se nestal,“ řekl. „Je to velká škoda.“

„Chtěl byste žít po smrti?“ zeptal jsem se a hned mi bylo trapně, že jsem se zmínil o smrti. Ale jemu to slovo nevadilo.

„Záleželo by na tom životě. Tento život je velmi příjemný. Chtěl bych žít na věky,“ usmál se. „Téměř jsem žil.“

Seděli jsme v hlubokých kožených klubovkách, Šampaňské v kbelíku s ledem a sklenice na stole mezi námi.

„Jestli se dožijete takového věku jako já, mnoho věcí vám bude připadat zvláštních.“

„Vy nikdy nevypadáte starý.“

„Tělo, to je staré. Někdy se obávám, že si ulomím prst, jako člověk ulomí kus křídy. Ale duch nestárne a není o mnoho moudřejší.“

„Vy jste moudrý.“

„Ne, moudrost starců, to je velký podvod. Nestárnou k moudrosti. Stárnou k opatrnosti.“

„Možná, že právě to je moudrost.“

„Je to velmi nevábná moudrost. Co má pro vás největší cenu?“

„Někdo, koho miluju.“

„Pro mě právě tak. To není moudrost. Myslíte, že život má cenu?“

„Ano.“

„Já také. Protože to je všechno, co mám. A pořádání večírků na oslavu narozenin,“ zasmál se. „Vy jste pravděpodobně moudřejší než já. Vy nepořádáte večírky na oslavu narozenin.“

Oba jsme se napili vína.

„Co si myslíte o válce, ale opravdu?“ zeptal jsem se.

„Myslím si, že je to pitomost.“

„Kdo vyhraje?“

„Italové.“

„Proč?“

„Jsou mladší národ.“

„Mladší národy vždycky války vyhrávají?“

„Nějaký čas jsou schopny je vyhrávat.“

„A co se stane pak?“

„Stanou se z nich starší národy.“

„Říkal jste, že nejste moudrý.“

„Milý hochu, to není moudrost. To je cynismus.“

„Mně to zní velice moudře.“

„Nijak zvlášť moudré to není. Mohl bych vám uvést příklady pro opačné tvrzení. Ale není to špatné. Dopili už jsme šampaňské?“

„Skoro.“

„Neměli bychom se ještě trochu napít? Potom se budu muset jít oblékat.“

„Ted snad radši ani ne.“

„Určitě se už nechcete napít?“

„Ne.“ Vstal.

„Doufám, že budete mít hodně zdaru a hodně štěstí a budete hodně, hodně zdráv.“

„Děkuji vám. A já doufám, že vy budete žít věčně.“

„Děkuji vám. Už jsem žil. A jestli se z vás kdy stane zbožný člověk, modlete se za mne, jestli budu mrtev. Požádal jsem o to několik svých přátel. Vždycky jsem očekával, že se sám stanu zbožný, ale nevyšlo to.“ Zdálo se mi, že se smutně usmál, ale nemohl bych to tvrdit. Byl tak starý a obličeji měl tak strašně vrásčitý, že se mu při úsměvu rozehrálo tolík rýh, až se všechny odstíny setřely.

„Kdoví, třeba se ze mě stane velice zbožný člověk,“ řekl jsem. „Ale každopádně se za vás budu modlit.“

„Vždycky jsem očekával, že jednou budu zbožný. Všichni mí příbuzní umřeli velice zbožní. Ale nějak to nevyšlo.“

„Ještě je na to moc brzo.“

„Možná moc pozdě. Snad jsem svoje náboženské cítění přežil.“

„Moje se probouzí jenom v noci.“

„To jste tedy zamilován. Pamatujte si, že to je náboženské cítění.“

„Myslíte?“

„Samozřejmě.“ Udělal krok směrem ke stolu. „Byl jste velmi laskav, že jste si přišel zahrát.“

„Pro mě to bylo velké potěšení.“

„Půjdeme nahoru společně.“

KAPITOLA XXXVI

Tu noc vypukla bouřka a já se vzbudil a slyšel jsem, jak déšť bije do okenních tabulek. Pršelo otevřeným oknem. Někdo zaklepal na dveře. Šel jsem ke dveřím velice tiše, abych nevzbudil Catherine, a otevřel jsem. Stál tam barman. Měl na sobě svrchník a v ruce držel mokrý klobouk.

„Mohl bych s vámi mluvit, tenente?“

„Co se děje?“

„Je to velmi vážná záležitost.“

Ohlédl jsem se. V pokoji bylo tma. Na podlaze pod oknem jsem viděl vodu. „Pojďte dál,“ řekl jsem. Vzal jsem ho pod paží a odvedl ho do koupelny, zamkl jsem dveře a rozsvítil světlo. Sedl jsem si na kraj vany.

„Co se děje, Emilio? Stal se vám nějaký, malér?“

„Ne. Ale vám, tenente.“

„Ano?“

„Ráno vás přijdou zatknot.“

„Ano?“

„Přišel jsem vám to říct. Byl jsem ve městě a slyšel jsem je o tom mluvit v kavárně.“

„Aha.“

Stál přede mnou, v mokrému svrchníku, držel mokrý klobouk v ruce a neříkal nic. „Proč mě chtejí zatknot?“

„Kvůli něčemu ohledně války.“

„Nevíte kvůli čemu?“

„Ne. Ale vím, že oni vědí, že jste tu byl dřív jako důstojník a teď jste tu bez uniformy. Po tom ústupu zatýkají každého.“

Chvilku jsem přemýšlel.

„V kolik mě přijdou zatknot?“

„Ráno. Nevím přesně v kolik.“

„Co myslíte, že mám dělat?“

Položil klobouk do umyvadla. Byl velice mokrý a kapalo z něj na podlahu.

„Jestli se nemáte čeho bát, tak to takové zatčení nic neznamená. Ale vždycky je to šeredné, když člověka zatknot, zvlášť ted.“

„Já nemám chuť se nechat zatknot.“

„Tak odjedte do Švýcarska.“

„Jak?“

„Mým člunem.“

„Je bouřka,“ řekl jsem.

„Už je po bouřce. Je drsné počasí, ale půjde to.“

„Kdy bychom měli jet?“

„Hned. Mohli by vás přijít zatknot brzo ráno.“

„A co naše zavazadla?“

„Zabalte je. Ať se vaše dáma ustrojí. Já si je vezmu na starost.“

„Kde budete?“

„Počkám tady. Nechci, aby mě někdo viděl venku na chodbě.“

Otevřel jsem dveře, zavřel je a vešel do ložnice. Catherine byla vzhůru. „Co je, miláčku?“

„Nic, nic. Cat,“ řekl jsem. „Chtěla by ses ted' hned obleknout a jet člunem do Švýcarska?“

„Ty bys chtěl?“

„Ne,“ řekl jsem. „Chtěl bych zase do posteče.“

„Co se děje?“

„Barman říká, že mě ráno přijdou zatknout.“

„Zbláznil se?“

„Ne.“

„Miláčku! Tak to se honem oblekní, prosím tě, abychom už mohli jet.“

Posadila se na okraj posteče. Byla ještě ospalá. „Kdo to je v koupelně? Barman?“

„Ano.“

„Tak to se nebudu mýt. Prosím tě, nedívej se, miláčku, za minutku jsem oblečená.“

Uviděl jsem její bílá záda, jak si stáhla noční košili, a pak jsem se nedíval, protože to nechtěla. Dítě na ní začínalo být trošičku znát a nechtěla, abych ji viděl. Oblékal jsem se a slyšel jsem, jak déšť bije do okna. Neměl jsem moc co dát do kufru.

„V mému kufru je spousta místa, jestli potřebuješ, Cat.“

„Už mám skoro zabalenou,“ řekla. „Miláčku, já jsem strašně hloupá, ale proč je barman v koupelně?“

„Pst – čeká na nás, aby nám mohl vzít zavazadla.“

„To je od něj strašně hezké.“

„Je to můj starý přítel,“ řekl jsem. „Jednou jsem mu málem poslal trochu lulkového tabáku.“

Podíval jsem se z otevřeného okna na temnou noc. Jezero jsem neviděl, jenom tmu a déšť, ale vítr se utišil.

„Už jsem hotová, miláčku,“ řekla Catherine.

„Dobře.“ Šel jsem ke dveřím do koupelny. „Tady jsou zavazadla, Emilio,“ řekl jsem. Barman vzal obě zavazadla.

„Jste moc hodný, že nám pomáháte,“ řekla Catherine.

„To nestojí za řeč, milostivá,“ řekl barman. „Rád vám pomůžu, jen když se při tom sám nedostanu do nesnází. Dejte pozor,“ řekl mi. „Odnesu to po schodišti pro služebnictvo a do člunu. Vy prostě jděte ven, jako kdybyste šli na procházku.“

„Noc je rozkošná a jako stvořená k procházce,“ řekla Catherine.

„Je šerdená, že už horší nemůže být.“

„Jsem ráda, že mám deštník,“ řekla Catherine.

Šli jsme chodbou a dolů po širokých schodech, potažených tlustým kobercem. Dole u schodů seděl za pultem vrátný.

Když nás uviděl, vypadal překvapeně. „Snad neračte ven, pane?“ řekl.

„Ano,“ řekl jsem. „Jdeme se projít kolem jezera, abychom viděli bouřku.“

„Nemáte deštník, pane?“

„Ne,“ řekl jsem. „Tenhle kabát je nepromokavý.“

Podíval se na něj pochybovačně. „Přinesu vám deštník, pane.“ Odešel a vrátil se s obrovským deštníkem. „Je trochu větší, pane,“ řekl. Dal jsem mu desetilíru. „Ach, to nemuselo být, pane. Tisícéré díky,“ řekl. Přidržel nám dveře a my vysli do deště. Usmál se na Catherine a ona se usmála na něho. „Nezůstávejte v té bouřce,“ řekl. „Budete mokří, pane a paní.“ Byl to jenom pomocný vrátný a jeho angličtina byla pořád ještě doslovní překlad.

„Hned jsme zpátky,“ řekl jsem. Šli jsme pod obřím deštníkem po pěšině a temnou, mokrou zahradou na silnici a přes silnici na cestu kolem jezera, krytu laťkovým loubím. Vítr ted' foukal od pobřeží. Byl to studený, vlhký listopadový vítr a já věděl, že v horách sněží. Kráčeli jsme kolem člunů přivázaných ve výklencích podél přístavní hráze k místu, kde měl být barmanův člun. Vedle kamenného nábřeží byla voda temná. Barman vystoupil ze stromořadí. „Zavazadla jsou ve člunu,“ řekl.

„Chtěl bych vám zaplatit za člun,“ řekl jsem.

„Jak máte hodně peněz?“

„Moc zrovna ne.“

„Tak mi pošlete peníze až pak. To je v pořádku.“

„Kolik?“

„Co chcete.“

„Řekněte mi kolik.“

„Jestli se tam dostanete, pošlete mi pět set franků. Bude vám to stát za to, jestli se tam dostanete.“

„Tak dobře.“

„Tady máte obložené chlebíčky.“ Podal mi balíček. „Víc jich v baru nebylo. Tohle je všechno a tady je láhev brandy a láhev vína.“ Strčil jsem je do kufra.

„Ale ty vám zaplatíš.“

„Tak dobře, dejte mi padesát lir.“

Dal jsem mu je. „Je to dobrá brandy,“ řekl. „Nemusíte se bát nabídnout ji dámě. Ona ať radši nastoupí.“ Přidržel člun, který se houpal a narážel na kamennou zed, a já pomohl Catherine dovnitř. Posadila se na zád' a zabalila se do pláštěnky.

„Víte, kam máte jet?“

„Rovně přes jezero.“

„Víte, jak daleko?“

„Za Luino.“

„Za Luino, Cannero, Cannobio, Tranzano. Ve Švýcarsku nejste, dokud se nedostanete do Brissaga. Musíte jet kolem Monte Tamary.“

„Kolik je hodin?“ zeptala se Catherine.

„Teprve jedenáct,“ řekl jsem.

„Když budete celou cestu veslovat, měli byste tam být asi v sedm ráno.“

„To je tak daleko?“

„Je to pětačtyřicet kilometrů.“

„Podle čeho máme jet? V takovémhle dešti bychom potřebovali kompas.“

„Ne. Veslujte k Isola Belle. Potom na druhé straně za Isola Madre jedte po větru. Vítr vás zavede do Pallanzi. Uvidíte tam světla. A pak jed'te podél břehu.“

„Možná, že se vítr otočí.“

„Ne,“ řekl. „Tenhle vítr bude foukat takhle tři dny. Letí sem rovnou od Motterone. Tady máte lopatku na vybírání vody.“

„Rád bych vám za člun něco zaplatil už teď.“

„Ne. Radši to budu riskovat. Když se tam dostanete, zaplatíte mi, kolik nejvíce budete moci.“

„Tak dobře.“

„Myslím, že se neutopíte.“

„To mě těší.“

„Jed'te po větru nahoru přes jezero.“

„Dobře.“ Vlezl jsem do člunu.

„Nechal jste tam peníze za hotel?“

„Ano. V pokoji v obálce.“

„Dobře. Hodně štěstí, tenente.“

„Hodně štěstí. A mnohokrát vám děkujeme.“

„Však vy mi nebudete děkovat, jestli se utopíte.“

„Co to říká?“ zeptala se Catherine.

„Říká mnoho štěstí.“

„Mnoho štěstí,“ řekla Catherine. „Velice vám děkuji.“

„Hotovo?“

„Ano.“

Sehnul se a odstrčil nás. Vrazil jsem vesla do vody a zabral jsem, pak jsem mu jednou rukou zamával. Barman energicky zamával na nás. Viděl jsem světla hotelu a opět jsem se do vesel, vejloval jsem přímo pryč, až nám zmizela z očí. Na jezeře bylo skoro mořské vlnobití, ale my jeli po větru.

KAPITOLA XXXVII

Vesloval jsem tmou a snažil jsem se mít vítr v obličeji. Přestalo pršet, jen tu a tam se snesla dešťová přeháňka. Bylo velice tma a vítr byl studený. Viděl jsem Catherine na zádi, ale na vodu nebylo vidět ani tam, kde se ponořovaly lopatky vesel. Vesla byla dlouhá a neměla žádné řemínky, aby nevyklouzávala. Vždycky jsem zabral, zvedl, předklonil se dopředu, ucítil vodu, ponořil a zabral, a vesloval jsem tak lehce, jak to šlo. Lopatky vesel jsem

nepokládal do vodorovná, protože jsme jeli po větru. Věděl jsem, že mi na dlaních naskočí puchýře, a chtěl jsem to oddálit, jak jen to půjde. Člun byl lehký a veslování mi šlo snadno. Hnal jsem ho po tmavé vodě vpřed. Nebylo vidět a já doufal, že budeme brzo naproti Pallanze.

Pallanzu jsme vůbec neviděli. Vítr foukal vzhůru po jezeře a my minuli výběžek, který zakrývá Pallanzu, za tmy, a světla jsme vůbec neviděli. Když jsme konečně uviděli pár světel mnohem dál směrem vzhůru po jezeře a blízko u břehu, byla to Intra. Ale dlouho jsme neviděli žádná světla, ani břeh jsme neviděli, ale vesloval jsem bez oddechu ve tmě a ujízděli jsme s vlnami. Někdy, když člun nazdvihla vlna, zabral jsem ve tmě vesly naprázdno. Bylo to pěkně drsné počasí, ale já vesloval a vesloval, až jsme se najednou octli blízko u břehu, naproti skalnatému výběžku, který se vynořil vedle nás; vlny do něho bily, pěnily se do výše a zas opadaly. Zabral jsem prudce pravým veslem a druhým ve vodě přibrzdil a vyjeli jsme zpátky na jezero: útes zmizel z dohledu a my jsme pluli vzhůru po jezeře.

„Už jsme na druhé straně,“ řekl jsem Catherine.

„Neměli jsme vidět Pallanzu?“

„Přejeli jsme ji.“

„Jak je ti, miláčku?“

„Výborně.“

„Mohla bych chvíli veslovat.“

„Ne. Mně je výborně.“

„Chudák Fergusonová,“ řekla Catherine. „Ráno přijde do hotelu a zjistí, že jsme pryč.“

„O tohle mi tak moc nejde,“ řekl jsem, „jako o to, dostat se na švýcarskou polovinu jezera, než bude světlo a než nás uvidí celní hlídky.“

„Je to daleko?“

„Odsud je to třicet kilometrů a něco.“

Vesloval jsem celou noc. Nakonec jsem měl dlaně tak opuchlé, že jsem v nich ani vesla nemohl pořádně sevřít. Několikrát jsme se skoro roztržili o břeh. Držel jsem se hodně blízko u břehu, protože jsem se bál, abych se na jezeře neztratil a tím neztratil čas. Občas jsme byli tak blízko, že jsme zahlédli stromořadí a cestu vedoucí kolem jezera a hory za ní. Děšť přestal a vítr rozehnal mraky, takže zazářil měsíc, a když jsem se ohlédl, bylo vidět dlouhý tmavý útes Castagnoly a jezero s bílými čepičkami vln a vzadu měsíc nad vysokými zasněženými horami. Pak se měsíc zase schoval za mraky a hory a jezero zmizely, ale začalo být mnohem světleji než předtím a zahlédli jsme pobřeží. Bylo ho vidět příliš jasně a já odbočil dál na jezero, kde nemohly člun uvidět celní hlídky, jestli na cestě do Pallanzy nějaké byly. Když měsíc znova vyšel, zahlédli jsme bílé vily na úpatí hor a bílou cestu v místech, kudy prosvítala mezi stromy. „Celý ten čas jsem vesloval.

Jezero se rozšířilo a na jeho druhém konci na úpatí hor jsme naproti na břehu uviděli několik světýlek, která měla být Luino. Uviděl jsem klínovitý průsmyk mezi horami na druhém břehu a pomyslel jsem si, že to musí být Luino. Jestli je, máme dobrý čas. Vtáhl jsem vesla dovnitř a položil jsem se na sedátka. Byl jsem veslováním strašně, strašně unaven. Ruce, ramena a záda mě bolela a dlaně jsem měl samý puchýř.

„Mohla bych držet deštník,“ řekla Catherine. „Mohli bychom s ním po větru plachtit.“

„Dovedeš kormidlovat?“

„Snad ano.“

„Vezmi si tady to veslo a drž ho pod paží těsně u boku člunu a kormidluj. Já budu držet deštník.“ Přešel jsem na záď a ukázal jí, jak má držet veslo. Vzal jsem obrovský deštník, který mi dal vrátný, sedl jsem si čelem k přídi a otevřel jsem ho. Otevřel se s plesknutím. Přidržel jsem ho na obou stranách a sedl jsem si obkročmo na držadlo, zaháknuté za sedátkem. Vítr se do něho zplna opřel a já cítil, jak to s člunem trhlo dopředu, a ze všech sil jsem držel oba kraje. Deštník mě silně táhl. Člun se rychle pohyboval.

„Ujízdíme krásně,“ řekla Catherine. Neviděl jsem nic než žebra v deštníku. Deštník se napínal a táhl a já cítil, že letíme s ním. Zapřel jsem se nohama a pevně jsem držel a pak se deštník najednou převrátil; ucítil jsem, jak mě jedno žebro šlehlo do čela, pokusil jsem se zachytit vršek, který se ve větru ohýbal, a celá ta věc se převrátila, najednou byla naruby a já seděl rozkročen na držadle roztrženého, naruby obráceného deštníku místo tažné plachty, nadmuté větrem, kterou jsem držel ještě před chvílí. Vyhákoval jsem držadlo zpod sedátka, složil deštník na příd' a šel jsem dozadu ke Catherine pro veslo. Smála se. Vzala mě za ruku a pořád se smála.

„Co je?“ Sebral jsem veslo.

„Tys vypadal tak legračně, jak jsi držel tu příšeru!“

„Aby ne.“

„Nevztekej se, miláčku. Byla to strašná legrace. Vypadal jsi asi dvacet stop tlustý a strašně zamilovaný do toho deštíku, jak jsi ho držel za kraje,“ kuckala se smíchy.

„Budu veslovat.“

„Odpocíň si a napij se. Je to tak nádherná noc a ujeli jsme veliký kus cesty.“

„Musím řídit člun po vlnách.“

„Dám ti napít. A pak si chvilinku odpočiň, miláčku.“

Zdvihl jsem vesla z vody a plachtili jsme s nimi. Catherine otevřela kufr. Podala mi láhev brandy. Vytáhl jsem zátku kapesním nožem a zdlohu jsem se napil. Byl to lahodný a horký doušek, horko mí projelo celým tělem a cítil jsem se zahřátý a v dobré náladě. „Ta brandy je skvělá,“ řekl jsem. Měsíc se zase schoval, ale bylo vidět pobřeží. Zdálo se, že tam je nový útes, vybíhající daleko do jezera.

„Je ti dost teplo, Cat?“

„Je mi báječně. Trochu jsem ztuhlá.“

„Vyber vodu a budeš si moct dát nohy na dno.“

Pak jsem vesloval a poslouchal skřípot vesel a žbluňkání a škrábání lopatky o dno pod sedátkem na zádi.

„Dala bys mi lopatku?“ řekl jsem. „Chci se napít.“

„Je strašně špinavá.“

„To nevadí. Vypláchnu ji.“

Slyšel jsem, jak ji Catherine vyplachuje u boku člunu. Pak mi ji podala plnou vody. Měl jsem po brandy žízeň a voda byla studená jako led, takže mě rozbolely zuby. Ohlédl jsem se na břeh. Byli jsme blíž u dlouhého útesu. V zátoce před námi zářila světla.

„Díky,“ řekl jsem a podal jsem jí plechovou výlivku zpátky.

„Jen si posluž podle chuti,“ řekla Catherine. „Máme jí ještě dost, jestli chceš.“

„Nechceš se trochu najít?“

„Ne. Dostanu hlad až za chvíliku. Schováme si to až napotom.“

„Tak dobře.“

To, co vypadalo jako útes před námi, byl dlouhý, vysoký mys. Zabočil jsem hloub na jezero, abych ho objel. Jezero se ted' velice zúžilo. Měsíc zase vyšel a *guardie di jinanza*, jestli dávali pozor, mohli vidět černou skvrnu našeho člunu na vodě.

„Jak je ti, Cat?“ zeptal jsem se.

„Dobře. Kde to jsme?“

„Myslím, že už nám neschází víc jak osm mil.“

„To je dlouhá cesta, když máš veslovat, chudáčku můj milý. Nejsi mrtvý?“

„Ne. Je mi dobře. Jenom mi na dlaních naskočily puchýře, jinak nic.“

16 Sbohem, armádo!

Jeli jsme dál po jezeře. Na pravém břehu byly hory přervány a pod nimi se prostíralo ploché pobřeží, kde podle mne muselo být Cannobio. Zůstal jsem daleko od břehu, protože od teďka začínalo nejvíc hrozit nebezpečí, že narazíme na *guardie*. Daleko před námi na protějším pobřeží byla vysoká kopulovitá hora. Byl jsem unaven. Nebylo to už daleko, ale pro člověka, který je u konce svých sil, to byl pěkný kus cesty. Věděl jsem, že musím přejet kolem té hory a plout ještě dobrých pět mil dál po jezeře, než budeme ve švýcarských vodách. Měsíc už skoro zapadl, ale než zapadl, obloha se zase zatáhla mraky a velice se setmělo. Zůstával jsem hodně daleko na jezeře, chvílemi jsem vesloval, pak odpočíval a držel vesla tak, že se vítr opíral do lopatek.

„Pust' mě chvíli veslovat,“ řekla Catherine.

„Myslím, že bys neměla.“

„Nesmysl. To mi udělá jen dobře. Aspoň nebudu tak ztuhlá.“

„Myslím, že bys radši neměla, Cat.“

„Nesmysl. Mírné veslování je pro těhotnou dámou velmi vhodné.“

„No dobře. Tak chvilku mírně vesluj. Přejdu dozadu a pak ty jdi sem. Drž se obou krajů, až půjdeš dopředu.“

Seděl jsem na zádi, kabát přes sebe a límec zdvižený, a díval jsem se, jak Catherine vesluje. Veslovala velice dobré, ale vesla byla příliš dlouhá a dělala jí potíže. Otevřel jsem kufr, snědl jsem několik chlebíčků a napil se brandy. Všechno bylo hned lepší a napil jsem se ještě jednou.

„Řekni mi, až budeš unavená,“ řekl jsem. Potom za chvilku. „Dej pozor, ať se neuhodíš veslem do bříška.“

„Kdybych se uhodila,“ – řekla Catherine mezi údery – „možná, že by byl život mnohem jednodušší.“

Napil jsem se ještě jednou brandy.

„Jak ti to jde?“

„Dobře.“

„Řekni mi, až budeš chtít přestat.“

„Dobře.“

Napil jsem se brandy ještě jednou, pak jsem se chytil obou okrajů člunu a hnul jsem se dopředu. „Ne. Jde mi to krásně.“

„Jdi zpátky na záď. Ohromně jsem si odpočal.“

Chvilku jsem, s brandy v žaludku, vesloval bez námahy a pravidelně. Pak jsem začal zabírat na prázdro a brzo jsem už jen tak pleskal do vody, v ústech slabou hnědou chut' žluče od toho, jak jsem po té brandy moc rychle vesloval.

„Dej mi trochu napít vody, ano?“ řekl jsem. „Beze všeho,“ řekla Catherine.

Než se rozednilo, začalo mrholit. Vítr se utíšil nebo nás chránily hory, ohraňující oblouk, který tu jezero vytvářelo. Když jsem si uvědomil, že se rozednívá, uklidnil jsem se a vesloval jsem ze všech sil. Nevěděl jsem, kde jsme, a chtěl jsem se dostat do švýcarské části jezera. Když začalo být světlo, byli jsme docela blízko u pobřeží. Zahlédli jsme skalnaté pobřeží a stromy.

„Co je to?“ řekla Catherine. Přestal jsem veslovat a poslouchal jsem. Byl to motorový člun a vrčel někde na jezere. Přirazil jsem těsně ke břehu a zůstali jsme tiše ležet na vodě. Vrčení se blížilo, pak jsme v dešti uviděli motorový člun kousek za naší zádí. Na zádi seděli čtyři *guardie di jinanza*, klobouky *alpini* naražené do čela, límce pláštů ohrnuté, karabiny přehozené přes záda. Tak brzo ráno vypadali všichni ospalí. Bylo vidět žluť na jejich kloboucích a žluté značky na límcích jejich pláštů. Motorový člun odvrčel v dešti dál a z dohledu.

Vyrazil jsem na jezero. Jestli jsme takhle blízko hranic, nestojím o to, aby na mě se silnice zavolal nějaký strážný. Držel jsem se od břehu tak daleko, abych právě ještě viděl na pevninu, a vesloval jsem dál tři čtvrti hodiny v dešti. Ještě jednou jsme uslyšeli motorový člun, ale já zůstal zticha, dokud se zvuk motoru nevzdálil přes jezero.

„Myslím, že jsme ve Švýcarsku, Cat,“ řekl jsem.

„Opravdu?“

„Nebudeme to vědět jistě, dokud neuvidíme švýcarské vojáky.“

„Nebo švýcarské lodstvo.“

„Švýcarské lodstvo, to není pro nás žádný vtip. Ten motorový člun, co jsme ho slyšeli naposled, ten patřil k švýcarskému lodstvu.“

„Jestli jsme ve Švýcarsku, tak se pořádně nasnídáme. Ve Švýcarsku mají nádherné housky s máslem a jamem.“

Byl už jasný den a drobně pršelo. Vzadu na jezeře pořád ještě foukal vítr a bylo vidět vršky bělostných čepiček, které ubíhaly po jezeře pryč od nás. Byl jsem si jist, že jsme už ve Švýcarsku. Mezi stromy kus od pobřeží stálo mnoho domků a o něco dál byla na pobřeží vesnice s kamennými domy, s několika vilami na kopcích a s kostelem. Díval jsem se po hlídkách na silnici, která lemovala pobřeží, ale žádné jsem nezahlédl. Cesta tu zahýbala až těsně ke břehu a já viděl, jak z nějaké kavárny vychází na cestu voják. Měl na sobě šedozelenou uniformu a helmu jako Němci. Ve tváři vypadal zdravě a pod nosem měl knírek. Podíval se na nás.

„Zamávej na něho,“ řekl jsem Catherine. Zamávala a voják se rozpačitě usmál a mávl na nás rukou. Začal jsem veslovat volněji. Jeli jsme kolem přístaviště před vesnicí.

„Musíme být už hezky daleko od hranic,“ řekl jsem.

„Ale chceme mít oba jistotu, miláčku. Přece nikdo nechceme, aby nás na hranicích poslali zpátky.“

„Hranice jsou daleko za námi. Mám dojem, že tohle je město v celním pásmu. Vsadím se, že to je Brissago.“

„Nebudou tady Italové? Ve městě v celním pásmu jsou vždycky obě strany.“

„Za války ne. Pochybuju, že by dovolili Italům překračovat hranice.“

Bylo to hezké malé městečko. Podél nábřeží bylo mnoho rybářských člunů a na bidlech byly rozvěšeny sítě. Padal drobný listopadový dešť, ale městečko vypadalo veselé a čisté i v dešti.

„Že bychom tedy přistali a nasnídali se?“

„Tak dobře.“

Zbral jsem prudce levým veslem a zajel jsem těsně ke břehu, potom, když jsme byli hodně těsně u přístavní hráze, vyrovnal jsem člun a přirazil jsem bokem k ní. Vytáhl jsem vesla dovnitř, chytí se železného kruhu, vylezl na vlhké kameny a byl jsem ve Švýcarsku. Přivázal jsem člun a podal jsem ruku Catherine.

„Vyskoč, Cat. To je ohromný pocit.“

„A co kufry?“

„Nech je ve člunu.“

Catherine vylezla a byli jsme ve Švýcarsku spolu. „To je rozkošná země,“ řekla. „Že je tu prima?“

„Pojď, dáme si snídani.“

„Zeje to ohromná země? Strašně se mi líbí, jak je cítit pod nohami.“

„Já jsem tak ztuhlá, že ji ani moc necítím. Ale mám pocit, že je to báječná země. Miláčku, uvědomuješ si, že jsme tady a pryč z té všivácké díry?“

„Ano. To teda jistě. Až do dneška jsem si vlastně nic neuvědomoval.“

„Podívej se na ty domečky. Že to je skvělé náměstí? A tamhle je hospoda a tam nám dají snídani.“

„Že je ten déšť skvělý? O takovémhle dešti nemají v Itálii ani ponětí. Je to veselý déšť.“

„A my jsme tady, miláčku! Uvědomuješ si, že jsme tady?“

Šli jsme do kavárny a posadili jsme se k čistému dřevěnému stolu. Byli jsme vzrušením bez sebe. Báječná, čistě vypadající žena v zástřeře přišla a zeptala se nás, co si přejeme.

„Housky se zavařeninou a kávu,“ řekla Catherine. „Bohužel je válka a housky nemáme.“

„Tak chleba.“

„Mohu vám udělat topinky.“

„Dobře.“

„Chtěl bych taky smažená vejce.“

„Kolik vajíček posloužím pánovi?“

„Tři.“

„Dej si čtyři, miláčku.“

„Čtyři vejce.“

Žena odešla. Políbil jsem Catherine a stiskl jsem jí ruku. Dívali jsme se jeden na druhého a po kavárně. „Miláčku, miláčku, že je to rozkošné?“

„Je to prima,“ řekl jsem.

„Mně vůbec nevadí, že housky nejsou,“ řekla Catherine. „Celou noc jsem na ně myslela. Ale nevadí mi to. Ani trošičku mi to nevadí.“

„Řekl bych, že nás hezky rychle zavřou.“

„To nevadí, miláčku. Nejdřív se nasnídáme. Po snídani ti to nebude vadit, když tě zavřou. A pak, vždyť nám nemůžou nic udělat. My jsme zachovalí britští a američtí občané.“

„Máš pas, ne?“

„Samozřejmě. Ach, o tomhle nebudeme mluvit. Budeme šťastní.“

„Já už šťastnější být nemůžu,“ řekl jsem. Tlustá šedivá kočka s ohonem zvednutým jako pero přeběhla po podlaze k našemu stolu, nahrbila hřbet a po každé, když se mi otřela o nohu, zapředla. Sáhl jsem pod stůl a pohladil jsem ji. Catherine se na mě velice šťastně usmála. „Už nám nesou kávu,“ řekla.

Zatkli nás po snídani. Prošli jsme se trochu po vesnici, pak jsme se vrátili k přístavní hrázi pro kufry. U člunu stál na stráži voják.

„To je váš člun?“

„Ano.“

„Odkud jste přijeli?“ „Po jezeře.“

„Pak vás musím požádat, abyste šli se mnou.“

„A co kufry?“

„Kufry si můžete vzít s sebou.“

Nesl jsem kufry a Catherine šla vedle mě a voják šel za námi ke staré celnici. Na celnici nás vyslýchal poručík, velice hubený a vojenského vzezření.

„Jaké jste národnosti?“

„Američan a Angličanka.“

„Ukažte mi pas.“

Podal jsem mu ho a Catherine vytáhla svůj z kabelky. Dlouho si je prohlížel.

„Proč přijíždíte do Švýcarska takhle člunem?“

„Jsem sportovec,“ řekl jsem. „Veslování je můj nejoblíbenější sport. Kdykoliv mám příležitost, vždycky vesluju.“

„Proč sem přijíždíte?“

„Za zimním sportem. Jsme turisté a chceme se věnovat zimním sportům.“

„Tady se žádný zimní sport neprovozuje.“

„To víme. Chceme jet někam, kde se zimní sporty pěstují.“

„Co jste dělali v Itálii?“

„Studoval jsem architekturu. Moje sestřenice studovala umění.“

„Proč odtamtud odjíždíte?“

„Chceme se věnovat zimním sportům. Ted ve válce architektura studovat nejde.“

„Zůstaňte, prosím, kde jste,“ řekl poručík. Odešel s našimi pasy do budovy.

„Ty jsi báječný, miláčku,“ řekla Catherine. „Téhle písničky se drž. Chceš se věnovat zimním sportům.“

„Víš ty vůbec něco o umění?“

„Rubens,“ řekla Catherine.

„Veliké a tlusté,“ řekl jsem.

„Tizian,“ řekla Catherine.

„Tizian do zrzavá,“ řekl jsem. „Co takhle Mantegna?“

„Nedávej mi tak těžké,“ řekla Catherine. „Ale stejně ho znám, je hrozně trpký.“

„Hrozně trpký,“ řekl jsem. „Spousty děr od hřebíků.“

„Vidíš, že ze mě budeš mít skvělou manželku,“ řekla Catherine. „Budu se s tvými zákazníky moci bavit o umění.“

„Už je tu,“ řekl jsem. Hubený poručík přicházel dlouhou síní celnice s našimi pasy v ruce.

„Budu vás muset poslat do Locarna,“ řekl. „Můžete si objednat kočár a jeden voják pojede s vámi.“

„Dobре,“ řekl jsem, „Co bude s člunem?“

„Člun je konfiskován. Co máte v těch kufrech?“

Prohrabal oba kufry a vytáhl láhev, kde bylo do čtvrtiny brandy. „Nenapijete sě se mnou?“ zeptal jsem se.

„Ne, děkuji.“ Narovnal se. „Kolik máte na hotovosti?“

„Dva tisíce pět set lir.“

To na něho udělalo příznivý dojem. „Kolik má vaše sestřenice?“

Catherine měla něco málo přes dvanáct set lir. Poručík to potěšilo. Začal se chovat trochu míň nadutě.

„Jestli se zajímáte o zimní sporty,“ řekl, „není nad Wengen. Můj otec má ve Wengenu velmi dobrý hotel. Je otevřen po celý rok.“

„To je báječné,“ řekl jsem. „Mohl byste mi říct, jak se jmenejte?“

„Napíši vám to na lístek.“ Podal mi lístek velice zdvořile.

„Voják vás odvezе do Locarna. Vaše pasy si nechá u sebe. Dělám to nerad, ale musí to být. Mám dobrý důvod doufat, že vám v Locarnu dají visum nebo policejní povolení k pobytu.“

Podal oba pasy vojákově a s kufry v ruce jsme se vydali do vesnice, abychom si najali kočáře. „Hej,“ zavolal poručík na vojáka. Řekl mu něco německým dialektem. Voják si hodil pušku na záda a zvedl kufry.

„Je to nádherná země,“ řekl jsem Catherine.

„Je tak prakticky založená.“

„Děkuji vám mnohemkrát,“ řekl jsem poručíkovi. Mávl rukou.

„Service!“ řekl. Šli jsme za naším strážcem do vesnice.

Do Locarna jsme jeli kočárem a voják seděl na předním sedadle vedle kočího. V Locarnu se nám nedařilo špatně. Vyslýchali nás, ale byli zdvořili, protože jsme měli pasy a peníze. Řekl bych, že z naší historky nevěřili ani slovo, a sám jsem si taky myslел, že je pitomá, ale bylo to jako u soudu. Člověk nechce nic rozumného, člověk chce něco technického a toho se drží bez vysvětlování. Ale my měli pasy a ty peníze tady utratíme. Takže nám dali prozatímní visa. Tahle visa mohou být kdykoli odvolána. Musíme se policejně hlásit všude, kam pojedeme.

Můžeme jet, kam chceme? Ano. A kam chceme jet?

„Kam chceš jet, Cat?“

„Do Montreux.“

„Tam je velice hezky,“ řekl úředník. „Myslím, že se vám tam bude líbit.“

„Velice hezky je tady v Locarnu,“ řekl jiný úředník. „Nepochybuji, že by se vám tady v Locarnu velice líbilo. Locarno je velice půvabné město.“

„Chtěli bychom někam, kde se pěstují zimní sporty.“

„V Montreux se žádné nepěstují.“

„Dovolte prosím,“ řekl druhý úředník. „Pocházím z Montreux. Zimní sporty se zcela nepochybňě pěstují na dráze Montreux Oberland Bernois. Nemluvíte pravdu, jestliže to popíráte.“

„Nepopírám to. Řekl jsem prostě, že se zimní sporty nepěstují v Montreux.“

„Proti tomu protestuji,“ řekl druhý úředník. „Proti tomuto tvrzení protestuji.“

„Já na tomto tvrzení trvám.“

„Protestuji proti tomuto tvrzení. Já sám jsem v Montreux jezdil na lugách až dolů do ulic. A to nikoli jednou, ale několikrát. Jezdit na lugách je nepochybňě zimní sport.“

Druhý úředník se obrátil na mě.

„Odpovídá jezdění na lugách vašim představám o zimních sportech, pane? Říkám vám, že tady v Locarnu byste se cítí jako doma. Měl byste tu zdravé podnebí, měl byste tu půvabné okolí. Velice by se vám tu líbilo.“

„Pán vyslovil přání jet do Montreux.“

„Co jsou to lugy?“ zeptal jsem se.

„Vidíte, pán nikdy ani o lugách neslyšel!“

Byla to voda na mlýn druhého úředníka. Potěšilo ho to.

„Lugy,“ řekl první úředník, „jsou totéž co tobogan.“

„Promiňte, ale nesouhlasím s vámi,“ zavrtěl hlavou druhý úředník. „Jsem nucen s vámi znova nesouhlasit. Tobogan se velmi liší od lug. Tobogan se staví v Kanadě z plochých lišt. Lagy jsou normální saně se sanicemi. Přesnost tu má jakýsi význam.“

„Nemohli bychom jezdit na tobogantu?“ zeptal jsem se.

„Ovšem, že byste mohli jezdit na tobogantu,“ řekl první úředník. „Na tobogantu byste mohli jezdit podle chuti. V Montreux prodávají výtečné kanadské tobogany. Jsou k dostání u bratří Ochsů. Ti mají vlastní import tobogantu.“

Druhý úředník se od něho odvrátil. „Jezdit na tobogantu,“ řekl, „vyžaduje zvláštní pisté. Do ulic Montreux byste na tobogantu nedojeli. Kde jste tu ubytování?“

„Zatím nikde,“ řekl jsem. „Právě jsme přijeli z Brissaga. Kočár je venku.“

„Pojedete-li do Montreux, nechybíte,“ řekl první úředník. „Budete tam mít příjemné a krásné podnebí. Nebudete muset chodit daleko za zimními sporty.“

„Jestliže opravdu stojíte o zimní sporty,“ řekl druhý úředník, „pojedete do Engadinu nebo do Murren. Musím se ohradit, jestliže vám někdo radí, abyste za zimním sportem jezdili do Montreux.“

„V Les Avants nad Montreux lze výtečně pěstovat jakékoliv zimní sporty.“ Obhájce Montreux probodl zrakem svého kolegu.

„Pánové,“ řekl jsem, „obávám se, že budeme muset jít. Moje sestřenice je velice unavena. Zkusíme to s Montreux.“

„Gratuluji vám,“ první úředník mi potřásl rukou.

„Věřím, že budete litovat, že jste opustil Locarno,“ řekl druhý úředník. „V každém případě se v Montreux budete hlásit na policii.“

„Na policii nebudeš mít žádné nepříjemnosti,“ ujistil mě první úředník. „Uvidíte, že veškeré obyvatelstvo je výjimečně zdvořilé a vlídné.“

„Děkuji vám oběma mnohokrát,“ řekl jsem. „Jsme vám velice vděčni za rady.“

„Sbohem,“ řekla Catherine. „Oběma vám mockrát děkuju.“

Vypoklonkovali nás ke dveřím, obhájce Locarna poněkud chladně. Sešli jsme se schodů a nastoupili do kočáru.

„Proboha, miláčku,“ řekla Catherine. „To jsme se odtamtud nemohli dostat dřív?“ Pověděl jsem kočímu jméno hotelu, který nám doporučil jeden z úředníků. Kočí zvedl opratě.

„Zapomněl jsi na armádu,“ řekla Catherine. Vedle kočáru stál voják. Dal jsem mu desetiliru. „Ještě nemám Švýcarské peníze,“ řekl jsem. Poděkoval mi, zasalutoval a odešel. Kočár se hnul a vyjeli jsme do hotelu.

„Jak jsi přišla na Montreux?“ zeptal jsem se Catherine. „Opravdu chceš jet tam?“

„Bylo to první jméno, které mi napadlo,“ řekla. „Není to ošklivé městečko. Můžeme si vybrat něco výš v horách.“

„Chce se ti spát?“

„Vždyť já už spím.“

„Pořádně se vyspíme. Cat, ty chudáčku, tys ale měla dlouhou a ošklivou noc.“

„Báječně jsem si užila,“ řekla Catherine. „Obzvlášť, jak s plachtil s tím deštníkem.“

„Uvědomuješ si, že jsme ve Švýcarsku?“

„Ne. Mám strach, že se probudím a že to nebude pravda.“

„já taky.“

„Ale je to pravda, že, miláčku? Že nejedu k *stazione* v Miláně a nevyprovázím tě k vlaku?“

„Doufám, že ne.“

„Takhle to neříkej. To mě děší. Možná, že jedeme právě tam.“

„Jsem tak zpítomělý, že nevím,“ řekl jsem. „Ukaž mi ručičky.“

Natáhl jsem je před sebe. Obě byly do krvavá sedřené. „V boku ránu nemám,“ řekl jsem. „Nerouhej se.“

Byl jsem k smrti unaven a hlava se mi motala. Vzrušení vyprchalo. Vůz jel po ulici.

„Moje ručičky ubohé,“ řekla Catherine.

„Nedotýkej se jich,“ řekl jsem. „Pane na nebi, já nevím, kde to jsme. Kam jedeme, kočí?“ Kočí zarazil koně.

„Do Hotelu Metropol. Chtěl jste tam přece.“

„Ano,“ řekl jsem. „Všechno v pořádku, Cat.“

„Všechno v pořádku, miláčku. Nebudu takový skleslý. Hezky se vyspíme a zítra už nebudeš tak na hromádce.“

„Ale že dovedu být na hromádce,“ řekl jsem. „Dnes mi to připadá jako v komické opeře. Možná taky, že mám hlad.“

„Jsi prostě unavený, miláčku. Bude ti zas nádherně.“ Kočár předjel k hotelu. Někdo vyšel ven a vzal nám zavazadla.

„Je mi docela dobře,“ řekl jsem. Byli jsme na chodníku a šli jsme do hotelu.

„Já vím, že ti bude docela dobře. Jenom jsi unavený. Byl jsi dlouho vzhůru.“

„Ať je to, jak chce, jsme tady.“

„Ano, jsme doopravdy tady.“

Šli jsme za chlapcem se zavazadly do hotelu.

KNIHA PÁTÁ

KAPITOLA XXXVII I

Toho podzimu začalo sněžit velice pozdě. Bydleli jsme v hnědém dřevěném domku na úpatí hory mezi borovicemi a v noci býval mráz, takže voda ve dvou džbánech na komodě bývala ráno pokrytá tenkým ledem. Paní Guttingenová přicházela do pokoje časně ráno, aby zavřela okna a rozdělala oheň v porculánových kamnech. Smrkové dřevo praskalo a jiskřilo a potom se rozhučelo v kamnech, a když paní Guttingenová přišla do pokoje po druhé, přinesla velká polena na oheň a džbán horké vody. Jakmile se v pokoji oteplilo, přinesla snídani. Snídali jsme vsedě v posteli, odkud jsme měli výhled na jezero a na hory na francouzské straně za jezerem. Na vrcholcích hor ležel sníh a jezero bylo jediná ocelově šedá modř.

Venku před salaší vedla vzhůru do hor cesta. Vyježděné koleje a brázdy byly v mraze tvrdé jako ocel a cesta stoupala vytrvale lesem vzhůru a okolo hory až k loukám a ke stodolám a k dřevěným boudám na lukách při kraji lesů, které se dívaly do údolí. Údolí bylo hluboké a na jeho dně byl potok, který tekl do jezera, a když údolím foukal vítr, bylo slyšet potok ve skalách.

Někdy jsme odbočili z cesty a vydali se po pěšině borovým lesem. Po lesní půdě se šlo měkce; neztuhla mrazem jako cesta. Ale nám tvrdost cesty nevadila, protože jsme měli v podrážkách a na podpatcích hřebíky, a hřebíky na podpatcích se zabodávaly do zmrzlých brázd a v okovaných botách se po cestě šlo dobře a bylo to osvěžující. Ale chodit po lesích bylo nádherné.

Před domkem, kde jsme bydleli, spadala hora příkře na malou planinku u jezera a my sedávali na verandě domu na slunci a dívali se na zákruty cesty, vedoucí dolů po svahu hory, a na terasovité vinice na svahu nižší hory, na révu, teď na zimu úplně odumřelou, na pole, rozdělená kamennými zídkami, a na domy pod vinicemi v městě na úzké pláni podél pobřeží jezera. Na jezeře byl ostrov s dvěma stromy a ty stromy vypadaly jako dvojitá plachta rybářského člunu. Na druhé straně jezera byly hory ostré a strmé a dole na konci jezera tálala se mezi dvěma horskými hřebeny plochá pláň údolí Rhony a dál v údolí, tam, kde je přerušovaly hory, byl Dent d'u Midi. Byla to vysoká, sněžná hora a věvodila údolí, ale byla v takové délce, že nevrhala stín.

Když svítilo slunce, obědvali jsme na verandě, ale jinak jsme jedli nahoře v malém pokojíku s holými dřevěnými stěnami a s velikými kamny v rohu. Ve městě jsme si kupovali knihy a magazíny a jednou výtisk *Hoyle* a naučili jsme se hrát mnoha karetních her pro dva. Malý pokojík s kamny byl náš obývací pokoj. Stály tu dvě pohodlné židle a stůl na knihy a magazíny a na jídelním stole, když s něho bylo sklizeno, jsme hráli karty. Pan a paní Guttingenovi bydleli dole a večer jsme je někdy slyšeli hovořit a oni spolu byli také velice šťastní. On býval vrchním číšníkem a ona pracovala jako služka ve stejném hotelu a nastádali si peníze na tenhle dům. Měli syna, který studoval na vrchního číšníka. Byl v jednom hotelu v Curychu. V přízemí byla nálevna, kde prodávali víno a pivo, a večer jsme slýchávali, jak venku na cestě zastavují povozy a muži chodí po schodech do nálevny napít se vína.

Na chodbě před obývacím pokojem stála bedna s dřívím, kterým jsem udržoval oheň. Ale nebývali jsme dlouho vzhůru. Chodili jsme ve velké ložnici do postele potmě, a když jsem se svlékl, otevřel jsem okno a díval se na noc a na studené hvězdy a na borovice pod oknem a pak jsem co nejrychleji vlezl do postele. V posteli bylo krásně, protože vzduch byl tak studený a čistý a za oknem noc. Spali jsme dobře, a když jsem se v noci probudil, věděl jsem, že to je jenom z jedné příčiny, odhrnul jsem prachovou peřinu stranou, velice zlehka, aby se Catherine nevzbudila, a pak jsem znova usnul, s pocitem tepla a svěží lehkosti tenké pokrývky. Válka se zdála daleko. Ale z novin jsem věděl, že v horách se pořád ještě bojuje, protože sníh ne a ne přijít.

Někdy jsme chodili s hory dolů do Montreux. S hory vedla dolů pěšina, ale ta byla strmá, takže jsme obyčejně zůstali na cestě a sestupovali jsme po široké, tvrdé cestě mezi poli a potom níž mezi kamennými zídkami vinic a ještě hloub mezi vesnickými staveními kolem cesty. Byly tu tři vesnice, Chernes, Fontanivant a tu třetí jsem zapomněl. Cestou dál jsme minuli starý čtverhranný zámek z kamene na plateau na svahu hory, kde byly terasovité vinice, každý keř přivázáný k tyči, která ho podpírala, všechny keře suché a hnědé a zem připravená na sníh, a dole jezero, ploché a šedivé jako z ocele. Cesta se svažovala dolouhou terénní vlnou pod zámkem, pak zahýbala doprava a pokračovala dolů strmým srázem, vydlážděna kočičími hlavami do Montreux.

V Montreux jsme nikoho neznali. Procházeli jsme se kolem jezera a viděli jsme labutě a spousty racků a mořských vlaštovek, které se vznely do vzduchu, když člověk přišel blíž, a kříčely, jak se dívaly dolů na vodu. Dále na jezeře byla hejna potápek, malých a černých, a ty, jak plavalý, nechávaly za sebou ve vodě rýhy. Ve městě jsme se procházeli po hlavní ulici a dívali se v obchodech do výkladů. Bylo tu mnoho velkých hotelů, které byly zavřené, ale

většina obchodů měla otevřeno a lidé nás velice rádi viděli. Bylo tu výborné kadeřnictví, kam se Catherine chodila dávat česat. Žena, které kadeřnictví patřilo, byla velice veselá a byl to jediný člověk v Montreux, kterého jsme znali. Zatím co tam Catherine seděla, zasel jsem si do pivnice a pil jsem černé mnichovské pivo a četl noviny. Četl jsem *Corriere della Sera* a anglické a americké noviny z Paříže. Všechny inseráty byly začerněny, údajně proto, aby se zabránilo dohovořovat se tak s nepřítelem. Ty noviny byly mizerné čtení. Všude šlo všechno strašně mizerně. Seděl jsem v koutě u velkého džbánu černého piva, otvíral jsem balíčky preclíků v celofánu a jedl jsem preclíky pro jejich slanou chuť a proto, že po nich pivo dobře chutnalo, a četl jsem o katastrofách. Myslel jsem si, že Catherine brzo přijde, ale nešla, pověsil jsem proto noviny na stojan, zaplatil jsem pivo a šel jsem ven na ulici, abych se po ní poohlédl. Den byl studený a tmavý a zimavý a kamenné zdi domů vypadaly studené. Catherine byla pořád u kadeřnice. Žena jí dělala vlny. Posadil jsem se do malého oddělení a díval jsem se. Dívat se na to bylo vzrušující a Catherine se usmívala a mluvila na mě a mně trochu selhával hlas, protože jsem byl vzrušený. Želízka příjemně cvakala, mohl jsem vidět Catherine ve třech zrcadlech, a v odděleníku bylo příjemně a teplo. Potom žena dokončila Catherinin účes, Catherine se podívala do zrcadla a trošku účes opravila tím, že někde vytáhla a jinde zastrčila vlásenku; potom vstala. „Nezlob se, že mi to tak dlouho trvalo.“

„Monsieura to velmi zajímalo. Že ano, monsieur?“ usmála se žena.

„Ano,“ řekl jsem.

Šli jsme ven a dál po ulici. Bylo studeno a zimavovo foukal vítr. „Ach, miláčku, já tě tak miluju,“ řekl jsem.

„Že se máme nádherně?“ řekla Catherine. „Podívej, půjdeme někam a dáme si místo čaje pivo. Malé Catherine to dělá velice dobře. Zůstává po něm malíčká.“

„Malá Catherine,“ řekl jsem, „Ten tuláček.“

„Byla moc hodná,“ řekla Catherine. „Zlobí jen docela maloulinko. Doktor říká, že pivo mi udělá dobré a že po něm zůstane malá.“

„Jestli ji tím dokážeš udržet dost malou a jestli je ta holčička chlapeček, možná, že z něho bude jockey.“

„Ale asi bychom se měli vzít, jestli to děťátko doopravdy budeme mít,“ řekla Catherine. Seděli jsme v pivnici u rohového stolu. Venku se stmívalo. Bylo ještě brzo, ale den byl tmavý a soumrak se snášel brzo.

„Vezmeme se hned,“ řekl jsem.

„Ne,“ řekla Catherine. „Ted' bych se styděla. Je to na mně moc vidět. V tomhle stavu nebudu před nikoho předstupovat a vdávat se.“

„Že jsme se nevzali už dřív,“ řekl jsem.

„Asi by to bylo bývalo lepší. Ale copak jsme někdy mohli, miláčku?“

„Nevím.“

„Já vím jedno: v tomhle vznešeném mateřském stavu se vdávat nechci.“

„Ty nejsi mateřská.“

„Ale ano, jsem, miláčku. Kadeřnice se mě ptala, jestli to je naše první. Zalhala jsem jí; řekla jsem, že máme už dva kluky a dvě děvčátka.“

„A kdy se vezmeme?“

„Třeba hned, jen co budu zas štíhlá. Musíme přece mít nádhernou svatbu, aby si každý myslел, jaký je to hezký mladý páreček.“

„A nevadí ti to?“

„Miláčku, proč by mně to mělo vadit? Jenom jednou jedinkrát mi bylo ošklivě: tenkrát, když jsem si v Miláně připadala jako lehká holka, a to trvalo jenom sedm minut a kromě toho to bylo z toho nábytku v tom pokoji. Copak nejsem dobrá manželka?“

„Jsi rozkošná manželka.“

„Tak nebud' tak strašně technický, miláčku. Vezmu si tě, jak jen budu zas štíhlá.“

„Tak dobře.“

„Myslíš, že bych si měla dát ještě jedno pivo? Doktor říkal, že jsem trochu úzká v bocích, takže to nebude škodit, když malá Catherine zůstane malá.“

„Co ještě říkal?“ Zneklidnilo mě to.

„Nic. Mám úžasný krevní tlak, miláčku. Hrozně obdivoval můj krevní tlak.“ •

„Co říkal, že jsi úzká v bocích?“

„Nic. Vůbec nic. Říkal, ať radši nelyžuju.“

„Úplně správně.“

„Říkal, že teď už je pozdě začínat, když jsem to předtím nikdy nedělala. Říkal, že bych lyžovat mohla, ale nesměla bych upadnout.“

„To je nějaký ohromně laskavý šprýmař.“

„Opravdu, byl moc hodný. Zavoláme si ho, až se děťátko bude chtít narodit.“

„Ptala ses ho, jestli se nemáš vdát?“

„Ne. Řekla jsem mu, že jsme už Čtyři roky spolu. VÍŠ, miláčku, když si tě vezmu, bude ze mě Američanka, a podle amerických zákonů at' se vezmeme, kdy chceme, děťátko bude manželské.“

„Kdes tohle objevila?“

„V knihovně v newyorském *Světovém almanachu*.“

„Ty jsi prima děvče.“

„Já budu moc ráda Američanka a pojedeme do Ameriky, že, miláčku? Chci se podívat na Niagarské vodopády.“

„Ty jsi skvělé děvče.“

„Pak chci vidět ještě něco, ale nemůžu si vzpomenout, co.“

„Jatka?“

„Ne. Nemůžu si na to vzpomenout.“

„Woolworthův mrakodrap?“

„Ne.“

„Velký kaňon?“

„Ne. Ale ten bych viděla ráda.“

„Tak co to je?“

„Zlatou Bránu! To je to! To chci vidět! Kde je Zlatá Brána?“

„V San Francisku.“

„Tak pojedeme tam. Stejně chci vidět San Francisko.“

„Tak dobře. Pojedeme tam.“

„A teď pojedeme nahoru na kopec. Ano? Stihneme lokálku?“

„Jeden vlak jede chvíliku po páté.“

„Tak ten chytí.“

„Dobře. Ale nejdřív vypiju ještě jedno pivo.“

Když jsme vyšli ven na ulici a škrábali jsme se do schodů k nádraží, byla strašná zima. Údolím Rhony vál studený vítr z hor. Ve výkladních skříních měli rozsvíceno a my se škrábali po strém kamenném schodišti k hoření ulici a pak po jiných schodech ke stanici. Tam čekal elektrický vlak, všechna světla rozsvícena. Byl tam ciferník, který ukazoval, kdy odjíždí. Podle ručiček to bylo deset minut po páté.

Podíval jsem se na nádražní hodiny. Bylo pět minut po. Když jsme nastoupili, uviděl jsem, jak řidič a průvodčí vycházejí z nádražní vinárny. Sedli jsme si a otevřeli jsme okno. Vlak byl vytápěn elektřinou a bylo tam dusno k zalknutí, ale oknem proudil dovnitř čerstvý studený vzduch.

„Jsi unavená, Cat?“ zeptal jsem se.

„Ne. Je mi báječně.“

„Nejedeme daleko.“

„Já jezdím ráda,“ řekla. „Se mnou si nedělej starosti, miláčku. Mně je skvěle.“

Sněžit začalo teprve tři dny před vánočemi. Jednou ráno jsme se probudili a sněžilo. Zůstali jsme v posteli, oheň v kamnech hučel, a dívali jsme se, jak sníh padá. Paní Guttingenová odnesla po snídani tácy a přiložila dříví do kamen. Byla to velká sněhová bouře. Řekla, že se přihnala asi o půlnoci. Šel jsem k oknu a podíval jsem se ven, ale nedohlédl jsem přes cestu. Sněžilo a foukal divoký vítr. Vrátil jsem se do postele a leželi jsme a hovořili.

„Chtěla bych umět lyžovat,“ řekla Catherine. „Je to strašně hloupé, když člověk neumí lyžovat.“

„Opatříme si boby a budeme jezdit po cestě dolů. To není pro tebe o nic horší než vozit se v automobilu.“

„Nebude to házet?“

„Můžeme to zkusit.“

„Doufám, že to moc házet nebude.“

„Za chvíliku se půjdeme projít po sněhu.“

„Před obědem,“ řekla Catherine. „Abychom měli dobrý apetit.“

„Já mám pořád hlad.“

„Jako já.“

Šli jsme ven na sníh, ale byly veliké závěje, takže jsme se daleko nedostali. Šel jsem napřed a prošlapával jsem cestičku k nádraží, ale když jsme se octli až tam, měli jsme už chození dost. Sníh létal ve větru tak, že jsme skoro neviděli, a zašli jsme do malé hospůdky u nádraží, očistili jsme jeden druhého koštětem, sedli si na lavici a dali jsme si vermouth.

„To je pořádná bouřka,“ řekla číšnice.

„Ano.“

„Letos začalo sněžit pozdě.“

„Ano.“

„Smím si snít jednu táfličku čokolády?“ řekla Catherine. „Anebo je to moc před obědem? Já mám pořád hlad.“

„Jen se neboj a jednu si sněz.“

„Dám si tu oříškovou,“ řekla Catherine. „Ta je moc dobrá,“ řeklo děvče. „Mám ji nejradiji ze všech.“

„Já si dám ještě jeden vermouth,“ řekl jsem.

Když jsme vyšli ven, abychom se vydali nazpátek, byla naše pěšinka zavátá sněhem. Jenom stopy po dírách byly slabě znát. Sníh nám tak lítal do obličeje, že jsme skoro neviděli. Oklepali jsme se a šli jsme dovnitř k obědu. Oběd podával pan Guttingen.

„Zítra se to bude lyžařit,“ řekl. „Lyžaříte, pane Henry?“

„Ne. Ale chci se to naučit.“

„To se naučíte docela lehce. Na vánoce tu bude můj chlapec a naučí vás to.“

„Výborně. Kdy přijede?“

„Zítra večer.“

Když jsme po obědě seděli u kamen v malém pokojíku a dívali se z okna, jak venku padá sníh, Catherine řekla:
„Nechtěl bys jet někam na výlet sám, miláčku, a zalyžovat si s pánanou?“

„Ne. Proč?“

„Myslela jsem si, že bys třeba někdy rád viděl jiné lidi, ne jenom mě.“

„Chceš ty vidět jiné lidi?“

„Ne.“

„Já taky ne.“

„Já vím. Ale ty jsi jiný. Já budu mít děťátko, a tak jsem docela spokojená, i když vůbec nic nedělám. Já vím, že jsem teď strašlivě hloupá a že moc mluvím, a myslím si, že by sis měl někam vyrazit, abys mě neměl brzy dost.“

„Ty chceš, abych si někam vyjel?“

„Ne. Chci, abys tu zůstal.“

„A to taky udělám.“

„Pojď sem ke mně,“ řekla. „Já si ti chci sáhnout na hlavu na tu bouli. To je pane boule.“ Přejela ji prstem.
„Miláčku, líbilo by se ti, kdyby sis nechal narůst fousy?“

„Tobě by se to líbilo?“

„Třeba by to byla legrace. Chtěla bych tě vidět s fousama.“

„Tak dobře. Dám si je narůst. A začnu hned, hned teď. Je to dobrý nápad. Budu mít aspoň co dělat.“

„Neužíráš se, že nemáš co dělat?“

„Ne. Mně se to líbí. Žije se mi skvěle. Tobě ne?“

„Mně se žije rozkošně. Ale měla jsem strach, když jsem teď jako kulička, jestli ti se mnou třeba není dlouhá chvíle.“

„Ach Cat. Ty nemáš vůbec ponětí, jak jsem do tebe blázen.“

„I takhle?“

„Právě takhle, jak jsi. Mám se skvěle. Že se nám žije dobře?“

„Mně ano, ale myslela jsem si, že ty třeba někdy nemáš stání.“

„Ne. Občas tak přemýšlím o frontě a o lidech, které znám, ale nevadí mi to. Na nic moc nemyslím.“

„O kom tak přemýšlíš?“

„O Rinaldim a o knězi a o spoustě lidí, co jich znám. Ale moc na ně nemyslím. Nechci myslet na válku. S tou jsem hotov.“

„Na co myslíš teď?“

„Na nic.“

„Ale ano, myslíš. Řekni.“

„Napadlo mi, jestli má Rinaldi syfilis/*

„A víc nic?“

■ „Ne.“

„Má syfilis?“

„To nevím.“

„Já jsem ráda, že ty ho nemáš. Měls někdy něco takového?“

„Měl jsem kapavku.“

„O tom nechci nic slyšet. Bolelo to moc, miláčku?“

„Moc.“

„Chtěla bych, abych ji byla měla.“

„Ale ne.“

„Ano. Chtěla bych, abych ji byla měla, abych byla jako ty. Chtěla bych, abych byla měla něco se všemi tvými slečnami, abych si z nich před tebou mohla dělat legraci.“

„To je hezké pomyšlení.“

„To není zrovna hezké pomyšlení, že s měl kapavku.“

„To vím. Podívej se, jak tam teď snězí.“

„Já se radši dívám na tebe. Miláčku, proč si nenecháš růst vlasy?“

„Jak růst?“

„Tak, prostě trošičku růst, aby byly delší.“

„Jsou už dost dlouhé.“

„Ne, nech si je narůst trošičku delší a já bych si mohla svoje ustřihnout a byli bychom oba stejní, jenomže jeden blond a druhý brunet.“

„Nenechal bych tě, aby sis svoje ustříhla.“

„Byla by to legrace. Já už toho mám dost. V noci je s tím v posteli strašná otrava.“

„Mně se to líbí.“

„Krátké by se ti nelíbily?“

„Možná. Líbí se mi tak, jak jsou.“

„Možná, že krátké by byly hezké. Byli bychom pak oba stejní. Ach miláčku, já tě tak strašně chci, že taky chci být ty.“

„Vždyť jsi. My jsme jeden jediný člověk.“ ■ „Já to vím. V noci jsme.“

„V noci je to prima.“,

„Chci, abysme se dočista pomíchali. Nechci, abys jezdil pryč. To jsem řekla jen tak. Jed', jestli chceš. Ale honem se zase vrat'. Bože, miláčku, když nejsem s tebou, já ani trochu nežiju.“

„Já vůbec nikdy neodjedu,“ řekl jsem. „Do mně nic není, když tě nemám u sebe. To už pak nejsem ani trochu naživu.“

„Já chci, abys byl naživu. Chci, abys byl skvěle naživu. Ale my budeme; spolu, že?“

„A řekni: chceš, abych si přestal nechat růst fousy, nebo abych si je nechával růst dál?“

„Nechávej si je dál. Jen ať ti rostou. To bude úžasná věc. Možná že na Nový rok je budeš mít úplně vyrostlé.“

„Nechceš si trochu zahrát šachy?“

„Radši bych si hrála s tebou.“

„Ne. Zahrajeme si šachy.“

„A pak si budeme hrát?“

„Ano.“

„Tak dobře.“

Vytáhl jsem šachovnici a rozestavil jsem figurky. Venku pořád silně sněžilo.

Jednou v noci jsem se probudil a věděl jsem, že Catherine je taky vzhůru. Měsíc v okně svítíl a vrhal na postel stín mřížky okenních rámů.

„Jsi vzhůru, miláčku?“

„Ano. Nemůžeš usnout?“

„Právě jsem se probudila a napadlo mi, jak jsem byla skoro potřeštěná, když jsem se s tebou po prvé setkala. Pamatuješ se na to?“

„Byla jsi potřeštěná jenom trošičku.“

„Teď už ale vůbec nejsem. Ted jsem prima. Ty to říkáš tak rozkošně: Prima. Řekni prima.“

„Prima.“

„Ach, ty jsi moje duše. A já už teď nejsem ztřeštěná. Jsem prostě strašně, strašně, strašně šťastná.“

„Tak spi,“ řekl jsem.

„Dobře. Pojd', usneme oba v jednom a tom samém momentě.“

„Dobře.“

Ale neusnuli jsme. Byl jsem vzhůru hezky dlouho, přemýšlel jsem o věcech a díval jsem se na Catherine, jak spí s měsíčním světlem na obličeji. Pak jsem taky usnul.

KAPITOLA XXXIX

V půlce ledna jsem měl plnovous a zima se ustálila na jasných, studených dnech a drsných studených nocích. Mohli jsme se zase procházet po cestách. Klády a saně s dřívím a se senem, s kterými sjízděli s hory, sníh ujezdily. Celá krajina ležela pod sněhem, až dolů k Montreux. Hory na druhé straně jezera byly celé bílé a sníh pokrýval plán v údolí Rhony. Chodívali jsme na dlouhé procházky na druhou stranu hory do Bains d'Alliez. Catherine měla na nohou okované boty a na sobě perelinu a nosila hůl s ostrým kovovým hrotom. V perelině na ní nebylo nic vidět a nechodili jsme rychle, ale zastavovali jsme se a sedali si na klády vedle cesty, abychom si odpočinuli, když byla unavená.

Mezi stromy v Bains d'Alliez byla hospoda, kde se stavovali na skleničku dřevorubci, a my sedávali vevnitř, v teple u kamen, a pili jsme horké červené víno s kořením a citronem. Říkali tomu *glühwein* a byla to dobrá věc pro zahřátí a na oslavy. Vevnitř v hospodě byla tma a nakouřeno, a když člověk potom vyšel ven, studený vzduch se mu zařízl do plic a při vdechnutí mu zatrnulo v chřípí u nosu. Ohlédl jsem se vždycky na hospodu s okny, kterými proudilo ven světlo, a na koně dřevorubců, kteří venku podupávali a škubali hlavami, aby jim nebylo zima. Na chloupcích nozder měli jinovatku, a jak dýchali, vyfukovali do vzduchu zmrzlé obláčky. Když jsme šli cestou nahoru domů, byla cesta ze začátku kus hladká a kluzká a ledovatka oranžová od koní, dokud stezka, kudy sváželi dříví, neodbočila stranou. Potom byla cesta už jen čistě ujezděný sníh a vedla lesem a večer jsme při návratu domů dvakrát uviděli lišky.

Byla to skvělá země, a po každé, když jsme si vyšli ven, měli jsme legraci.

„Ty máš teď báječné fousy,“ řekla Catherine. „Vypadáš jako úplný drvoštěp. Viděl jsi toho pána s těmi malými zlatými náušničkami?“

„To je lovec kamzíků,“ řekl jsem. „Oni je nosí, protože prý s nima líp slyší.“

„Doopravdy? Tomu nevěřím. Já si myslím, že je nosí, aby bylo vidět, že jsou lovci kamzíků. Jsou tu někde blízko kamzíci?“

„Ano, vzadu za Dent du Jaman.“

„To byla legrace, jak jsme viděli tu lišku.“

„Když jde spát, zabalí se do ocasu, aby jí bylo teplo.“

„To musí být rozkošný pocit.“

„Takovou oháňku jsem vždycky chtěl mít. Že by to byla legrace, kdybychom měli ocasy jako liška?“

„Třeba by nám vadily při strojení.“

„Měli bychom zvláštní šaty nebo bychom bydleli v takové zemi, kde by to bylo jedno.“

„Bydlíme v zemi, kde je všechno jedno. Že to je ohromné, že tu nikdy nikoho nepotkáme? Nechceš přece nikoho potkávat, že, miláčku?“

„Ne.“

„Nesedneme si na minutku tady? Jsem trošininku unavená.“

Seděli jsme těsně jeden vedle druhého na kládách. Před námi se cesta svažovala do lesa.

„Nezmění mezi námi nic, že ne? Ten malý prcíček.“

„Ne. Nenecháme ji.“

„Jak jsme na tom s penězi?“

„Máme jich spoustu. Proplatili mi poslední směnu.“

„Nebudou se tě tvoji příbuzní chtít zmocnit, když jsi teď ve Švýcarsku?“

„Asi budou. Něco jim napíšu.“

„Copaks jim nenapsal?“

„Ne. Jenom jsem vyplnil tu směnku.“

„Ještě že nepatřím mezi tvé příbuzné.“

„Pošlu jim telegram.“

„Ty o ně vůbec nestojíš?“

„Stál jsem, ale pohádali jsme se tak, že mě to přešlo.“

„Myslím, že by se mi líbili. Asi by se mi líbili moc.“

„Nebudeme o nich mluvit, nebo se kvůli nim začnu užírat.“ Za chvíli jsem řekl. „Půjdeme dál, jestli sis odpočala.“

„Odpočala.“

Šli jsme dál po cestě dolů. Bylo už tma a sníh nám vrzal pod botami. Noc byla suchá, studená a velice jasná.

„Mám hrozně ráda tvoje fousy,“ řekla Catherine. „Moc se ti povedly. Vypadají takové tuhé a divoké a jsou strašně hebké a je to s nima veliká rozkoš.“

„Máš mě radši s nima než bez?“

„Myslím, že ano. Víš, miláčku, já si teď už vlasy neustřihu, teprv až se narodí malá Catherine. Ted'ka jsem moc tlustá a vypadám mateřsky. Ale až se holčička narodí a já budu zase štíhlá, ustřihu si je a potom ze mě budeš mít skvělou, novou a úplnějinou dívku. Půjdeme spolu a dáme si je ustřihnout, anebo půjdu sama a přijdu tě překvapit.“

Neřekl jsem nic.

„Že mi to nezakážeš, že ne?“

„Ne. Myslím, že to bude vzrušující.“

„Ach, ty duše moje. A možná, že budu vypadat rozkošně, miláčku, a budu ti připadat tak štíhlá a svůdná, že se do mě zase se vším všady až po uši zamiluješ.“

„Sakra,“ řekl jsem. „Už teď tě miluju víc než dost. Co bys ještě chtěla? Chceš mě zničit?“

„Ano. Chci tě zničit.“

„Dobре,“ řekl jsem. „To chci já taky.“

KAPITOLA XL

Žili jsme si skvěle. Užívali jsme si měsíce ledna a února a zima byla nádherná a my byli šťastní. Když zafoukal teplý vítr, začaly krátké oblevy, sníh rozbředl a ve vzduchu bylo cítit jaro, ale vždycky přišly zas čisté tuhé mrazy a zima se vrátila. V březnu zima po prvé selhala. V noci se dalo do deště. Pršelo celé dopoledne a sníh se změnil v břečku a stráně hory se ztratily v neurčitém oparu. Nad jezerem a nad údolím se válely mraky. Nahoře vysoko v horách pršelo. Catherine si navlékla těžké přezůvky a já si natáhl gumové boty pana Guttingena a šli jsme pod deštníkem procházkou k nádraží, v břečce a v proudech vody, která smývala s cest ledovatku, a stavili jsme se v hospůdce na jeden vermouth před obědem. Venku bylo slyšet déšť.

„Nemyslíš, že bychom se měli přestěhovat do města?“

„Co myslíš ty?“ zeptala se Catherine.

„Jestli už zima skončí a nepřestane pršet, nebude to nahoře nic příjemného. Za jak dlouho budeme mít malou Catherine?“

„Asi za měsíc. Možná o něco déle.“

„Mohli bychom se přestěhovat dolů a zůstat v Montreux.“

„Proč se nepřestěhujeme do Lausanne? Tam je nemocnice.“

„Tak dobré. Ale já myslí, jestli to třeba není trochu moc velké město.“

„Můžeme být zrovna tak sami ve větším městě a v Lausanne bude možná hezky.“

„Kdy se přestěhujeme?“

„Mně je to jedno. Kdy budeš chtít, miláčku. Nechci odsud, jestli nechceš ty.“

„Uvidíme, jak to dopadne s počasím.“

Tři dny pršelo. Na stráni pod nádražím teď všechn sníh zmizel. Cesta se proměnila v bystriny blálivé vody z roztálého sněhu. Bylo moc mokro a moc velká břečka, abychom chodili ven. Ráno třetího deštivého dne jsme se rozhodli, že se přestěhujeme dolů do města.

„To je v pořádku, pane Henry,“ řekl Guťingen. „Žádnou výpověď mi nemusíte dávat. Nemyslel jsem si, že byste tu chtěli zůstat, když přišlo špatné počasí.“

„Musíme být stejně blízko nemocnice, kvůli madame,“ řekl jsem.

„Rozumím,“ řekl. „Přijedete sem někdy na nějaký čas s maličkým?“

„Ano, jestli budete mít volno.“

„Až se na jaře udělá hezky, mohli byste přijet a užít si to tu. Maličkého a chůvu bychom mohli dát do té velké místnosti, co je ted' zavřená, a vy a madame byste mohli mít váš starý pokoj, odkud je výhled na jezero.“

„Napíšu vám, kdy přijedeme,“ řekl jsem. Zabalili jsme kufry a odejeli jsme vlakem, který jel dolů po poledni. Pan a paní Guttingenovi šli s námi na nádraží a pan Guttingen vezl břečkou zavazadla na saních. Stáli v dešti u nádraží a mávali nám na rozloučenou.

„Byli strašně milí,“ řekla Catherine.

„Chovali se k nám skvěle.“

V Montreux jsme nasedli na vlak do Lausanne. Když se člověk podíval z okna směrern, kde jsme bydleli, nemohl horu pro mraky vůbec vidět. Vlak stavěl ve Vevey, pak jel dál, kolem jezera na jedné a kolem mokrých hnědých polí, holých lesů a mokrých domů na druhé straně. Dorazili jsme do Lausanne a ubytovali jsme se v prostředně velikém hotelu. Když jsme jeli ulicemi a k vjezdu do hotelu, pořád pršelo. Vrátný s mosaznými klíči na výložkách, výtah, koberce na podlaze a bílá umyvadla s lesklými kohoutky, mosazné postele a velká pohodlná ložnice, to všechno nám po Guttingenových připadalo jako veliký přepych. Okna ložnice vedla na mokrou zahradu, obehnánu zdí, s železným zábradlím nahoře. Přes ulici, která se prudce svažovala, byl jiný hotel s podobnou zdí a zahradou. Díval jsem se, jak déšť padá do studny na zahradě.

Catherine rozsvítila všechna světla a dala se do rozbalování. Objednal jsem whisky se sodou, lehl si na postel a četl jsem noviny, které jsem si koupil na nádraží. Byl březen 1918 a ve Francii začala německá ofensiva. Pil jsem whisky a sodu a četl jsem, zatím co Catherine rozbalovala a chodila sem tam po pokoji.

„Víš, co si musím sehnat, miláčku?“ řekla.

„Co?“

„Šatičky pro miminko. Takhle dlouho to moc málokterá vydrží bez věcí pro miminko.“

„Můžeš si je koupit.“

„Já vím. A hnedka zítra to udělám. Zjistím si, co je potřeba.“

„To bys měla vědět. Byla jsi přece ošetřovatelka.“

„Jenže v nemocnici mělo tak málo vojáků miminka.“

„Já měl.“

Praštila mě polštářem a rozlila whisky a sodu. „Objednám ti ještě jednu,“ řekla. „Nezlob se, že jsem ti ji rozlila.“

„Už tam moc nebylo. Pojd' sem k posteli.“

„Ne. Musím koukat, aby to tu v pokoji trochu vypadalo.“

„Jak vypadalo?“

„Jako doma.“

„Pověs sem spojenecké vlajky.“

„Ach, drž pusu.“

„Řekni to j eště jednou.“

„Drž pusu.“

„Ty to říkáš tak opatrně,“ řekl jsem. „Jako kdybys nikoho nechtěla urazit.“

„Však já nechci.“

„Tak pojď sem, k posteli.“

„No dobré.“ Přišla a sedla si na postel. „Já vím, že si se mnou nic neužiješ, miláčku. Jsem jako bečka piva.“

„Nejsi. Jsi krásná a jsi sladká.“

„Jsem něco strašně nemotorného, co sis vzal za manželku.“

„Ne, nejsi. Jsi pořád krásnější.“

„Ale já zase zeštíhlím, miláčku.“

„Jsi štíhlá už ted'.“

»Ty Jsi pil –“

„Jenom whisky a sodu.“

„A to ti nesou ještě jednu!“ řekla. „Neměli bychom si potom poručit večeři sem nahoru?“

„To bychom měli.“

„Ale to pak ven nepůjdeme, že? Zůstaneme dnes večer prostě doma.“

„A budeme si hrát,“ řekl jsem.

„Napiju se trošku vína,“ řekla Catherine. „To mi nic neudělá. Možná, že tu dostaneme trošku našeho starého bílého capri.“

„Určitě, já to vím,“ řekl jsem. „V takhle velkém hotelu budou mít italská vína.“

Na dveře zaklepal číšník. Přinesl ve sklenici whisky s ledem a vedle sklenice malou lahvičku se sodou na tácku.

„Děkuji vám,“ řekl jsem. „Postavte to tamhle. Zařídil byste laskavě, aby nám sem přinesli večeři pro dva a dvě láhve bílého capri s ledem?“

„Přejete si polévku?“

„Chceš polévku, Cat?“

„Prosím ano.“

„Přineste jednou polévku.“

„K službám, pane.“ Odešel a zavřel za sebou dveře. Vrátil jsem se k novinám a k válce v novinách a pomalu jsem lila sodovku přes led do whisky. Budu jim muset říct, aby led neházeli do whisky. Ať nosí led zvlášť. To pak člověk může říct, kolik whisky tam je, a nestane se, že by ji najednou měl moc řídkou od sodovky. Opatřím si láhev whisky a objednám si jen led a sodovku. To je rozumné počínání. Dobrá whisky je velice příjemná. Je to jedna z příjemných stránek života.

„Na co myslíš, miláčku?“

„Na whisky.“

„Co, na whisky?“

„Na to, jak je dobrá.“

Catherine se zašklebila. „No dobře,“ řekla.

V hotelu jsme zůstali tři neděle. Nebylo to špatné; jídelna byla obyčejně prázdná a velice často jsme večeřeli na pokoji. Procházívali jsme se ve městě, jezdili jsme ozubenou drahou do Ouchy a procházeli se u jezera. Dost se oteplilo a bylo to jako na jaře. Přáli jsme si být zase v horách, ale jarní počasí trvalo jenom několik dní a pak znova přišla mlhavá chladna a zima dodělávala.

Catherine si ve městě koupila věci, které potřebovala pro děťátko. Chodil jsem boxovat do tělocvičny v arkádě, abych měl pohyb. Obyčejně jsem tam šel ráno, a Catherine zatím zůstala v posteli. Ve dnech falešného jara bylo velice příjemné jít po boxingu a po osprchování ulicemi, cítit ve vzduchu jaro a zastavit se v kavárně, sednout si a dívat se na lidi a číst noviny a pít vermouth; potom se vrátit do hotelu a naobědat se s Catherine. Profesor v boxerské škole měl kníry a byl to velký puntičkář a celý třaslavý, a když se do něho člověk pustil, hned se úplně sesypal. Ale v tělocvičně bylo hezký. Byl tam čistý vzduch a světlo a já se tužil, skákal jsem přes provaz, trénoval úhozy, provozoval cvičení břišního svalstva vleže na podlaze v kuželi slunečního světla, které sem dopadalo otevřeným oknem, a čas od času jsem profesora vyděsil, když jsme spolu boxovali. Ze začátku jsem před dlouhým úzkým zrcadlem nemohl úder trénovat, protože to vypadalo tak divně, vidět boxovat muže s plnovousem. Ale nakonec jsem si pomyslel, že je to jednoduše legrace. Chtěl jsem si vousy oholit, hned jak jsem se dal na boxování, ale Catherine nechtěla.

Někdy jsme si s Catherine vyjeli kočárem na venkov. Bylo to příjemné, jet v kočáře, když byly jasné dny, a objevili jsme dvě dobrá místa, kam jsme si mohli vyjet na oběd. Catherine teď nemohla chodit daleko a já s ní strašně rád jezdil po venkovských cestách. Když byl hezký den, měli jsme se nádherně a nikdy jsme se neměli zle. Věděli jsme, že děťátko už tu co nevidět bude, a to v nás obou probouzelo pocit, že nás něco nutí do spěchu, a že když jsme spolu, nesmíme ztráct ani minutu.

KAPITOLA XLI

Jednou ráno jsem se probudil asi ve tři hodiny, protože jsem slyšel, jak se Catherine v posteli převaluje. „Je ti něco, Cat?“

„Mám už chvíli trošku bolesti, miláčku.“

„Pravidelně?“

„Ne, moc ne.“

„Jestli je máš aspoň trochu pravidelně, pojedem do nemocnice.“

Byl jsem strašně ospalý a zase jsem usnul. Za chvíliku jsem se znova probudil.

„Snad bys měl přece zavolat doktora,“ řekla Catherine. „Myslím, že už to možná začíná.“

Šel jsem k telefonu a zavolal jsem doktora. „Jak často na ni chodí bolesti?“ zeptal se.

„Jak často na tebe chodí, Cat?“

„Myslím, asi tak každou čtvrt hodiny.“

„V tom případě radši jede do nemocnice,“ řekl doktor. „Obleču se a hned tam jedu taky.“

Zavěsil jsem sluchátko a zavolal jsem do garáže u nádraží, aby sem poslali taxi. Telefon dlouho nikdo nebral. Pak jsem konečně dostal spojení s člověkem, který slíbil, že taxi hned pošle. Catherine se strojila. Měla kuffík nacpaný

věcmi, které bude potřebovat v nemocnici, a věcmi pro děťátko. Venku v chodbě jsem zazvonil na výtah. Nikdo se neozval. Šel jsem dolů. Dole nebyl nikdo, jenom noční vrátný. Vyjel jsem s výtahem nahoru sám, dal jsem do něho Catherinein kufřík, ona nastoupila a sjeli jsme dolů. Noční vrátný nám otevřel dveře, sedli jsme si venku na kamennou zídku u schodů, které vedly k příjezdu, a čekali jsme na taxi. Noc byla jasná a hvězdy svítily. Catherine byla velice vzrušená.

„Mám takovou radost, že to začalo,“ řekla. „Teď budu mít už za chvilku všechno za sebou.“

„Ty jsi hodná, statečná holčička.“

„Já nemám strach. Ale kdyby už radší ten taxík přijel.“

Slyšeli jsme, jak přijíždí ulicí, a uviděli jsme jeho reflektory. Zahnul k hotelu, já jsem pomohl Catherine dovnitř a řidič položil kufr na přední sedadlo.

„Jed'te do nemocnice,“ řekl jsem.

Vyjeli jsme na silnici a začali jsme stoupat do kopce.

Dojeli jsme k nemocnici, šli jsme dovnitř a já jsem nesl kufřík. V přijímací kanceláři byla nějaká žena a ta zapsala do knihy Catherineino jméno, věk, adresu, příbuzné a náboženské vyznání. Řekla, že je bez vyznání, a žena přeškrta rubriku za tím slovem. Dala se zapsat jako Catherine Henryová.

„Dovedu vás do vašeho pokoje,“ řekla. Jeli jsme nahoru výtahem. Žena ho zastavila, vystoupili jsme a šli jsme chodbou za ní. Catherine se mě pevně držela pod paží.

„Tohle je váš pokoj,“ řekla žena. „Odstrojte se, prosím, a lehněte si. Tady je noční košile.“

„Já noční košili mám,“ řekla Catherine.

„Bude pro vás lepší, když si vezmete tuhle košili,“ řekla žena.

Sel jsem ven a posadil jsem se v chodbě na židli.

„Už můžete dovnitř,“ řekla žena ze dveří. Catherine ležela v úzké posteli a měla na sobě obyčejnou beztvárou noční košili, která vypadala, jako kdyby byla ušitá z hrubé látky na prostěradla. Usmála se na mě.

„Teď mám pěkné bolesti,“ řekla. Žena ji držela v zápěstí a měřila bolesti podle hodinek.

„Tahle byla pořádná,“ řekla Catherine. Viděl jsem jí to na obličeji.

„Kde je doktor?“ zeptal jsem se ženy.

„Sel si lehnout a spí. Přijde, až ho tu bude třeba.“

„Já musím teď madam nějak ošetřit,“ řekla ošetřovatelka. „Sel byste, prosím, zase ven?“

Vyšel jsem do halu. Byla to prázdná hala se dvěma okny a s řadou zavřených dveří v chodbě. Bylo to tu cítit nemocnicí. Sedl jsem si na židli, díval jsem se na podlahu a modlil jsem se za Catherine.

„Můžete dovnitř,“ řekla ošetřovatelka. Šel jsem dovnitř.

„Nazdar, miláčku,“ řekla Catherine. „Jak to vypadá?“

„Ted na mě chodí hodně často.“ Obličeji se jí stáhl. Potom se usmála.

„Tahle stála za to. Nepoložila byste mi zase ruku na záda, sestro?“

„Jestli vám to pomáhá,“ řekla ošetřovatelka.

„Ty jdi pryč, miláčku,“ řekla Catherine. „Jdi ven a kup si něco k jídlu. Sestra říká, že tohle může trvat dlouho.“

„První porod se obyčejně protáhne,“ řekla ošetřovatelka.

„Prosím tě, jdi ven a kup si něco k jídlu,“ řekla Catherine. „Mně je docela dobře, opravdu.“

„Chvilku tu zůstanu,“ řekl jsem.

Bolesti přicházely docela pravidelně, pak povolily. Catherine byla velice vzrušená. Když byly bolesti veliké, říkala, že jsou správné. Když začínaly slábnout, zklamalo ji to a styděla se.

„Jdi ven, miláčku,“ řekla. „Já mám asi trému, když jsi tady.“ Obličeji jí ztuhl. „Tak. Tahle byla lepší. Já tolík chci být hodná manželka a mít tohle děťátko bez nějakých hloupostí. Prosím tě, jdi a nasnídej se, miláčku, a potom zas přijd. Nebude mi to vadit, když odejdeš. Sestřička je ke mně strašně hodná.“

„Máte spoustu času na snídani,“ řekla ošetřovatelka.

„Tak já jdu. Sbohem, duše.“

„Sbohem,“ řekla Catherine, „a hezky se nasnídej, taky za mě.“

„Kde dostanu snídani?“ zeptal jsem se ošetřovatelky.

„Tady v ulici blízko náměstí je kavárna,“ řekla. „Už by měli mít otevřeno.“

Venku se rozednivalo. Šel jsem prázdnou ulicí ke kavárně. Za oknem bylo světlo. Vstoupil jsem dovnitř a zůstal jsem stát u zinkového nálevního pultu a nějaký děda mi nalil sklenici bílého vína a podal mi briošku. Brioška byla včerejší. Namáčel jsem ji do vína a pak'jsem vypil sklenici kávy.

„Co děláte venku takhle brzo?“ zeptal še děda.

„Moje žena rodí v nemocnici.“

„Tak? To vám přeju hodně štěstí.“

„Dejte mi ještě jedno víno.“

Nalil mi ho z láhve a trochu rozbryndal po zinkovém pultě. Vypil jsem tu sklenici, zaplatil jsem a šel jsem ven. Venku na ulici stály u domů nádoby na odpadky, připravené pro popeláře. Jednu nádobu očenichával pes.

„Copak chceš?“ zeptal jsem se a podíval jsem se do nádoby, jestli tam je něco, co bych mu mohl vytáhnout; navrchu nebylo nic než trochu vyvařené kávy, smetí a několik zvadlých kytek.

„Nic tu není, pse,“ řekl jsem. Pes přeběhl na druhou stranu ulice. Šel jsem nahoru po nemocničních schodech do poschodí, kde byla Catherine, a chodbou k jejímu pokoji. Zaklepal jsem na dveře. Nikdo neodpověděl. Otevřel jsem dveře; pokoj byl prázdný, jenom na židli stál Catherinein kuffík a na věšáku na stěně visel její župan. Šel jsem na chodbu a hledal jsem někoho. Našel jsem nějakou ošetřovatelku.

„Kde je madame Henryová?“

„Jedna dáma šla právě na porodní sál.“

„Kde to je?“

„Dovedu vás tam.“

Vedla mě na konec chodby. Dveře do sálu byly trochu pootevřené. Zahlédl jsem Catherine, jak leží na stole a je přikrytá prostěradlem. U stolu stála vedle několika nádob s jedné strany ošetřovatelka, s druhé doktor. Doktor držel v jedné ruce gumovou masku, připojenou k hadici.

„Dám vám plášť a můžete jít dál,“ řekla ošetřovatelka. „Pojďte sem, prosím.“

Oblékla mi bílý plášť a sešpendlila mi ho vzadu za krkem zavíracím špendlíkem.

„Tak, teď můžete jít dál,“ řekla. Šel jsem do sálu.

„Nazdar, miláčku,“ řekla Catherine hlasem plným přemáhání. „Moc mi to nejde.“

„Vy jste pan Henry?“ zeptal se doktor.

„Ano. Jak to vypadá, pane doktore?“

„Všechno je v nejlepším pořádku,“ řekl doktor. „Šli jsme sem, protože tady jde dobře dát plyn na bolesti.“

„Dejte mi ho,“ řekla Catherine. Doktor jí položil gumovou masku na obličeji, otočil rukojetí a já se díval, jak Catherine hluboce a rychle dýchá. Potom si masku stáhla. Doktor zavřel kohoutek.

„Tahle nebyla moc velká. Měla jsem moc velkou před chvílí. Pan doktor mě z ní krásně dostal, že, pane doktore?“ Hlas jí zněl divně. Při slově doktor zesílil.

Doktor se usmál.

„Dejte mi to zas,“ řekla Catherine. Tiskla si gumu k obličeji a rychle dýchala. Slyšel jsem, že trochu sténá. Potom si masku stáhla a usmála se.

„Tahle byla pořádná,“ řekla. „Tahle ale byla pořádná. Nedělej si starosti, miláčku. Jdi pryč. Jdi a kup si ještě jednu snídani.“

„Zůstanu tady,“ řekl jsem.

Jeli jsme do nemocnice asi ve tři hodiny ráno. V poledne byla Catherine pořád ještě na porodním sále. Bolesti zase polevily. Vypadala teď velice unavená a vysílená, ale pořád měla dobrou náladu,

„Vůbec mi to nejde, miláčku,“ řekla. „Nezlob se. Myslela jsem, že to dokážu docela lehce. Ach – tahle je –“ sáhla po masce a přitiskla si ji na obličeji. Doktor otočil rukojetí a hleděl na ni. Za chviličku to přešlo.

„Tohle nebylo skoro nic,“ řekla Catherine. Usmála se. „Zbláznila jsem se do toho plynu. Ten je skvělý.“

„Koupíme si ho trochu domů,“ řekl jsem.

„Už to zase začíná,“ řekla Catherine rychle. Doktor otočil rukojetí a podíval se na hodinky.

„Jak často teď jdou po sobě?“ zeptal jsem se.

„Asi po minutě.“

„Nechcete něco k obědu?“

„Hned si něco vezmu,“ řekl.

„Musíte si vzít něco k jídlu, pane doktore,“ řekla Catherine. „Nezlobte se, že mi to tak trvá. Nemohl by mně dávat plyn můj manžel?“

„Jestli chcete,“ řekl doktor. „Otočte to na číslo dvě.“

„Aha,“ řekl jsem. Na ciferníku byl ukazatel, který se otáčel rukojetí.

„*Dej mi to*,“ řekla Catherine. Přitiskla si masku k obličeji. Otočil jsem ukazatelem na dvojku, a když si Catherine masku sundala, otočil jsem ho zpátky. Doktor byl moc hodný, že mě nechal něco dělat.

„Tos udělal ty, miláčku?“ zeptala se Catherine. Pohladila mě po zápěstí.

„Jistě!“

„Ty jsi tak milý.“ Byla trochu omámená plynem.

„Najím se vedle, mám to tam na podnose,“ řekl doktor. „Můžete mě zavolat, kdy budete chtít.“ Čas ubíhal, díval jsem se, jak jí, potom za chvíli jsem viděl, že si lehl a kouří cigaretu. Catherine byla pořád unavenější.

„Myslím, že to děťátko vůbec někdy budu mít?“ zeptala se.

„Samozřejmě, že budeš.“

„Děláš, co můžu. Tlačím, ale ono to nejde. *Už zas. Dej mi to.*“

Ve dvě hodiny jsem odešel a naobědval jsem se. V kavárně sedělo jen několik lidí nad kávou a nad sklenicemi třešňovky nebo matoliny na stolech. Sedl jsem si k jednomu stolu. „Můžu dostat něco k jídlu?“ zeptal jsem se číšníka.

„Už je po oběd.“

„Nemáte něco přes celý den?“

„Můžete dostat *choucroute*.“

„Dejte mi *choucroute* a pivo.“

„Malé nebo velké?“

„Malé světlé.“

Číšník přinesl talíř kyselého zelí s kouskem slaniny navrchu a s klobásou, zahrabanou v horké, vínem nasáklé kapustě. Sněd jsem to a vypil jsem pivo. Měl jsem veliký hlad. Díval jsem se po lidech u stolků v kavárně. U jednoho stolku hráli karty. Dva muži u stolku vedle mě spolu mluvili a kouřili. Kavárna byla plná kouře. Za zinkovým nálev ním pultem, kde jsem snídal, byli teď tři lidé; děda, buclatá žena v černých šatech, která seděla u pokladny a dávala pozor na všechno, co se nosí na stoly, a chlapec v zástěře. Přemýšlel jsem, kolik dětí ta žena asi měla a jak jí to šlo.

Když jsem byl hotov s *choucroute*, vrátil jsem se do nemocnice. Ulice byla teď čistá. Žádné nádoby na odpadky už tam nestály. Den byl zatažený, ale slunce se pokoušelo proniknout skrz mraky. Vyjel jsem výtahem nahoru, vystoupil jsem a šel jsem chodbou do Catherineina pokoje, kde jsem si nechal bílý pláště. Natáhl jsem si ho a sešpendlil jsem ho vzadu za krkem. Podíval jsem se do zrcadla a viděl jsem, že vypadám jako falešný doktor s plnovousem. Vrátil jsem se přes chodbu do porodního sálu. Dveře byly zavřené, zaklepal jsem. Nikdo mi neodpověděl, zmáčkl jsem tedy kliku a vystoupil jsem dovnitř. Doktor seděl u Catherine. Ošetřovatelka dělala něco na druhém konci místnosti.

„Je tu váš manžel,“ řekl doktor.

„Ach, miláčku, mám toho nejbáječnějšího doktora,“ řekla Catherine strašně divným hlasem. „Vyprávěl mi nejbáječnější historku, a když na mě přišly moc velké bolesti, krásně mě z nich dostal. On je báječný. Jste báječný, pane doktore.“

„Jsi opilá,“ řekl jsem.

„Já vím,“ řekla Catherine. „Ale nemáš to říkat.“ Potom: „*Dejte mi to. Dejte mi to.*“ Sevřela masku a dýchala krátce a zhluboka, lapala po dechu, až respirátor cvakal. Potom vyrazila dlouhý vzdech a doktor natáhl levou ruku a zdvihl jí masku s obličeje.

„Tahle byla strašně veliká,“ řekla Catherine. Hlas jí zněl velmi divně. „Teď už neumřu, miláčku. To už mám za sebou, jak jsem skoro umřela. Nejsi rád?“

„Ať ti nenapadne něco takového zase zkoušet.“

„Žádnou podobnou hloupost neprovědete,“ řekl doktor. „Přece byste neumřela a nenechala tady manžela samotného.“

„Ach ne. Já neumřu. Nechtěla bych umřít. Je to hloupost, umírat. Už zas. *Dejte mi to*“

Za chvíli řekl doktor: „Iděte na pár minut ven, pane Henry, provedu vyšetření.“

„Chce vidět, jak mi to jde,“ řekla Catherine. „Potom zas můžeš přijít, že může, pane doktore?“

„Ano,“ řekl doktor. „Vzkážu mu, až bude zas moci přijít.“

Prošel jsem dveřmi a chodbou do pokoje, kde měla být Catherine, až dítě bude na světě. Posadil jsem se tam na židli a díval se po pokoji. Měl jsem v kabátě noviny, které jsem si koupil, když jsem šel na oběd, a četl jsem je. Venku se začalo stmívat. Rozsvítil jsem světlo, abych viděl na čtení. Za chvíli jsem přestal číst a zhasl jsem a díval

jsem se, jak se venku stmívá. Bylo mi divné, proč pro mě doktor nevzkázal. Možná, že je to lepší, když jsem pryč. Asi chce, abych byl chvíli pryč. Podíval jsem se na hodinky. Jestli pro mě do deseti minut nepošle, půjdu tam sám.

Chudáček, chudáček milá Cat. Tak tohle je cena, kterou lidé platí za to, že spolu spali. Takhle sklapne past. Tohle mají lidé za to, že jeden druhého milují. Ale aspoň díky Bohu za plyn. Jaké to asi muselo být, než měli anestetika? Nedalo se prostě nic dělat. Catherine se dařilo dobře, když byla těhotná. Šlo to. Skoro nikdy jí nebylo špatně. Nebylo jí strašně mizerně, až k posledku. Tak, a teď ji nakonec dostali. Člověk nikdy ničemu neuteče. Neuteče, k čertu! Bylo by to stejné, kdybychom se byli padesátkrát vzali. A co kdyby umřela? Neumře. Dnes už se při porodu neumírá. Tohle si myslí všichni manželé. Ano, ale co kdyby umřela? Neumře. Je jí prostě zle. První porod se obyčejně protáhne. Jenom je jí zle. Až bude po všem, řekneme si, jaká to byla zlá chvilka, a Catherine řekne, že ani tak zlá nebyla. Ale co kdyby umřela? Nemůže umřít. Ano, ale co kdyby umřela? Nemůže, říkám ti to. Nebudu blázen. Je to prostě zlá chvilka. To jí prostě příroda jenom dělá, co nejhoršího může. Je to jen první porod, a ten se skoro vždycky protáhne. Ano, ale co kdyby umřela? Nemůže umřít. Proč by umírala? Z jakého důvodu by měla umřít? To se jenom musí narodit to dítě, ten vedlejší produkt hezkých nocí v Miláně. Je s ním trápení a narodí se a pak se o něho člověk stará a možná, že ho bude mít rád. Ale co kdyby umřela? Neumře. Ale co kdyby umřela? Ne. Je s ní všechno v pořádku. Ale co kdyby umřela? Nemůže umřít. Ale co kdyby umřela? Tak co, co potom? Co kdyby umřela?

Do pokoji přišel doktor.

„Jak to jde, pane doktore?“

„Nejde to,“ řekl.

„Co tím myslíte?“

„To, co říkám. Vyšetřil jsem ji –“ Vyložil mi podrobně výsledek vyšetření. „Od té doby čekám, co bude. Ale ono to nejde.“

„Co radíte?“

„Jsou tu dvě možnosti. Bud vysoké kleště, což jí může způsobit trhliny a může to být hodně nebezpečné, a mimo to by to pravděpodobně nebylo dobré pro dítě, nebo císařský řez.“

„Jaké nebezpečí je při císařském řezu?“ Co kdyby umřela!

„Obyčejně ne větší než při normálním porodu.“

„Udělal byste ho sám?“

„Ano. Potřeboval bych asi tak hodinu, abych všechno připravil a abych sehnal lidi, které budu potřebovat. Možná o něco míň.“

„Co myslíte vy?“

„Doporučoval bych operaci císařským řezem. Kdyby to byla moje žena, udělal bych císařský řez.“

„Jaké to má následky?“

„Žádné. Zůstane po tom jen jizva.“

„A co infekce?“

„Nebezpečí není tak velké jako při vysokých kleštích.“

„Co kdybyste prostě počkal a nedělal nic?“

„Člověk by nakonec něco udělat musel. Paní Henryovou už hodně opouštějí síly. Čím dřív budeme operovat, tím líp.“

„Operujte, jak nejdřív můžete,“ řekl jsem. „Jdu to zařídit.“

Šel jsem do porodního sálu. Ošetřovatelka byla u Catherine, která ležela na stole, s naběhlým břichem pod prostěradlem, a vypadala velmi bledá a unavená.

„Řekl jsi mu, že to může udělat?“ zeptala se.

„Ano.“

„Ach, to je báječné. Teď to budu mít za hodinu za sebou. Už jsem skoro na hromadě, miláčku. Jsem celá rozlámaná. Prosím vás, dejte mi to. Ono to nepomáhá. Ach, ono mi to nepomáhá!“

„Dýchej zhluboka.“

„Já dýchám. Ach, ono už to nepomáhá. Ono to nepomáhá!“

„Dejte sem jinou bombu,“ řekl jsem ošetřovatelce. „Tohle je čerstvá bomba.“

„Já jsem ale tak hloupá, miláčku,“ řekla Catherine. „Ale ono už to nepomáhá.“ Začala plakat. „Ach, já jsem chtěla mít tohle děťátko a nechtěla jsem dělat žádné těžkosti a teď jsem úplně na hromadě a jsem celá rozlámaná a ono to nepomáhá. Ach, miláčku, ono to vůbec nepomáhá. Je mi jedno, jestli umřu, jenom když to přestane. Ach, prosím tě, miláčku, ať to přestane. Už zas. Ach, ach, ach!“ Vzlykavě dýchala v masce. „Ono to nepomáhá. Ono to nepomáhá. Ono to nepomáhá. Miláčku, nevšímej si mě. Prosím tě, neplač. Nevšímej si mě. Jsem prostě jenom celá rozlámaná.“

Chudáčku, duše moje. Miluju tě a budu zas v pořádku. *Copak mi nemůžou něco dát?* Jenom kdyby mi mohli něco dát.“

„Počkej, ono to zas bude pomáhat. Otevřu to naplno.“

„Udělej to hned!“

Otevřel jsem přívod plynu naplno, a jak prudce a zhloboka dýchala, její ruka bezvládně pustila masku. Zavřel jsem plyn a masku jsem zvedl. Catherine se vrátila z velké, velké dálky.

„To bylo skvělé, miláčku. Ach, ty jsi na mě hodný.“

„Jen se drž, protože tohle nemůžu dělat pořád. To by tě mohlo zabít.“

„Já už se vůbec nedržím, miláčku. Jsem celá rozlámaná. Oni mě rozlámali. Ted už to vím.“

„To je každé takhle.“

„Ale když je to tak strašné. Oni to prostě dělají pořád a pořád, až to člověka rozláme.“

„Za hodinu to budeš mít za sebou.“

„To je skvělé. Miláčku, já neumřu, že ne?“

„Ne. Slibuju ti, že ne.“

„Protože já nechci umřít a nechat tě tady, ale jsem z toho tak unavená a cítím, že umřu.“

„Hlouposti. To cítí každá.“

„Chvílema vím, že umřu.“

„Neumřeš. Nemůžeš.“

„Ale co kdybych umřela?“

„Nenechám tě.“

„Dej mi to, rychle. *Dej mi to!*“

A potom. „Já neumřu. Já si to nedovolím, abych umřela.“

„Samozřejmě, že ne.“

„Zůstaneš u mě?“

„Ale ne abych se na to díval.“

„Ne. Jenom abys byl tady.“

„Jistě. Budu pořád tady.“

„Ty jsi na mě tak hodný. Už zas, dej mi to. Dej mi toho víc. *Ono to nepomáhá!*“

Otočil jsem ukazatelem na trojku a potom na čtyřku. Přál jsem si, aby se doktor vrátil. Čísla větší než dvě mi naháněla strach.

Konečně přišel nový doktor se dvěma ošetřovatelkami, zvedli Catherine na vozíček a vyjeli jsme na chodbu. Vozíček rychle ujízděl chodbou a do výtahu a tam se všichni museli přitisknout ke stěnám, aby udělali místo; pak nahoru, pak otevřené dveře a ven z výtahu a chodbou na gumových kolech k operačnímu sálu. V čepici a v operační masce jsem doktora nepoznal. Byl tu ještě jeden doktor a ještě několik ošetřovatelek.

„*Musejí mi něco dát*“ řekla Catherine. „*Musejí mi něco dát*.“

Ach, prosím vás, pane doktore, dejte mi toho tolik, aby mi to trochu pomohlo!“

Jeden z doktorů jí dal na obličeji masku a já jsem se podíval dveřmi a viděl jsem jasně osvětlený malý amfiteatr operačního sálu.

„Můžete jít tamhle do těch dveří a sednout si tam,“ řekla mi jedna z ošetřovatelek. Za zábradlím, odkud bylo vidět dolů na bílý stůl a na světla, stálý lavice. Podíval jsem se na Catherine. Měla na obličeji masku a byla teď klidná. Zajeli s vozíčkem ke stolu. Otočil jsem se a odcházel jsem chodbou pryč. Dvě ošetřovatelky pospíchaly ke vchodu na galerii.

„Je to císařský řez,“ řekla jedna. „Budou dělat císařský řez.“

Druhá se zasmála. „Jdeme právě včas. Tomu se říká štěstí.“ Vešly do dveří, které vedly na galerii. Pak šla jiná ošetřovatelka. Taky spěchala. „Jen pojďte dovnitř. Jen pojďte,“ řekla. „Zůstanu venku.“

Běžela dovnitř. Chodil jsem po chodbě sem a tam. Měl jsem strach tam jít. Podíval jsem se z okna. Bylo tma, ale ve světle z okna bylo vidět, že prší. Vešel jsem do místnosti na druhém konci chodby a díval jsem se na štítky na lahvíčkách ve skleněné vitríně. Pak jsem šel ven a stál jsem v prázdné síni a hleděl jsem na dveře operačního sálu.

Vyběhl z nich doktor a za ním ošetřovatelka. Držel v rukou něco, co vypadalo jako čerstvě stažený králík, a spěchal s tím přes chodbu a do jiných dveří. Šel jsem ke dveřím, do kterých vešli, a našel jsem je v místnosti, jak něco dělají s novorozenětem. Doktor ho zdvihl, abych ho uviděl. Držel ho za paty a plácl ho.

„Je v pořádku?“

„Je to pěkný kousek. Bude vážit pět kilo.“

Necítil jsem k němu nic. Nevypadal, že by měl se mnou něco společného. Neměl jsem žádný pocit otcovství.

„Nejste pyšný na svého syna?“ zeptala se ošetřovatelka. Myli ho a do něčeho ho zavinovali. Viděl jsem tmavý obličejíček a tmavou ruku, ale neviděl jsem, že by se hýbal, a neslyšel jsem ho křičet. Doktor s ním zase něco dělal. Vypadal zdrceně.

„Ne,“ řekl jsem. „Skoro zabil svou matku.“

„Za to ten červíček nemůže. Copak jste nechtěl chlapce?“

„Ne,“ řekl jsem. Doktor se s ním namáhal. Zvedl ho za nohy a plácl ho. Nechtěl jsem se na to už dál dívat. Sel jsem na chodbu. Teď už jsem mohl jít dovnitř a podívat se. Vešel jsem do dveří a kousek dolů galerií. Ošetřovatelky, které seděly u zábradlí, na mě kývly, abych šel k nim. Zavrtěl jsem hlavou. Odtud, kde jsem byl, bylo vidět dost.

Myslel jsem, že je Catherine mrtvá. Vypadala mrtvá. Obličej měla šedivý, tu část, kterou bylo vidět. Dole pod reflektorem zašíval doktor velkou, dlouhou, háky roztaženou ránu s naběhlými okraji. Jiný doktor v masce dával narkosu. Dvě ošetřovatelky v maskách podávaly věci. Vypadalo to jako obrázek z Inkvisice. Když jsem se na to díval, uvědomil jsem si, že jsem se na to mohl dívat od začátku, ale byl jsem rád, že jsem to neudělal. Nemyslím, že bych se byl mohl dívat na to, jak řežou, ale díval jsem se, jak ránu zavírají rychlými, zručně vypadajícími stehy, jako stehy ševce, až je z ní vysoký, prošívaný šev, a byl jsem rád. Když byla rána zavřená, šel jsem ven na chodbu a znova jsem tam chodil sem a tam. Za chvíli se doktor objevil.

„Jak je jí?“

„Je v pořádku. Díval jste se?“ Vypadal unavený.

„Viděl jsem vás zašívat. Řez vypadal hodně dlouhý.“

„Myslíte?“

„Ano. Ta jizva se vyrovnaná?“

„Ale ano.“

Za chvíli vytlačili vozíček a jeli s ním velmi rychle chodbou k výtahu. Šel jsem vedle něho. Catherine sténala. Dole ji položili do postele v jejím pokoji. Posadil jsem se na židli v nohou postele. V pokoji byla ošetřovatelka. Vstal jsem a postavil jsem se u postele. V pokoji bylo tma. Catherine zvedla ruku. „Nazdar, miláčku,“ řekla. Hlas měla velmi slabý a unavený.

„Nazdar, duše moje.“

„Jaképak to bylo děťátko?“

„Pst – nemluvte,“ řekla ošetřovatelka.

„Chlapec. Je velký a tlustý a tmavý.“

„Není mu nic?“

„Ne,“ řekl jsem. „Je skvělý.“

Viděl jsem, že se na mě ošetřovatelka dívá nějak divně. „Jsem hrozně unavená,“ řekla Catherine. „A bolí to jako čert. Tobě je dobře, miláčku?“

„Skvěle. Ale nemluv.“

„Byl jsi ke mně tak milý. Ach, miláčku, mám strašné bolesti. Jak vypadá?“

„Vypadá jako stažený králík a má obličej samou vrásku jako nějaký dědek.“

„Musíte jít pryč,“ řekla ošetřovatelka. „Madame Henryová nesmí mluvit.“

„Počkám venku,“ řekl jsem.

„Jdi a kup si něco k jídlu.“

„Ne. Počkám venku.“ Políbil jsem Catherine. Byla celá šedivá a zasláblá a unavená.

„Můžu se vás na něco zeptat?“ řekl jsem ošetřovatelce. Šla se mnou na chodbu. Odešel jsem po chodbě kousek dál.

„Co je s dítětem?“ zeptal jsem se.

„Vy to nevíte?“

„Ne.“

„Nebyl živý.“

„Narodil se mrtvý?“

„Nedokázali, aby začal dýchat. Pupeční šňůra se mu zadrhla okolo krku nebo co.“

„Tak on je mrtvý.“

„Ano. Je to taková škoda. Takový hezký velký chlapec to byl. Myslela jsem, že to víte.“

„Ne,“ řekl jsem. „Měla byste radši jít dovnitř k madame.“

Posadil jsem se na židli ke stolu, kde visela po straně ve svorkách hlášení ošetřovatelek, a podíval jsem se z okna. Neviděl jsem nic než tmu a děšť, který padal světlem od okna. Tak. Takhle to bylo. Dítě bylo mrtvé. Proto vypadalo [??].

Pak jsem uviděl ošetřovatelku, jak sedí u postele, a Catherine, jak má hlavu na polštáři a pod prostěradlem se úplně ztrácí. Ošetřovatelka si položila prst na ústa, pak vstala a přišla ke dveřím.

„Jak je jí?“ zeptal jsem se.

„Dobре,“ řekla ošetřovatelka. „Měl byste sejít navečeřet a pak můžete přijít, jestli chcete.“

Šel jsem přes chodbu a pak po schodech dolů, ven ze vrat nemocnice a v dešti tmavou ulicí do kavárny. Vevnitř svítily naplno a kolem stolů bylo mnoho lidí. Neviděl jsem žádné volné místo. Přišel ke mně číšník, vzal mi mokrý kabát a klobouk a zavedl mě ke stolu, kde naproti seděl starší člověk, pil pivo a četl večerník. Sedl jsem si a zeptal jsem se číšníka, jaký mají *plat dujour*.

„Zadělávané telecí – ale už není.“

„Co můžu dostat?“

„Šunku s vejci, vejce se sýrem nebo *choucroute*.“

„*Choucroute* jsem měl v poledne,“ řekl jsem.

„Máte pravdu,“ řekl. „Máte pravdu. *Choucroute* jste měl v poledne.“ Byl to člověk středních let s pleší, přes kterou měl přimáznuté vlasy. Obličeji měl laskavý.

„Co ráchte? Šunku s vejci nebo vejce se sýrem?“

„Šunku s vejci,“ řekl jsem, „a pivo.“

„Malé světlé?“

„Ano,“ řekl jsem.

„Pamatuju si to,“ řekl. „Vy jste měl v poledne malé světlé.“

Jedl jsem šunku s vejci a pil pivo. Šunka s vejci byla na kulatém talíři – šunka vespod a vejce navrch. Bylo to strašně horké, a když jsem si vzal první sousto, musel jsem se napít piva, abych si ochladil ústa. Měl jsem hlad a řekl jsem číšníkovi, aby mi přinesl ještě. Vypil jsem několik sklenic piva. Vůbec jsem nemyslel, ale četl jsem noviny toho člověka naproti mně. Psali tam o průlomu britskou frontou. Když si všiml, že mu čtu zadní stránku jeho novin, přeložil je. Chtěl jsem říct číšníkovi o noviny, ale nemohl jsem se soustředit. V kavárně bylo horko a špatný vzdach.

Mnoho lidí u stolů se znalo. Na několika místech se hrály karty. Číšníci měli plné ruce práce s nošením nápojů od výčepu ke stolkům. Vešli dva muži a nemohli najít místo. Postavili se proti stolu, kde jsem seděl já. Poručil jsem si nové pivo. Nechtělo se mi ještě jít. Bylo na to moc brzo, vrátit se do nemocnice. Pokoušel jsem se nemyslet a být úplně klidný. Oba muži chvíli postávali, ale nikdo se nezvedal, tak šli pryč. Vypil jsem ještě jedno pivo. Přede mnou na stole byla teď pěkná hromádka tácků. Muž proti mně si sundal brejle, dal si je do pouzdra, složil noviny, dal si je do kapsy a zůstal sedět s likérovou skleničkou v ruce a civěl po místnosti. Najednou jsem si uvědomil, že se musím vrátit. Zavolal jsem na číšníka, zaplatil jsem, navlékl jsem si kabát, nasadil jsem si klobouk a vyšel jsem ze dveří. Šel jsem v dešti nahoru k nemocnici.

Nahoře jsem potkal ošetřovatelku, která spěchala po chodbě.

„Zrovna jsem vám volala do hotelu,“ řekla. Něco se ve mně zhroutilo. „Co se stalo?“

„Paní Henryová krváčí.“

„Můžu jít dovnitř?“

„Ne, zatím ne. Je u ní doktor.“

„Je to nebezpečné?“

„Je to velmi nebezpečné.“ Ošetřovatelka vstoupila do pokoje a zavřela dveře. Posadil jsem se venku. Všechno ve mně umřelo. Nemyslel jsem. Nemohl jsem myslet. Věděl jsem, že umře, a modlil jsem se, aby neumřela. Nenech ji umřít. Ach, Bože, prosím tě, nenech ji umřít. Udělám pro tebe všechno, když ji nenecháš umřít. Prosím tě, prosím tě, prosím tě, můj Bože, nenech ji umřít. Můj Bože, prosím tě, ať neumře. Prosím tě, prosím tě, prosím tě, ať neumře. Bože, prosím tě, udělej něco, ať neumře. Udělám všechno, co chceš, když ji nenecháš umřít. Vzal sis dítě, ale ji nenech umřít – to bylo v pořádku, ale ji nenech umřít. Prosím tě, prosím tě, můj Bože, nenech ji umřít.

Ošetřovatelka otevřela dveře a kývla na mě prstem, abych šel dál. Vstoupil jsem za ní do pokoje. Catherine se na mě nepodívala, když jsem vešel dovnitř. Postavil jsem se vedle postele. Doktor stál u postele s druhé strany. Catherine se na mě podívala a usmála se. Naklonil jsem se nad ní a začal jsem brečet.

„Můj chudáčku milý,“ řekla Catherine velmi něžně. Vypadala šedivá.

„Už jsi v pořádku, Cat,“ řekl jsem. „Za chvíli budeš docela v pořádku.“

„Za chvíli umřu,“ řekla; pak byla chvilku zticha a pak řekla: „Nechci umřít.“

Vzal jsem ji za ruku.

„Nesahej na mě,“ řekla. Pustil jsem ji. Usmála se. „Můj miláčku ubohý. Jen na mě sahej, jak chceš.“

„Uzdravíš se, Cat. Vím, že budeš zase zdravá.“

„Myslela jsem, že ti napíšu dopis, abys ho měl, kdyby se něco stalo, ale nenapsala jsem ho.“

„Chceš, abych poslal pro kněze nebo abych k tobě někoho zavolal?“

„Jenom tebe,“ řekla. Potom za chvilku. „Nebojím se. Jenom prostě strašně nechci umřít.“

„Nesmíte tolik mluvit,“ řekl doktor.

„Dobре,“ řekla Catherine.

„Nepotřebuješ něco, Cat? Mám ti něco přinést?“

Catherine se usmála. „Ne.“ Potom za chvíli. „To, co jsme měli spolu, nebudeš dělat s jinou dívkou, ani jí nebudeš říkat to, co mně, že ne?“

„Nikdy.“

„Ale já nechci, abys neměl žádné dívky.“

„Nechci žádné.“

„Příliš mnoho mluvíte,“ řekl doktor. „Nemůžete mluvit. Pan Henry musí jít pryč. Bude moct přijít zase za chvíli. A vy neumřete. Nesmíte mít takové hloupé myšlenky.“

„Dobре,“ řekla Catherine. „Přídu a budu s tebou v noci,“ řekla. Mluvilo se jí velmi těžko.

„Prosím vás, jděte ven,“ řekl doktor. Catherine na mě zamrkala, šedá v obličeji. „Budu hned za dveřma,“ řekl jsem.

„Nedělej si starosti, miláčku,“ řekla Catherine. „Nemám ani trošku strach. Jenom je to špinavá hra.“

„Má duše, drahá, statečná.“

Čekal jsem venku na chodbě. Čekal jsem dlouho. Ošetřovatelka přišla ke dveřím a šla ke mně. „Bojím se, že paní Henryové je velice špatně,“ řekla. „Mám o ni strach.“

„Je mrtvá?“

„Ne, ale je v bezvědomí.“

Asi krvácela pořád a pořád. Nemohli to zastavit. Šel jsem dovnitř do pokoje a zůstal jsem u Catherine, dokud neumřela. Celou tu dobu byla v bezvědomí a umírání jí netrvalo dlouho.

Venku na chodbě jsem promluvil s doktorem. „Můžu ještě ted' v noci něco udělat?“

„Ne. Nemůžete. Mám vás odvézt do hotelu?“

„Ne. Děkuju vám. Zůstanu chvíli tady.“

„Já vím, že nejde nic říct. Nemohu vám ani povědět –“

„Ne,“ řekl jsem. „Nejde nic říct.“

„Dobrou noc,“ řekl. „Nechcete, abych vás odvezl do hotelu?“

„Ne. Děkuju vám.“

„Bylo to jediné, co se dalo dělat,“ řekl. „Operací vyšlo najev –“

„Nechci o tom mluvit,“ řekl jsem. „Rád bych vás zavezl do hotelu.“

„Ne, děkuju vám.“

Odešel chodbou. Šel jsem ke dveřím do pokoje. „Ted' tam nesmíte,“ řekla jedna z ošetřovatelek. „Ale ano, smím,“ řekl jsem. „Ted' ještě ne.“

„Jděte pryč,“ řekl jsem. „Ta druhá taky.“

Ale když jsem je dostal ven a zavřel dveře a zhasl, nebylo to k ničemu. Bylo to, jako kdybych dával sbohem soše. Za chvíli jsem se zvedl, odešel jsem ven a z nemocnice a šel jsem zpátky do hotelu v dešti.

POZNÁMKA O AUTOROVÍ

Ernest Hemingway se narodil roku 1898 jako syn lékaře na chicagském předměstí Oak Park. Dětství prožil zčásti v michiganských lesích, kde dosud žily zbytky původních indiánských kmenů. Zúčastnil se první světové války jako řidič-dobrovolník Červeného kříže na italské frontě, byl těžce raněn do nohy, převezen do nemocnice v Miláně, dekorován italskou Stríbrnou medailí a třemi Kříži za válečné zásluhy.

Po válce, poznamenaný *infernem* bitev na zdraví (zranění, nespavost) i v názorech, vrátil se na krátko domů, ale brzo odjel do Paříže, kde začal psát. Úspěch mu přinesla hned první kniha povídek „*Za našich časů*“ (*In Our Time*, 1925), kontrastující mladistvé zážitky z Michiganu s válečnou zkušeností. Po ní následovala neúspěšná satira „*Jarní přívaly*“ (*The Torrents of Spring*, 1926), parodie na Sherwooda Andersona a jiné Hemingwayovy současníky. Téhož roku se objevil román „*Vychází slunce*“ (*The Sun Also Rises*, 1926), jehož hrdina Jake Barnes, pohlavně impotentní po zranění utrpěném na italské frontě, prožívá peklo na zemi v marné lásce k Angličance Brett Ashleyové. V roce 1927 vychází další povídková sbírka „*Muži bez žen*“ (*Men Without Women*) a v roce 1929 slavný román „*Sbohem, armádo!*“ (*A Farewell to Arms*).

V téže době se Hemingway usazuje na Floridě, jezdí za býčími zápasy do Španělska, na lovy divoké zvěře do Afriky, loví ryby a vydává zajímavé, ale ne zvlášť významné knihy o býcích zápasech „*Odpolední smrt*“ (*Death in the Afternoon*, 1932), o lovech v černém světadle „*Zelené vršky africké*“ (*Green Hills of Africa*, 1935) a třetí skvělou sbírkou povídek „*Vítěz nebene nic*“ (*Winner Take Nothing*, 1933).

Mezitím zachvacuje svět velká hospodářská krise a Hemingway na ni reaguje románem „*Mít i nemít*“ (*To Have and Have Not*, 1937), jehož hrdina Harry Morgan umírá jako oběť sil vyvolaných v život krisí. Krátce nato odjíždí Hemingway do Španělska, kde vypukla občanská válka, píše svoji jedinou divadelní hru „*Pátá kolona*“ (*The Fifth Column*, 1937), v níž prohlašuje Internacionálu za píseň, pro kterou stojí za to umřít, a roku 1940 vydává mohutný román „*Komu zvoní hrana*“ (*For Whom the Bell Tolls*), který je oslavou a bezvýhradným přitakáním věci španělského lidu a světové demokracie, zároveň však i kritikou tragicky nejednotného vedení občanské války.

Druhé světové války zúčastnil se Hemingway jako válečný zpravodaj a opět se několikrát vyznamenal, zejména při dobývání Paříže, kam se se skupinou maquisardů dostal dříve než pancéřová čela invasní armády. Po válce začal psát novou knihu, ale nebezpečné onemocnění, které ho ohrozilo na životě, přimělo ho napsat narychlo ještě jeden příběh o lásce ve stínu smrti, román „*Přes řeku a mezi stromy*“ (*Across the River and into the Trees*, 1950), v němž těžce nemocný americký plukovník Cantwell miluje mladou italskou Šlechtičnu, ale ví, že v několika týdnech musí umřít, a umírá.

Z velkého díla, které Hemingway chystá, vyšel zatím jakýsi prolog, příběh „*Stařec a moře*“ (*The Old Man and the Sea*, 1952), rozsahem malá, uměním veliká kniha.

Ve chvíli, kdy tato poznámka šla do tisku, ohlašoval časopis „*Atlantic*“ uveřejnění dvou nejnovějších povídek „*Dva příběhy o temnotě*“ (*Two Tales of Darkness*, 1957), které Hemingway napsal v době, kdy byl na čas oslepěn po havárii letadla, s nímž cestoval v Africe.

Celé dílo Ernesta Hemingwaye představuje zápas jedince, individualisty o pravdivé vyjádření svého životního pocitu, nebo chcete-li, Životní filosofie. Kruté zkušenosti dětství, války a hospodářské krise přivedly ho nejprve k názoru, že člověk je na světě sám, všemi opuštěn, odsouzen k smrti, a proto jediné, co má skutečnou a nikoli jen ilusorní cenu, je láska, statečnost, drobné tělesné požitky pití a vnímání světa, a mužné přátelství. Ale už v raném stadiu jeho myšlenkového vývoje ruku v ruce s touto skepsí a individualismem kráčí vědomí, že ve světě spolu zápolí dvě nepřátelské síly: ti, kteří dělají války a způsobují bídu, a ti, kteří ve válkách umírají a bídu strádají. Tento druhý pocitový proud vyvrcholil v dílech z období občanské války ve Španělsku, kdy se Hemingwayův hrdina po těžkém vnitřním boji vzdává svého individualismu a rozhoduje se dokonce zemřít, aby mohli žít jiní. A tak, zatím co pro Fredericka Henryho byla deserce – „*separátní mír*“ – logickým východiskem z války, kde mezi sebou bojovaly dvě imperialistické armády za zájmy vojákům cizí, Robert Jordán, hrdina románu „*Komu zvoní hrana*“, ačkoliv se rovněž ocitá v pokušení uzavřít tento „*separátní mír*“, rozhoduje se nakonec vytrvat a obětuje život za věc lidu, který brání svou zem a především svou svobodu proti kohortě imperialistů. V posledním Hemingwayově díle „*Stařec a moře*“ dochází tento dvojí myšlenkově – thematický proud k básnické synthetiv symbolickém příběhu o boji starce s rybou, o boji sice marném – protože stařec je sám –, který by však marný být nemusel, kdyby tu byl chlapec – kdyby v něm starci pomohl druhý člověk; a reprezentuje-li stařec všechny trpící, je chlapec zástupcem všech, kteří starce milují a přijdou mu na pomoc.

K dosažení svých uměleckých záměrů provedl Hemingway zvláštní pročištění jazyka. Odmítl složitou syntax a ozdobný styl jako prostředky, které fantasií čtenáře spíše brzdí než rozvíjejí, a vědomě se omezil na strohý až barbarský záznam v krátkých až holých větách nebo i fragmentech vět, který má ve čtenáři navodit situaci a atmosféru, stát se popudem, jenž rozehraje čtenářovy vlastní citové a myšlenkové asociace. K nejvyšší dokonalosti přivedl Hemingway umění zkratky, zámlky a zejména uměleckého dialogu, jakož i umění morální lekce, obsažené v přirozeném podtextu. Vanglicky psané próze je dnes jeho význam možno srovnat s významem autorů, jejichž díla znamenají mezník v jejím vývoji. Ve vývoji prozaické techniky moderní literatury je možno jeho přínos srovnat s revolučními formálními experimenty malířů z konce století, i když si to snad ještě – zvláště u nás – plně neuvědomujeme.

Omezení Hemingwayova umění vyplývají z omezení daných jeho původem, zkušenostmi, životní situací, vnitřním ustrojením a Životním pocitem. Nepodává ve svých dílech široký obraz společnosti a jejích různých tříd, ale hlubokou sondu do srdcí některých jejích příslušníků, zvláště těch, kteří přestali věřit lžím, ale nejsou si jisti pravdou.

Pro nás má jeho dílo cenu především v tom, že představuje palčivé, upřímné a mohutné úsilí jednotlivce dobrat se odpovědi na základní otázku veškeré umělecké filosofie: jaký je člověk, a má-li jeho život smysl. Na tuto otázku odpovídá Hemingway – básnickým obrazem umělce – zcela jednoznačně: Člověk je dobrý a život stojí za to, aby ho člověk žil.

VYSVĚTLIVKY

Hemingway s oblibou volí za názvy svých knih citáty z děl známých nebo alespoň povědomých anglicky mluvícímu člověku, takže titul navodí atmosféru. Již název prvního románu, „Vychází slunce“, je citátem: z biblické knihy Kazatel, 1, 5. „Mít i nemít“ připomene alespoň vzdáleně větu z monologu Hamletova; „Komu zvoní hrana“ je úryvek z textu alžbětinského básníka Johna Donna a „Přes řeku a mezi stromy“ jsou podle vojenské tradice poslední slova umírajícího generála z války Severu proti Jihu Stonewalla Jacksona. Také „Sbohem, armádo!“ (A Farewell to Arms) je kombinací citátů: „A Farewell“ je titul básně alžbětince George Peele, obsahující verš „Adieu: to Armes, to Armes, to glorious Armes“ (Adieu, armádo, armádo, skvělá armádo). Je to patheticky patriotická báseň, kterou Peele věnoval veliteli anglického lodsstva Siru Francisi Drakeovi po porážce španělské Armády. Její téměř šovinistický tón tvorí ovšem kontrast s obsahem Hemingwayova románu a působí proto na čtenáře, který báseň zná, ironicky.

ivistarie – motýlokvetá rostlina, ozdobný keř, nazvaný podle amerického anatoma Caspera Wistara.

Ciaó – běžný italský pozdrav, asi nazdar n. pod.

tenente – poručík.

strega – kořalka podobná slivovici.

grappa – jemná kořalka.

pas encore (franc.) – ještě ne.

a rivederci - rividerla – obojí znamená na shledanou, druhé je zdvořilejší.

carabinieri – polní četnictvo.

D. P. S. – Dobrovolné pomocné sbory, angl. *V. A. D.* – *Voluntary Aid Detachment*.

smistamento – přeřadiště.

hernia (lat.) – kýla.

dopisnice Zjona di Guerra – vojenské dopisnice polní pošty s předtištěnými zprávami adresátovi (např. Daří se mi dobře, jsem lehce raněn apod.), kde stačilo jen zaškrtnout, co se hodilo.

bersaglieri – horské elitní útvary.

granatieri – granátníci.

alpini – horští myslivci.

Evviva Vesercito! – Ať žije armáda!

Savoia – jízdní pluk staré tradice.

pasta asciutta – makaróny.

Mamma mia! – Maminko!

Dio ti salvi – Bůh tě ochraňuj.

Portaferiti – nosiči raněných.

Ca va bien? – Ca va (franc.) – Jak je vám – dobré? Dobře.

medaglia d'argento – stříbrná medaile za statečnost (celý název je *Medaglia d'argento al valore militare*), kterou byl vyznamenán také Hemingway sám.

coup de main (franc.) – úspěšná akce.

The Lancet (angl.) – Lanceta, odb. chirurgický časopis, nazvaný podle jemného chirurgického nástroje.

Campari, Biffi atd. – elegantní milánské restaurace.

galleria – krytá ulice v Miláně, kde jsou nejluxusnější obchody a restaurace.

riparto – oddíl.

fiasco chianti – láhev chianti.

signorino – v oslovení asi: panáčku.

Ospedale Maggiore – hlavní nemocnice.

Chicago White Sox, New York Giants – slavné profesionální baseballové kluby.

Babe Ruth – nejslavnější, téměř legendární hráč baseballu.

Zbabělec umírá tisíckrát... – parafráze verše ze Shakespearova Julia Caesara, 2 děj. 2 scéna: Cowards die many times before their deaths; /The valiant never taste of death but once.

purée de marron (franc.) – kaštanové pyré.

zabaione – cukroví ze žloutku, vína a cukru.

Marvell – Andrew Marvell, anglický básník 17. stol.

Vína skrovně užívej... – citát z první epištoly sv. Pavla k Timoteovi, 5, 23.

Purissimo – Sporchissimo – nejčistší – nejšpinavější.

dolce – moučník.

Babbitův kov – komposice na výrobu ložisek, stříbřité barvy. Pojmenována podle amerického inženýra Isaaca Babbita.

Alto piano – piano – náhorní rovina – rovina.

Sorella – sestra.

Duj, duj větře západní... – Frederickovi se mísí do myšlenek útržky populární anglické lidové písni, která zní:
Západní větře, kdy zas budeš dout? (Deštíku, kdy se budeš lít?) | Kéž mám svou lásku v náručí! A jsem zas doma v posteli.

Evviva la Páce! – At' žije mír!

Andiamo a casa! – Pojd'me domů!

Afričanka – opera Giacomo Meyerbeera, (1791-1864), hlavního representanta francouzské „velké“ opery.

letto matrimoniale – manželská postel.

borghese – civilní šaty.

Uheure du cocktail (franc.-angl.) – hodina, kdy se podává cocktail.

Le Feu (franc.) – **Oheň**, známý pro ti válečný román Henriho Barbusse.

Pan Britling to prohlédl – protiválečný román H. G. Wellse.

croyant (franc.) – věřící.

guardie difinanza – finanční (pohraniční) stráž.

Rubens – Peter Pavel Rubens (1577-1640), nejvýznamnější vlámský barokní malíř, proslul zálibou ve zdravím kypících tělesných tvarech.

Tizian – Tiziano Vecellio (asi 1474-1576), nejslavnější benátský malíř vrcholné renesance, vynikl hýřivě barevnou paletou.

Mantegna – Mantegna Andrea (1431-1506), rytce rané renesance, známý drsnou technikou. Jednou z jeho nejslavnějších rytin je krutě realistické Snětí s kříže.

Service! (franc.) – K službám!

pisté – závodní nebo běžecká dráha.

stazione – nádraží.

Ty to říkáš tak rozkošné: **Prima...** – těžce vystižitelná narážka na americkou výslovnost slova *grand* (skvělá, ohromná), která Catherine připadá nezvyklá. Američané vyslovují slůvko otevřeněji než Angličané a se silným nosovým přízvukem.

plat du jour (franc.) – hlavní jídlo, hlavní chod.